LESAGE

GIL BLAS

★

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Coperta de *Tiberiu Nicorescu*

ALAIN-RENÉ LESAGE

ISTORIA LUI GIL BLAS DE SANTILLANA

★

În romîneşte de
AL. PHILIPPIDE

Studiu introductiv de
N. N. CONDEESCU

1962
EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Alain-René Lesage

HISTOIRE DE GIL BLAS DE SANTILLANE

Volume Premier

Société Les Belles Lettres, Boulevard Raspail 95
Paris, 1935

PREFAȚĂ

Aventurile lui Gil Blas, scrise de romancierul francez *Lesage* în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, sînt localizate în Spania. Vînturîndu-și eroul între munții Cantabri și Sierra Nevada, autorul n-a voit cîtuși de puțin să ascundă că adaugă o operă nouă, în franțuzește însă, unui gen literar celebru, creație tipic spaniolă, anume *romanul picaresc*. Epitetul de *picaresc* vine de la acei *picaros*, aventurieri de toate soiurile, vagabonzi, escroci sau bandiți, plagă socială a Spaniei din „secolul de aur" al culturii sale (aproximativ 1550—1650). Acești *picaros* erau produsul orînduirii feudale din Spania care împiedicase dezvoltarea unei burghezii naționale. Manufacturile și comerțul ar fi reținut în orașe pe toți acești *picaros* dezrădăcinați, goniți de sărăcie din satele lor. Mirajul bogățiilor fabuloase din America pe cale de colonizare le aținta pofta de aventuri și îmbogățire fără muncă. Se înapoiau însă, cînd nu le rămîneau oasele pe acolo, tot atît de săraci ca la plecare, fiindcă drugii de metale prețioase din Mexic și Peru ajungeau în tezaurul regal din Madrid de unde, sub formă de monede, abia pridideau la întreținerea luxului curții, a armatelor și a aparatului de stat.

Profitorii exploatării colonialiste a Lumii noi — regele, granzii, bancherii — își satisfăceau cu prisosință poftele de

viață fastuoasă ; restul națiunii se zbătea în sărăcie, iar unii dintre cei nevoiași pierdeau obișnuința muncii în așteptarea unei ocazii de-a se înfrupta din aurul Perului. Trăiau deci în marginea societății și pe socoteala ei, îmbrățișînd viața de *picaros*.

Romanul picaresc — apărut în Spania la sfîrșitul secolului al XVI-lea, începutul secolului al XVII-lea — constituie reflectarea în literatură a modului de viață și a mentalității acestor declasați. Trăsătura comună a acestei producții literare este realismul ei, cu vădite intenții critice. În toate romanele de acest soi, un *picaro* ajuns la bătrînețe își povestește aventurile, zugrăvind totodată și mediile sociale pe care le-a traversat, de la banda de tîlhari pînă la casa unui grande în care s-a aciuiat la bătrînețe. Povestind, el filozofează asupra întîmplărilor al căror erou a fost, atît pentru a trage învățăminte morale, cît și pentru a arunca vina decăderii lui asupra societății vremii în care nu poți trăi, sărac fiind, decît dacă lingușești și înșeli pe puternicii zilei sau le slujești patimile cele mai josnice.

Romanul picaresc a plăcut prin noutatea zugrăvirii de medii interlope și s-a bucurat de un mare succes nu numai în Spania dar și dincolo de hotarele sale. Încercări de a-l împămînteni în Franța se făcuseră încă din prima jumătate a secolului al XVII-lea. Nimeni nu a izbutit însă atît de strălucit ca Lesage să scrie un roman francez după rețetele picarești și totuși atît de clasic ca stil și compoziție și atît de parizian prin moravurile puse pe socoteala Madridului.

Cînd Alain-René Lesage, autorul de mai tîrziu al lui *Gil-Blas*, sosea la Paris, pe la 1690, cu gîndul de a studia dreptul, marea metropolă de pe malurile Senei devenise de mult, de pe la începutul veacului, unicul centru literar și artistic al Franței. Centralismul monarhiei absolute a Burbonilor stinsese rînd pe rînd focarele culturale din provincii, aprinse pe vremea Renașterii. De atunci, monarhia înăbușise, în prima jumătate a secolului al XVII-lea, ultimele răbufniri ale revoltelor feudale și concentrase la Luvru, apoi, cu

Ludovic al XIV-lea, la Versailles, întreaga viață politică a regatului.

Spre noua metropolă, Parisul, aleargă acum toți provincialii care își simt o chemare de creatori pe tărîmul literelor și al artelor. Îi atrage pe toți mecenatul regal, oficializat de Richelieu, prin întemeierea Academiei franceze (1635); îi atrage nădejdea unei glorii pe care numai Parisul o putea dura, fiindcă teatrele sale, cenaclurile, saloanele, librăriile editoare, publicul cunoscător și presa la începuturile ei căpătaseră un prestigiu imens, capabil să consacre sau să compromită definitiv pe orice slujitor al muzelor.

Iată de ce ia și tînărul Alain-René Lesage drumul Parisului, dornic de a-și face un nume sau barem o carieră. Se născuse în 1668 la Sarzeau, în Bretania, un tîrgușor izolat pe o limbă de granit între ocean și limanul Morbihan. Tatăl lui Lesage exercita acolo funcția de notar regal și de grefier. Deși aparținea micii burghezii locale, destul de înstărite, viitorul romancier și autor comic n-a tras nici un folos de pe urma averii părintești: rămas orfan la paisprezece ani, tutorii lui, niște unchi puțin scrupuloși, îl trimit la Colegiul din Vannes și îi risipesc moștenirea, din care adolescentul nu s-a ales pînă la urmă cu mai nimic. Nici un interes nu-l mai lega deci de trista Bretanie natală, pustiită și însîngerată în urma cruntei reprimări a revoluției țărănești din 1675. Ducele de Chaulnes, guvernatorul provinciei, ținea de atunci peninsula sub o teroare cruntă. Fiii de notari erau, poate, deosebit de suspecți, fiindcă răscoala fusese condusă de un notar de sat, Le Balp. Depărtat de locurile natale, Alain-René s-a grăbit să le uite și n-a mai pus niciodată piciorul pe acolo. Puțin timp după ce a descins în metropolă, Lesage s-a simțit parizian, și-a însușit spiritul de opoziție și critică al burgheziei din capitală și nu a mai părăsit acest mediu pînă cînd nu l-au urnit din loc anii grei ai bătrîneții. A urmat mai întîi Facultatea de drept și cîtva timp după aceea s-a intitulat chiar avocat. Baroul nu l-a atras însă și desigur că nici împricinații nu se îmbulzeau la ușa lui. Căsătorit în toamna lui 1694 și în curînd părinte a patru copii veniți pe lume unul după altul,

Lesage s-a văzut silit să caute un mijloc de trai, dacă nu mai bănos, cel puțin mai potrivit cu înclinările sale. Și astfel a devenit scriitor.

Acest sfîrșit de veac, cînd viitorul povestitor al vieții lui Gil Blas studiază dreptul și caută, apoi, o cale a succesului în așa-zisa republică a literelor, reprezintă o cotitură însemnată în viața regimului monarho-feudal din Franța.

Țara era angajată din 1688 în crîncenul război zis al Ligii de la Augsburg, coaliție puternică în care Ludovic al XIV-lea număra un dușman în plus, pe Wilhelm al III-lea de Orania, noul rege al Marii Britanii. Sub paravanul rivalităților dintre monarhi, începea astfel lupta necruțătoare dintre burghezia engleză și cea franceză. Prețul victoriei trebuia să fie acapararea piețelor de materii prime din colonii, precum și monopolul distribuirii acestor mărfuri în Europa. Pacea precară de la Ryswick (1697) consfințește doar țelul coaliției, acela de a închide Franței calea spre noi anexiuni teritoriale.

Anii de strălucire aparentă din tinerețea lui Ludovic al XIV-lea (1661—1685) trecuseră, și monarhia absolută, care ținuse pînă atunci în frîu atît nobilimea cît și burghezia, rupsese acest echilibru, favorizînd deschis reacțiunea catolică. Doamna de Maintenon transformase pe rege din petrecăreț în bigot, și duhovnicul lui iezuit contribuise să-l convingă a proclama Revocarea Edictului din Nantes (1685). Masiva emigrare a calviniștilor, lipsiți acum oficial de libertate religioasă, a însemnat pentru Franța o adevărată catastrofă economică. Sutele de mii de calviniști francezi așezați în țările protestante din nord au adus și o apreciabilă slăbire militară a Franței, fiindcă nu numai că au lipsit din armatele mareșalilor de Luxembourg și de Catinat, dar au luptat împotrivă-le înrolați în regimentele lui Wilhelm de Orania. O bună parte din intelectualii burghezi indică prin scrierile lor că pactul dintre monarhie și clasa de mijloc s-a rupt. *Reflecțiile asupra cometei* de Pierre Bayle (1683) susținuseră „paradoxul" existenței unei societăți de atei superioare altora constrînse la practici religioase. Tradiția acestor practici, cu partea lor de fals și escrocherie, o denunța tocmai atunci Bernard de

Fontenelle în *Istoria Oracolelor* (1686). Celebra carte a lui La Bruyère, *Caracterele* (1688), nu se atinge de monarhie decît indirect, prin critica războaielor, dar exprimă vehement toată pica burgheziei împotriva nobilimii înfumurate, pe atît de improductivă pe cît de risipitoare. În aceiași ani, prima Polemică dintre Antici și Moderni pune în discuție una din temeliile clasicismului. Toată această efervescență de idei, încă timid exprimate, arată că Iluminismul era în pregătire, că se desluşeau obiectivele principalelor lui atacuri, biserica și monarhia ca stîlpi ai orînduirii feudale, și că i se căleau armele în vederea acestui iureș. Lesage va trăi destul ca să asiste la primele bătălii cîștigate de Filozofia luminilor ; succesul *Scrisorilor persane* de Montesquieu (1721), al *Scrisorilor filozofice* de Voltaire (1734) și triumful lui *Mahomet* de același autor (1741). Spiritul lui rămîne însă acela al unui scriitor din perioada aceasta cînd burghezia trece în opoziție față de absolutism și de catolicism și se manifestă prin șfichiuiri de ironie încă surîzătoare.

Din 1695, cînd publică o obscură traducere dintr-un autor grec, și pînă în 1747, anul morții, biografia lui Lesage se confundă cu cea a operelor sale. Evenimentul cel mai important din perioada aceasta de pregătire este inițierea scriitorului în limba și literatura spaniolă. Odinioară, pe vremea războaielor religioase din secolul al XVI-lea și pînă pe la mijlocul veacului următor, castiliana și capodoperele secolului de aur erau curent cunoscute în Franța. Corneille, Rotrou și Scarron adaptau adesea piese spaniole pentru teatrele pariziene. Cînd însă, în jurul lui 1660, școala zugrăvirii realiste a pasiunilor omenești, denumită mai tîrziu clasică, capătă deplină cunoștință de valoarea ei, influența spaniolă scade. În anii cînd Lesage învață sîrguincios limba lui Lope de Vega, prea puțini cărturari o mai cunoșteau la Paris. Unul dintre aceștia era abatele Jules de Lyonne, fiu al unui diplomat cu misiuni în Spania. Cei doi hispanizanți, Lesage și Lyonne, s-au întîlnit și au rămas prieteni pînă la moartea abatelui. Este foarte probabil că, în intimitatea lui Jules, Lesage a progresat în cunoștințele sale de spaniolă. Și mai sigur este că literatura

țării vecine abatele i-a revelat-o. În schimbul unei pensiuni modeste, tînărul breton trasplantat la Paris trebuia să traducă în franțuzește piese din bogatul repertoriu al comediei spaniole. Primul efect al acestei activități a fost volumul de *Teatru spaniol*, apărut în 1700, cu piese de Lope de Vega și de Francisco de Rojas. Cîteva au fost jucate la *Comedia franceză*. Introdus pe calea aceasta în primul templu al artei dramatice din țara sa, Lesage obține onorurile reprezentării pentru prima sa comedie, *Crispin, rival în dragoste al stăpînului său* (1707), adaptată după o piesă de Hurtado de Mendoza. Peste doi ani, *Comedia franceză* reprezintă capodopera comică a lui Lesage, *Turcaret* (1709), aspră satirizare a financiarilor veroși, jumuliți și înșelați la rîndul lor de întreținutele care îi ajută să toace imensele cîștiguri stoarse din luarea cu arendă a impozitelor indirecte. Piesa a și fost retrasă de pe afișele *Comediei franceze* după cîteva reprezentații abia, în urma insistențelor depuse de marii financiari care vreme de opt luni încercaseră să-i împiedice montarea.

După sforăriile cărora această admirabilă comedie le-a căzut victimă, Lesage n-a mai scris pentru *Comedia franceză* decît o singură piesă, cu greu primită și aceea. În schimb, între 1712 și 1735, a lucrat intens pentru scenele din bîlciurile Saint-Germain și Saint-Laurent care tindeau să-și permanentizeze baracele fiindcă farsele și vodevilurile jucate acolo culegeau regulat aplauzele însuflețite ale unui numeros public popular. Lesage le-a procurat aproape o sută de comedioare de intrigă, unele numai într-un act, ușoare, spumoase, spirituale, oferind adesea un cadru comod satirei de moravuri, specialitate a șăgalnicilor săi arlechini.

Valeții din comediile lui Lesage, fie că se numesc Crispin, Frontin, Arlechin sau altfel, sînt nu numai intriganți și descurcăreți, dar totodată aventurieri prin vocație care au colindat prin multe meleaguri și au practicat multe meserii. Azi servitori, mîine bogătași, ca Frontin din *Turcaret*, pentru ca după o afacere nenorocită să-și reia rătăcirile în căutarea clipei fericite cînd aripa norocului îi va atinge din nou. Cu alte cuvinte, valeții lui Lesage, buni observatori ai moravu-

rilor, pe deasupra au în ei ceva picaresc. Şi într-adevăr ceea ce a sedus pe Alain-René din literatura spaniolă a fost mai puţin comedia de *capa* y *espada* cît romanul picaresc din care a adaptat în franţuzeşte pe *Guzman de Alfarache* al lui Mateo Alemán (publicat în 1732), apoi pretinsele memorii ale lui *Estebanillo Gonzales* (1734), măscărici al contelui Octavio Piccolomini, comandant al armatei spaniole din Flandra.

Chiar şi fără aceste adaptări, constînd mai ales în uşurarea originalelor de unele lungimi plicticoase, *Diavolul şchiop*, *Gil Blas*, *Aventurile lui Beauchéne* şi *Bacalaureatul din Salamanca* ar dovedi convingător cît de îndelungat şi de intim a fost contactul lui Lesage cu producţia picarescă, extrem de bogată dincolo de Pirinei. *Diavolul şchiop* (1707), primul mare succes de librărie al autorului, este, ca şi *Crispin*, o imitaţie cu multe elemente originale. Cadrul i l-a inspirat acel curios *Diablo cojuelo* de Luis Velez de Guevara (1641), cea mai izbutită încercare de reînnoire a reţetelor romanului picaresc. *Diavolul şchiop* al lui Lesage este mai puţin o repovestire în franţuzeşte a unei opere spaniole, cît o adaptare liberă a acesteia, cu apreciabile contribuţii de calitate din partea scriitorului parizian.

Transpunerea unor tipuri ca cele create de Lesage şi a unor actualităţi franceze în Madrid era pentru scriitor un mijloc de a interesa pe cititorii din patria sa. Din primii ani ai secolului, Spania se menţinea la ordinea zilei ; testamentul ultimului Habsburg spaniol, degeneratul Carol al II-lea, dezlănţuise Războiul de succesiune la tronul său. Instituind moştenitor pe Filip de Anjou, nepotul lui Ludovic al XIV-lea, înspăimîntase restul Europei cu perspectiva unei imense monarhii occidentale înglobînd Franţa şi Spania cu vastele colonii americane ale acesteia.

În această perioadă, cînd problemele spaniole erau de cea mai arzătoare actualitate, obţin deosebit succes şi primele şase cărţi din *Gil Blas* (scris între 1715 şi 1735), cea mai de seamă operă a lui Lesage şi care exploatează în continuare interesul francezilor faţă de Spania. *Diavolul şchiop*, deopotrivă cu romanele lui Mateo Aleman şi Vicente Espinel, i-au

pregătit cadrul și o parte din anecdotică. Restul este de proveniență franceză într-o măsură și mai mare decît în adaptarea după Guevara. Societatea franceză amuzant transpusă în Spania secolului al XVII-lea a constituit principalul interes al acestui ultim mare roman picaresc, parodie a genului pe alocurea.

Gil Blas a ocupat pe Lesage vreme de un sfert de veac. Este perioada de cea mai mare productivitate a scriitorului, aceea a ritmului de trei pînă la cinci comedii de intrigă anual pentru bărăcile de la Saint-Laurent și Saint-Germain. Mai compune totodată și alte romane, printre care *Aventurile lui Beauchêne* (1732) și *Bacalaureatul din Salamanca* (1736) merită a fi măcar menționate.

Cît contrast între viața și opera lui Lesage ! Autorul comic al situațiilor celor mai hilariante și al romanelor de aventuri cu *picaros* și corsari era un mic-burghez parizian liniștit și chiar posac din pricina unei surzenii precoce. Poate că, întocmai ca la Jules Verne, comparație care se impune insistent cugetului, la Lesage aventura și zugrăvirea mediilor interlope erau niște necesități spirituale, o supapă de siguranță pentru un om al coastelor, obsedat de vraja valurilor și a drumurilor, în vreme ce modul de viață pentru care optase îl silea să fie un sedentar al condeiului.

Avea o mîndrie și o independență de spirit care îi fac cinste. Reacționa prompt la cea mai ușoară atingere a demnității lui, din partea oricui ar fi venit. Scriitorul Collé, care a cunoscut pe Lesage bătrîn, notează în *Jurnalul* său o anecdotă semnificativă în legătură cu *Turcaret*. Solicitat de ducesa de Bouillon să-și citească piesa în salonul ei, Lesage întîrzie o oră față de cea fixată pentru lectură. La apariția lui, amfitrioana îl apostrofează țîfnos, în fața celorlalți invitați, cu imputarea de a o fi făcut să piardă un ceas. „Nu-i nimic, doamnă — i-a răspuns Lesage pe același ton — vă voi face să cîștigați două ceasuri", și plecă îndată din salon, cu manuscrisul sub braț.

Petrecerile zgomotoase ale Regenței nu l-au scos din izolarea lui studioasă. Infirmitatea amintită îl făcea timid și

taciturn, în ciuda prestanței lui de bărbat frumos. A respins în mai multe rînduri sugestia de a candida la Academie. Părăsea rareori odăițele lui din cartierul Saint-Jacques. Apărea cîteodată într-o anumită cafenea din Cartierul Latin, unde, solicitat de prieteni, înveselea adunarea cu vorbele lui de duh. Îi plăcea și teatrul, mai ales de cînd unul dintre fiii săi devenise, sub pseudonimul de Montménil, actor al *Comediei franceze*. Un alt fiu al lui Lesage se făcuse ecleziastic și ajunsese canonic la Boulogne, pe coasta Mînecii. Devenit om cu dare de mînă, chemă lîngă sine pe ai săi și astfel, în 1743, Lesage cu soția și cu fiica s-au stabilit în casa canonicului. Acolo a murit, octogenar aproape, cel care pentru posteritate a rămas autorul lui *Gil Blas*. Pe mormîntul lui, se putea citi un catren cu versuri stîngace, concepute probabil de canonic, dar demne de reținut fiindcă subliniau două permanențe ale vieții scriitorului : sărăcie și demnitate. În limba noastră, acest epitaf ar suna cam așa :

Sub lespedea aceasta, întru vecie zace
Lesage, victimă rece a Parcei nemiloase ;
Cu ale lumii bunuri nu prea avu de-a face,
Fiindc-a slăvit virtutea și i-a adus prinoase.

*

Sfertul de veac dintre aproximativ 1710 și 1735, timp în care romanul *Gil Blas* a fost redactat și publicat, este în istoria Franței și a culturii franceze perioada de pregătire a Iluminismului, deci de organizare a atacurilor împotriva ideologiei feudale și a bisericii catolice, principalul ei reazem. Anii războiului de succesiune la tronul Spaniei (1701—1714) sporesc strîmtoarea financiară a statului și adîncesc mizeria maselor populare. După moartea lui Ludovic al XIV-lea (1715), reacțiunea împotriva bigotismului său se manifestă, la Paris mai ales, prin orgiile claselor avute patronate de însuși regentul Filip de Orléans. Sistemul financiar al scoțianului Law, cu biletele lui de bancă și cu societățile lui comerciale pe acțiuni, ca noua Companie a Indiilor occidentale, aduc o

prosperitate aparentă. Pasiunea speculei cu bancnote și acțiuni se întinde ca o molimă și provoacă îmbogățiri neașteptate dar și prăbușiri de averi mari. După trecerea acestor friguri de îmbogățire pe nemuncite care au contribuit la întărirea bazei materiale a burgheziei, au urmat la cîrma statului, în numele lui Ludovic al XV-lea, declarat cu grabă major, mai mulți favoriți ai curții, printre care cel mai de seamă a fost cardinalul Fleury. Sub ministeriatul său, controlorul general Orry pune ordine în banii publici, încurajează comerțul și manufacturile, aducînd în orașe acel belșug care acreditează ideea specific burgheză, propagată și de Voltaire, că luxul bogatului dă de mîncare meseriașului famelic.

Lunga perioadă a gestației și redactării lui *Gil Blas* este așadar contemporană cu un fenomen de malaxare socială favorabilă parvenitismului. Zeci de inși dotați cu îndrăzneală și lipsiți de scrupule s-au apropiat de clasa dominantă prin averea lor, rod al unor afaceri deochiate. Toată lumea știa că frații Pâris, rechini ai finanțelor, serviseră în adolescență într-un han din Dauphiné. Lesage cunoștea personal povestea lui Henriau, unul din protectorii lui, om de încredere al contelui de Pontchartrain și mai tîrziu, prin creditul acestui ministru, episcop de Boulogne.

Primele două volume ale romanului au apărut la Paris în 1715. Al treilea a fost pus în vînzare în 1724 și ultimul în 1735.

Caracterul picaresc al operei a sărit în ochi de la început. Ceea ce nu s-a băgat însă de seamă este superioritatea compoziției lui *Gil Blas* față de cea a producțiilor spaniole de același fel. Lesage a știut să orînduiască mai logic o materie densă, înlănțuindu-i mai bine episodurile, dezvoltînd pe cele mai importante, mai pline de învățăminte, și așezînd intenționat în lumină, alături de eroul principal, numai acele personaje care tipizau o categorie socială. Metodele curative ale doctorului Sangrado, viața ușuratecă a filfizonilor madrileni, mediile actoricești, curtea unui înalt prelat, casa unui mare senior prădat de valeți, secretariatul unui prim-ministru sînt înfățișate în *Gil Blas* de-a lungul unor capitole întinse, cărora întîmplări mai mărunte le sînt subordonate. Legătura

dintre momentele naraţiunii rămîne, ca în oricare roman picaresc, pe seama neprevăzutului. O întîlnire, o ceartă, o gafă, o imprudenţă şi Gil Blas îşi schimbă stăpînul sau o porneşte spre alt oraş. Se păstrează totuşi perspectiva povestirii de către personajul central ajuns la un liman, şi nu o dată aluzii la ce va urma aţiţă curiozitatea cititorului.

În ciuda unor incontestabile dovezi de măiestrie, autobiografia lui Gil Blas dă, în vreo două rînduri, impresia unei prelungiri artificiale. La sfîrşitul cărţii a VI-a, ai crede că eroul, statornicit ca intendent pe lîngă don Alfonso, şi-a încheiat cu bine rătăcirile şi aventurile. De unde! În continuarea din 1724, îl regăsim în alte încurcături care-l duc de la Valencia la Granada, de acolo la Madrid, apoi la închisoarea din Segovia. Eliberat şi cuminţit cîtva timp, demonul peregrinărilor şi viermele măririlor nu-i dau pace şi ultimele cărţi îl readuc la curte.

Nu se cade totuşi să ne plîngem de neastîmpărul lui Gil Blas fiindcă, altfel, din picaro famelic, valet la Valladolid apoi la Madrid, înhăitat cu prieteni dubioşi şi ajutor al lor în unele escrocherii, n-ar fi ajuns el hidalgo cu castel, soţ al Doroteii şi om aşezat cu gospodărie şi copii. Se observă, cu alte cuvinte, o deosebire de atmosferă între volumele din 1715 şi restul operei. Înainte de aciuirea lui pe lîngă nobilii valencieni de Leyva, Gil Blas este un incontestabil *picaro*. De atunci, se înalţă în rang şi din treaptă în treaptă ajunge secretar de prim-ministru, ceea ce îi atrage hrisovul de înnobilare. După plecarea din Granada, nu mai frecventează aventurieri şi contactul cu lumea de sus îl şlefuieşte şi îi dă fumuri. Cu atît mai bine pentru fiul scutierului din Oviedo, dar regretabil pentru noi, fiindcă povestirea pierde din pitorescul ei, mai mult, din realismul ei, fiindcă Lesage, excelent cunoscător al mediilor citadine, interlope sau nu, prin care evoluase pînă atunci Gil Blas, nu se mai simte în largul lui cînd îşi propune să ne înfăţişeze curtea regală şi birourile înalţilor demnitari. Totuşi cadrul este aici mai larg decît în *Diavolul şchiop*: privirea sinoptică asupra Madridului care dă un mozaic de ilustraţii mărunte este înlocuită cu expunerea

unei vieți, ocazie de a ne plimba de la Oviedo la Granada și de a străbate condiții sociale, dacă nu mai variate, cel puțin cu implicații mai numeroase.

Că *Gil Blas* era un roman picaresc localizat în patria genului, o constată orice cititor. Pînă la ce punct era dependent de abundenta literatură picarescă din Spania nu-i interesa însă pe francezii din vremea lui Lesage. Dar iată că la cîteva decenii după moartea acestuia încep să circule pe socoteala lui acuzații de plagiat : departe de a fi original *Gil Blas* nu ar reprezenta decît o copie servilă, în cel mai bun caz o adaptare a unui model spaniol.

S-a creat astfel o problemă a lui Gil Blas care a prilejuit discuții de peste o jumătate de veac. Focul l-au deschis spaniolii, neconsolați că un astfel de roman, cu un iberism atît de specific și cu un succes european lărgit din ediție în ediție, nu a fost scris în limba lor, de către un scriitor spaniol. Au afirmat, așadar, că Lesage n-a făcut decît să publice, în traducere franceză, un roman spaniol inedit al cărui manuscris, adus în chip misterios în Franța de peste Pirinei, i-ar fi căzut într-o bună zi în mîini. Au fost nevoiți însă să renunțe la o acuzație cu neputință de susținut prin dovezi documentare. N-au bătut totuși în retragere decît pentru a organiza un alt atac : *Gil Blas* este scris de Lesage, însă în mare parte plagiat după *Marcos de Obregón* al lui Espinel, cum sugerase cel dintîi Voltaire în *Veacul lui Ludovic al XIV-lea* (1751), din resentimente personale împotriva lui Alain-René. Discuțiile acestea, cîteodată violente, dintre criticii literari spanioli și cei francezi le-au încheiat istoricii literari neutri — germani și americani — cărora nu le-a fost greu să demonstreze, după o comparație atentă a textelor, că Lesage a creat o operă originală. Din toată polemica în jurul lui *Gil Blas* a rămas stabilit cel puțin că Lesage, în afară de estetica genului picaresc, și-a însușit ceva și din *Marcos de Obregón,* și anume cîteva episoade. Statistica amănunțită a acestor împrumuturi tematice a făcut-o Leo Claretie în *Lesage romancier* (Paris, A. Colin, 1890, p. 253 și urm.). Lista lor totuși nu era prea lungă. Romanul lui Espinel

a fost doar un toiag cu ajutorul căruia Lesage s-a avîntat la început pe drumurile lumii picareşti. De cum s-a mişcat mai în voie printre aventurieri, l-a aruncat ca pe un auxiliar devenit inutil. Împrumut de materie, da, plagiat nicăieri. Lesage tratează episoadele împrumutate cu gustul unui clasic francez : repovesteşte sprinten şi spiritual, suprimă lungimi şi repetiri, suprimă îndeosebi amănuntele burleşti sau scabroase.

Firește, Lesage a folosit şi alte izvoare literare mai mărunte, la care se adaugă o serie de motive şi situaţii cărturăreşti culese din literatura de imaginaţie, cîteva date istorice împrumutate unor relatări diplomatice, unor studii de erudiţie şi unor scrieri cu caracter de reportaj. Comparate cu masa romanului, ele reprezintă prea puţin. Ceea ce a împrumutat, scriitorul francez a ştiut să încorporeze măiestrit în propria sa creaţie. Hotărît, *Gil Blas* nu este o compilaţie indigestă şi cu atît mai puţin un plagiat ; are, dimpotrivă, cele mai multe din calităţile marilor opere originale.

Cea dintîi dintre aceste calităţi o constituie elementele realiste ale romanului. Realist era şi romanul picaresc spaniol, în contrast net cu cel cavaleresc şi cel pastoral. Păstra însă şi multe elemente romanţioase de care nici Lesage nu s-a dezbărat. Subterana bandei lui Rolando, adevărată peşteră a celor patruzeci din *Ali-Baba,* dona Aurora de Guzman urmărind la Salamanca pe Luis Pacheco în costum bărbătesc şi izbutind să se facă iubită de el, poveşti de dragoste gen *capa y espada* cu dueluri, fugi precipitate şi sfîrşit fericit, ca cele ale lui Alfonso de Leyva şi Gaston de Cogollos — iată numai cîteva din episoadele care ne fac să ieşim din viaţa de toate zilele, din întîmplările verosimile, pentru a trece în domeniul extraordinarului. Să fim totuşi indulgenţi. Ceea ce ni se pare astăzi romanţios putea fi ceva aproape obişnuit în 1715 şi de loc anormal la începutul secolului al XVII-lea, cînd i se povesteşte lui Gil Blas *Căsătoria din răzbunare,* acea sumbră nuvelă din cartea a IV-a, sau cînd Rafael evocă anii săi de captivitate în Alger. Nimic mai obişnuit pe vremea aceea decît să te îmbarci la Alicante cu destinaţia Barcelona şi pe drum să cazi în mîinile corsarilor

înarmați de beiul din Alger. O pățise marele Cervantes, și „accidentul" i se mai întîmplase și în 1679 lui François Regnard, autorul comic bine cunoscut lui Lesage.

Din fericire, la Lesage preocuparea de a reflecta veridic realitatea, chiar în transpunerea ei spaniolă, trage mai greu în cumpănă decît elementul romanțios. Există, la el, mai întîi o deosebită grijă pentru exactitatea topografică. Interioarele sînt inventariate exact atunci cînd autorul simte nevoia de a marca anumite corespondențe între locuință și personajul care a orînduit-o după gusturile sale. Pe deasupra Lesage nu pierde nici un prilej de a prezenta amănunțit costumele, atît pe cele luxoase procurate de Gil Blas de la telali, cît mai ales pe cele răpănoase ale diferiților *picaros* care îi ies în cale.

Ceea ce Lesage trece sub tăcere sînt decorurile. Nici Valladolidul, nici Madridul și nici alte orașe străbătute de Gil Blas nu ne sînt descrise oricît de sumar. La fel și priveliștile pe care acest veșnic peregrin le-ar fi putut contempla. Limită a lui Lesage? Desigur, fiindcă n-a cunoscut peisajul spaniol și nici nu s-a ostenit să și-l închipuie, cum vor proceda romanticii, dar mai ales efect al esteticii clasice pentru care lumea exterioară nu merita o scrutare adîncă și o stilizare artistică.

Spania, necunoscută lui Lesage prin experiență directă, era destul de încăpătoare pentru a oferi ospitalitate nu numai reprezentanților tuturor claselor sociale de acolo, fiecare cu povestea lui, dar și unui număr respectabil de francezi cu moravuri specific pariziene. Toți poartă, firește, sombreros și mantii castiliene, dar cititorii dintre 1715 și 1735, compatrioți ai lui Lesage, i-au recunoscut numaidecît ca fiind de-ai lor. Pe aceste realități franceze transpuse în roman și-au întemeiat erudiții francezi de la începutul secolului trecut apărarea originalității lui *Gil Blas.*

Romanul reflectează, pe ici, pe colo, și cîte ceva din viața lui Lesage. Gil Blas, excelînd în redactarea de memorii, discursuri și manifeste după indicațiile celor doi prim-miniștri pe lîngă care a lucrat ca secretar, aduce cu autorul însuși,

folosit pentru treburi asemănătoare de Pontchartrain. Dosarele asupra nobilimii spaniole compuse din ordinul ducelui de Lerma n-au existat la Madrid, ci la Paris : fuseseră umplute, începînd din 1698, cu date despre marile familii feudale franceze, pentru a fi utilizate de ducele de Burgundia, nepot de fiu al lui Ludovic al XIV-lea, rege reformator, zice-se, dacă ar fi apucat să domnească. Lesage a auzit, desigur, tot prin birourile lui Pontchartrain, despre aceste state de serviciu, ţinute la zi în mare taină.

Cronica scandaloasă a Parisului din tinereţea lui Lesage i-a pus la dispoziţie mai multe aventuri. Cea mai controlabilă este sinuciderea lui Valerio de Luna (VIII, I), incapabil să-şi înfrîneze dragostea faţă de bătrîna dar mereu fermecătoarea Inesilla de Cantarilla, chiar după ce a aflat că îi este mamă. Se zicea că o nenorocire identică se întîmplase în 1672 celebrei curtezane Ninon de Lenclos.

Situînd în Spania oameni, fapte şi idei din Parisul său adoptiv, Lesage îngroaşă satira cînd este vorba de medici, actori şi literaţi. Se vede cît de colo că ignoranţa unora, ifosele altora şi abaterile de la estetica clasică ale celor din urmă îi stăteau pe inimă. După insistenţa cu care romancierul denunţă asasinatele în masă comise de medicii vremii sale, se vede că nu este la mijloc o simplă conformare faţă de tradiţia molierească, ci de o poliţă personală plătită cu dobîndă. Surzenia lui precoce şi incurabilă agravată de cine ştie ce tratamente absurde a contribuit, desigur, cel mai mult să-l înverşuneze împotrivă-le. Tradiţia literară antimedicală, ca şi propria-i experienţă îl fac să proclame în mai multe rînduri că numai o tinereţe robustă poate rezista leacurilor ucigătoare administrate de cioclii cu bonetă doctorală şi mantie neagră. Figura cea mai reprezentativă a tagmei doftoriceşti din romanul lui Lesage este neuitatul Sangrado, spaima Valladolidului. Gil Blas i-a fost valet, apoi discipol, ajutîndu-l zelos, în timpul unei epidemii, să provoace înjumătăţirea populaţiei străvechii cetăţi castiliene (II, 2—5). Sangrado era omul panaceului „scoate-i sînge şi dă-i să bea apă caldă!" Podagra şi hidropizia, frigurile şi epilepsia, toate pretindea că le vindecă

cu aceste două măsuri. Cînd după trei, patru zile bolnavul își dădea obștescul sfîrșit fără pic de sînge în artere, ilustrul colaborator al Parcelor prevenea încriminările, imputînd chirurgului că nu l-a sîngerat îndeajuns și familiei că nu i-a turnat pe gîtlej destulă apă! Caricatură? Nicidecum! Sangrado a existat, dar nu în Castilia, ci la Paris. Îl chema Hecquet și scria în fiecare an cîte un volum sau măcar o broșură despre *Virtuțile apei* ori despre *Explicația fizică și mecanică a efectelor sîngerării.*

Actorii meritau aproape tot atît cît și medicii săgețile lui Lesage, dar nu cei spanioli de pe vremea lui Calderon, pe care autorul lui *Turcaret* n-avea de unde să-i cunoască. În schimb culisele *Comediei franceze* și ale teatrelor din bîlciul Saint-Germain aveau puține taine pentru dînsul. Și iată actorii parizieni, botezați cu nume spaniole și instalați pe scenele din Madrid, Valencia și Granada pentru agrementarea autobiografiei lui Gil Blas cu figuri și moravuri din această lume, vecină cu cea a onorabililor *picaros.* Melchior Zapata, întîlnit lîngă Ponte de Duero, este tot atît de zdrențăros ca și ei, iar mai tîrziu nu mai puțin îngăduitor față de prietenii generoși ai nevestei sale. O aventurieră ca Laura ajunge curînd stea a rampelor. Mediile actoricești, cu insistență asupra vieții particulare a slujitoarelor Thaliei și Melpomenei, apar în numeroase capitole din Gil Blas, începînd cu casa Arseniei (III, 9) și sfîrșind cu succesele la curtea regală ale tinerei Lucreția (XII, 2). Viața Laurei este oarecum veriga dintre aceste episoade. Ceea ce Lesage redă de preferință din existența actrițelor este rivalitatea dintre ele nu în jurul unor roluri din piesele lui Lope de Vega, ci pentru cei mai darnici granzi. Actori și actrițe obișnuiesc să ia de sus pe autori. Bietul Pedro de Moya, cu toate ploconelile lui (III, 11), este primit nu ca un scriitor, ci ca un valet. Umilințe de felul acesta trebuie să fi îndurat și Lesage în fața comitetului de lectură al *Comediei franceze.*

Dacă lumea teatrelor spaniole este de fapt cea a culiselor pariziene, cu atît mai mult scriitorii din *Gil Blas* sînt confrații lui Lesage din prima jumătate a secolului al XVIII-lea. Cum

se desfăşurau discuţiile literare în Madridul ducilor de Lerma şi de Olivares, Lesage n-avea de unde s-o ştie. Cunoştea însă bine, atît cît îi îngăduiau urechile, pe cele din cafenelele Parisului, pe uliţa Saint-Jacques sau în centru, prin jurul Luvrului. Personajul care încarnează în *Gil Blas* pe omul de litere, ducînd viaţă de boem şi încrezător în geniul lui, cu toate cabalele îndreptate împotrivă-i, este Fabricio Nunez. Ca poet, acest concetăţean al lui Gil Blas reprezintă gongorismul, cu toată falsa strălucire a acelor *aguadezas*, jocuri de cuvinte obscure care fac din sonetele lui tot atîtea enigme. Criticîndu-i prin cuvintele lui Gil Blas ermetismul preţuit numai de snobi, Lesage îşi spune cuvîntul într-o problemă de actualitate : recrudescenţa preţiozităţii în cîteva saloane ; în alte coterii se preţuia numai literatura serioasă, tragedia mai ales, comedia şi romanul, genurile cultivate de Lesage fiind acolo obiecte de batjocură.

În lipsa unei reflectări susţinute a realităţii contemporane, în *Gil Blas* a existat cel puţin o preocupare a autorului de a ieşi din şablonul picaresc, îmbogăţindu-şi opera cu viziuni din actualitate, în chip deosebit gustate de primii săi cititori. Fără a fi creat un roman realist în sensul acordat astăzi acestui termen, Lesage nu s-a avîntat în ficţiune, întorcînd spatele societăţii în care trăia, ci i-a întreţesut imaginea printre aventurile secăturilor sale picareşti.

Caracterul personajului central ne apropie şi mai mult, prin trăsăturile sale de tip social, de acele sinteze omeneşti pe care ne-am obişnuit să le întîlnim în romanele realiste. Ca şi Alonso, eroul unui roman picaresc de Jeronimo de Alcala Yañez y Ribera (1624), Gil Blas apare ca un *mozo de muchos amos*, slugă la mulţi stăpîni. Pe bună dreptate, Marx şi Engels notau într-o recenzie că „Gil Blas, în cursul diferitelor sale aventuri, rămîne totdeauna un servitor şi judecă totul prin prizma unui servitor" [1].

Iată o precizare preţioasă. Hotărît, eroul lui Lesage nu reprezintă poporul onest şi muncitor. Cele trăite în adoles-

[1] Despre literatură şi artă, Ed. p. lit. pol., Buc., 1953, p. 231.

cență l-au declasat, l-au aruncat în tagma aventurierilor. Anii îndelungați slujiți ca valet i-au creat o mentalitate de slugă. Gil Blas se arată indulgent față de păcatele celor bogați și puternici, așa că venalitatea ducelui de Lerma nu-l miră prea mult și nici escapadele nocturne ale prințului moștenitor. Totuși adaptarea lui la orice mediu corupt nu-i întunecă spiritul critic. N-a suferit niciodată de scrupule prea apăsătoare, dar nici n-a pierdut de tot simțul moral. Merită, la urma urmelor, elogiul pe care i-l face Scipion cînd îi pune candidatura la mîna fetei giuvaergiului Gabriel de Salero (IX, 1). Nu este incapabil de sentimente onorabile : părăsește casa Arseniei pentru a întoarce spatele destrăbălării, arată față de familia de Leyva o fidelitate nedezmințită, respinge sfatul lui Scipion de a seduce pe Antonia și îi cere mîna ; deși cam tîrziu, își ajută familia din Oviedo și după înnobilare nu se arată vanitos de hrisovul cu care l-a gratificat Olivares. Lunile petrecute în turnul Segoviei reprezintă o cotitură în ascensiunea lui spre o relativă puritate sufletească, așa că de atunci îl vedem dezbărat de aerele de parvenit pe care începuse să și le dea în umbra protectoare a ducelui de Lerma.

Înainte de retragerea definitivă la Llirias, Gil Blas este, cu rare întreruperi, un *mozo de muchos amos*. *Picaro* sadea pînă la pătrunderea în birourile ministeriale, dar nu *picaro* peticit și rîios, el se preschimbă după aceea în curtean cu șira spinării tot atît de încovoiată ca a semenilor săi. Să ne indignăm în fața acestui Gil Blas, conglomerat de turpitudini care-l fac uneori să roșească ? N-am avea dreptate, findcă am arăta lipsă de înțelegere istorică. Critica burgheză din secolul trecut s-a tînguit ipocrit de lipsa unor înalte principii etice la eroul lui Lesage. Putea oare să și le capete și să le dezvolte în societatea al cărei produs era ? Cînd a încercat să deschidă ochii bătrînului Pacheco asupra Eufraziei, a fost concediat. Pățește același lucru mai tîrziu, la Granada, fiindcă a păcătuit prin exces de sinceritate față de arhiepiscop. Gil Blas rămîne un critic lucid al acestei societăți pe care o scrutează cu zîmbetul pe buze. Nu este un revoltat, ci un conformist, un

tip al „băieților deștepți", numiți *roués* pe vremea Regenței (1715—1723) atît de propice lor.

Și Figaro al lui Beaumarchais are ceva picaresc în el, dar întrece pe Gil Blas cu toată distanța care separă 1715 de 1784, ajunul revoluției burgheze din Franța. Amîndoi slujesc pentru a avea ce mînca, însă în vreme ce Gil Blas se identifică pînă la un oarecare punct cu viciile stăpînului său și se împăunează cu costumele lui don Mathias de Silva, Figaro este un revoltat, un viitor *sanchilot,* scrîșnind din dinți în dosul contelui de Almaviva.

Lesage a atras în mai multe rînduri atenția cititorilor săi că nu este un simplu povestitor, ci un pictor de moravuri. Alegoria din fruntea romanului invocă sfatul horațian despre amestecul *cum utile dulci* — a plăcutului cu utilul. Preambulul la ediția definitivă a *Diavolului șchiop* preciza că autorul a voit „să ofere în mic o imagine a moravurilor acestui veac". Ceea ce critica burgheză taxa odinioară drept „tipuri generale omenești" măiestrit zugrăvite de Lesage ne apare astăzi numai ca figuri reprezentative ale societății monarho-feudale. Arhiepiscopul din Granada (VII, 2—4) rămîne desigur portretul psihologic cel mai reușit din roman, însă el nu întruchipează, așa cum încearcă să susțină critica burgheză, „eterna vanitate" a scriitorului, ci tipul prelatului avid de tămîieri, al literatului individualist, care compune mai mult pentru plăcerea de a se auzi decît pentru a fi folositor auditoriului. Dregători de teapa lui abundau sub Regența lui Filip de Orléans (1715—1723) și specia s-a înmulțit de atunci în societatea burgheză. Atitudinea critică a lui Lesage față de clasa dominantă din vremea lui constă tocmai în denunțarea consecventă a viciilor aristocratice. Mathias de Silva este un calomniator ordinar, Pacheco, Marialva și alți cîțiva își risipesc rentele întreținînd „infante", Lerma vinde onoruri și demnități. Regele Filip al IV-lea, personaj istoric, propriul socru al lui Ludovic al XIV-lea, risipește averi de dragul Catalinei, apoi al Lucreției, dar nu este în stare să comande o armată în fața ofensivei franceze din Catalonia. Prin înalții funcțio-

nari veroşi ca Rodrigo Calderone, prin alguazilii jefuitori, prin hanghiii abili a-ţi servi un cotoiaş sub nume de vătui, prin literatul boem Fabricio Nuñez înconjurat de ceata lui de scriitori famelici şi certăreţi, ne coborîm pe nesimţite în furnicarul adevăraţilor picaros.

Femeile din *Gil Blas* sînt de asemenea personaje tipice pentru societatea vremii. Serafina de Polan, Stefania de Rada şi Elena de Galisteo sînt, desigur, femei demne de toată stima, dar cîte soţii infidele în restul romanului şi mai ales cîte aventuriere! Libidinoasa Mergelina, Laura, servanta-curtezană, apoi actriţă întreţinută, de altfel spirituală şi dezgheţată; Catalina, falsa ingenuă, în sfîrşit, cu dubla ei existenţă. Lesage nu le stigmatizează protestatar, dar nici nu întinde vreun văl pudic peste aceste excrescenţe din putreziciunea regenţei atribuite Spaniei lui Lerma şi Olivares pe temeiul tematicii picareşti. Bineînţeles, romanul lui ar fi avut un preţ neasemuit mai mare dacă n-ar fi recurs la cadrul iberic. Ficţiunea spaniolă a făcut însă opera publicabilă. Lesage ştia, de cînd cu cabala financiarilor împotriva lui *Turcaret*, oglinda lor, cît era de primejdios să aibă împotriva lui pe puternicii zilei. I-a trebuit cu atît mai mult o artă subtilă a compunerii pentru a contopi în naraţiunea de coloratură picarescă figuri şi viziuni de moravuri din Franţa secolului al XVIII-lea.

Artă, şi încă de cea mai bună calitate, *Gil Blas* este cel mai izbutit roman al genului picaresc atît printr-o gradare a peripeţiilor în medii din ce în ce mai ridicate, printr-o compoziţie mai ingenioasă, cît şi prin farmecul stilului său narativ. Marx şi Engels, în recenzia citată, aducînd vorba despre stilul lui *Gil Blas*, l-au declarat plin de naivitate şi vioiciune. Naraţiunea lui Lesage este sprintenă şi captivantă prin dozajul ei de stil direct şi stil indirect, de dialog urmat de monolog interior. Episodul cu arhiepiscopul de Granada, de multă vreme bucată de antologie, este şi în privinţa mijloacelor artistice variate un model de proză. Vioiciunea dialogurilor din *Gil Blas* era, în 1715, o cucerire artistică, un progres izbitor faţă de alternanţa de discursuri schimbate de două

personaje, procedeu obișnuit în romanul francez anterior. Conversația angajată de Gil Blas cu bărbierul din Leyva, presupus rival al său pe lîngă Lorenza (VIII, 1), cu gradațiile ei de la provocare la împăcare, se dezvoltă impetuos cu vivacitate în desfășurare, ceea ce nu exclude o anumită stilizare, o grijă vizibilă de a domoli mînia prin termeni cuviincioși.

Lesage a fost un excelent observator al oamenilor din jurul său, un contemplator constrîns de surzenia lui să tragă mai mult cu ochiul decît cu urechea. Numeroasele lui portrete sînt, de aceea, ale unui vizual atent la amănunte revelatorii, sensibil la contraste și la ajustări nearmonioase. Se înrudește cu cele din *Caracterele* lui La Bruyère. Chelia, figura comună a arhiepiscopului din Granada și picioarele lui strîmbe sub un corp îndesat nu-i dădeau nici o prestanță, dar iluziile lui Gil Blas despre calitățile fizice ale unui grande îl împodobeau cu măreția care-i lipsea. Și astfel, schița de portret se termină cu o reflecție satirică.

Maximele, aforismele și observațiile morale abundă și la Lesage, dar nu independent, abstract, ca la moraliștii de profesie, ci ca încheiere a unui dialog, a unui portret sau a unei narațiuni. Nu sînt originale aceste aforisme dar trag totdeauna concluzii dintr-o întîmplare. Unele ar putea fi semnate de La Rochefoucauld : „Oamenii cei mai severi își mai reduc din severitate cînd scumpul lor interes este în joc" (V, 3) ; altele par exemplificări ale criticii antifeudale a lui La Bruyère, ca încheierea lui Scipion la capitolul 13 din ultima carte : „Aveți o diplomă nobiliară, ceea ce pentru urmașii dumneavoastră e tot ce trebuie ; cînd timpul va așterne peste această diplomă vălul des cu care acoperă obîrșia tuturor familiilor nobile, după patru sau cinci generații, neamul Santillanilor va fi dintre cele mai ilustre".

Este multă bonomie în aceste exprimări condensate de experiență omenească, multă înțelepciune, fără iluzii deșarte, dar și fără amărăciunea sarcasmului. Ironia lui Lesage rămîne surîzătoare.

Și totuși, Lesage a căzut și el victima reacțiunii dezlănțuite de marea burghezie franceză împotriva Iluminismului, a spiritului revoluționar. Pe măsură ce burghezia, clasă profitoare a marilor transformări economice și sociale de la sfîrșitul

secolului al XVIII-lea, clasa care n-a făcut decît să schimbe o formă de exploatare cu alta, se vedea amenințată de proletariat la începuturile organizării sale ca clasă, în aceeași măsură ideologia ei devenea mai retrogradă, manifestîndu-se, între altele, prin renegarea mișcării filozofice progresiste din secolul al XVIII-lea. Apogeul acestei campanii denigratorii coincide semnificativ cu dictatura aventurierului Ludovic-Napoleon Bonaparte, cînd, după înăbușirea în sînge a revoluției din iunie 1848, burghezia înspăimîntată se leapădă pentru totdeauna de orice aspirații progresiste.

Critica burgheză, de la Joubert la André Le Breton, a diminuat deci pe *Gil Blas*. În repulsia ei explicabilă față de orice satiră socială nu a văzut, sau s-a prefăcut că nu vede, cît a cîștigat romanul ca gen mulțumită operei lui Lesage. După ce a făcut posibile *Viața Marianei* și *Țăranul parvenit* de Marivaux, *Manon Lescaut* de Prévost și *Legăturile primejdioase* de Laclos, *Gil Blas* a pregătit realismul critic din secolul al XIX-lea.

De la comedioarele lui Dancourt și ale altor autori comici mărunți din secolul al XVIII-lea, care au adaptat scenei multe episoade din *Gil Blas*, și pînă la săptămînalul literar cu acest titlu din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, nenumărate comentarii sau simple aluzii atestă persistența succesului principalei opere a lui Lesage în patria lui, în ciuda atitudinii dușmănoase, în cel mai bun caz plină de rezerve, a criticii oficiale.

Răspîndirea lui *Gil Blas* dincolo de granițele Franței s-a soldat cu o prețuire aproape fără rezerve. Spaniolii l-au contestat lui Lesage, dar tocmai pentru că îl rîvneau, socotindu-l o capodoperă a lor. S-au publicat traduceri în portugheză și în italiană, în engleză și germană, în rusă și în arabă. Cea mai veche versiune romînească, *Istoria lui Gil Blas de Santillana*, datează din anii 40 ai secolului trecut, fiind deci citită de generația care va înfăptui revoluția de la 1848 din Muntenia. S-au imaginat continuări ale lui *Gil Blas* și scriitori de seamă i-au cerut învățăminte, au căutat să-i împrumute arta povestirii pline de farmec. Elogiile cele mai onorabile pentru *Gil Blas* le-a formulat marele romancier englez Walter Scott într-o lucrare din bătrînețea lui, *Biographical memoris of eminent novelists* (Biografii literare

ale romancierilor celebri, 1827). „În Gil Blas, originalitatea lui Lesage este completă", asigură Walter Scott, răspunzînd lui Llorente ; „opera aceasta lasă pe cititor mulțumit de el însuși și de neamul omenesc", adaugă el ; iată o judecată care spulberă cu anticipație acuzațiile lui Le Breton, critic contemporan, despre „efectul deprimant" al romanului.

Noi prețuim în *Gil Blas* tocmai ceea ce „deprima" pe Le Breton, anume filonul realist, imaginile, chiar imperfecte și fragmentare, din moravurile unei epoci trecute. În ciuda deghizării spaniole, romanul lui Lesage a reflectat multe aspecte din societatea franceză a secolului al XVIII-lea la începuturile acestuia. Are o valoare documentară însemnată, deși puțin folosită de istorici, dar totodată o mare valoare literară, care îl așază printre cele mai celebre producții de acest gen din literatura franceză, demne de a fi cunoscute și gustate de masele largi de cititori.

N. N. CONDEESCU

O LĂMURIRE DIN PARTEA AUTORULUI

Fiindcă sînt oameni care nu pot să citească ceva fără să caute numaidecît un model în viaţă pentru caracterele urîte sau ridicole pe care le află în cărţi, spun lămurit acelor cetitori şugubeţi că ar greşi dacă s-ar apuca să facă asta cu portretele zugrăvite în această carte. Mărturisesc faţă de toată lumea că n-am vrut altceva decît să înfăţişez viaţa oamenilor aşa cum este. Nici nu m-am gîndit să zugrăvesc pe cineva anume. Cetitorul să nu creadă că e vorba de el, atunci cînd întîlneşte lucruri care se potrivesc şi altora tot aşa de bine ca şi lui; fiindcă astfel, aşa cum zice Phaedrus[1]*, are să se dea de gol fără nici o nevoie.* Stulte nudabit animi conscientiam.[2]

Se găsesc în Castilia, ca şi în Franţa, medici a căror metodă este să ia cam prea mult sînge bolnavilor. Pretutindeni sînt aceleaşi metehne şi aceiaşi oameni ciudaţi. Mărturisesc că n-am zugrăvit întotdeauna cu exactitate moravurile spaniole; iar cei care ştiu ce viaţă destrăbălată duc actriţele din Madrid, m-ar putea învinui că n-am înfăţişat în culori destul de tari destrăbălarea lor; eu însă am crezut de cuviinţă s-o mai domolesc, ca s-o potrivesc după moravurile noastre.

---

[1] Julius Phaedrus (30 î.e.n. — 44 e.n.), fabulist latin.

[2] Îşi va dezvălui în chip nătîng conştiinţa (Phaedrus; *Fabule*, Cartea III, Prolog).

GIL BLAS CĂTRE CETITOR

Înainte de a auzi istoria vieții mele, ascultă, prietene cetitor, o poveste pe care vreau să ți-o spun.

Doi școlari mergeau odată de la Penaflel la Salamanca. Fiind obosiți și însetoți, s-au oprit la un izvor pe care l-au întîlnit în drum. Acolo, în timp ce se odihneau după ce-și astîmpăraseră setea, au zărit din întîmplare lîngă dînșii, pe o piatră îngropată în pămînt, cîteva cuvinte aproape șterse de timp și de copitele turmelor care veneau să se adape la acel izvor. Au aruncat apă peste piatră ca s-o spele și au cetit aceste cuvinte în limba castiliană : Aquí está encerrada el alma del licenciado Pedro Garcias : *Aici e închis sufletul licențiatului Pedro Garcias.*

Cel mai tînăr dintre cei doi școlari, care era iute și sturlubatic, cum isprăvi de cetit inscripția, începu să rîdă în hohote : „I-auzi ce nostimadă ! Aici e închis sufletul... *Un suflet închis ! Ce om sucit a fost și acela care a făcut un epitaf așa de caraghios !" După ce spuse asta, se ridică să plece. Tovarășul lui, mai înțelept, își zise : „Aici trebuie să fie o taină. Am să mai stau puțin ca s-o descopăr." L-a lăsat pe celălalt să plece și, fără să mai zăbovească, și-a scos cuțitul și a început să sape de jur împrejurul pietrei. Săpă așa pînă o scoase din pămînt. Găsi sub ea o pungă de piele și o deschise. În pungă se aflau o sută de ducați și o hîrtie*

pe care erau scrise în latineşte aceste cuvinte : „Fii moştenitorul meu, tu, care ai fost atît de deştept şi ai ghicit înţelesul inscripţiei, şi întrebuinţează banii mai bine decît i-am întrebuinţat eu". Şcolarul, bucurîndu-se foarte de această descoperire, puse iar piatra aşa cum fusese înainte şi o porni mai departe spre Salamanca, cu sufletul licenţiatului.

Oricine vei fi, prietene cetitor, tu ai să semeni sau cu unul sau cu celălalt dintre aceşti doi şcolari. Dacă îmi ceteşti întîmplările fără să ţii seama de învăţăturile morale pe care le cuprind, nu vei scoate nici un fel de roade din această lucrare ; dar dacă o ceteşti cu atenţie, ai să găseşti, după preceptul lui Horaţiu [1], ceea ce e de folos amestecat cu ceea ce e plăcut.

---

[1] Quintus Horatius Flacus, (64—8 î.e.n.), vestit poet latin.

CARTEA ÎNTÎI

Capitolul I

DESPRE NAŞTEREA LUI GIL BLAS ŞI DESPRE EDUCAŢIA LUI.

Tatăl meu, Blas de Santillana, după ce a slujit multă vreme în oastea monarhiei spaniole, s-a retras în oraşul lui de baştină. Aici s-a însurat cu o fată de tîrgoveţ, care nu mai era chiar aşa de tînără, şi eu am venit pe lume zece luni după ce s-au luat. S-au dus după aceea la Oviedo, unde au fost nevoiţi să se bage la stăpîn. Mama s-a făcut cameristă şi tata scutier [1]. Cum n-aveau altă avere decît simbria, eu aş fi fost în primejdie să cresc destul de prost, dacă n-aş fi avut un unchi care era canonic în Oviedo. Îl chema Gil Perez. Era un frate mai mare al mamei mele şi naşul meu. Închipuiţi-vă un omuleţ înalt de un cot şi jumătate, nemaipomenit de gras, cu capul înfundat în umeri: acesta era unchiu-meu. Era un ecleziastic care nu se gîndea decît să trăiască bine, adică să mănînce bine, şi slujba pe care o avea şi care nu era de loc rea îi îngăduia acest lucru.

[1] În spaniolă *escudero*, slujitor care, pe vremuri, însoţea pe doamnele din nobilime şi din burghezie cînd ieşeau în oraş, la biserică sau la vizite. Vezi mai departe, în Cartea a doua, cap. VII, descrierea slujbei pe care *o* îndeplinea un scutier.

M-a luat la dînsul de cînd eram copil şi m-a crescut. A văzut că nu-s prost şi m-a pus la învăţătură. Mi-a cumpărat un abecedar şi m-a învăţat chiar el să cetesc, şi asta i-a fost şi lui de folos, nu numai mie, fiindcă învăţîndu-mă pe mine, s-a apucat şi el de cetit, ceea ce nu prea făcuse pînă atunci, şi aşa a ajuns să poată ceti ca apa ceaslovul, lucru pe care nu-l făcuse pînă atunci niciodată. Ar fi vrut el să mă înveţe şi latineşte ; asta l-ar fi scutit de cheltuială, dar, vai ! bietul Gil Perez habar n-avea de latinească ; eu cred (fiindcă n-aş putea să spun asta cu toată siguranţa) că era cel mai ignorant dintre preoţii tîrgului. Am auzit chiar că slujba nu şi-o căpătase datorită învăţăturii ; o căpătase numai datorită recunoştinţei cîtorva călugăriţe, cărora le adusese tainice servicii şi care, cu trecerea pe care o aveau, îl ajutaseră să ajungă preot fără examen.

A trebuit deci să mă dea pe mîna unui profesor. M-a trimis la doctorul Gadinez, care era socotit drept cel mai priceput dascăl din Oviedo. Am ascultat cu folos învăţătura care mi s-a dat, aşa încît, peste vreo cinci-şase ani, am ajuns să înţeleg puţintel pe autorii greci şi destul de bine pe poeţii latini. M-am îndeletnicit şi cu logica şi asta m-a învăţat cum să discut. Aşa de tare îmi plăcea să discut, încît opream pe stradă oameni, fie că-i cunoşteam, fie că nu, ca să le propun un subiect. Uneori dădeam de vreun şucheat care chiar asta voia — şi atunci să ne vezi ! Ce gesturi ! Ce strîmbături, ce schime ! Ne încruntam cumplit şi făceam spume la gură. Parc-am fi fost nişte zăluzi, nu nişte filozofi.

Totuşi, cu asta mi-am dobîndit în tîrg renume de învăţat. Unchiu-meu nu mai putea de bucurie, fiindcă se gîndea că n-am să mai stau multă vreme pe capul lui.

— Uite ce, Gil Blas, mi-a spus el într-o bună zi, acuma nu mai eşti copil ; ai împlinit şaptesprezece ani şi eşti băiat cu carte. Trebuie să te gîndeşti să-ţi faci drum în viaţă ; eu cred că ar fi bine să te duci la Universitatea din Salamanca ; cu mintea pe care văd că o ai, sigur că ai să găseşti o slujbă bună. Am să-ţi dau cîţiva ducaţi ca să ai de drum şi catîrul meu, care face

și el vreo zece-doisprezece pistoli[1]; ai să-l vinzi și, cu banii pe care ai să-i iei, o să trăiești pînă cînd vei căpăta o slujbă.

N-ar fi putut să-mi spuie ceva mai plăcut, fiindcă eu numai asta voiam, să plec și să văd lumea. Totuși, am avut putere destulă ca să-mi ascund bucuria; iar cînd am fost gata de plecare, prefăcîndu-mă că nu simt altceva decît numai mîhnirea că mă despart de un unchi căruia îi datoram atîtea, l-am înduioșat așa de tare, încît mi-a dat bani mai mulți decît mi-ar fi dat dacă mi-ar fi cetit în suflet. Înainte de plecare, m-am dus să-mi iau rămas bun de la tata și de la mama, care m-au copleșit cu sfaturi. Mi-au spus să mă rog lui Dumnezeu pentru unchiu-meu, să fiu om cumsecade, să nu mă bag în treburi necinstite și mai cu seamă să nu iau ce-i al altuia. După ce m-au dăscălit bine, mi-au dat binecuvîntarea lor, singurul dar pe care-l așteptam de la dînșii. După aceea, m-am urcat pe catîr și am ieșit din oraș.

Capitolul II

CE I S-A ÎNTÎMPLAT ÎN DRUM SPRE PENNAFLOR, CE A FĂCUT CÎND A AJUNS ÎN ACEST ORAȘ ȘI CU CINE A STAT ACOLO LA MASĂ.

Iată-mă plecat din Oviedo și în drum spre Pennaflor, singur-singurel, stăpîn pe faptele mele, pe un catîr rablagit și pe patruzeci de ducați tot unul și unul, fără să mai socotesc cîțiva reali[1] pe care îi șterpelisem de la preacinstitul meu unchi. Mai întîi mi-am lăsat catîrul să meargă cum îi place, adică la pas. Am lăsat frîul din mînă, mi-am scos ducații din buzunar și am început să-i număr în pălărie. Nu văzusem niciodată atîta bănet. Nu mă mai săturam să mă tot uit la ei și să-i pipăi.

[1] Veche monedă valorînd cam zece franci aur.

[2] Veche monedă divizionară spaniolă.

Tocmai îi număram iar, poate a douăzecea oară, cînd deodată catîrul, ridicînd capul și ciulind urechile, se opri în mijlocul drumului. M-am gîndi că s-a speriat de ceva ; m-am uitat să văd ce-i : am zărit atunci în mijlocul drumului o pălărie cu gura în sus, în care erau niște mătănii cu boabe groase și totodată am auzit un glas plîngător care rostea aceste cuvinte :

— Seniore trecător, fie-vă milă de un biet soldat schilod ; azvîrliți, vă rog, cîteva parale în pălărie ; pentru asta veți fi răsplătit pe lumea cealaltă.

Mi-am întors ochii către locul de unde se auzea glasul. Am văzut lîngă un stufiș, la vreo douăzeci-treizeci de pași, un soi de soldat care, pe o crăcană făcută din două bețe, sprijinea țeava unei flinte ce mi se părea mai lungă decît o suliță și cu care mă ochea. La această priveliște, care m-a făcut să-mi fie teamă că e în primejdie biserica, m-am oprit ; mi-am strîns repede ducații, am scos cîțiva reali și, apropiindu-mă de pălăria așezată astfel ca să poată primi milostenia credincioșilor înspăimîntați, i-am aruncat în ea unul cîte unul, ca să arăt soldatului că eram darnic. A fost mulțumit de mărinimia mea și mi-a spus bogdaproste tot de atîtea ori de cîte ori am dat eu cu călcîiele în coastele catîrului ca să plec mai repede de lîngă dînsul ; dar dobitocul acela blestemat, înșelîndu-mi nerăbdarea, nu s-a grăbit de loc. Lunga obișnuință pe care o avea de a merge la pas cu unchiu-meu îl dezvățase de galop.

Întîmplarea asta nu mi s-a părut o prevestire prea bună pentru călătoria mea. Mă gîndeam că n-ajunsesem încă la Salamanca și că aș mai putea să dau în drum și peste alte întîmplări neplăcute. M-am gîndit că unchiu-meu rău a făcut cînd nu m-a dat în grija unui catîrgiu. Așa ar fi trebuit să facă : socotise însă că dacă-mi dă catîrul lui, călătoria are să mă coste mai puțin, și mai mult la asta se gîndise decît la primejdiile pe care aș fi putut să le întîmpin pe drum. Așadar, ca să dreg ce el greșise, m-am hotărît, dacă oi avea norocul să ajung la Pennaflor, să-mi vînd catîrul și să mă duc la Astorga cu un catîrgiu, iar de-acolo tot în același chip să ajung la Salamanca. Cu toate că nu ieșisem niciodată din Oviedo, știam cum se chemau orașele prin care

trebuia să trec ; luasem cunoştinţă de asta înainte de plecare.

Am ajuns cu bine la Pennaflor. M-am oprit la poarta unui han mai arătos. Nici n-am descălecat bine şi hangiul mi-a şi ieşit în întîmpinare, dîndu-mi binaţe după cuviinţă. Mi-a desprins chiar el de la şa geamantanul, l-a luat în spate şi m-a dus într-o odaie, în timp ce un rîndaş îmi ducea catîrul la grajd. Hangiul acesta, cel mai mare vorbăreţ din Asturii şi care se grăbea să povestească fără nici o nevoie treburile lui, tot aşa cum se grăbea să afle treburile altora, îmi spuse că-l chema Andres Corcuelo, că slujise multă vreme în oastea regelui ca sergent şi că de vreun an şi ceva lăsase milităria şi se însurase cu o fată din Castropol care, deşi era cam tuciurie la faţă, dădea totuşi şi mai mare preţ hanului. Mi-a mai spus o mulţime de lucruri de care aş fi putut foarte bine să mă lipsesc. După aceste confidenţe, crezîndu-se îndreptăţit să afle orice de la mine, m-a întrebat de unde vin, unde mă duc şi cine sînt. A trebuit să răspund la toate de-a fir a păr, pentru că îşi însoţea cu o adîncă plecăciune fiecare întrebare pe care mi-o punea şi mă ruga atît de respectuos să-i iert curiozitatea, încît n-aveam încotro şi-i răspundeam la tot ce mă întreba. Asta m-a făcut să stau mult de vorbă cu el şi să-i spun că aveam de gînd să-mi vînd catîrul şi să-mi urmez drumul cu un caţîrgiu ; i-am spus şi din ce pricină voiam să tac aşa. Mi-a dat dreptate şi asta nu numai aşa, într-o doară, fiindcă mi-a zugrăvit, în legătură cu cele spuse de mine, toate întîmplările neplăcute care ar fi putut să mi se ivească pe drum. Mi-a povestit chiar cîteva păţanii cumplite ale unor călători. Credeam că nu mai isprăveşte. A isprăvit totuşi, spunînd că dacă vreau să-mi vînd catîrul, ştie el un geambaş cinstit care l-ar cumpăra. I-am spus că mi-ar face plăcere dacă ar trimite după geambaş să-l cheme ; s-a dus chiar el îndată, în graba mare.

S-a întors tot aşa de repede cu geambaşul, pe care mi l-a înfăţişat drept un om foarte cinstit. Ne-am dus tustrei în curte. Un rîndaş a adus catîrul şi a început să-l poarte încoace şi încolo pe dinaintea geambaşului. Acesta se uită la catîr cu atenţie, cercetîndu-l din cap pînă-n pi-

cloare. În vremea asta, numai lucruri rele spunea despre catîr. E drept că lucruri prea bune nu se puteau spune ; dar eu cred că chiar dac-ar fi fost catîrul papei el tot ar fi avut ceva de cîrtit. Zicea că are toate metehnele din lume ; și, ca să mă convingă, lua de judecător pe hangiu, care avea, de bună seamă, motivele lui să zică la fel.

— Și acuma, îmi spuse cu răceală geambașul, cît vrei dumneata pe mîrțoaga asta ?

După felul cum îl lăudase și după spusele domnului Corcuelo, pe care-l credeam om de treabă și priceput, mai că aș fi dat catîrul pe nimic. I-am spus negustorului că mă las în grija bunei lui credințe ; să prețuiască așa cum se cuvine catîrul și să-mi dea cît îl lasă cugetul. Atunci, făcînd pe cinstitul, îmi spuse că dacă e vorba de cuget, apoi asta era slăbiciunea lui. Și într-adevăr că nu prea era grozav în privința asta ; fiindcă, în loc să urce prețul la zece-doisprezece pistoli, ca unchiu-meu, nu s-a rușinat de loc să-l fixeze la trei ducați, pe care i-am luat cu mare bucurie, ca și cum strașnic aș fi cîștigat din vînzarea asta.

După ce m-am descotorosit cu atîta folos de catîrul meu, hangiul m-a dus la un catîrgiu care trebuia să plece a doua zi la Astorga. Catîrgiul acesta mi-a spus că pleacă de cu noapte și că are să aibă grijă să vie să mă scoale. Ne-am învoit asupra prețului, atît în ce privește chiria unui catîr cît și în ce privește hrana mea, și după ce ne-am înțeles, m-am întors la han cu Corcuelo, care pe drum s-a apucat să-mi spuie ce-i cu catîrgiul acela. Am aflat astfel tot ce vorbea tîrgul despre dînsul. Cu siguranță că iar m-ar fi amețit cu palavrele lui, dar noroc că a venit un om destul de arătos și, salutîndu-l curtenitor, a intrat în vorbă cu el. I-am lăsat împreună și mi-am văzut de drum, fără să-mi treacă prin gînd că tocmai despre mine aveau să vorbească.

Îndată ce am ajuns la han, am cerut ceva de mîncare. Era zi de post ; mi-au gătit niște ouă. Pînă să vie mîncarea, am intrat în vorbă cu hangița, pe care n-o văzusem încă. Mi s-a părut destul de nostimă și, chiar fără să-mi fi spus bărbatu-său, mi-aș fi dat seama, după felul ei sprinten și vioi, că hanul acesta avea mulți mușterii.

Cînd omleta a fost gata, m-am așezat la masă. Nici n-apucasem să înghit o dată și am văzut pe hangiu că vine cu omul pe care-l întîlnise pe stradă. Cavalerul acesta purta o sabie lungă și avea vreo treizeci de ani. A venit repede la mine și mi-a spus :

— Domnule student, am aflat că dumneavoastră sînteți senior Gil Blas de Santillana, podoabă a urbei Oviedo și faclă a filozofiei. Sînteți oare într-adevăr acel om preaînvățat, acel om de duh a cărui faimă e atît de mare în toată țara ? Nu știți, a urmat el întorcîndu-se către hangiu și către hangiță, nu știți pe cine aveți aici. O comoară aveți Vedeți în acest tînăr gentilom a opta minune a lumii.

Apoi, întorcîndu-se iar spre mine și luîndu-mă de după gît, îmi spuse :

— Iertați-mi entuziasmul, dar nu pot să-mi stăpînesc bucuria de care sînt cuprins cînd vă văd.

N-am putut să-i răspund îndată, din pricină că mă strîngea așa de tare, încît nici nu mai puteam sufla și abia după ce mi-am scos capul din îmbrățișare, i-am spus :

— Seniore cavaler, nu-mi închipuiam că numele meu e cunoscut la Pennaflor.

— Cum să nu fie cunoscut ? spuse el pe același ton ca și mai înainte. Noi știm pe toți oamenii de seamă cale de douăzeci de leghe de-aici. Sînteți socotit drept o minunăție a firii și sînt sigur că Spania va fi odată și odată tot așa de mîndră de domnia-voastră cum este Grecia de înțelepții ei.

Aceste vorbe au fost urmate iar de o îmbrățișare, pe care a trebuit s-o îndur cu primejdia de a păți ce-a pățit Anteu [1]. Dacă aș fi cunoscut cît de cît lumea și oamenii, nu m-aș fi lăsat amăgit de demonstrațiile și hiperbolele lui, aș fi putut să văd după laudele acelea deșănțate că era un linge-talgere din cei pe care îi întîlnești în toate tîrgurile și care, îndată ce sosește vreun străin, se agață de el ca să-și umple pîntecele pe socoteala lui ; tinerețea mea însă și deșertăciunea mea m-au făcut să judec

[1] Gigant din mitologia elină, pe care Hercule l-a răpus strîngîndu-l în brațe.

altfel. Admiratorul mi s-a părut un om foarte cumsecade și l-am poftit să stea la masă cu mine.

— A ! bucuros ! a spus el. Sînt prea fericit că soarta mi-a dat prilejul să cunosc pe ilustrul Gil Blas de Santillana și vreau să mă bucur de acest noroc cît mai multă vreme cu putință. Nu prea mi-i foame ; am să stau cu dumneavoastră la masă numai ca să vă țin de urît și am să mănînc ceva ca să vă fac plăcere.

Spunînd acestea, panegiristul meu s-a așezat în fața mea. I s-a adus un tacîm. Mai întîi, s-a aruncat asupra omletei cu o lăcomie așa de mare, de parcă n-ar fi mîncat de trei zile. După felul binevoitor în care lucra, mi-am dat seama că are să dea gata repede omleta. Am mai poruncit o porție care a fost așa de iute pregătită, încît ne-a fost adusă tocmai cînd isprăveam sau, mai bine-zis, cînd o isprăvea pe cea dintîi. A înfulecat-o și pe asta cu aceeași iuțeală, găsind totuși mijlocul ca, fără să piardă nici o îmbucătură, să-mi aducă laude peste laude ; și eu, bineînțeles, eram foarte mulțumit de mărunta mea persoană. Bea tot așa de zdravăn și închina cînd în sănătatea mea, cînd în aceea a tatii și a mamei, pe care nu mai contenea să-i fericească fiindcă au un fiu ca mine. Totodată îmi turna și mie și mă îndemna să-i țin piept la băutură. Am răspuns și eu destul de bine la închinările lui ; asta, împreună cu laudele, m-a înveselit pe nesimțite așa de tare, încît văzînd că a doua porție de omletă era pe jumătate gata, am întrebat pe hangiu dacă n-are niște pește. Domnul Corcuelo, care negreșit că era înțeles cu hoțomanul, mi-a răspuns :

— Am un păstrăv straşnic ; numai că are să-i coste cam scump pe cei care au să-l mănînce ; e o mîncare cam prea aleasă pentru dumneavoastră.

— Cum adică prea aleasă ? spuse atunci linguşitorul meu ridicînd glasul ; să nu mai spui una ca asta, dragul meu ! Află că nici o mîncare nu-i prea aleasă pentru domnul Gil Blas de Santillana, care e vrednic să fie ospătat ca un prinț.

Mi-a părut bine că a răspuns cum se cuvenea la vorbele din urmă ale hangiului ; în privința asta, de altfel, mi-o luase înainte. Eram și eu jignit și am spus cu mîndrie hangiului :

— Adă păstrăvul fără nici o grijă.

Hangiul, care numai asta aştepta, s-a dus să gătească păstrăvul şi în curînd ni l-a adus la masă. La vederea lui, ochii lingăului străluciră de bucurie ; şi dădu din nou dovadă de o mare curtenie, adică se repezi la peşte aşa cum se repezise şi la ouă. A fost totuşi silit să se dea bătut, de frică să nu-i vie rău, fiindcă se ghiftuise acuma de atîta mîncare. În sfîrşit, după ce a mîncat şi a băut pînă n-a mai putut, s-a gîndit să isprăvească toată comedia asta.

— Domnule Gil Blas, mi-a spus el sculîndu-se de la masă, prea sînt mulţumit de felul cum m-ai ospătat ca să plec fără să-ţi dau un sfat de care văd că ai mare nevoie. De acum înainte să te păzeşti de laude. Nu te încrede în oamenii pe care nu-i cunoşti. S-ar putea să dai de alţii care să facă haz ca şi mine de credulitatea dumitale, ba chiar să meargă şi mai departe decît am mers eu. Nu te lăsa amăgit şi nu mai crede pe nimeni atunci cînd are să spuie că eşti a opta minune a lumii.

După ce mi-a spus aşa, mi-a rîs în nas şi a plecat.

Păcăleala asta m-a atins tot atît de adînc cum m-au atins cele mai mari necazuri pe care le-am avut vreodată în viaţă. Nu puteam să mă împac de loc cu gîndul că m-am lăsat tras pe sfoară în chip aşa de grosolan sau, mai bine zis, că fusesem atît de jignit în mîndria mea. „Va să zică, mi-am spus, ticălosul şi-a bătut joc de mine. A intrat în vorbă adineauri cu hangiul numai ca să-l descoase sau, mai degrabă, cred că erau amîndoi înţeleşi. O, sărmane Gil Blas, mori acuma de ruşine că te-ai făcut de rîs, şi pe drept cuvînt, faţă de pungaşii aceştia. Au să plăsmuiască din asta o poveste întreagă care are s-ajungă pînă la Oviedo şi are să-ţi facă mare cinste. Părinţii tăi au să se căiască, desigur, că au dat sfaturi degeaba unui prost. N-ar fi trebuit să mă sfătuiască să nu înşel pe nimeni, ar fi trebuit să-mi spuie să nu mă las eu înşelat." Frămîntat de aceste gînduri chinuitoare, plin de ciudă, m-am încuiat în odaia mea şi m-am culcat ; n-am putut însă dormi şi nu închisesem încă ochii cînd catîrgiul a venit să-mi spuie că numai pe mine mă aşteaptă ca să poată pleca. M-am sculat şi, în timp ce mă îmbrăcam, Corcuelo a venit cu socoteala

în care nu uitase să pună și păstrăvul ; și nu numai că a trebuit să plătesc tot ce mi-a cerut, dar am mai avut și durerea să văd că, în timp ce-i număram banii, ticălosul își aducea aminte de întîmplarea mea. După ce am plătit zdravăn o cină pe care o mistuisem așa de greu, mi-am luat geamantanul și m-am dus la catîrgiu, dînd dracului și pe lingăi, și pe hangiu, și hanul.

Capitolul III

DESPRE ISPITA ÎN CARE A CĂZUT CATÎRGIUL ; CE URMĂRI A AVUT ACEASTĂ ISPITĂ ȘI CUM GIL BLAS A CĂZUT ÎN CARIBDA, VOIND SĂ SE FEREASCĂ DE SCILA [1].

Cu catîrgiul nu eram numai eu. Mai erau doi băieți de neam bun din Pennaflor, un dascăl din Mondonedo care umbla prin țară și un june tîrgoveț din Astorga, care se întorcea acasă cu o fată cu care tocmai se însurase la Verco. Am făcut repede cunoștință unii cu alții și fiecare a spus de unde vine și unde se duce. Tînăra cea căsătorită de curînd era așa de neagră și de puțin nurlie, încît nu-mi făcea mare plăcere să mă uit la dînsa ; totuși, fiindcă era tînără și durdulie, catîrgiul a pus ochii pe ea și s-a gîndit s-o ademenească și să petreacă puțin cu dînsa. Toată ziua s-a tot chibzuit el cum să facă mai bine și s-a hotărît să-și ducă planul la îndeplinire la ultimul popas de noapte. Asta a fost la Cacabelos. Am tras la cel dintîi han pe care l-am întîlnit. Hanul acesta era mai mult în cîmp decît în tîrg, și catîrgiul cunoștea pe hangiu și știa că-i om discret și îndatoritor. A avut grijă să ne ducă într-o odaie din fundul casei și ne-a lăsat la început să mîncăm în li-

[1] Scila era un colț de stîncă pe coasta Calabriei (Italia), în strîmtoarea Messinei, în fața vîrtejului Caribda. Loc periculos pentru navigatori, care a dat naștere unei zicători : *Să cazi din Caribda în Scila* (Să dai din lac în puț).

niște. Dar, către sfîrșitul mesei, numai ce-l vedem că intră cu o falcă-n cer și alta-n pămînt, strigînd:

— Cineva mi-a furat banii; aveam, într-o pungă, o sută de pistoli; trebuie numaidecît să-i găsesc. Mă duc chiar acuma la judecătorul orașului și să știți că-i un om care nu știe de glumă. O să fiți puși la cazne pînă o să mărturisiți tot și aveți să dați înapoi banii.

După ce a spus asta cu un aer foarte firesc, a ieșit din odaie și noi am rămas plini de uimire.

Nu ne-a trecut prin cap că asta ar putea să fie o minciună, fiindcă nu ne cunoșteam între noi destul de bine și nu puteam să răspundem unii de alții. Chiar și mai mult decît atîta, eu l-am bănuit pe dascăl că a furat, tot așa cum poate și el m-a bănuit pe mine. De altfel, toți eram tineri și proști. Habar n-aveam ce se obișnuiește să se facă într-o întîmplare ca asta; am crezut cu toții că, într-adevăr, au să ne pună la cazne. De aceea, împinși de frică, ne-am repezit și am ieșit din odaie. Unii dintre noi au luat-o pe stradă, alții prin grădină; toți au căutat să scape cu fuga, iar tîrgovețul cel tînăr din Astorga, speriat și el ca și noi la gîndul că ar putea fi pus la cazne, a luat-o la fugă asemeni lui Enea, fără să se mai îngrijească de nevastă-sa [1]. Atunci, catîrgiul, așa cum am aflat pe urmă, mai desfrînat decît catîrii lui, bucuros că i-au izbutit așa de bine tertipurile, s-a dus la tînăra aceea, care acuma rămăsese singură, ca să se laude cu isprava lui și să încerce a se folosi de acest prilej prielnic; dar această Lucreție [2] a Asturiilor, căreia mutra urîcioasă a ispititorului îi dădea puteri noi, s-a împotrivit cumplit și a început să țipe. Straja se afla din întîmplare tocmai prin preajma hanului și, cum știa cam ce fel de casă este, a intrat și a întrebat cine țipă așa. Hangiul, care cînta în bucătărie și se făcea că n-aude nimic, a fost silit atunci să-i ducă pe comandant și pe străjeri la odaia de unde se auzeau țipetele. Au ajuns tocmai la timp. Asturiana era în mare

[1] După cum povestește Vergiliu în *Eneida*, Eneas, prințul troian, fugind de grecii victorioși, o pierde pe Creuza, prima lui soție.

[2] Eroină din istoria Romei, soția lui Tarquinius Collatinus, care s-a sinucis din cauză că a fost violată de Sextus, fiul lui Tarquinius Superbus, ultimul rege al Romei

primejdie. Comandantul, om grosolan și brutal, cum a văzut despre ce e vorba, i-a și dat catîrgiului îndrăgostit vreo cîteva cu halebarda, strigînd la el cu niște vorbe ce jigneau pudoarea cel puțin tot atît cît o jignea și fapta care îl făcea să le rostească. Dar lucrurile nu s-au oprit aici : l-a luat pe vinovat și l-a dus la judecător împreună cu acuzatoarea care, cu toată tulburarea ei, a vrut să meargă chiar ea să ceară pedepsirea acestei fapte ticăloase. Judecătorul a ascultat-o și, după ce s-a uitat bine la dînsa, a hotărît că învinuitul nu e vrednic de iertare. A pus să-l dezbrace și să fie bătut în fața lui ; apoi a poruncit ca a doua zi, dacă cumva bărbatul asturianei nu mai vine, doi străjeri, pe socoteala vinovatului, să însoțească pe reclamantă pînă la Astorga.

În ce mă privește, mai speriat poate decît toți ceilalți, am luat-o la fugă pe cîmp. Am străbătut o mulțime de ogoare și de hățișuri și, sărind peste toate șanțurile pe care le întîlneam în drum, am ajuns, în sfîrșit, la o pădure. M-am dus și m-am ascuns unde era desișul mai mare ; deodată, doi oameni călări se iviră înaintea mea. Au strigat : „Cine-i ?“ și fiindcă eram așa de uluit încît n-am izbutit să răspund îndată, au venit la mine și, punîndu-mi fiecare pistolul în piept, m-au poftit cu străşnicie să le spun cine sînt, de unde vin și ce caut în pădure, și mai cu seamă să nu cumva să umblu cu minciuni. La felul acesta de a pune întrebări, care mi s-a părut că face cel puțin tot atîta cît și caznele cu care voise catîrgiul să ne cinstească, am răspuns că sînt un tînăr din Oviedo și că mă duc la Salamanca ; le-am spus și de spaima mea și am mărturisit că frica de cazne mă făcuse să fug. Au rîs grozav auzind aceste lucruri care erau dovada naivității mele și unul dintre ei îmi spuse :

— Să n-ai nici o grijă, dragul meu. Hai cu noi și nu te mai teme.

Apoi mă luă pe cal cu el și ne înfundarăm cu toții în pădure.

Nu știam ce să cred despre toată întîmplarea asta. Totuși, mă gîndeam că ceva rău nu putea să fie. „Dacă oamenii aceștia, îmi spuneam eu, ar fi niște hoți, m-ar fi prădat și poate m-ar fi și omorît. Trebuie să fie

niște oameni cumsecade de prin partea locului ; au văzut că sînt cuprins de spaimă, le-a fost milă de mine și acuma mă duc la dînșii acasă." N-a trecut mult și m-am dumirit. După cîteva ocoluri pe care le făcurăm fără să scoată careva vreo vorbă, am ajuns la poalele unui deal și am descălecat.

— Aici stăm, îmi spuse unul din cei doi călăreți.

Mă tot uitam, dar nu vedeam nici casă, nici colibă, nici o urmă de locuință. În vremea asta, cei doi ridicară un chepeng mare de lemn acoperit cu crengi, care astupa intrarea unei hrube sub pămînt și pe unde caii intrară fără să-i îndemne nimeni, fiindcă se vede că știau drumul. Călăreții mă luară cu ei înăuntru ; apoi lăsară în jos chepengul cu niște frînghii de care era prins tocmai pentru asta : și iată acum pe vrednicul nepot al unchiului meu Perez prins ca un șoarece într-o capcană.

Capitolul IV

DESCRIEREA HRUBEI ȘI CE A VĂZUT ÎN EA GIL BLAS.

Am înțeles atunci cu ce fel de oameni mă aflam și e lesne de închipuit că asta mi-a alungat spaima de la han. O spaimă mai mare și mai îndreptățită mă cuprinse. Mă gîndeam că aici am să-mi pierd viața și banii. Mă socoteam drept o jertfă dusă la altar și mergeam de pe-acuma mai mult mort decît viu între cei doi călăuzi ai mei care, văzînd că tremuram, mă îndemnau zadarnic să nu-mi fie frică. După ce am făcut așa vreo două sute de pași, tot ocolind și coborînd, am ajuns la un grajd luminat de două lămpi mari de fier, atîrnate de tavan. Erau acolo cîteva maldăre de fîn și cîteva butoaie pline cu orz. În grajd puteau să încapă și douăzeci de cai, dar deocamdată nu erau decît cei doi care tocmai veniseră. Un negru bătrîn, care părea încă în putere, i-a legat la iesle.

Am ieşit din grajd şi, la lumina chioară a cîtorva lămpi, care parcă luminau aceste locuri numai atît cît era nevoie ca să se vadă ce urîte erau, am ajuns la o bucătărie, unde o babă frigea nişte carne pe jăratic şi pregătea cina. Bucătăria era împodobită cu toate uneltele de trebuinţă şi alături se afla o odaie plină de tot felul de merinde. Bucătăreasa, căreia trebuie să-i fac portretul, era o femeie de vreo şaizeci şi ceva de ani. Trebuie să fi avut în tinereţea ei părul blond-roşcat, fiindcă vremea nu-l albise aşa de tare încît să nu-i fi rămas ceva din culoarea lui de odinioară. Măslinie la faţă, avea o bărbie ascuţită şi ridicată în sus şi buzele supte ; nasul mare şi coroiat îi atîrna peste gură, şi ochii aveau o foarte frumoasă culoare roşie-stacojie.

— Doamnă Leonarda, spuse unul dintre cavaleri, prezentîndu-mă acestui frumos înger al întunecimii, uite, ţi-am adus un băiat.

Apoi se întoarse către mine şi, văzînd că sînt galben la faţă şi speriat, îmi spuse :

— Dragul meu, să nu-ţi fie frică. Nimeni nu vrea să-ţi facă vreun rău. Tocmai aveam nevoie de un rîndaş ca să dea ajutor bucătăresei. Te-am întîlnit pe tine şi-i norocul tău că te-am întîlnit. Ai să iei locul unui băiat care s-a lăsat să moară acum două săptămîni. Era cam firav. Tu pari să fii mai voinic. N-ai să mori aşa repede. Soarele, e drept că n-ai să-l mai vezi, dar în schimb ai să ai mîncare bună şi un foc unde să te încălzeşti. Ai să stai aici cu Leonarda, care-i o fiinţă foarte cumsecade ; ai să ai tot ce-ţi trebuie. Şi acuma, să-ţi arăt cum e pe la noi, ca să vezi că nu ai de-a face cu nişte golani.

Spunînd acestea, aprinse o făclie şi mă luă cu dînsul.

M-a dus într-o pivniţă în care am văzut o mulţime de sticle şi de oale bine astupate şi pline, zicea el, de un vin straşnic. După aceea m-a dus prin mai multe odăi. În unele din ele erau pînzeturi ; în altele, stofe de lînă şi stofe de mătasă. Am văzut în alta aur şi argint, fără să mai pomenesc şi de o mulţime de farfurii şi de tacîmuri cu tot felul de blazoane pe ele. Pe urmă, am

ajuns la o încăpere mai mare, luminată de trei policandre de aramă și care slujea de trecere către alte încăperi. Aici iar a început cu întrebările. M-a întrebat cum mă cheamă și de ce am plecat de la Oviedo. Și, după ce i-am răspuns, mi-a spus :

— Bine, Gil Blas ; dacă zici că ai plecat de acasă numai ca să-ți cauți o slujbă bună, atunci să știi că mare noroc ai avut cînd ai nimerit la noi. Așa cum ți-am spus, aici ai să trăiești în belșug și ai să te lăfăiești în aur și argint. N-o să te stinghereașcă nimeni. Hruba în care sîntem e așa fel făcută, încît ofițerii Sfintei Hermandad [1] de o sută de ori dacă ar veni în pădurea asta și tot n-ar găsi-o. Intrarea n-o cunosc decît eu și cu tovarășii mei. Poate că ai să mă întrebi cum am izbutit s-o facem fără să afle nimeni de prin împrejurimi. Hruba asta, dragul meu, n-am făcut-o noi, au făcut-o alții, cu mult înaintea noastră. Cînd maurii au cucerit Grenada, Aragonul și aproape toată Spania, creștinii, care nu voiau să îndure jugul păgînilor, au fugit și s-au ascuns prin meleagurile acestea, în Biscaya și în Asturii, unde se retrăsese și viteazul don Pelayo [2]. Fugarii, împrăștiați în pîlcuri, hălăduiau prin munți și prin păduri. Unii s-adăposteau prin peșteri, alții au săpat hrube, printre care și aceasta în care stăm acuma. După ce au avut norocul să alunge pe dușmani din Spania, s-au întors în orașe. De atunci încoace, ascunzișurile lor au slujit de adăpost oamenilor de felul nostru. E drept că Sfînta Hermandad a descoperit și a distrus vreo cîteva. Au mai rămas însă destule și eu, slavă Domnului, sînt vreo cincisprezece ani de cînd stau aici fără să mă stinghereașcă nimeni. Pe mine mă cheamă căpitanul Rolando. Eu sînt căpetenia cetei noastre și cel pe care l-ai văzut cu mine e unul dintre cavalerii mei.

---

[1] Sfînta frăție, miliție formată în Spania către sfîrșitul secolului al XV-lea, împotriva hoților și a răufăcătorilor.

[2] Primul rege al Asturiilor (provincii spaniole), mort în 737. Înainte de bătălia de la Covadonga (718), în care maurii au fost învinși, don Pelayo și curtea lui s-au refugiat în munții Asturiei.

Capitolul V

DESPRE SOSIREA ÎN HRUBĂ A MAI MULTOR ALȚI HOȚI ȘI DESPRE CE PLĂCUTE LUCRURI AU VORBIT ÎMPREUNĂ.

Senior Rolando tocmai isprăvea de vorbit, cînd intrară în sală șase inși pe care nu-i mai văzusem. Era locotenentul cu cinci oameni din ceată ; se întorceau încărcați de pradă. Aduceau două panere pline de zahăr, de scorțișoară, de piper, de smochine și de stafide. Locotenentul spuse căpitanului că luase panerele de la un băcan din Benavente și-i mai luase acestuia și catîrul. După ce dădu seama despre isprăvile lui, prada luată de la băcan a fost pusă în cămară. Și după aceea a fost veselie strașnică. În sală s-a întins masă mare iar pe mine m-au trimis la bucătărie, unde seniora Leonarda îmi arătă ce aveam de făcut. M-am supus nevoii, fiindcă așa voia soarta mea cea rea și, înăbușindu-mi necazul, i-am slujit pe acești oameni de treabă.

Am pus masa și am adus cești de argint și cîteva garafe pline de vinul acela grozav pe care mi-l lăudase senior Rolando. Am adus, după aceea, două iahnii și nici n-am apucat să le aduc pe toate că toți cavalerii s-au așezat la masă. Au început să mănînce cu poftă ; iar eu, în picioare la spatele lor, le turnam vin. Am făcut asta așa de bine, încît toți mi-au spus că-s mulțumiți. Căpitanul le spuse în cîteva cuvinte ce era cu mine și s-au veselit cu toții. După aceea, a vorbit foarte frumos de mine ; dar eu mă vindecasem acuma de laude și puteam să ascult oricîte, fără primejdie. După el, au început și ceilalți să mă laude. Mi-au spus că eu am fost menit să le fiu paharnic și că prețuiam de o mie de ori mai mult decît cel care fusese înaintea mea. De la moartea lui, seniora Leonarda avea cinstea să toarne nectar acestor zei ai infernului ; acuma însă ei o scoaseră din această glorioasă slujbă și mă căftăniră pe

mine. Şi astfel, nou Ganimede, am luat locul acestei bătrîne Hebe [1].

O friptură, care veni după iahnii, îi sătură pe tîlhari; şi fiindcă beau tot aşa de zdravăn cum mîncau, toţi s-au înveselit, făcînd mare larmă. Vorbeau toţi deodată. Unul povestea, altul înşira glume, altul răcnea, altul cînta. Cu neputinţă să se mai înţeleagă între dînşii. În sfîrşit, Rolando, ostenit de atîta hărmălaie, la care lua şi el parte, dar fără nici un folos, a ridicat deodată glasul aşa de tare, încît i-a făcut pe ceilalţi să tacă.

— Domnilor, rosti el cu un ton poruncitor, ascultaţi ce vă spun. Decît să ne zăpăcim unii pe alţii vorbind toţi deodată, n-ar fi mai bine să stăm de vorbă ca nişte oameni aşezaţi? Eu zic aşa. De cînd ne-am întovărăşit, nu ne-am întrebat unii pe alţii cine sîntem şi prin ce împrejurare ne-am apucat de meseria pe care o avem. Asta cred că-i un lucru vrednic de ştiut. Hai să vorbim de asta şi să ne petrecem astfel vremea în chip plăcut.

Locotenentul şi ceilalţi toţi, ca şi cum ar fi avut cine ştie ce lucruri frumoase de povestit, au întîmpinat cu strigăte de bucurie propunerea căpitanului, care făcu el începutul, povestind:

— Domnilor, veţi afla mai întîi că sînt singurul fiu al unui tîrgoveţ bogat din Madrid. Ziua cînd m-am născut a fost sărbătorită de toată familia cu mare bucurie. Tata, care începuse să îmbătrînească, s-a bucurat grozav cînd a văzut că a căpătat un moştenitor, iar mama a vrut să mă alăpteze singură. Bunicul meu după mamă trăia încă. Era un bătrîn blajin, care nu mai avea acuma altă îndeletnicire decît să-şi spuie rugăciunile şi să istorisească isprăvile lui de război, fiindcă slujise multă vreme în oştire şi se lăuda că văzuse de multe ori focul luptei. Eu am ajuns idolul acestor trei oameni. Numai în braţe mă purtau. De teamă ca învăţătura să nu mă obosească, în cei dintîi ani ai copilăriei m-au lăsat să-mi văd numai de joacă. Copiii, zicea tata, trebuie

[1] În mitologia elină, se povesteşte că Zeus, stăpînul zeilor, transformat în vultur, l-a răpit pe prinţul troian Ganimede pentru a-l pune paharnic în Olimp în locul lui Hebe, zeiţa tinereţii.

să înveţe numai după ce li s-a copt puţintel mintea. În aşteptarea acestei coaceri, eu nu învăţam nici să cetesc, nici să scriu ; totuşi, vremea nu mi-o pierdeam ; tata îmi arăta tot felul de jocuri. Jucam cărţi foarte bine ; jucam şi zaruri, iar bunicul mă învăţa cîntece din războaiele la care luase parte. Îmi cînta mereu aceleaşi cîntece şi cînd, după ce auzeam cîteva luni în şir zecedouăsprezece versuri, ajungeam să le spun pe de rost, părinţii se minunau de memoria mea. Tot aşa de mulţumiţi erau şi atunci cînd, folosindu-mă de faptul că aveam voie să spun orice, le tăiam vorba ca să vorbesc eu vrute şi nevrute. „Vai ! ce drăguţ e !" striga tata uitîndu-se la mine ca fermecat. Mama mă copleşea cu dezmierdări şi bunicul plîngea de bucurie. De asemenea, săvîrşisem în faţa lor cele mai necuviincioase fapte, fără să mă pedepsească nimeni ; îmi îngăduiau să fac orice, fiindcă nu mai puteau de dragul meu. Intrasem acum în al doisprezecelea an al vieţii şi încă n-avusesem un profesor. În sfîrşit, mi-au luat unul ; i-au pus în vedere însă să mă înveţe, dar să nu cumva să se atingă de mine. I-au îngăduit numai să mă ameninţe cîteodată ca să bage puţintel frica în mine. Îngăduinţa asta n-a fost tocmai potrivită ; fiindcă ori rîdeam de ameninţările dascălului meu, ori mă duceam plîngînd la mama sau la bunicul şi le spuneam că profesorul s-a purtat foarte rău cu mine. Bietul om degeaba spunea că nu-i adevărat, toţi în casă îl socoteau drept un bădăran şi mă credeau pe mine, nu pe dînsul. O dată m-am zgîriat şi am început să ţip, parcă m-ar fi jupuit cineva de viu. Mama a venit repede şi l-a dat afară pe profesor, cu toate că el protesta şi lua de martor cerul că nici nu s-atinsese de mine.

Am scăpat în felul acesta de toţi dascălii mei, pînă a venit, în sfîrşit, unul aşa cum îmi trebuia mie. Era un bacalaureat din Alcala. Straşnic profesor pentru un băiat de bani gata ! Îi plăceau femeile, jocul şi cîrciuma. N-aş fi putut să intru pe mîini mai bune. Mai întîi s-a pus să-mi cîştige sufletul cu duhul blîndeţii. A izbutit, iar o dată cu asta a ajuns să fie şi pe placul părinţilor mei, care mă lăsară cu totul în grija lui. Şi ştiu că n-au avut de ce să le pară rău. Dascălul meu

m-a desăvîrşit în curînd în ceea ce priveşte şcoala lumii. Tot luîndu-mă cu el prin toate locurile pe unde-i plăcea lui să se ducă, m-a făcut şi pe mine să le prind gustul astfel încît, afară doar de latină, am ajuns un băiat priceput în toate. Îndată ce a văzut că nu mai aveam nevoie de învăţăturile lui, a plecat să le mai dea şi altora.

Dacă în copilărie făcusem ce voisem, acuma, cînd am început să fiu stăpîn pe faptele mele, lucrurile au mers şi mai bine. Mi-am încercat mai întîi cu ai mei obrăznicia. Mereu luam peste picior pe tata şi pe mama. Ei rîdeau de glumele mele şi, cu cît erau mai usturătoare, cu atîta le plăceau mai mult. Totodată, duceam un trai foarte destrăbălat, însoţindu-mă cu tineri de felul meu ; şi fiindcă părinţii noştri nu ne dădeau destui bani ca să ducem o viaţă atît de plăcută, fiecare dintre noi şterpelea de acasă tot ce putea, dar pentru că nici aşa nu ne-ajungeam cu banii, ne-am apucat de furat noaptea şi asta ne aducea un supliment bunişor. Păcat însă că a aflat corregidorul [1] de isprăvile noastre. A vrut să ne bage la răcoare, dar cineva ne-a dat de veste ce avea de gînd cu noi. Şi atunci ne-am gîndit că-i mai bine să fugim şi am început să lucrăm la drumul mare. De atunci şi pînă acuma, Dumnezeu s-a milostivit să mă lase să îmbătrînesc în meseria mea, deşi e cu primejdie.

Căpitanul sfîrşi aici de vorbit şi, aşa cum se cuvine, după dînsul începu să vorbească locotenentul :

— Domnilor, spuse el, o educaţie cu totul deosebită de aceea a lui senior Rolando a dat aceleaşi roade. Tata a fost măcelar la Toledo. Era socotit, cu drept cuvînt, omul cel mai crud din breasla lui, iar mama n-avea nici ea o fire mai blîndă. Mă băteau cumplit cînd eram copil, pe întrecute, cînd unul, cînd altul. În fiecare zi mîncam bătaie. Cea mai mică greşeală pe care o făceam era urmată de cele mai crunte pedepse. În zadar ceream iertare plîngînd şi le spuneam că n-am să mai fac, nu mă iertau de loc şi de multe ori mă băteau pe degeaba. Cînd tata mă bătea, mama, ca

[1] Judecătorul.

și cum el nu m-ar fi bătut cum trebuie, începea și ea să dea în mine, în loc să-mi ia apărarea. Felul acesta de a se purta cu mine m-a făcut să-mi fie silă de casa părintească așa de tare, încît am plecat de-acasă cînd nici nu împlinisem paisprezece ani. Am luat drumul Aragonului și m-am dus la Saragoza. Pe drum, ceream de pomană. La Saragoza m-am înhăitat cu niște golani care duceau o viață destul de fericită. M-au învățat să mă prefac că-s orb, să fac pe schilodul, să-mi potrivesc pe picioare răni mincinoase etc. Dimineața, ca niște actori care se pregătesc să joace, ne pregăteam și noi să jucăm personajele noastre. Fiecare se ducea la locul lui obișnuit ; seara ne întîlneam iar cu toții și noaptea rîdeam de cei care ne dăduseră de pomană ziua. Totuși, de la o vreme mi-a fost urît să mai stau cu ticăloșii aceștia și, voind să viețuiesc cu oameni mai cumsecade, m-am însoțit cu niște hoți. M-au învățat o mulțime de tertipuri. A trebuit însă să plecăm din Saragoza din pricină că ne-am certat cu un judecător care pînă atunci ne ocrotise. Am plecat care încotro. Eu, fiindcă aveam de gînd să fac isprăvi îndrăznețe, am intrat într-o ceată de oameni curajoși, care puneau la bir călătorii și așa de tare mi-a plăcut felul lor de viață, că n-am mai căutat altul. Așadar, domnilor, le mulțumesc din suflet părinților mei că s-au purtat așa de rău cu mine ; dacă m-ar fi crescut cu mai multă blîndețe, n-aș fi astăzi decît un păcătos de măcelar, pe cînd așa, am cinstea să fiu locotenentul domniilor-voastre.

— Domnilor, spuse atunci un hoț tînăr, care ședea între căpitan și locotenent, trebuie să vă spun, fără nici o îngîmfare, că istorisirile pe care le-am auzit nu sînt nici așa de meșteșugite, nici așa de ciudate cum este a mea ; sînt sigur că îmi veți da dreptate după ce veți asculta-o. Mama mea era o țărancă de prin împrejurimile Sevillei. Trei săptămîni după ce m-a născut (era tînără, curată și avea lapte bun), cineva a venit s-o întrebe dacă n-ar vrea să ia la dînsa și să alăpteze un copil străin. Fiind vorba de copilul unor nobili din Sevilla și care era singur la părinți, mama s-a învoit bucuroasă și s-a dus să ia copilul. Cînd l-a adus în

sat la dînsa, a văzut că copilul acela seamănă puţin cu al ei şi s-a gîndit atunci să mă pună pe mine în locul copilului cel nobil, cu nădejdea că odată şi odată eu am să-mi aduc aminte de asta şi am s-o răsplătesc. Tata, care, ca toţi ţăranii, nu stătea mult la gînduri cînd era vorba de treburi de soiul acesta, a încuviinţat şi el şolticăria. Şi aşa, după ce a schimbat scutecele mele cu ale lui, fiul lui don Rodrigo de Herrera a fost trimis cu numele meu la altă doică şi mama m-a alăptat pe mine, dar cu numele lui.

Orice s-ar putea spune despre instinct şi despre glasul sîngelui, fapt este că părinţii copilului celui nobil nu şi-au dat seama de schimbarea asta. Habar n-au avut că au fost traşi pe sfoară şi pînă la şapte ani tot în braţe m-au ţinut. Voiau să facă din mine un cavaler desăvîrşit şi mi-au luat o mulţime de profesori ; dar chiar cei mai buni dascăli au cîteodată nişte elevi care nu le fac cinste de loc. Eram şi eu unul din aceşti fericiţi elevi ; aveam prea puţină aplicare către exerciţiile pe care trebuia să le deprind şi încă şi mai puţin către ştiinţele pe care le-aveam de învăţat. Mai mult îmi plăcea să mă joc cu rîndaşii, mă duceam în toată clipa după dînşii prin grajd sau pe la bucătărie. Totuşi, jocul n-a fost multă vreme patima mea cea mai mare. Nici n-aveam şaptesprezece ani şi mă îmbătam în fiecare zi. Alergam după toate femeile din casă. M-am legat mai cu seamă de o servitoare care mi s-a părut mie că ar fi vrednică de începuturile mele în ale amorului. Era o fată zdravănă şi bucălată, care îmi plăcea fiindcă era veselă şi durdulie. Îi făceam curte, dar cu atîta nebăgare de seamă, încît chiar şi don Rodrigo a observat. M-a dojenit aspru, mi-a spus că am porniri josnice şi, de teamă că priveliştea fiinţei iubite va zădărnici sfaturile sale, a dat-o afară pe crăiasa mea.

Purtarea aceasta nu mi-a plăcut ; m-am hotărît să mă răzbun. Am furat giuvaericalele soţiei lui don Rodrigo şi furtul acesta însemna destul de mult ; pe urmă, m-am dus să caut pe frumoasa mea Elenă [1], care se dusese la

[1] Soţia lui Menelau, regele Spartei. Legenda spune că marea ei frumuseţe l-a vrăjit pe Paris, fiul lui Priam, regele Troii. Paris a răpit-o, ceea ce a determinat izbucnirea războiului troian.

o prietenă de-a ei, spălătoreasă, şi am furat-o ziua-n amiaza mare, pentru ca să afle toată lumea. Am împins lucrurile şi mai departe : am dus-o la ea în sat şi m-am însurat acolo cu dînsa, făcînd nuntă cu alai, ca să le fac în ciudă la de-alde Herrera şi totodată ca să dau băieţilor de bani gata un frumos exemplu de urmat. După trei luni de la această frumoasă nuntă, am aflat că don Rodrigo a murit. La vestea asta n-am rămas nesimţitor şi am plecat îndată la Sevilla ca să-i moştenesc averea ; dar aici lucrurile se schimbaseră. Mama murise şi înainte de moarte avusese nesocotinţa să mărturisească tot în faţa preotului din sat şi a cîtorva martori de încredere. Fiul lui don Rodrigo îmi luase locul sau, mai bine-zis, îşi luase locul lui şi fusese recunoscut de toţi cu o bucurie cu atît mai mare, cu cît toată lumea era nemulţumită de mine. Aşa că, nemaiavînd ce să mai aştept dinspre partea asta şi nemaiavînd poftă de loc de grasa de nevastă-mea, m-am înhăitat cu nişte aventurieri şi am început să cutreier ţara.

După ce hoţul cel tînăr îşi isprăvi povestea vieţii, altul spuse că era băiatul unui negustor din Burgos ; că în tinereţea lui, împins de o evlavie nestăpînită, se călugărise, intrase într-o tagmă foarte aspră şi fusese caterisit după vreo cîţiva ani. Cei opt hoţi vorbiră aşa unul cîte unul şi după ce i-am ascultat pe toţi, n-am fost mirat că s-au adunat împreună. Apoi au început să vorbească despre alte lucruri. Au pus la cale cîteva isprăvi şi, după ce au luat o hotărîre, s-au ridicat de la masă şi au plecat la culcare. Au aprins fiecare cîte o lumînare şi s-au dus în odăile lor. M-am dus cu căpitanul Rolando într-a lui şi, în vreme ce-l ajutam să se dezbrace, el mi-a spus, vesel :

— Ai văzut acuma, Gil Blas, cum trăim noi. Trăim toată vremea cu voie bună. Nici ura, nici invidia nu se strecoară printre noi. Nu ne sfădim niciodată. Sîntem mai uniţi decît sînt călugării. Tu, dragul meu, ai să duci aici o viaţă foarte plăcută, fiindcă nu-mi închipui că-i fi aşa de prost ca să te necăjeşti din pricină că stai cu nişte hoţi. Parcă în lume oamenii nu-s tot aşa ca noi ? Tot aşa sînt, dragul meu ! Fiecărui om îi place să ia bunul altuia ; asta-i dorinţa tuturora. Numai felul în

care fac asta se deosebește. Cuceritorii, de pildă, pun mîna pe statele vecinilor. Nobilii împrumută și nu dau înapoi. Bancherii, vistiernicii, zarafii, vînzătorii de prin prăvălii și toți negustorii mari și mici nu-și bat capul prea mult cu cinstea. Cît despre judecători, nici nu mai vorbesc. Toată lumea știe ce sînt în stare să facă. Trebuie, totuși, să mărturisim că sînt mai omenoși decît noi, pentru că dacă noi de multe ori omorîm oameni nevinovați, ei, cîteodată, scapă de la moarte chiar pe cei vinovați.

Capitolul VI

CUM A ÎNCERCAT GIL BLAS SĂ FUGĂ ȘI CE A IZBUTIT SĂ FACĂ.

După ce căpitanul hoților a făcut astfel apologia meseriei lui, s-a culcat, iar eu m-am întors în odaia cea mare, unde am strîns masa și am pus toate lucrurile la locul lor. M-am dus apoi la bucătărie. Aici, Domingo, negrul cel bătrîn, și Leonarda mîncau și m-așteptau și pe mine să mănînc. Cu toate că nu-mi era foame, m-am așezat și eu cu ei la masă. Nu puteam să mănînc și, fiindcă păream mîhnit, și aveam într-adevăr de ce să fiu mîhnit, aceste două mutre care semănau între ele se apucară să mă mîngîie și o făcură în așa fel, încît mai mult îmi sporiră deznădejdea decît îmi alinară durerea.

— De ce te mîhnești, băiete? îmi spuse baba. Mai degrabă ar trebui să te bucuri că ești aici. Ești tînăr și pari cam ușuratic. În lume te-ai fi pierdut. Ai fi dat de tot felul de stricați care te-ar fi tîrît în destrăbălare. Pe cînd aici, nevinovăția ta se află într-un loc sigur.

— Doamna Leonarda are dreptate, zise grav negrul cel bătrîn; și, pe lîngă asta, mai putem să spunem că-n lume sînt numai necazuri. Mulțumește cerului, dragul meu, că ai scăpat dintr-o dată de primejdiile, de încurcăturile și de necazurile vieții.

Am ascultat liniştit aceste vorbe, pentru că nu mi-ar fi fost de nici un folos să mă supăr. Ba chiar nu mă îndoiesc că dacă m-aş fi supărat, ar fi rîs de mine. În sfîrşit, Domingo, după ce a băut şi a mîncat bine, s-a dus la el în grajd. Leonarda a luat o lampă şi m-a dus într-un cavou, care slujea de cimitir hoţilor morţi de moarte bună ; aici era un pat păcătos, care semăna mai mult a mormînt decît a pat.

— Asta ţi-e odaia, porumbelule, îmi spuse ea apucîndu-mă uşurel de bărbie. Băiatul în locul căruia ai avut norocul să intri a dormit aici cît a trăit printre noi şi tot aici se odihneşte şi acuma, după moarte. Era în floarea tinereţii şi s-a lăsat să moară. Să nu fii aşa de prost să faci cumva ca el.

După ce isprăvi de vorbit, mi-a dat lampa şi s-a întors la bucătărie. Am pus jos lampa şi m-am aruncat pe pat, nu ca să dorm, ci ca să mă las pradă gîndurilor. „O, Doamne ! mi-am spus, este oare vreo soartă mai groaznică decît a mea ? Va să zică e vorba să nu mai văd soarele niciodată şi, ca şi cum n-ar fi destul că sînt îngropat de viu la optsprezece ani, mai trebuie să fiu şi slugă la nişte hoţi, să-mi petrec ziua cu tîlharii şi noaptea cu morţii !" Gîndurile acestea, care-mi păreau foarte întristătoare şi chiar aşa şi erau, m-au făcut să plîng cu amărăciune. De zeci de ori am blestemat ideea pe care o avusese unchiu-meu să mă trimită la Salamanca. Îmi părea rău că mă temusem de judecată la Cacabelos. Mai bine la caznă decît aici. Apoi, văzînd că mă usuc în tînguiri zadarnice, am început să mă gîndesc cum aş putea să scap şi mi-am spus : „Oare, să fie chiar cu neputinţă să ies de-aici ? Hoţii dorm, bucătăreasa şi negrul au să adoarmă şi ei în curînd. După ce au să adoarmă cu toţii, n-aş putea oare, cu lampa asta, să găsesc drumul de sub pămînt pe care m-am coborît în iadul acesta ? E drept că nu ştiu dacă aş fi în stare să ridic chepengul de la intrare. Dar să încerc. Nu vreau să-mi pară rău că n-am încercat. Deznădejdea în care mă aflu are să-mi dea putere şi poate că am să izbutesc."

Acesta mi-a fost planul. M-am sculat atunci cînd am crezut eu că Leonarda şi Domingo au adormit. Am luat lampa şi am ieşit din cavou, rugînd pe toţi sfinţii raiului să mă ajute. N-a fost uşor pînă m-am descurcat în întortocherile acestui nou labirint [1]. În sfîrşit, am ajuns la uşa grajdului şi am dat de drumul pe care-l căutam. Am luat-o repede la picior, repezindu-mă să ajung la chepeng, plin de bucurie şi de teamă în acelaşi timp, dar vai ! deodată în calea mea se iveşte o poartă de fier bine încuiată, cu nişte gratii aşa de dese, încît abia dacă puteai să bagi mîna printre ele. Am rămas uluit în faţa acestui nou obstacol pe care la venire nu-l zărisem, fiindcă atunci uşa fusese deschisă. Am încercat gratiile, am cercetat broasca ; tocmai voiam s-o sparg, cînd deodată cineva mi-a ars pe spate vreo cincişase lovituri cu o vînă de bou. Am scos un ţipăt aşa de tare, încît a răsunat toată hruba şi, cînd m-am uitat îndărăt. am văzut pe negrul cel bătrîn numai în cămaşă, cu un felinar orb într-o mînă şi în cealaltă cu unealta cu care mă lovise.

— Aşa ! Care va să zică ai vrut s-o ştergi, netrebnicule ! Dar pe mine nu mă înşeli, să ştii ! Te-am auzit. Ai crezut că ai să găseşti uşa deschisă, hai ? De acum înainte tot închisă are să fie ! Cînd ţinem aici pe vreunul fără voia-lui, apoi să ştii că trebuie să fie mai isteţ decît tine ca să poată scăpa.

La ţipătul meu, cîţiva hoţi s-au trezit şi, neştiind dacă nu cumva Sfînta Hermandad a dat peste dînşii, s-au sculat repede şi şi-au strigat tovarăşii. Într-o clipă, toţi au fost în picioare. Şi-au luat săbiile şi carabinele şi au venit aproape în pielea goală la locul unde eram eu cu Domingo. Îndată însă ce au aflat pricina zgomotului pe care-l auziseră, neliniştea lor s-a prefăcut în hohote de rîs.

— Cum asta, Gil Blas ? îmi spuse hoţul cel apostat, abia de vreo cîteva ceasuri eşti cu noi şi ţi-a şi venit poftă de plecare ? Se vede că nu-ţi place de loc viaţa

[1] Aluzie la labirintul din Creta, palat construit astfel încît cel ce intra nu mai putea găsi ieşirea.

liniştită. Ce-ai face dacă ai fi călugăr ? Du-te la culcare ; de data asta ai scăpat numai cu ce ţi-a dat Domingo , dar dacă mai încerci vreodată să fugi, atunci, pe sfîntul Bartolomeu ! te jupuim de viu.

Spuse acestea şi plecă. Ceilalţi hoţi se duseră şi ei în odăile lor, rîzînd din inimă de încercarea mea de a fugi de acolo. Negrul cel bătrîn, foarte mulţumit de isprava lui, s-a dus la el în grajd ; iar eu m-am dus iar în cimitirul meu, unde, pînă la ziuă, am tot oftat şi am plîns.

Capitolul VII

DESPRE CE A FĂCUT GIL BLAS, NEPUTÎND SĂ FACĂ ALTCEVA.

La început am crezut că am să mor de durerea care mă rodea. Şi chiar eram mai mult mort decît viu. Duhul meu cel bun m-a învăţat însă să mă prefac. Am început să nu mă mai arăt aşa de trist ; rîdeam şi cîntam, cu toate că numai de asta nu-mi ardea ; în sfîrşit, m-am silit să mă prefac aşa de bine, încît Leonarda şi cu Domingo au crezut că chiar aşa eram. Au socotit că pasărea se obişnuise cu colivia. Hoţii şi-au închipuit şi ei tot aşa. Eram vesel la faţă cînd le turnam să bea şi mă amestecam şi eu în vorba lor cînd găseam prilejul să spun vreo glumă. Îndrăzneala mea nu numai că nu-i supăra, dar chiar le plăcea.

— Gil Blas, îmi spuse căpitanul într-o seară, cînd tocmai rostisem ceva de haz, bine-ai făcut, dragul meu, că ţi-ai alungat melancolia. Sînt foarte mulţumit de felul cum vorbeşti şi cum te porţi. Vezi ce greu e să cunoşti oamenii ? Eu nu te-aş fi crezut aşa de hazliu şi de vesel.

Ceilalţi m-au lăudat şi ei şi m-au îndemnat să-mi păstrez aceste bune sentimente faţă de dînşii. Păreau să fie aşa de mulţumiţi de mine, încît, folosindu-mă de un prilej ca acesta, le-am spus :

— Domnilor, daţi-mi voie să vă destăinuiesc ceva. De cînd am venit aici, simt că sînt altfel decît eram înainte. M-aţi scăpat de prejudecăţile educaţiei pe care am primit-o şi acuma am început să gîndesc ca şi dumneavoastră. Îmi place meseria pe care o aveţi ; grozav aş vrea să am şi eu cinstea de a face parte din tagma domniilor-voastre şi să împart cu dumneavoastră primejdiile isprăvilor pe care le săvîrşiţi.

Toţi încuviinţară vorbele mele şi lăudară tragerea mea de inimă. Pe urmă au hotărît aşa : să mai slujesc cîtva timp ca să-mi puie la încercare vocaţia, apoi să plec cu ei în expediţie, iar după aceea să-mi dea locul de cinste pe care-l ceream şi pe care, ziceau ei, nu aveau nici un motiv să nu-l dea unui tînăr care dovedea că are atîta tragere de inimă cum aveam eu.

A trebuit deci să mă mai stăpînesc o bucată de vreme şi să-mi îndeplinesc slujba mea de paharnic. Asta m-a mîhnit tare, fiindcă voiam să ajung hoţ numai ca să pot ieşi împreună cu ceilalţi şi trăgeam nădejde că, mergînd cu dînşii, voi putea într-o bună zi să fug şi să scap de ei. Sprijinul vieţii mele era numai nădejdea asta. Aşteptarea, totuşi, mi se părea lungă şi de vreo cîteva ori am încercat să-l păcălesc pe Domingo, dar n-a fost chip. Prea era cu ochii în patru. Nici o sută de Orfei[1] n-ar fi putut să vrăjească pe acest Cerber. E drept, de asemeni, că, de teamă să nu dau de bănuit, nu făceam tot ce aş fi putut face ca să-l înşel. Stătea toată vremea cu ochii la mine şi eram nevoit să fiu cu multă băgare de seamă ca să nu mă dau de gol. Aşteptam deci vremea cînd hoţii aveau să mă primească în ceata lor ; şi aşteptam cu o nerăbdare aşa de mare, parcă ar fi fost vorba să intru într-o societate de oameni de afaceri.

Cu ajutorul lui Dumnezeu, peste vreo şase luni, vremea aceasta sosi. Senior Rolando, spuse într-o seară cavalerilor lui :

---

[1] Orfeu, poet şi muzician trac. Legenda spune că, disperat de moartea soţiei sale, Euridice, coboară în infern unde, datorită fermecătoarelor lui talente de artist, reuşeşte să atragă de partea sa forţele întunericului (printre care Cerber, cîinele cu trei capete, paznicul infernului) şi să-şi redobîndească soţia.

— Domnilor, trebuie să ne ţinem de cuvîntul pe care l-am dat lui Gil Blas. Mie îmi place băiatul. Cred că-i făcut să meargă pe urmele noastre ; avem să scoatem ceva din el. Eu zic să-l luăm mîine cu noi, să culeagă lauri la drumul mare. Să-l învăţăm cum să ajungă la glorie.

Toţi hoţii încuviinţară cele spuse de căpitan şi, ca să-mi arate că mă socoteau de pe acum drept unul de-ai lor, m-au scutit de slujba pe care o aveam pe lîngă dînşii. O puseră din nou pe Leonarda în slujba pe care i-o luaseră ca să mi-o dea mie. M-au pus să-mi scot îmbrăcămintea pe care o purtam şi care se alcătuia dintr-un laibăr foarte jerpelit şi m-au gătit cu straiele unui gentilom pe care-l jefuiseră de curînd. După aceea m-am pregătit să fac întîia mea campanie.

Capitolul VIII

GIL BLAS SE DUCE CU HOŢII. CE ISPRĂVI FACE EL LA DRUMUL MARE.

Am ieşit din hrubă cu hoţii către sfîrşitul unei nopţi de septembrie. Purtam, ca şi ei, o carabină, două pistoale, o sabie şi un pumnal şi aveam un cal destul de bun, care fusese tot al gentilomului cu ale cărui straie mă îmbrăcasem. De atîta vreme stăteam în întuneric, încît acuma zorii zilei mă ameţiră ; încet-încet însă, ochii mi se obişnuiră cu lumina zilei.

Am lăsat în urmă Ponferrada şi ne-am pus la pîndă într-o pădure de lîngă drumul mare al Leonului, într-un loc de unde, fără să fim văzuţi, vedeam pe toţi cei care treceau. Acolo, tot aşteptînd să vedem ce ne-o aduce norocul, am zărit pe un călugăr din tagma sfîntului Dominic, care venea pe drum, călare pe un catîr rablagit, aşa cum nu umblă de obicei aceşti cuvioşi.

— A ! iată ceva tocmai nimerit pentru Gil Blas, spuse rîzînd căpitanul. Să se ducă el să-l jefuiască pe călugăr ; să vedem ce-o să facă.

Toți hoții spuseră și ei că, într-adevăr, asta mi se potrivea de minune și mă îndemnară să duc treaba la bun sfîrșit.

— Veți fi mulțumiți, domnilor, le-am spus eu ; am să-l dezbrac pe călugăr pînă la piele și am să-i iau și catîrul.

— Nu, nu, zise Rolando, de catîr n-avem nevoie. Adă-ne numai punga cuviosiei-sale. Atîta vrem să faci.

— Bine, am spus eu, atunci voi da întîia mea lovitură sub ochii maeștrilor mei ; și trag nădejde că voi fi vrednic de laudele domniilor-lor.

Și îndată am ieșit din pădure și m-am îndreptat către călugăr, rugîndu-mă lui Dumnezeu să-mi ierte fapta pe care aveam s-o săvîrșesc, fiindcă nu stătusem încă atîta cu tîlharii aceia, încît să fac fără scîrbă o treabă ca asta. Aș fi vrut chiar de pe-acuma s-o iau la fugă; dar cei mai mulți dintre hoți aveau cai și mai buni decît aveam eu ; dacă ar fi văzut că fug, s-ar fi luat după mine și m-ar fi prins, sau poate că ar fi tras în mine cu carabinele și mi-ar fi mers atuncea rău de tot. Așa că n-am îndrăznit să încerc un lucru atît de greu ca acesta. M-am dus la călugăr și i-am cerut punga, arătîndu-i pistolul. S-a oprit deodată, s-a uitat la mine și mi-a spus, fără să pară speriat :

— Ești tînăr de tot, fiule ; ai început devreme o meserie urîtă.

— Părinte, i-am spus eu, o fi urîtă, nu zic, da mie îmi pare rău că n-am început-o și mai devreme.

— Cum se poate să spui una ca asta, fiule ? zise călugărul, care n-avea cum să priceapă adevăratul înțeles al vorbelor mele ; se poate asemenea orbire ? Nu știi ce păcat este...

— Părinte, i-am tăiat eu repede vorba, lasă acuma morala. N-am ieșit la drumul mare ca să ascult predici ; nu de asta e vorba acuma ; trebuie să-mi dai niște parale. Bani vreau eu !

— Bani ? spuse el mirat. Proastă părere ai de milostenia spaniolilor, dacă-ți închipui că oameni ca mine au nevoie de bani ca să călătorească prin Spania. Nu-i așa de loc. Noi pretutindeni sîntem bine primiți, ni se dă

casă şi masă şi nu ni se cere, în schimb, decît să ne rugăm lui Dumnezeu. Noi n-avem bani la noi şi ne lăsăm în grija providenţei.

— Nu prea cred că vă lăsaţi, am spus eu. Aveţi şi bani, ca să fiţi mai siguri de providenţă. Şi ştii ce, cuvioase, hai să isprăvim cu vorba ; tovarăşii mei, care-s colo în pădure, nu mai vor s-aştepte ; zvîrle-ţi jos punga, că dacă nu, te omor.

La vorbele acestea, pe care le-am rostit ameninţător, călugărului i-a fost se vede frică şi a spus :

— Bine, fie şi aşa, dacă trebuie numaidecît. Cum văd eu, cu de-alde voi figurile de retorică nu slujesc la nimic.

Scoase apoi de sub mantie o pungă groasă de piele de cămilă şi o aruncă jos. I-am spus atunci că poate să-şi vadă de drum şi el n-a aşteptat să-i mai spun o dată. A dat călcîie catîrului şi acesta, înşelîndu-mi părerea pe care mi-o făcusem despre el, fiindcă nu-l credeam mai bun decît catîrul lui unchiu-meu, o luă la picior destul de repede. În timp ce se îndepărta, eu am descălecat şi am luat punga ; mi s-a părut destul de plină. Am încălecat iar şi m-am dus repede în pădure, unde hoţii, care fuseseră toată vremea cu ochii la mine, mă aşteptau cu nerăbdare ca să mă firitisească, de parcă izbînda pe care o dobîndisem m-ar fi costat cine ştie ce osteneală. Nici n-am apucat să descalec şi m-au şi luat în braţe.

— Bravo ţie, Gil Blas, mi-a spus Rolando ; ai făcut o ispravă straşnică. M-am uitat toată vremea la tine ; am văzut cum te-ai purtat ; îţi prezic că ai să ajungi un foarte bun hoţ de drumul mare — şi să ştii că mă pricep.

Locotenentul şi cu ceilalţi făcură şi ei aceeaşi prezicere şi-mi spuseră că am s-o împlinesc fără nici o îndoială. Le-am mulţumit la toţi de buna părere pe care o aveau despre mine şi le-am făgăduit că îmi voi da toate silinţele ca să fiu vrednic de ea.

După ce m-au lăudat atîta pentru o faptă care nu merita nici un elogiu, s-au gîndit să vadă prada pe care o luasem.

— Ia să vedem, spuseră ei, ce-o fi în punga călugărului. Trebuie să fie plină de bani buni, adăugă unul din ei, fiindcă cuvioşii aceştia nu umblă cum umblă hagiii.

Căpitanul dezlegă baierile pungii, o deschise și scoase din ea un mănunchi de bănuți de aramă, niște *Agnus Dei*[1] și cîteva scapularii[2]. Cînd văzură o pradă atît de neobișnuită, toți hoții au izbucnit în rîs.

— Bravo ! spuse locotenentul. Trebuie să-i mulțumim lui Gil Blas. Chiar de la început a făcut un furt foarte nimerit pentru mîntuirea cetei noastre.

Gluma asta stîrni și altele la fel. Ticăloșii aceia, și mai cu seamă cel care lepădase călugăria, au început să-și bată joc de toate aceste lucruri. Au rostit o mulțime de glume pe care nu-mi îngădui să le mai amintesc aici și care dovedeau cît sînt de destrăbălați. Numai eu nu rîdeam. E adevărat că cei care glumeau îmi tăiau orice poftă de rîs, fiindcă își băteau joc de mine. Fiecare mă împunse cu cîte o glumă și căpitanul îmi spuse :

— Eu zic, Gil Blas, că de-acuma înainte să nu te mai pui cu călugării. Sînt niște oameni prea isteți și prea șireți pentru tine.

Capitolul IX

ÎNTÎMPLAREA GRAVĂ CARE A VENIT DUPĂ ACEASTĂ ISPRAVĂ.

Am stat în pădure aproape toată ziua dar n-am zărit nici un călător care să ne plătească păcăleala cu călugărul. În sfîrșit, am ieșit din pădure ca să ne întoarcem la hrubă, mărginindu-ne isprăvile numai la această întîmplare caraghioasă, de care și-acuma tot vorbeau, cînd iată că am zărit în depărtare o caleașcă trasă de patru catîri. Venea spre noi în trap repede și era însoțită de trei oameni călări, care păreau bine înarmați și hotărîți să ne întîmpine cum se cuvine dacă cumva om

[1] Peceți de ceară „sfințite" de papa și care au întipărite pe ele imaginea unui miel.

[2] Bucățele de stofă „sfințită" pe care le poartă pe umeri membrii anumitor tagme călugărești.

avea îndrăzneala să ne repezim asupra lor. Rolando îşi opri în loc ceata ca să ţie sfat şi toţi fură de părere ca să dăm năvală. Îndată el ne rîndui cum credea că-i mai bine şi am pornit întru întîmpinarea caleştii. Cu toate laudele căpătate în pădure, am început să tremur cumplit şi mi-am simţit tot trupul scăldat într-o sudoare rece, care numai a bine nu era. Ca o culme a nenorocului, eram chiar în frunte, între căpitan şi locotenent, care mă luaseră între ei ca să mă obişnuiesc cu focul dintr-o dată. Rolando, văzînd în ce hal mă pierdusem cu firea, s-a uitat la mine chiorîş şi mi-a spus :

— Ascultă, Gil Blas, bagă de seamă şi fă-ţi cum trebuie datoria. Să ştii că, dacă dai cumva înapoi, trag cu pistolul în tine.

Prea eram sigur că avea să se ţie de cuvînt ca să uit ce spusese. De aceea nu m-am mai gîndit decît să mă las în grija Domnului, fiindcă orice aş fi făcut, tot rău aş fi brodit-o.

În vremea asta, caleaşca şi călăreţii se apropiaseră. Cînd au văzut ce fel de oameni eram şi au ghicit după mutrele noastre ce aveam de gînd, s-au oprit la o azvîrlitură de băţ de noi. Aveau şi ei carabine şi pistoale. În vreme ce se pregăteau să ne înfrunte, din caleaşcă s-a dat jos un bărbat chipeş şi bine îmbrăcat. A încălecat pe un cal pe care un călăreţ îl ducea de dîrlogi şi s-a pus în fruntea celorlalţi. N-avea alte arme decît spada şi două pistoale. Cu toate că ei nu erau decît patru, fiindcă vizitiul rămăsese pe capră, iar noi eram nouă, totuşi înaintară asupra noastră cu o îndrăzneală care îmi spori spaima. Dar, deşi tremuram din tot trupul, mă ţineam gata să trag ; totuşi, ca să spun lucrurile aşa cum au fost, am închis ochii şi am întors capul cînd mi-am descărcat carabina, şi, după felul cum am tras, cred că pot să spun că împuşcătura aceea n-o am de loc pe suflet.

N-am să intru în amănunte. Deşi eram acolo, nu vedeam nimic şi frica, tulburîndu-mi închipuirea, mă făcea să nu-mi dau seama cît de groaznică era privelişte pe care o aveam în faţă. Atita ştiu, că, după o mulţime de împuşcături, am auzit pe tovarăşii mei strigînd : I-am

răpus, i-am răpus! La strigătul acesta, groaza care mă cuprinsese mi-a trecut şi am zărit pe cîmpul de luptă pe cei patru călăreţi care zăceau fără viaţă. De la noi n-a fost ucis decît unul şi anume apostatul. Altul de la noi a căpătat un glonte în genunchiul drept. Locotenentul a fost şi el rănit, dar foarte uşor, glontele doar îi zgîriase pielea.

Senior Rolando s-a dus repede la uşa caleştii. În caleaşcă era o doamnă de vreo douăzeci şi patru sau douăzeci şi cinci de ani, care i se păru foarte frumoasă, cu toată starea tristă în care se afla. Leşinase în timpul luptei şi era leşinată şi acuma. În vreme ce el se tot uita la dînsa, noi ăştilalţi ne-am îndeletnicit cu prada. Mai întîi, am prins caii călăreţilor ucişi, fiindcă, speriaţi de împuşcături, apucaseră care încotro după ce călăreţii căzuseră. Cît despre catîri, nici nu se clintiseră, cu toate că, în vremea asta, vizitiul sărise de pe capră şi fugise. Am descălecat, i-am deshămat şi le-am pus în spate cîteva lădiţe care erau agăţate în faţa şi în spatele caleşii. După asta, la porunca căpitanului, am luat pe doamna care nu-şi venise încă în fire şi am suit-o pe cal, în braţele unuia din hoţii cei mai voinici şi care avea unul dintre caii cei mai buni. Pe urmă, lăsînd în mijlocul drumului caleaşca şi morţii dezbrăcaţi, am luat cu noi doamna, catîrii şi caii.

Capitolul X

CUM S-AU PURTAT HOŢII CU DOAMNA. CE A PLĂNUIT GIL BLAS ŞI CE A IZBUTIT SĂ FACĂ.

Se făcuse noapte aproape de un ceas cînd am ajuns la hrubă. Am dus mai întîi caii la grajd şi a trebuit să-i legăm şi să le dăm de mîncare, pentru că negrul cel bătrîn era în pat de trei zile. Pe lîngă că-l apucase podagra, mai avea şi un reumatism care-i prinsese mîinile şi picioarele. Nu-i mai rămăsese sănătoasă decît limba, pe care şi-o întrebuinţa ca să-şi arate durerea, înjurînd şi

blestemînd cumplit. L-am lăsat pe acest nenorocit să înjure şi să blesteme şi ne-am dus la bucătărie, unde ne-am îngrijit numai de doamna pe care-o adusesem cu noi şi care părea împrejmuită de umbrele morţii. Am făcut ce-am putut ca s-o trezim din leşin şi am avut norocul să izbutim. Dar cînd şi-a venit în simţire şi s-a văzut în braţele unor necunoscuţi, s-a speriat. Toată groaza pe care o dau durerea şi cu deznădejdea împreună s-a ivit atunci în ochii ei, pe care şi i-a ridicat la cer ca să i se plîngă parcă de jignirile ce o ameninţau. Apoi, copleşită de aceste imagini înspăimîntătoare, a leşinat din nou, ochii i s-au închis, iar hoţii şi-au închipuit că moartea are să le răpească prada. Atunci, căpitanul, socotind că-i mai bine s-o lase în pace decît s-o mai chinuiască cu noi încercări de a-i da ajutor, a poruncit să fie dusă în patul Leonardei şi să fie lăsată singură, întîmple-se cu ea ce s-o întîmpla.

Am trecut în odaia cea mare, unde unul dintre hoţi, care fusese chirurg, a cercetat rănile locotenentului şi ale celuilalt hoţ şi le-a uns cu balsam. După ce acest lucru a fost făcut, ne-am uitat să vedem ce se afla în lădiţe. Unele erau pline cu dantele şi de rufărie, altele de haine, iar în lădiţa pe care am deschis-o la urmă, erau cîteva săculeţe pline de bani, ceea ce i-a bucurat grozav pe domnii părtaşi la pradă. După această cercetare, bucătăreasa a pus masa, a adus mîncarea şi ne-am aşezat să mîncăm. Am vorbit mai întîi de marea izbîndă pe care o dobîndisem şi pe urmă Rolando mi-a zis :

— Ia spune, Gil Blas, mi se pare că ţi-a fost grozav de frică.

Am răspuns că într-adevăr mi-a fost, dar că, după ce-oi lua parte la două-trei expediţii, am să mă lupt ca un paladin [1]. Toată ceata mi-a luat partea şi toţi au spus că trebuie să fiu iertat ; că lupta fusese grea şi că, deşi eram tînăr şi nu văzusem niciodată focul, mă descurcasem destul de bine.

După aceea a fost vorba despre catîrii şi caii pe care îi adusesem la hrubă. S-a hotărît ca, a doua zi de cu noapte, să plecăm cu toţii şi să ne ducem să-i vindem

[1] Cavaler din suita lui Carol de Mare, rege al francilor (742—814).

la Mansilla, unde desigur că nu ajunsese încă vestea despre isprava noastră. După ce am luat această hotărîre, am sfîrșit de mîncat. Ne-am dus apoi în bucătărie să vedem ce face doamna și am văzut că era în aceeași stare în care o lăsasem. Nici nu mai credeam că ajunge pînă a doua zi. Totuși, deși părea aproape fără viață, cîțiva hoți se uitau la ea cu niște ochi nelegiuiți și se arătau cuprinși de o poftă grosolană, pe care și-ar fi împlinit-o dacă nu i-ar fi oprit Rolando, spunîndu-le că trebuiau cel puțin să aștepte pînă cînd doamna va scăpa de această tristețe copleșitoare care-i răpea orice simțire. Respectul față de căpitan le-a înfrînat pornirea. Altfel, nimic n-ar mai fi putut-o scăpa de rușine pe doamna aceea ; poate că nici chiar moartea nu i-ar fi păstrat onoarea.

Am lăsat-o din nou pe biata femeie în starea în care era. Rolando spuse Leonardei să aibă grijă de dînsa și fiecare se duse în odaia lui. Cît despre mine, după ce m-am culcat, în loc să dorm, m-am tot gîndit la necazurile acelei doamne. Nici nu mă îndoiam că era nobilă și asta mă făcea s-o socot și mai nenorocită. Nu puteam să-mi închipui fără să mă înfior grozăviile care o așteptau și mă simțeam atît de mișcat, parcă m-ar fi legat de dînsa legături de sînge sau de prietenie. În sfîrșit, după ce i-am plîns îndeajuns soarta, m-am gîndit cum aș putea să-i apăr cinstea de primejdia care o amenința și totodată să fug și eu din hrubă. M-am gîndit că negrul cel bătrîn nu putea să se miște și că, de cînd se îmbolnăvise, cheia de la ușa de fier o păstra Leonarda. Gîndul acesta îmi înfierbînta închipuirea și am alcătuit un plan pe care l-am chibzuit bine. Apoi am început să-l aduc la îndeplinire în felul următor.

M-am prefăcut că mă doare pîntecele. Am început să mă tîngui și să gem ; pe urmă, ridicînd glasul, am scos niște răcnete cumplite. Hoții s-au trezit din somn și s-au adunat împrejurul meu. M-au întrebat ce am de țip așa de tare. Am răspuns că mă durea pîntecele și, ca să-i conving și mai bine, am început să scrîșnesc din dinți, să mă schimonosesc, să mă răsucesc în toate părțile și să mă zbucium într-un chip nemaipomenit. După aceea,

m-am liniștit deodată ca și cum durerile m-ar fi lăsat puțin. O clipă numai și iar am început să sar în sus pe pat și să-mi răsucesc brațele. În sfîrșit, așa de bine mi-am jucat rolul, încît i-am păcălit pe hoți, cît erau ei de șireți, și i-am făcut să creadă că, în adevăr, aveam niște colici grozave. Dar ciudățenia a fost că tocmai din cauză că-mi jucam așa de bine rolul am avut de suferit ; și asta pentru că miloșii mei tovarăși, închipuindu-și că mă doare tare, s-au grăbit să-mi potolească durerile. Unul a adus o garafă de rachiu și m-a silit s-o beau pe jumătate, altul mi-a făcut o clismă cu ulei de migdale, altul a venit cu un șervet pe care-l băgase în apă clocotită și mi l-a pus fierbinte pe pîntece. Degeaba țipam să mă lase în pace. Ei credeau că țip din cauza crampelor și mă făceau să sufăr o durere adevărată voind să mă vindece de o durere pe care n-o aveam. În sfîrșit, nemaiputînd să rabd, am fost nevoit să le spun că nu mai simt nici o durere și că-i rog să mă lase așa cum sînt. Ei, atunci, nu m-au mai chinuit cu leacuri, iar eu nici gînd să mă mai tîngui, de teamă ca nu cumva să îndur iarăși ajutorul lor.

Scena asta a ținut vreo trei ceasuri. După aceea, hoții, văzînd că nu mai era mult pînă la ziuă, s-au pregătit să plece la Mansilla. Atunci am scornit altceva : am vrut să mă scol, pentru ca ei să creadă că voiam numaidecît să merg cu dînșii ; dar nu m-au lăsat.

— Nu, nu, Gil Blas, mi-a spus senior Rolando, stai aici. Te pomenești că iar te apucă durerile. Ai să vii altă dată cu noi, acuma nu poți ; odihnește-te azi toată ziua, că ai nevoie.

M-am gîndit că nu-i bine să mai stărui, de frică să nu-i înduplec cu stăruințele mele. M-am prefăcut numai că sînt foarte supărat că nu pot să merg cu dînșii. Și m-am prefăcut așa de bine, încît toți au ieșit din hrubă fără să aibă nici cea mai mică bănuială despre ceea ce aveam eu de gînd. După plecarea lor, pe care încercasem s-o grăbesc cu urările mele, mi-am spus : „Acuma, Gil Blas, trebuie să te porți cu hotărîre. Înarmează-te cu vitejie ca să isprăvești ce-ai început așa de bine ; lucrul nu e greu. Domingo nu-i în stare să se împotrivească și Leonarda nu poate să te împiedice. Folo-

scște-te de acest prilej și fugi de-aici ; n-ai să găsești poate niciodată un prilej mai bun." Aceste gînduri m-au umplut de încredere în mine. M-am sculat. Mi-am luat spada și pistoalele și întîi m-am dus la bucătărie ; dar înainte de a intra, auzind-o pe Leonarda vorbind, m-am oprit ca să ascult. Vorbea cu doamna aceea necunoscută, care acuma își venise în fire și, văzîndu-se atît de nenorocită, plîngea și se deznădăjduia.

— Plîngi, fata mea, îi spunea baba, plîngi și oftează cît mai tare ; asta are să te ușureze. Leșinul dumitale a fost cu primejdie ; dar acuma, dacă îți curg lacrimile, nici o primejdie nu mai este. Încet-încet, durerea are să-ți treacă și ai să te obișnuiești să stai aici cu domnii noștri, care sînt tare cumsecade. Ai să trăiești aici mai bine decît o prințesă. N-au să știe ce să mai facă spre a-ți fi pe plac și în fiecare zi au să-ți arate cît le ești de dragă. Cîte femei n-ar vrea să fie în locul dumitale !

N-am lăsat-o pe Leonarda să mai spui ceva. Am intrat și, punîndu-i pistolul în piept, i-am spus cu strășnicie să-mi dea cheia de la ușa de fier. Fapta mea a tulburat-o tare și, cu toate că destul de bătrînă, se vede că ținea încă la viață, fiindcă n-a îndrăznit să nu-mi dea ce ceream. Cînd cheia a fost în mîinile mele, m-am întors către doamna care ședea întristată și i-am spus :

— Doamnă, cerul v-a trimis un om care să vă scape ; ridicați-vă și veniți cu mine ; am să vă duc unde veți voi să vă duc.

Doamna a ascultat ce i-am spus și cuvintele mele au mișcat-o atît de tare încît, adunîndu-și puterile ce-i mai rămăseseră, s-a sculat și s-a aruncat la picioarele mele, rugîndu-mă fierbinte să n-o necinstesc. Am ridicat-o de jos și i-am spus că poate să aibă încredere în mine. După aceea, am luat o frînghie pe care am găsit-o prin bucătărie și, cu ajutorul doamnei, am legat-o pe Leonarda de piciorul unei mese grele și mari și i-am spus să nu crîcnească cumva, că o ucid. Leonarda, convinsă că chiar așa se va întîmpla dacă va îndrăzni să mi se împotrivească, s-a gîndit că-i mai bine să mă lase să fac ce vreau. Am aprins o lumînare și m-am dus cu necunoscuta în odaia unde erau banii de aur și de argint. Mi-am umplut toate buzunarele cu bani, pînă n-au mai

încăput ; şi ca s-o fac şi pe doamnă să ia, i-am spus că, luînd aceşti bani, îşi lua de fapt înapoi ce era al ei, lucru pe care ea l-a şi făcut îndată, fără şovăială. Cînd ne-am încărcat zdravăn cu bani, ne-am dus la grajd, eu avînd pistoalele pregătite. Mă gîndeam că negrul cel bătrîn, cu toată podagra şi cu tot reumatismul, n-are să mă lase să-mi pun în linişte şaua pe cal şi eram hotărît să-l vindec temeinic de toate bolile dacă cumva are să se burzuluiască ; din fericire însă, era aşa de copleşit de durerile pe care le simţite şi de cele pe care le simţea şi acuma, încît mi-am scos calul din grajd fără ca el măcar să bage de seamă. Doamna mă aştepta la uşă. Am luat-o repede pe drumul subteran care ducea afară din hrubă. Iată-ne la uşa cu gratii de fier ; o deschidem şi ajungem la chepeng. Cu mare greutate am putut să-l ridicăm sau, mai bine-zis, ca să izbutim, am avut nevoie de vlaga cea nouă pe care ne-a dat-o dorinţa puternică pe care o aveam să fugim de-acolo.

Se făcea ziuă cînd am ieşit din hrubă. Cel dintîi gînd al nostru a fost să ne îndepărtăm cît mai repede. M-am azvîrlit în şa ; doamna s-a urcat la spatele meu şi, pornind în galop pe cea dintîi cărare pe care am zărit-o, am ieşit în curînd din pădure. Am dat într-o cîmpie tăiată de mai multe drumuri ; am luat-o la întîmplare pe unul din ele. Mi-era frică grozav să n-ajungem cumva la Mansilla şi să dăm acolo de Rolando şi de tovarăşii lui, lucru care s-ar fi putut foarte bine întîmpla. Din fericire teama mea a fost zadarnică. Am ajuns la Astorga pe la două după-amiază. Am văzut că multă lume se uita ţintă la noi, parcă n-ar mai fi văzut o femeie călare la spatele unui bărbat. Am tras la un han şi, mai întîi de toate, am spus să puie la frigare o potîrniche şi un iepuraş de casă. În vreme ce acestea erau aduse la îndeplinire şi ni se pregătea masa, am dus-o pe doamnă într-o odaie şi aici am început să stăm de vorbă, lucru pe care nu putusem să-l facem pe drum, fiindcă venisem prea repede. Ea mi-a spus cît de mult a mişcat-o serviciul pe care i l-am adus şi mi-a mai spus că, după o faptă atît de mărinimoasă, nu putea să creadă că eram tovarăş cu tîlharii din mîna cărora o scăpasem. I-am povestit toate întîmplările mele, ca să-i întăresc

părerea bună pe care și-o făcuse despre mine. Cu asta am putut să-i cîștig încrederea și s-o fac să-mi spuie necazurile ei, pe care, într-adevăr, mi le-a povestit, așa cum se va vedea în capitolul următor.

Capitolul XI

POVESTEA DONEI MENCIA DE MOSQUERA.

M-am născut la Valladolid și mă numesc dona Mencia de Mosquera. Don Martin, tatăl meu, după ce și-a cheltuia aproape toată averea în armată, a fost ucis în Portugalia, pe cînd era în fruntea unui regiment pe care îl comanda. Mi-a lăsat o moștenire atît de mică, încît ajunsesem o partidă destul de proastă, cu toate că eram singură la părinți. Totuși, deși cu avere puțină, n-am dus lipsă de pețitori. Cîțiva cavaleri, dintre cei mai cu vază din Spania, m-au cerut în căsătorie. Dintre toți, mi-a plăcut mai mult don Alvaro de Mello. Era, într-adevăr, mai chipeș decît ceilalți, dar nu asta, ci însușiri mai trainice m-au hotărît să mă mărit cu el. Era om de duh, era discret, viteaz și cinstit. Și, pe lîngă asta, omul de lume cel mai galant. Venea vorba de o petrecere? El se afla în frunte, iar la jocurile cu lancea toți se minunau de puterea și de iscusința lui. Așadăr, l-am ales și m-am măritat cu dînsul.

Nu multă vreme după ce ne-am luat, soțul meu s-a întîlnit, într-un loc mai ferit, cu don Andres de Baesa, care fusese unul dintre rivalii lui. S-au înfruntat în vorbe și au tras spada. Don Andres și-a pierdut viața. Fiindcă era nepotul corregidorului din Valladolid, om iute și dușman de moarte al familiei Mello, don Alvaro s-a gîndit că e mai bine să plece cît mai repede din oraș. S-a întors în grabă acasă și, în timp ce i se punea șaua pe cal, mi-a povestit ce se întîmplase.

— Draga mea Mencia, îmi spuse el, trebuie să ne despărțim, nu se poate altfel. Știi cine-i corregidorul. Să nu ne amăgim; are să mă urmărească pretutindeni.

Știi cît e de puternic. Nu voi putea să mă ascund nicăieri în Spania.

Era atît de pătruns de durerea lui și încă și mai mult de durerea de care vedea că sînt cuprinsă eu, încît nici n-a mai putut să vorbească. La îndemnul meu, a luat cu el aur și cîteva pietre scumpe; apoi m-a cuprins în brațe și am stat așa cîtăva vreme, suspinînd și lăcrămînd împreună. Un slujitor a venit și a spus că e gata calul. S-a smuls de lîngă mine, a plecat și m-a lăsat într-o stare pe care nici nu pot s-o amintesc. Ce bine ar fi fost dacă muream atunci, copleșită de durere! De cîte necazuri și de cîte neajunsuri nu m-ar fi scăpat moartea! Cîteva ceasuri după aceea, corregidorul a aflat de fuga lui don Alvaro. A trimis pe toți alguazilii[1] din Valladolid să-i ia urma și a făcut tot ce-a putut ca să pună mîna pe el. Soțul meu însă a izbutit să se ascundă. Atunci, judecătorul s-a văzut silit să-și mărginească răzbunarea doar la mulțumirea de a lua averea omului căruia ar fi vrut mai bine să-i ia viața. Și nu s-a străduit degeaba; toată averea lui don Alvaro a fost confiscată.

Am rămas într-o stare proastă. Abia aveam cu ce să trăiesc. Am început să viețuiesc departe de lume, numai cu o singură femeie care să mă slujească. Toată ziua plîngeam, dar nu din pricina sărăciei, pentru că o îndurам cu răbdare, ci din pricină că soțul meu, care îmi era drag, plecase și nu aveam de la dînsul nici o veste. Cînd ne luasem rămas bun, îmi făgăduise, totuși, că are să-mi trimită știri despre soarta lui din orice loc din lume unde ar fi putut să-l ducă steaua lui cea rea. Totuși, șapte ani au trecut și în toată această vreme n-am aflat despre el nimic. Faptul că nu știam ce s-a mai întîmplat cu dînsul mă umplea de o mare mîhnire. În sfîrșit, am aflat că murise în slujba regelui Portugaliei, într-o luptă, prin regatul Fezului. Un om care sosise din Africa mi-a spus asta și mi-a mai spus că-l cunoscuse bine pe don Alvaro de Mello, că slujise împreună cu dînsul în armata portugheză și că-l văzuse murind în luptă. A mai povestit și alte amănunte care m-au făcut

[1] Agent inferior al poliției spaniole.

să cred că, într-adevăr, soţul meu nu mai era. Vestea asta mi-a adîncit şi mai tare durerea şi m-a făcut să mă hotărăsc să nu mă mai mărit niciodată.

Pe vremea aceea, don Ambrosio Messia Carillo, marchiz de la Guardia, a sosit la Valladolid. Era unul dintre acei bătrîni seniori care, cu felul lor galant şi curtenitor, te fac să le uiţi vîrsta şi încă mai izbutesc să placă femeilor. Întîmplarea a făcut ca cineva să-i spuie povestea lui don Alvaro, iar felul în care am fost zugrăvită eu de către cel care povestea l-a îndemnat să mă cunoască. Spre a-şi mulţumi curiozitatea, a vorbit cu o doamnă rudă cu mine şi s-a înţeles cu ea. Doamna aceea m-a poftit într-o zi la dînsa. Era şi el acolo ; m-a văzut, i-am plăcut, cu toată tristeţea care mi se întipărise pe faţă, sau poate, cine ştie, tocmai înfăţişarea mea tristă i-a plăcut, fiindcă vedea în asta o dovadă că sînt credincioasă în căsătorie. Poate chiar melancolia mea l-a făcut să se îndrăgostească de mine. De cîteva ori mi-a spus că mă socotea drept o minune în ce priveşte statornicia şi chiar invidia soarta soţului meu, oricît o fi fost ea de dureroasă. În sfîrşit, i-am plăcut aşa de tare, încît nici n-a fost nevoie să mă mai vadă o dată ca să se hotărască să se însoare cu mine.

Ca să mă facă să primesc, a ales-o de mijlocitoare pe ruda mea. Aceasta a venit la mine şi mi-a spus că, o dată ce soţul meu îşi încheiase soarta în regatul Fezului, aşa cum venise vestea, nu era înţelept să-mi îngrop şi de-acum înainte nurii, că plînsesem destul pe un om cu care nu petrecusem decît prea puţină vreme şi că trebuia să mă folosesc de prilejul ce mi se înfăţişa acum şi voi fi cea mai fericită femeie din lume. Pe urmă, a început să-l laude pe bătrînul marchiz, spunînd că e un om de viaţă, că are avere mare şi o fire aleasă. Dar degeaba mi-a tot vorbit ea de toate bunele lui însuşiri, că n-a putut să mă convingă. Şi asta nu din pricină că n-aş fi crezut în moartea lui don Alvaro şi m-aş fi temut că are să sosească deodată, tocmai cînd m-aş fi gîndit mai puţin ; singura piedică pe care ruda mea trebuia s-o înlăture era numai slaba dorinţă sau, mai degrabă, scîrba pe care o simţeam cînd mă gîndeam să mă mărit a doua oară, după necazurile pe care le

avusesem cu căsătoria mea dintîi. Dar ea nu s-a lăsat. Dimpotrivă, zelul ei pentru don Ambrosio a sporit. I-a convins pe toţi ai mei să fie de partea lui. Neamurile mele s-au tot ţinut de capul meu să primesc o partidă atît de priincioasă ; toată vremea stăruiau, nu mă slăbeau de loc şi nu mă lăsau în pace o clipă. E drept că sărăcia mea tot mai mare m-a făcut încetul cu încetul să mă înduplec. A trebuit, într-adevăr, să îndur lipsuri cumplite ca să mă hotărăsc.

N-am avut, aşadar, încotro. Nu m-am mai împotrivit la stăruinţele lor şi m-am măritat cu marchizul de la Guardia, iar el, chiar a doua zi după nuntă, m-a dus într-un foarte frumos castel pe care-l are lîngă Burgos, între Gajal şi Rodillas. Avea faţă de mine o dragoste puternică. Din tot ce făcea, vedeam că vrea să-mi fie pe plac, se silea să-mi împlinească cele mai mici dorinţe ; niciodată vreun soţ nu s-a purtat atît de frumos cu o soţie şi nici un îndrăgostit n-a fost atît de curtenitor cu iubita lui. Admiram pe omul acesta cu o fire atît de plăcută şi mă mîngîiam oarecum, după ce-l pierdusem de don Alvaro, că puteam să fericesc pe un senior cum era marchizul ; l-aş fi iubit cu patimă, cu toată deosebirea de vîrstă dintre noi, dacă aş fi fost în stare să mai iubesc pe cineva după don Alvaro. Dar inimile statornice nu pot să iubească decît o dată. Amintirea soţului meu dintîi zădărnicea toate silinţele pe care şi le dădea cel de-al doilea să-mi placă. Nu puteam să-i răsplătesc dragostea decît numai cu recunoştinţă.

Eram în starea asta de suflet cînd iată că, într-o bună zi, stînd la fereastră, am zărit în grădină un om, parcă ţăran, care se uita ţintă la mine. Am crezut că e vreun ajutor de grădinar. Nu l-am prea luat în seamă ; a doua zi însă, pe cînd stam iar la fereastră, l-am văzut tot în locul acela şi mi s-a părut că iar nu mă slăbeşte din ochi. Asta m-a mirat. M-am uitat şi eu la dînsul şi, după ce l-am cercetat bine cu privirea, mi s-a părut că seamănă la faţă cu bietul don Alvaro. Asemănarea asta m-a tulburat nemaipomenit de tare. Am scos un ţipăt. Noroc că eram singură numai cu Ines, o slujnică în care aveam încredere. I-am spus şi ei de bănuiala mea. Ea a rîs şi şi-a închipuit că m-a înşelat o uşoară asemănare.

— Liniștiți-vă, doamnă, îmi spuse ea ; nu se poate să fie don Alvaro. Ce rost ar avea să vie aici în chip de țăran ? Și pe urmă, cum ar putea fi încă în viață ? Ca să vă liniștiți, am să mă duc în grădină și am să stau de vorbă cu țăranul acela. Am să aflu cine este și am să vin îndată să vă spun.

Ines s-a dus în grădină și, puțin timp după aceea, am văzut-o că intră iar în odaie, foarte tulburată.

— Doamnă, îmi spuse ea, bănuiala dumneavoastră este întemeiată. Omul pe care l-ați văzut e don Alvaro. Mi s-a destăinuit și acuma vrea să vorbească cu dumneavoastră între patru ochi.

Fiindcă puteam să-l primesc chiar atunci, deoarece marchizul era la Burgos, am spus slujnicei să mi-l aducă pe o scară tăinuită. Îți închipui cît de tulburată eram. N-am putut să înfrunt privelișteа unui om care avea dreptul să mă copleșească de mustrări. Am leșinat cînd s-a înfățișat înaintea mea, ca și cum ar fi fost o stafie. Împreună cu Ines, a sărit și el să mă ajute, apoi, după ce mi-am venit în fire, mi-a spus :

— Liniștește-te te rog. Nu vreau ca venirea mea aici să fie un chin pentru tine. N-am de gînd să te supăr cu nimic. Nu vin ca un soț furios, să-ți cer socoteală de credința pe care mi-ai jurat-o și să te învinuiesc de nelegiuire, pentru că te-ai măritat a doua oară. Știu că ai făcut asta din pricina familiei. Am aflat toate necazurile pe care le-ai suferit cu acest prilej. De altfel, în Valladolid se răspîndise vestea că am murit și ai crezut acest lucru, cu atît mai mult cu cît nu primiseși de la mine nici o scrisoare din care să afli adevărul. Știu, de asemenea, cum ai trăit de cînd în chip atît de crud ne-am despărțit și știu că nevoia, mai degrabă decît dragostea, te-a aruncat în brațele marchizului.

— Ah, Alvaro, i-am răspuns eu plîngînd, de ce vrei să-ți dezvinovățești soția ? De vreme ce trăiești, înseamnă că e vinovată. De ce nu-s oare în starea în care eram pînă a nu-l lua pe don Ambrosio ? Nenorocită căsătorie ! Vai ! cel puțin aș avea acuma mîngîierea să te revăd fără să-mi fie rușine de mine însămi.

— Draga mea Mencia, începu iar don Alvaro, cu un ton care dovedea cît de tare îl înduioșaseră lacrimile

mele, nu mă plîng de tine şi nu numai că nici nu mă gîndesc să te dojenesc din pricina strălucitei stări în care te găsesc, dar mă jur că mulţumesc cerului din tot sufletul că te găsesc aşa. Din trista zi a plecării mele din Valladolid, soarta mi-a fost mereu potrivnică, viaţa mi-a fost numai un şir de necazuri şi, ca o culme a nenorocirii, n-am putut să-ţi trimit nici o veste despre mine. Sigur cum eram de dragostea ta, mereu mă gîndeam în ce stare te-a adus iubirea mea funestă. Mi te închipuiam copleşită de mîhnire şi asta era nenorocirea cea mai mare. Uneori, mărturisesc, mă mustram ca de o nelegiuire că am avut fericirea să-ţi plac. Aş fi vrut să simţi dragoste faţă de vreunul din rivalii mei, fiindcă văzusem cît de scump te costase că mă aleseseşi pe mine. Totuşi, după şapte ani de suferinţă, mai îndrăgostit de tine ca niciodată, am vrut să te mai văd. N-am putut să mă împotrivesc acestei dorinţe şi, cînd sfîrşitul unei lungi şclavii mi-a dat putinţa să mi-o împlinesc, am venit, travestit aşa cum mă vezi, la Valladolid, cu primejdia de a fi descoperit. Aici am aflat tot. Am venit la castel şi am izbutit să mă pun bine cu grădinarul, să mă tocmesc ajutor la el şi să lucrez în grădină. Am făcut toate acestea spre a putea ajunge să vorbesc în taină cu tine. Să nu-ţi închipui însă că am de gînd să-ţi tulbur cu şederea mea aci fericirea de care te bucuri. Te iubesc mai mult decît mă iubesc pe mine însumi. Îţi respect liniştea şi voi pleca să-mi isprăvesc, departe de tine, zilele triste pe care le mai am de trăit şi pe care ţi le jertfesc ţie.

— Nu, Alvaro, nu, am strigat eu la auzul acestor vorbe. Cerul nu te-a adus aici degeaba şi eu nu te mai las să pleci singur ; am să plec cu tine ; de-acuma numai moartea poate să ne mai despartă.

— Nu, spuse el din nou, mai bine rămîi cu don Ambrosio, nu te însoţi cu nenorocul meu, lasă-mă numai pe mine să-mi port povara.

Mi-a mai spus şi alte lucruri la fel ; dar cu cît părea el mai dornic să se jertfească pentru fericirea mea, cu atîta mă simţeam eu mai hotărîtă să nu primesc. Cînd a văzut că eu ţin cu orice preţ să plec cu dînsul, a schim-

bat deodată tonul şi, luîndu-şi un aer mai mulţumit, mi-a spus :

— Simţi oare cu adevărat ceea ce spui ? Atunci, dacă îţi mai sînt încă aşa de drag încît să preferi sărăcia mea belşugului în care trăieşti acuma, hai să plecăm la Betanzos, tocmai în fundul Galiciei. Am acolo un adăpost sigur. Dacă nenorocirile mele mi-au luat toată averea, ele nu m-au făcut să-mi pierd chiar toţi prietenii. Mai am cîţiva, foarte credincioşi, care mi-au dat putinţa să te răpesc. Cu sprijinul lor, am dat să fac o caleaşcă la Zamora ; am cumpărat catîri şi cai şi am cu mine trei galicieni, toţi oameni de inimă. Sînt înarmaţi cu carabine şi cu pistoale şi aşteaptă ordinele mele în sat la Bodillas. Să ne folosim de faptul că don Ambrosio nu-i acasă. Am să spun să vie caleaşca pînă la poarta castelului şi avem să plecăm îndată.

Am încuviinţat tot ce spunea. Don Alvaro a plecat în grabă la Rodillas, apoi s-a întors cu trei cavaleri şi m-a răpit din mijlocul slujnicilor mele care, neştiind ce înseamnă această răpire, au fugit foarte speriate încotro vedeau cu ochii. Numai Ines ştia despre ce era vorba, dar n-a vrut să-şi lege soarta de a mea, pentru că era în dragoste cu un valet al lui don Ambrosio. Asta dovedeşte că chiar credinţa celor mai vrednici slujitori ai noştri nu poate ţine piept iubirii.

M-am urcat cu don Alvaro în caleaşcă şi n-am luat cu mine decît hainele şi cîteva giuvaericale, pe care le avusesem înainte de a mă mărita a doua oară, fiindcă nu voiam să iau nimic din ceea ce îmi dăduse marchizul. Am luat calea către Galicia, fără să ştim dacă vom avea norocul s-ajungem pînă acolo. Ne temeam că don Ambrosio, cînd se va întoarce, are să ne ia urma însoţit de oamenii lui şi are să ne-ajungă. Totuşi, două zile am mers fără să vedem în urma noastră nici un călăreţ. Trăgeam nădejde că cea de-a treia zi va fi ca şi celelalte şi începusem acuma să stăm de vorbă în linişte. Don Alvaro îmi istorisea trista întîmplare care stîrnise vestea că a murit, şi-mi mai spunea cum, după cinci ani de sclavie, îşi căpătase iarăşi libertatea, dar iată că ieri, pe drumul Leonului, am dat de tîlharii cu care erai şi

dumneata. Pe el l-au ucis împreună cu toți oamenii lui și pentru el sînt lacrimile pe care mi le vezi acum curgînd.

Capitolul XII

IN CE CHIP NEPLĂCUT A FOST CURMATĂ CONVORBIREA LUI GIL BLAS CU DOAMNA.

Dona Mencia izbucni în plîns după ce isprăvi de povestit. Nici nu m-am gîndit să încerc s-o mîngîi cu vreo cuvîntare în felul lui Seneca [1] și am lăsat-o să lăcrămeze și să suspine în voie. Am plîns și eu, fiindcă e lucru firesc să te înduioșeze nenorocirea altora și mai ales a unei femei frumoase și copleșite de durere. Tocmai voiam s-o întreb ce avea de gînd să facă în împrejurarea în care se afla acuma și poate că și ea mi-ar fi cerut sfatul, dacă vorba noastră n-ar fi fost curmată, fiindcă am auzit deodată o zarvă mare, care ne-a făcut să tăcem și s-ascultăm. Zarva era pricinuită de sosirea corregidorului urmat de doi alguazili și de mai mulți străjeri. Au intrat în odaia unde ne aflam. Un senior tînăr, care îi însoțea, s-a apropiat de mine și a început să se uite de aproape la straiele mele. N-a avut nevoie să le cerceteze prea mult.

— Pe sfîntul Iacob, strigă el, asta e haina mea ; o cunosc cum îmi cunosc calul. Puteți să-l înșfăcați pe garanția mea. Nu-i nevoie să mă înjosesc să-i cer socoteală pe calea armelor ; sînt sigur că-i unul din tîlharii care au pe undeva, prin ținutul ăsta, un ascunziș necunoscut.

Vorbele acestea mă făcură să aflu că seniorul cel tînăr era gentilomul jefuit, ale cărui straie aveam nenorocul să le port eu. Am rămas uluit, rușinat și buimăcit. Corregidorul, pe care slujba lui îl făcea să socoată zăpăceala mea drept un semn prost pentru mine și nu

[1] Celebru filozof stoic roman (cca. 3—65).

s-o explice în chip prielnic mie, a fost de părere că învinuirea era destul de întemeiată şi, bănuind că dona Mencia ar putea să-mi fie complice, ne-a închis pe amîndoi, dar nu împreună. Judecătorul acesta nu era dintre cei care se uită crunt ; dimpotrivă, părea blînd şi vesel. Dar Dumnezeu ştie dacă era mai bine aşa. Cum am ajuns la închisoare, a şi venit la mine cu cei doi copoi, adică cu cei doi alguazili ; toţi erau veseli. Parcă ar fi mirosit că au să facă o afacere strașnică. Nu şi-au uitat bunul obicei şi au început să mă scotocească. Mare noroc pe domnii aceştia ! Eu cred că niciodată nu dăduseră o lovitură mai bună. La fiecare pumn de bani pe care-l scoteau, vedeam cum le străluceau ochii de bucurie. Mai cu seamă corregidorul se bucura grozav.

— Dragul meu, îmi spuse el cu o voce plină de blîndeţe, noi nu facem decît să ne îndeplinim slujba ; dar să nu te temi. Dacă nu eşti vinovat, n-ai să păţeşti nimic.

Pînă una alta, mi-au golit cu duhul blîndeţii buzunarele şi mi-au luat ceea ce chiar şi hoţii îmi lăsaseră, şi anume cei patruzeci de ducaţi de la unchiu-meu. Nu s-au oprit aici ; mîinile lor neobosite m-au pipăit din cap pînă în picioare. M-au sucit pe toate părţile şi m-au dezbrăcat ca să vadă dacă n-aveam bani pitiţi între piele şi cămaşă. Eu cred c-ar fi fost în stare să mă şi spintece, să vadă dacă n-am bani în pîntece. După ce şi-au îndeplinit atît de bine slujba, corregidorul m-a luat la cercetare. I-am spus deschis tot ce mi se întîmplase. A pus să se scrie mărturisirea mea şi după aceea a plecat cu oamenii lui şi cu paralele mele şi m-a lăsat despuiat.

„O, viaţă omenească ! am strigat eu cînd m-am văzut singur în halul în care eram ; plină eşti de întîmplări ciudate şi de încurcături ! De cînd am plecat din Oviedo, numai nenorociri pe capul meu ! De-abia am scăpat de una şi dau de alta ! Cînd am sosit în tîrgul acesta, nici nu mă gîndeam că am să fac aşa de repede cunoştinţă cu corregidorul."

În timp ce mă îndeletniceam cu aceste cugetări zadarnice, mi-am pus din nou blestematele de haine care îmi purtaseră nenoroc ; apoi, îndemnîndu-mă pe mine însumi să am curaj, mi-am spus : „Fii tare, Gil Blas. Gîndeşte-te că după asta au să vie poate vremuri mai

bune. Are vreun rost oare să te lași cuprins de deznădejde într-o închisoare obișnuită, după ce ți-ai încercat atît de dureros răbdarea în hrubă? Totuși, vai! am adăugat eu cu tristețe, mă amăgesc pe mine însumi. Cum am să pot ieși de-aici? Chiar acuma mi s-au luat toate mijloacele pentru asta, fiindcă un prizonier fără bani e o pasăre cu aripile tăiate."

În locul potîrnichii și al iepurelui pe care spusesem să-i pună la frigare, mi s-a adus o bucățică de pîine neagră și un urcior cu apă și am fost lăsat mai departe să-mi rod frîul în închisoare. Am stat așa două săptămîni încheiate și în vremea asta nu l-am văzut decît pe temnicer, care în fiece dimineață îmi aducea pîinea și apa. Cînd îl vedeam, voiam să vorbesc cu el, încercam să leg vorbe cu dînsul ca să-mi mai treacă puțin de urît, dar omul acesta nu răspundea nimic la tot ce-i spuneam. N-a fost chip să scot un cuvînt de la el. De multe ori intra și ieșea fără ca măcar să se uite la mine. După două săptămîni, corregidorul a venit și mi-a spus:

— Acuma, în sfîrșit, necazurile tale s-au isprăvit și poți să te bucuri în voie. Am să-ți dau o veste plăcută. Am trimis la Burgos pe doamna care era cu tine; am cercetat-o înainte de plecare și ce mi-a spus ea te dezvinovățește. Chiar azi ai să poți ieși de-aici, însă numai dacă are să-ți adeverească mărturisirea catîrgiul acela cu care ai venit de la Cacabelos la Astorga, așa cum mi-ai spus tu. El e acum în Astorga; am trimis să-l aducă. Îl aștept să vie. Dacă spune că întîmplarea cu tortura e adevărată, atunci îți dau drumul numaidecît.

Vorbele acestea m-au umplut de bucurie. M-am și văzut liber. Am mulțumit judecătorului că vrea să-mi dea așa de repede și de frumos dreptate; de-abia am sfîrșit cu mulțumirile și catîrgiul a și venit, adus de doi străjeri. Eu l-am cunoscut imediat, dar trădătorul de catîrgiu, care fără îndoială că vînduse geamantanul meu cu tot ce era înăuntru, de frică să nu fie silit să dea înapoi banii pe care-i luase, dacă va zice că mă cunoaște, a spus cu neobrăzare că habar n-avea cine eram și că pînă atunci nu mă văzuse niciodată.

— Spune mai bine, mișelule, am strigat eu, că mi-ai vîndut lucrurile și mărturisește adevărul. Uită-te bine la

mine. Eu sînt unul dintre tinerii aceia pe care i-ai amenințat cu tortura în tîrg la Cacabelos și pe care i-ai băgat în sperieți.

Catîrgiul a răspuns nepăsător că eu vorbesc de un lucru de care el nu știa nimic și, cum a ținut-o morțiș că habar n-avea cine sînt, ieșirea mea din închisoare a fost amînată pe altă dată.

— Dragul meu, mi-a spus corregidorul, după cum vezi, catîrgiul nu recunoaște ce-mi spui tu, așa că nu pot să-ți dau drumul, oricît aș vrea.

A trebuit să mă înarmez din nou cu răbdare, să mă întorc iar la pîine și apă și la mutra temnicerului celui tăcut. Cînd mă gîndeam că nu pot să scap din ghearele justiției, deși nu făcusem nici o crimă, gîndul acesta mă umplea de deznădejde ; îmi părea rău acuma după hrubă. La urma urmei, îmi spuneam eu, acolo nu eram așa de necăjit ca aici la închisoare. Mîncam bine cu hoții, stăteam cu ei de vorbă tot despre lucruri plăcute și trăiam cu speranța că am să fug ; pe cînd acuma, cu toate că sînt nevinovat, voi fi poate foarte fericit dacă voi ieși de-aici ca să mă duc la galere.

Capitolul XIII

PRIN CE ÎNTÎMPLARE GIL BLAS A IEȘIT, ÎN SFÎRȘIT, DIN ÎNCHISOARE ȘI UNDE S-A DUS DUPĂ ACEEA.

În vreme ce eu îmi treceam zilele înveselindu-mă cu astfel de gînduri, vestea despre întîmplările mele, așa cum le spusesem la cercetare, s-a răspîndit prin oraș. O mulțime de oameni au vrut să mă vadă, de curiozitate. Veneau unul cîte unul la o ferestruică pe care lumina zilei pătrundea în închisoarea mea și, după ce se uitau cîtva timp la mine, plecau. Asta era ceva nou și mă miram. De cînd eram închis, nu văzusem pe nimeni la fereastra asta, care dădea într-o curte unde era

numai tăcere și urîțenie. Am priceput că eu făceam vîlvă în tîrg, dar nu știam dacă asta e a bine ori a rău.

Unul dintre cei dintîi pe care i-am zărit a fost dascălul din Mondonedo, care și el se temuse să nu fie pus la tortură și o luase la fugă. L-am cunoscut îndată iar el, la rîndul lui, nu s-a prefăcut că nu mă cunoaște. Ne-am salutat unul pe altul și am stat apoi mult de vorbă împreună. A trebuit să povestesc iar de-a fir a păr întîmplările mele, lucru care a stîrnit două impresii în cei ce ascultau ; i-am făcut să rîdă și i-am făcut să le fie milă de mine. La rîndul lui, dascălul mi-a spus ce se petrecuse între catîrgiu și tînăra aceea la hanul din Cacabelos, după ce ne speriasem cu toții așa de cumplit încît o luaserăm la fugă care încotro. Am aflat adică de la el tot ce am spus mai înainte. Apoi, luîndu-și bună ziua de la mine, mi-a făgăduit că va face în toată graba tot ce trebuie ca să mă scape. Atunci, toți cei care veniseră ca și el, din curiozitate, mi-au spus și ei că nenorocirile mele le stîrniseră mila. Mi-au mai spus că se vor alătura și ei dascălului și vor face tot ce vor putea ca să-mi dobîndească libertatea.

S-au ținut, într-adevăr, de cuvînt. Au vorbit cu corregidorul și acesta, nemaiîndoindu-se acuma de nevinovăția mea, mai cu seamă cînd dascălul i-a spus ce știa, a venit, peste vreo trei săptămîni, la mine la închisoare.

— Gil Blas, mi-a spus el, dacă aș fi un judecător mai aspru, aș putea să te mai țin aici ; dar nu vreau să mai tărăgănesc lucrurile. Ești liber. Poți să ieși de-aici cînd vrei. Dar, ia spune-mi, dacă te-am duce în pădurea unde e hruba aceea, ai putea s-o găsești ?

— Nu, seniore, i-am răspuns eu. Am intrat acolo noaptea și am ieșit pînă a nu se face ziuă, așa că mi-ar fi cu neputință să găsesc locul.

Judecătorul a plecat atunci, spunînd că va porunci temnicerului să-mi deschidă porțile. Într-adevăr, o clipă după aceea, temnicerul a venit cu un ajutor de-al lui care aducea o boccea. Mi-au scos amîndoi, foarte serioși și fără să-mi spuie o vorbă, haina și nădragii care erau de postav bun și aproape noi, apoi m-au îmbrăcat cu un suman jerpelit și m-au dat afară de spate.

Rușinea pe care o simțeam cînd mă vedeam așa de rău îmbrăcat potolea bucuria pe care o au de obicei prizonierii cînd ies din închisoare. Îmi venea să fug din oraș chiar atunci, ca să scap de ochii oamenilor ale căror priviri nu le puteam răbda. Recunoștința, totuși, mi-a fost mai puternică decît rușinea. M-am dus la dascălul meu, față de care eram atît de îndatorat, și i-am mulțumit. Nu s-a putut ține să nu rîdă cînd m-a văzut.

— În ce hal ești, îmi spuse el ; nici nu te-am recunoscut așa îmbrăcat. Justiția, după cum văd, ți-a dat cu vîrf și îndesat.

— Nu mă plîng de justiție, i-am răspuns eu ; justiția e foarte bună. Păcat că nu-s tot așa de buni cei care o slujesc. Ar fi trebuit măcar hainele să mi le lase. Cred că le-am plătit destul de scump.

— Ai dreptate, spuse el. Dar ei au să spuie că acestea sînt formalități care trebuie îndeplinite. Și calul dumitale crezi că l-au dat înapoi stăpînului dintîi ? Stă și acuma în grajdul grefierului, unde a fost depus ca o dovadă a furtului. Eu cred că gentilomul acela nici măcar frîul calului n-are să-l mai capete înapoi. Dar acuma să vorbim de altceva. Ce ai de gînd să faci ? Ce planuri ai ?

— Aș vrea, am răspuns eu, să mă duc la Burgos. Am să mă duc la doamna aceea pe care am scăpat-o din mîinile hoților. Poate că are să-mi dea niscai bani ca să-mi cumpăr niște straie ; pe urmă, am să mă duc la Salamanca, unde am să încerc să-mi pun la bătaie latineasca. Numai un lucru mă supără : că n-am ajuns încă la Burgos ; pe drum trebuie să am cu ce trăi ; știi și dumneata că mănînci prost de tot cînd călătorești fără nici un ban.

— Te înțeleg, spuse el, și uite, îți dau punga mea. E cam costelivă, ce-i drept ; dar de ! știi și dumneata că un dascăl nu-i un episcop.

Zicînd acestea, scoase punga și mi-o dete cu atîta bunăvoință, încît a trebuit s-o iau așa cum era. I-am mulțumit ca și cum mi-ar fi dat tot aurul din lume și am spus că-i voi răsplăti această îndatorire, lucru care, însă, a rămas și pînă azi neîndeplinit. După aceea am plecat și am ieșit din oraș, fără să mă mai duc și pe la

ceilalți care mă ajutaseră să ies din închisoare. M-am mărginit să le mulțumesc de mii de ori în gînd.

Dăscălușul avea dreptate cînd nu-și lăudase punga ; n-am găsit în ea cine știe ce bani, doar niște mărunțiș. Noroc că, de vreo două luni încoace, mă obișnuisem să trăiesc cu te miri ce și mai nimic, așa încît mai aveam cîțiva reali cînd am ajuns la Puente de Mula, un tîrgușor care nu-i departe de Burgos. M-am oprit deci ca să întreb de dona Mencia. Am tras la un han ; hangița era o femeie mărunțică, foarte sfrijită, vioaie și speriată. Am văzut, după mutra pe care-o făcea, că sumanul meu nu-i plăcea de loc, lucru pe care i l-am iertat cu bunăvoință. M-am așezat la o masă, am mîncat brînză cu pîine și am băut cîteva pahare de vin prost. În timpul acestei mese, care se potrivea destul de bine cu îmbrăcămintea mea, am vrut să intru în vorbă cu hangița, dar ea mi-a dat a înțelege, cu o schimă disprețuitoare, că n-avea poftă să vorbească cu mine. Am rugat-o să-mi spuie dacă îl cunoaște pe marchizul de la Guardia, dacă palatul lui e departe de tîrg și mai cu seamă dacă știe ce mai este cu soția lui, marchiza.

— Cam multe vrei să știi, îmi răspunse ea cu îngîmfare.

Mi-a spus totuși, deși cu multă neplăcere, că palatul lui don Ambrosio era numai la o leghe depărtare de Puente de Mula.

După ce am isprăvit de băut și de mîncat, fiindcă se făcuse acuma noapte, am spus că aș vrea să mă odihnesc și am cerut o odaie.

— Odaie, dumneata ? îmi răspunse hangița, aruncîndu-mi o privire plină de dispreț. Eu n-am odăi pentru oameni care cinează cu o bucată de brînză. Nu mai am nici un pat. Aștept niște domni, oameni de seamă, care au să vie astă-seară. Să te pun în șură, asta-i tot ce pot face pentru dumneata. N-o fi chiar întîia oară cînd dormi în paie !

Nici nu bănuia ce adevăr grăise. N-am mai răspuns nimic la aceste vorbe și m-am hotărît, în chip înțelept, să mă duc în șură și aici, pe un maldăr de paie, am adormit îndată, ca un om care de multă vreme se obișnuise cu osteneala.

Capitolul XIV

CUM L-A PRIMIT DONA MENCIA LA BURGOS.

A doua zi dimineața, n-am fost leneș la trezire. M-am dus să mă socotesc cu hangița. Se sculase și ea. Mi s-a părut mai puțin mîndră și mai veselă decît fusese de cu seară. M-am gîndit c-o fi așa datorită cîtorva cinstiți străjeri ai Sfintei Hermandad, care stăteau de vorbă cu dînsa foarte prietenește. Dormiseră la han și fără îndoială că pentru acești cavaleri de seamă fuseseră păstrate toate paturile.

Am întrebat în tîrg care era drumul la castelul unde voiam să mă duc. Întîmplarea a făcut să întreb pe un om de soiul hangiului meu din Pennaflor. Nu numai că mi-a răspuns la întrebarea pe care i-o pusesem, dar mi-a mai spus că don Ambrosio murise de trei săptămîni și că marchiza, soția lui, se retrăsese la o mănăstire din Burgos ; mi-a spus și cum se chema mănăstirea. Nu m-am mai dus la castel, așa cum avusesem de gînd, și am luat îndată drumul către Burgos, iar aici m-am dus întins la mănăstirea unde era dona Mencia. Am rugat-o pe călugărița de la poartă să spuie acestei doamne că un tînăr, care a ieșit chiar acum din închisorile Astorgăi, ar vrea să vorbească cu dînsa. Călugărița portăreasă s-a dus îndată să-i spuie. S-a întors după o clipă și m-a dus într-un vorbitor, unde n-a trecut mult și am văzut ivindu-se după zăbrele pe văduva lui don Ambrosio în mare doliu.

— Fii binevenit, mi-a spus ea cu bunăvoință. Acum patru zile am scris unui cunoscut la Astorga. Îi scriam să se ducă la dumneata și să-ți spuie că te rog să vii numaidecît la mine, îndată ce ai să ieși din închisoare. Nici nu mă îndoiam că au să-ți dea drumul ; lucrurile pe care le-am spus corregidorului, ca să te dezvinovățesc, erau de ajuns pentru asta. Am primit răspuns că ți s-a dat drumul, dar nimeni nu știa unde ești. Mă temeam că n-am să te mai văd și că n-am să pot avea plăcerea să-ți arăt recunoștința, și asta m-ar fi mîhnit foarte mult. Nu fi tulburat, a adăugat ea, văzînd cît de

ruşinat eram că mă înfăţişez înaintea ei atît de rău îmbrăcat ; nu fi supărat că te văd aşa. După toate cele ce-ai făcut pentru mine, aş fi femeia cea mai ingrată din lume dacă n-aş face nimic pentru dumneata. Vreau să te scot din starea proastă în care te afli ; sînt datoare acest lucru şi pot să-l fac. Am destulă avere ca să mă pot plăti faţă de dumneata, fără să fiu de loc stingherită.

Ştii, urmă ea, ce s-a întîmplat cu mine pînă în ziua în care am fost amîndoi închişi. Am să-ţi spun acuma ce mi s-a mai întîmplat de atunci încoace. Cînd corregidorul din Astorga mi-a dat drumul să plec la Burgos, după ce i-am spus povestea mea întocmai aşa cum a fost, m-am dus la castelul lui Ambrosio. Întoarcerea mea acolo a stîrnit o mare mirare ; mi s-a spus însă că am sosit prea tîrziu, că marchizul, pe care fuga mea îl uluise ca un trăsnet, se îmbolnăvise şi medicii spuneau că nu mai scapă. A fost încă un prilej ca să mă plîng de asprimea soartei. Totuşi, i-am trimis vorbă că am sosit. Am intrat la el în odaie şi m-am aruncat în genunchi la căpătîiul patului său, cu obrajii plini de lacrimi şi cu inima strînsă de cea mai vie durere. „Ce te aduce aici ? mi-a spus el cînd m-a zărit. Vii să vezi ce-ai făcut ? Nu ţi-i destul că-mi răpeşti viaţa ? Vrei acuma să fii şi mai mulţumită şi să mă vezi cum mor ?"

I-am răspuns :

„Desigur, Ines ţi-a spus că am fugit cu bărbatul meu cel dintîi ; şi dacă n-ar fi fi fost întîmplarea aceea nenorocită în care l-am pierdut, nu m-aş mai fi întors niciodată". I-am spus apoi că don Alvaro fusese ucis de nişte tîlhari, iar eu fusesem închisă într-o hrubă. I-am povestit tot ce se întîmplase şi cînd am isprăvit, don Ambrosio îmi întinse mîna : „Ajunge cît mi-ai spus, zise el cu dragoste în glas ; nu mă mai plîng de tine. Am eu dreptul să-ţi fac reproşuri ? Ţi-ai regăsit soţul pe care l-ai iubit şi m-ai lăsat pe mine ca să pleci cu el ; pot eu să te învinuiesc ? Nu, rău aş face dacă m-aş supăra. De aceea nici n-am vrut să fii urmărită, cu toate că pierderea ta însemna moartea mea. Respectam în acela care te răpise drepturile lui sfinte şi chiar dragostea pe care o aveai faţă de dînsul. Îţi dau dreptate şi, fiindcă te-ai

întors, ai din nou toată dragostea mea. Da, scumpa mea Mencia, mă bucur foarte mult că ai venit, dar bucuria mea va fi de scurtă durată. Simt că se apropie ceasul meu de pe urmă. Abia te-am căpătat din nou și trebuie să-mi iau rămas bun de la tine pe totdeauna."

La aceste cuvinte înduioșătoare, am început să plîng și mai tare. Am simțit și am arătat o mîhnire peste măsură. Moartea lui don Alvaro, pe care îl adoram, nu mă făcuse să plîng atîta. Presimțirea lui don Ambrosio s-a împlinit ; chiar a doua zi a murit, și eu am rămas stăpînă peste averea cu care mă dăruise cînd se căsătorise cu mine. Averea aceasta n-am de gînd s-o întrebuințez rău. Deși tînără, n-am să mă mai mărit a treia oară. Pe lîngă că, după părerea mea, asta se potrivește numai unor femei fără rușine și fără delicatețe, trebuie să-ți mai spun că nu mai aștept mare lucru de la lume și de aceea m-am hotărît să-mi sfîrșesc zilele în mănăstirea aceasta și să-i las toată averea.

După ce-mi spuse acestea, dona Mencia scoase dintre faldurile rochiei o pungă și mi-o dădu zicînd :

— Uite o sută de ducați ; aceștia sînt numai pentru îmbrăcăminte. După aceea, să vii iar pe la mine. N-am de gînd să-mi mărginesc numai la atîta recunoștința.

I-am mulțumit din suflet doamnei și m-am jurat că nu voi pleca din Burgos fără să-mi iau rămas bun de la dînsa. După acest jurămînt, pe care nici nu mă gîndeam să nu-l țin, m-am dus să caut un han. Am intrat în cel dintîi pe care l-am găsit. Am cerut o odaie și, ca să înlătur proasta părere pe care ar fi putut-o stîrni hainele mele cele sărăcăcioase, am spus hangiului că, așa cum eram, puteam totuși să plătesc tot ce trebuia. La vorbele acestea, hangiul, pe care-l chema Miguel, foarte glumeț de felul lui, măsurîndu-mă din cap pînă în picioare, îmi răspunse, rece și batjocoritor, că nici nu era nevoie să-i spun asta și că era sigur că am să cheltuiesc la el o mulțime de parale, că, în ciuda îmbrăcămintei, se vedea cît de colo că am în mine ceva nobil și, în sfîrșit, că era sigur că sînt un gentilom bogat. Eu am văzut îndată că ticălosul își bătea joc de mine și, ca să pun capăt glumelor lui, i-am arătat punga, ba chiar

am numărat ducaţii înaintea lui pe masă şi mi-am dat seama numaidecît că banii îl făceau să mă judece mai favorabil. L-am rugat să cheme un croitor.

— Mai bine ar fi, spuse el, să chem un negustor de haine vechi. Are să-ţi aducă tot felul de haine şi ai să găseşti repede ce-ţi place.

Sfatul mi s-a părut bun şi m-am hotărît să-l urmez; dar fiindcă în vremea asta se înserase, am amînat pe a doua zi cumpărătura şi m-am gîndit deocamdată numai să mănînc bine, că de cînd ieşisem din hrubă numai prost mîncasem.

Capitolul XV

CUM S-A ÎMBRĂCAT GIL BLAS, CE DAR A MAI PRIMIT DE LA DONA MENCIA ŞI CUM A PLECAT DIN BURGOS.

Mi s-a servit o copioasă tocană de berbec şi am mîncat-o aproape toată. Am băut tot aşa de zdravăn şi pe urmă m-am culcat. Patul era destul de bun şi trăgeam nădejde că un somn adînc nu va întîrzia şi-mi va năpădi simţurile. Totuşi, n-am putut să închid ochii. Toată vremea m-am gîndit ce haine să-mi iau. Oare cum să fac? mă tot întrebam. Să fac aşa cum mă gîndisem la început? Să-mi iau un laibăr şi să mă duc la Salamanca să-mi caut un loc de pedagog? Dar de ce să mă îmbrac ca un licenţiat în teologie? Am oare de gînd să mă fac preot? Mă poartă firea într-acolo? Nu. Ba chiar cred că firea mea e tocmai dimpotrivă. Vreau să port spadă şi să-mi încerc norocul în lume. Asta m-am şi gîndit să fac.

M-am hotărît să iau nişte haine de gentilom, convins fiind că, avînd această înfăţişare, neapărat voi ajunge la vreo slujbă cinstită şi bine plătită. Cu aceste gînduri plăcute, am aşteptat nerăbdător să se facă ziuă şi, cum s-a luminat puţin, am şi sărit din pat. Am făcut atîta larmă, încît toţi cei din han s-au trezit. Am stri-

gat pe servitorii care erau încă în pat și au răspuns la glasul meu afurisindu-mă. Totuși, au trebuit să se scoale și nu i-am lăsat pînă nu s-au dus după un negustor de haine vechi. Îndată a și venit unul, însoțit de doi băietani, fiecare cu cîte o boccea de pînză verde. M-a salutat foarte politicos și mi-a spus :

— Seniore cavaler, bine ați făcut că m-ați chemat pe mine și nu pe altul. Nu vreau să-mi vorbesc de rău tovarășii de breaslă, ferească Dumnezeu ! Nici nu mă gîndesc cumva să-i defăimez. Dar trebuie să vă spun că nici unul nu are suflet, toți sînt mai hapsîni decît diavolul, eu sînt singurul negustor de haine vechi care are morală, mă mulțumesc cu un preț mijlociu și mă mărginesc să cîștig o sută la unu, adică vreau să spun unu la sută. Și, slavă Domnului, meseria îmi merge foarte bine.

Negustorul, după acest preambul pe care eu, prostește, l-am luat de bun, spuse băieților să desfacă boccelele. Mi-a arătat o mulțime de haine de tot felul. Cîteva erau dintr-o stofă de-o singură culoare. Le-am dat cu dispreț la o parte, pentru că mi se păreau prea simple. Apoi am încercat niște straie care parcă fuseseră făcute pe măsura mea și care îmi plăceau grozav, deși erau puțin cam ieșite de soare. Era o haină cu mîneci crestate, cu pantaloni pînă la genunchi, și o mantie. Toate din catifea cusută cu fir. Hainele acestea mi-au plăcut și i-am spus negustorului că le cumpăr. Negustorul, văzînd că-mi plac, mi-a spus că am gust bun.

— Văd că vă pricepeți, a zis el. Să știți că hainele acestea au fost făcute pentru unul dintre cei mai mari seniori ai țării și au fost purtate numai de vreo trei ori. Ia uitați-vă ce catifea. Nici nu se află mai frumoasă. Iar cît despre broderie, spuneți dacă poate fi ceva mai frumos lucrat.

L-am întrebat cît cere pe ele.

— Șaizeci de ducați, mi-a răspuns el. Pe cinstea mea vă spun că atîta mi s-a oferit și n-am vrut să le vînd.

Alternativa era convingătoare. I-am oferit patruzeci și cinci. Hainele făceau poate cam jumătate din suma asta.

— Seniore gentilom, îmi spuse cu răceală negustorul. Eu nu stau la tocmeală și n-am decît un preț. Poftim, urmă el arătîndu-mi straiele pe care le dasem la o parte, luați-le pe acestea, vi le dau mai ieftin.

Cu asta însă îmi ațîță și mai mult pofta să le cumpăr pe cele care îmi plăceau și fiindcă îmi închipuiam că nu vrea să lase din preț, i-am dat șaizeci de ducați. Cînd a văzut că i-am dat banii așa de ușor, eu cred că, cu toată morala lui, a fost foarte supărat că nu ceruse mai mult. Destul de mulțumit totuși că dobîndise o sută la unu, a plecat urmat de cei doi băieți pe care bineînțeles că nu i-am uitat și le-am dat și lor ceva.

Iată-mă, așadar, cu niște straie foarte curățele. Trebuia acuma să mă gîndesc la alte lucruri de îmbrăcăminte și mi-am petrecut cu asta toată dimineața. Mi-am cumpărat puțină rufărie, o pălărie, ciorapi de mătase, pantofi și o spadă. Apoi m-am îmbrăcat. Ce bine-mi părea că eram atît de înțolit! Ochii mei, ca să zic așa, nu se mai săturau de straiele pe care le purtam. Cred că nici un păun nu s-a uitat vreodată cu plăcere mai mare la penele lui. Chiar în ziua aceea m-am dus din nou la dona Mencia, și ea m-a primit și de data asta tot așa de bine. Mi-a mulțumit din nou pentru serviciile pe care i le adusesem. I-am răspuns cu vorbe plăcute. Apoi mi-a urat fericire în viață și și-a luat rămas bun, dîndu-mi numai un inel care făcea vreo treizeci de pistoli și pe care m-a rugat să-l țin ca amintire.

Am rămas cam mofluz cu inelul. Crezusem că are să-mi dăruiască mai mult decît atîta. Așadar, nu prea mulțumit de mărinimia doamnei, m-am dus la han tot gîndindu-mă, dar acolo, cînd să intru, m-a ajuns din urmă un om care se ținuse după mine și care deodată, desfăcîndu-și mantia cu care era înfășurat pînă peste nas, scoase de sub subsuoară un săculeț rotofei. Săculețul părea să fie bucșit de bani și eu și încă vreo cîțiva care mai erau pe-acolo, cînd l-am văzut, am

holbat ochii și parcă am auzit glas de înger cînd omul care îl adusese mi-a spus, punînd sacul pe masă :

— Domnule Gil Blas, doamna marchiză vă trimite asta.

Am făcut multe plecăciuni aducătorului, i-am mulțumit din toată inima și, după ce a plecat, m-am repezit la săculeț ca un vultur la pradă și l-am dus la mine în odaie. L-am dezlegat repede și am găsit în el o mie de ducați. Tocmai îi isprăveam de numărat cînd hangiul, care auzise ce spusese aducătorul, a intrat în odaie să vadă ce-i în sac. Cînd a dat cu ochii de banii întinși pe masă, a rămas uluit.

— Drace, a spus el, multe parale !

Apoi, cu un zîmbet șiret :

— Da bine mai știi să sucești capul femeilor. Nu-s nici două zile de cînd ai venit la Burgos și ai și pus mîna pe o marchiză.

Vorbele acestea mi-au plăcut. Mai că eram ispitit să-l las pe Miguel să creadă că-i chiar așa. Părerea lui greșită mă măgulea. Nu mă mir că tinerilor le place să creadă lumea despre ei că au trecere la femei. Totuși, nevinovăția mea îmi învinse vanitatea. I-am spus hangiului cum stăteau lucrurile. I-am povestit ce se întîmplase cu dona Mencia și i-am spus ce se întîmplase și cu mine. El a ascultat cu atenție ce vorbeam și fiindcă mi se părea că-mi vrea binele, l-am rugat să mă sfătuiască ce să fac. A stat cîteva clipe pe gînduri, apoi mi-a spus, foarte serios :

— Domnule Gil Blas, îmi sînteți foarte simpatic și pentru că aveți încredere în mine și îmi vorbiți deschis, am să vă spun fără nici o măgulire ce cred eu că puteți să faceți. Eu cred că sînteți bun pentru o slujbă la curte. Vă sfătuiesc să vă duceți la Madrid și să vă puneți bine pe lîngă un mare senior. Căutați să-i fiți de folos în treburile pe care le învîrtește sau ajutați-l în petrecerile lui, fiindcă altfel vă veți pierde vremea cu el. Eu îi știu pe cei mari cum sînt ; nu pun nici un preț pe sîrguința și prietenia unui om de treabă. Se îngrijesc numai de oamenii de care au nevoie. Și dumneavoastră mai aveți o cale, a urmat el, sînteți tînăr, chipeș și asta, chiar dacă n-ați fi om de duh, și

tot ar fi prea destul ca să suciţi capul vreunei văduve bogate sau vreunei femei drăguţe şi rău măritate. Amorul duce de rîpă pe oamenii cu avere, dar tot el, de multe ori, căpătuieşte pe cei care n-au nici un ban. Aşadar, eu vă sfătuiesc să vă duceţi la Madrid. Dar nu trebuie să vă duceţi fără servitori. Şi acolo, ca şi aiurea, lumea te judecă după înfăţişare, aşa că nu veţi fi luat în seamă decît numai după felul cum o să vă arătaţi. Am să vă dau un servitor, un om de încredere şi priceput şi pe care-l cunosc şi ştiu cît preţuieşte. Cumpăraţi doi catîri, unul pentru el şi unul pentru dumneavoastră, şi plecaţi cît de repede puteţi.

Sfatul acesta mi-a plăcut şi l-am urmat. Chiar a doua zi am cumpărat doi catîri şi am tocmit pe servitorul de care fusese vorba. Era un om de vreo treizeci de ani, care părea cumpănit şi credincios. Mi-a spus că-i din Galicia şi că-l cheamă Ambrosio de Lamela. Ciudat mi s-a părut însă că, în loc să semene cu ceilalţi servitori, care sînt de obicei foarte ahtiaţi după cîştig, acesta nici grijă nu avea de o simbrie mai bună. Ba chiar mi-a spus că se mulţumeşte cu ce voi binevoi să-i dau. Mi-am mai cumpărat şi nişte cizme şi un geamantan în care să-mi pun rufele şi banii. Apoi am plătit hangiului ce-i datoram şi a doua zi am ieşit din Burgos pînă a nu se face ziuă şi am plecat la Madrid.

Capitolul XVI

IN CARE SE VEDE CĂ NU TREBUIE SĂ TE BIZUI PREA MULT PE NOROC.

În ziua întîi am mas la Duenas şi a doua zi am sosit la Valladolid, pe la vreo patru după-amiază. Am tras la un han care mi s-a părut că-i dintre cele mai bune din oraş. Am lăsat catîrii în grija servitorului, am luat o odaie şi am pus pe un servitor de la han să-mi ducă acolo geamantanul. Cum eram cam obosit, m-am întins pe pat, fără să-mi mai scot cizmele şi am adormit. Era

aproape noapte cînd m-am trezit. Am strigat pe Ambrosio. Nu era în han, dar n-a trecut mult și a venit. L-am întrebat unde a fost. Mi-a răspuns cu smerenie că a fost la biserică să mulțumească cerului că ne-a păzit de primejdii pe drum, de la Burgos la Valladolid. I-am spus că bine a făcut și i-am poruncit să-mi frigă un pui.

În vreme ce-i spuneam asta, hangiul a intrat în odaie cu o făclie în mînă. Lumina calea unei doamne care mi se păru mai mult frumoasă decît tînără și foarte bine îmbrăcată. Se sprijinea de brațul unui bătrîn scutier și un harap mititel îi ducea trena rochiei. Nu mică mi-a fost mirarea cînd această doamnă, după ce mi-a făcut o reverență adîncă, m-a întrebat dacă nu cumva sînt eu seniorul Gil Blas de Santillana. Abia i-am răspuns că da și ea, lăsînd brațul scutierului, a venit la mine și m-a îmbrățișat cu o bucurie care m-a făcut să mă mir și mai tare.

— Pe veci slăvit să fie cerul pentru această minunată întîmplare, strigă ea. Chiar pe dumneavoastră vă caut, chiar pe dumneavoastră, seniore!

Auzind asta, mi-am adus aminte de lingăul meu din Pennaflor și m-am gîndit că cucoana asta o fi vreo aventurieră, dar ce-mi spuse după aceea mă făcu să o judec mai favorabil.

— Eu sînt, a urmat ea să vorbească, vară primară cu dona Mencia de Mosquera, care vă datorează atît de mult. Am primit azi dimineață o scrisoare de la dînsa. Îmi scrie că, aflînd de plecarea dumneavoastră la Madrid, mă roagă să vă găzduiesc bine, dacă cumva veți trece pe aicea. De două ceasuri umblu prin tot orașul. Am mers din han în han și am întrebat ce străini au sosit; după cum v-a descris hangiul de aici, m-am gîndit că dumneavoastră trebuie să fiți salvatorul vară-mi. Și acuma, cînd v-am întîlnit, urmă ea, am să vă arăt cît de mult prețuiesc eu serviciile pe care cineva le aduce familiei mele și mai cu seamă scumpei mele verișoare. Vă rog să veniți chiar acuma la mine. Veți sta mai bine decît aici.

Am vrut să mă împotrivesc și am spus doamnei că n-aș vrea s-o stingheresc locuind la dînsa; dar n-a fost

chip să rezist stăruințelor ei. La poarta hanului ne aștepta o caleașcă. A avut grijă ea însăși ca geamantanul meu să fie luat și pus în caleașcă, fiindcă, zicea dînsa, sînt mulți pungași în Valladolid, ceea ce e foarte adevărat. În sfîrșit, m-am urcat și eu cu dînsa în caleașcă și m-am lăsat astfel răpit de la han, spre marea neplăcere a hangiului, care se vedea lipsit de banii ce i-aș fi cheltuit la el cu doamna, cu scutierul și harapul cel mititel.

Caleașca, după ce a mers cîtva timp, s-a oprit. Ne-am dat jos și am intrat într-o casă destul de mare, apoi ne-am urcat pînă la un apartament foarte frumos, luminat de vreo douăzeci-treizeci de lumînări. Erau acolo mai mulți servitori și doamna i-a întrebat dacă a venit don Rafael. Ei răspunseră că nu. Apoi, întorcîndu-se spre mine, îmi spuse:

— Domnule Gil Blas, eu aștept pe fratele meu să vie de la un castel pe care-l avem la vreo două leghe de aici. Ce plăcută surpriză o să aibă cînd va găsi la el în casă pe un om căruia toată familia noastră îi datorează atît de mult!

Tocmai isprăvea de vorbit, cînd am auzit zgomot afară. Ni s-a spus că a sosit don Rafael. Îndată s-a ivit și el. Era un om tînăr, înalt și plăcut la înfățișare.

— Mă bucur că te-ai întors, îi spuse doamna. Ai să mă ajuți să primesc cum se cuvine pe seniorul Gil Blas de Santillana. Nu știu cum am putea să-i arătăm recunoștință față de ce-a făcut domnia-sa pentru dona Mencia, ruda noastră. Uite, adăugă ea dîndu-i o scrisoare, cetește ce-mi scrie.

Don Rafael deschise scrisoarea și ceti cu glas tare: *„Scumpa mea Camila, seniorul Gil Blas de Santillana, care mi-a salvat onoarea și viața, a plecat chiar acuma la curte. Va trece, fără îndoială, prin Valladolid. Te rog în numele legăturilor de sînge și încă și mai mult în numele prieteniei care ne leagă, să-l găzduiești cum se cuvine și să-l oprești cîtva timp la tine. Sînt convinsă că îmi vei face această plăcere și că salvatorul meu va primi din partea ta și a lui don Rafael, vărul meu, o găzduire aleasă. A ta vară, cu toată dragostea, dona Mencia."*

— Va să zică, a exclamat Rafael după ce a cetit scrisoarea, domniei-sale îi datorește vara noastră onoarea și viața! A! mulțumesc lui Dumnezeu că am fericitul prilej să-l cunosc. Apoi, apropiindu-se de mine și strîngîndu-mă în brațe: Cît sînt de bucuros, urmă el, să-l văd aici pe domnul Gil Blas de Santillana! Nici nu era nevoie ca vara mea, marchiza, să ne îndemne să vă găzduim bine. Trebuia doar să ne trimită vorbă că veți trece prin Valladolid; asta era destul. Știm noi, sorămea Camila și cu mine, cum să ne purtăm cu un om care a adus cel mai mare serviciu din lume persoanei din familia noastră pe care o iubim cel mai mult.

Am răspuns și eu cum am putut mai bine la aceste vorbe cărora le-au urmat altele la fel, curmate într-una de mii de îmbrățișări. Apoi, văzînd că eram încă cu cizmele în picioare, a pus pe servitori să mi le scoată.

Am trecut după aceea într-o odaie în care era pusă masa. Ne-am așezat la masă, gentilomul, doamna și cu mine. În timp ce mîncam, mi-au spus o mulțime de lucruri plăcute. Nu deschideam gura să zic ceva, fără ca ei imediat să se minuneze, de parcă aș fi rostit cine știe ce vorbă de duh. Mereu mă pofteau să iau din toate bucatele. Don Rafael închina din cînd în cînd paharul în cinstea donei Mencia. Închinam și eu și mi se părea uneori că dona Camila, care ciocnea cu noi, îmi arunca niște priviri care spuneau ceva. Mi s-a părut chiar că făcea asta numai în anumite momente, ca și cum i-ar fi fost teamă să nu bage de seamă fratele ei. Nici nu mi-a mai trebuit altceva ca să mă conving că doamna se îndrăgostise de mine și mă gîndeam cu plăcere să mă folosesc de această descoperire cît voi mai sta în Valladolid. Speranța asta m-a făcut să primesc imediat, atunci cînd m-au rugat să binevoiesc a petrece cîteva zile la dînșii. Mi-au mulțumit pentru bunăvoința mea, și bucuria pe care a arătat-o Camila mi-a întărit convingerea că îi plăceam foarte mult.

Don Rafael, văzînd că m-am hotărît să stau cîtva timp la dînsul, m-a invitat la el la castel. Mi-a descris castelul în niște culori strașnice și mi-a vorbit despre plăcerile pe care avea de gînd să mi le ofere.

— Ne vom delecta, spuse el, cînd cu vînătoarea, cînd cu pescuitul ; şi dacă vă place să vă plimbaţi, avem nişte păduri şi nişte grădini minunate. Şi vom avea şi o tovărăşie plăcută. Trag nădejde că nu vă veţi plictisi.

Am primit propunerea şi a rămas hotărît că vom pleca la acel frumos castel chiar de-a doua zi. Ne-am ridicat de la masă plănuind aceste lucruri plăcute. Don Rafael nu mai putea de bucurie :

— Domnule Gil Blas, spuse el îmbrăţişîndu-mă, vă las cu soră-mea. Mă duc chiar acum să dau poruncile trebuitoare şi să trimit vorbă tuturor acelora pe care vreau să-i poftesc.

După ce spuse asta, a ieşit din odaia unde eram, iar eu am mai stat de vorbă cu doamna. Ea nu tăgădui de loc cu vorba dulcile ocheade pe care mi le aruncase. Mă luă de mînă şi, uitîndu-se la inelul meu, spuse :

— Frumos diamant. Păcat numai că e cam mic. Vă pricepeţi la pietre scumpe ?

Am răspuns că nu.

— Îmi pare rău, zise ea, fiindcă altfel aţi putea să-mi spuneţi cît preţuieşte asta.

Şi îmi arătă un rubin mare pe care-l avea la deget. În timp ce mă uitam, îmi spuse :

— Rubinul acesta mi l-a dat un unchi de-al meu, care a fost guvernator în ţinuturile stăpînite de spanioli în insulele Filipine. Giuvaergiii din Valladolid l-au preţuit trei sute de pistoli.

— Cred că face atîta, am zis eu, mi se pare şi mie foarte frumos.

— Dacă vă place, zise ea, uite, fac un schimb cu dumneavoastră.

Şi îndată mi-a luat inelul şi mi-a pus în deget inelul ei.

După acest schimb, care mie mi s-a părut că era un fel politicos de a face un dar, Camila mi-a strîns mîna şi m-a privit galeş ; apoi, rupînd deodată vorba, mi-a spus bună ziua şi a plecat foarte tulburată, ca şi cum i-ar fi fost ruşine că mi-a arătat prea mult ceea ce simţea.

Deşi foarte ageamiu în ale dragostei, mi-am dat seama cît de măgulitoare era pentru mine această plecare în grabă ; şi m-am gîndit că am să-mi petrec bine timpul

la țară. Plin de aceste gînduri plăcute și de starea înfloritoare a treburilor mele, m-am închis în odaia în care trebuia să mă culc, spunînd mai întîi servitorului meu să mă scoale devreme a doua zi dimineața. Dar nu m-am grăbit să mă odihnesc, ci m-am lăsat în voia plăcutelor gînduri pe care mi le stîrni geamantanul de pe o masă, precum și rubinul. Slavă Domnului ! îmi spuneam, am fost nenorocit, acuma nu mai sînt. Colo o mie de ducați, ici un inel de trei sute de pistoli ; am cu ce trăi o bună bucată de vreme. Miguel nu m-a măgulit degeaba ; acuma văd și eu că, o dată ce-am plăcut așa de repede Camilei, am să aprind inimile tuturor femeilor din Madrid. Gîndul că această doamnă îmi da în curînd dovezi de iubire mă umplea de farmec și totodată mă bucuram mai dinainte de petrecerile pe care don Rafael mi le pregătea la castel. În sfîrșit, în ciuda acestor închipuiri plăcute, somnul tot a venit și și-a împrăștiat asupră-mi macii. Cînd am simțit că adorm, m-am dezbrăcat și m-am culcat.

A doua zi dimineața, cînd m-am trezit, mi-am dat seama că era tîrziu. Am fost destul de mirat văzînd că servitorul meu nu venise să mă scoale, deși îi poruncisem acest lucru. Mi-am spus : desigur că Ambrosio, credinciosul meu Ambrosio, e la biserică, ori dacă nu, atunci astăzi e foarte leneș. Îndată însă pierdui părerea cea bună pe care o aveam despre el și căpătai în schimb una mai rea, și asta fiindcă sculîndu-mă și văzînd că geamantanul meu nu mai era, am bănuit că mi l-a furat Ambrosio pe cînd dormeam. Ca să-mi lămuresc bănuielile, am deschis ușa și l-am strigat de cîteva ori pe fățarnic. La chemarea mea a venit un bătrîn și mi-a spus :

— Ce doriți, domnule ? Toți oamenii dumneavoastră au plecat de cu noapte din casa mea.

— Cum din casa dumitale ? am strigat eu. Ce, nu sînt aici la don Rafael ?

— Nu știu cine este acest domn ! îmi răspunse el. Aici e o casă cu camere mobilate de închiriat și eu sînt stăpînul casei. Aseară, cu vreun ceas înainte de sosirea dumneavoastră, doamna care a stat cu dumneavoastră la masă a venit și a închiriat apartamentul acesta, zi-

cînd că e pentru un mare senior care călătorește incognito. Și mi-a plătit chiria înainte.

Atunci am înțeles. Știam acuma ce trebuie să cred despre Camila și don Rafael și am priceput că servitorul meu, care știa foarte bine toate treburile mele, mă vînduse acestor ticăloși. În loc să mă învinovățesc numai pe mine de această tristă întîmplare și să mă gîndesc că n-ar fi fost așa dacă nu m-aș fi destăinuit fără nici o nevoie lui Miguel, am învinovățit soarta care n-avea nici o vină în toate acestea și mi-am blestemat nenorocul. Stăpînul casei, căruia i-am povestit întîmplarea pe care poate că o știa tot așa de bine ca și mine, se arătă simțitor față de durerea mea. M-a căinat și mi-a spus că e foarte netăjit că întîmplarea asta s-a petrecut la dînsul în casă ; eu cred însă că, în ciuda spuselor lui, era și el părtaș la această ticăloșie, tot așa ca și hangiul meu din Burgos, care sînt convins că are cinstea de a fi pus la cale toate cele întîmplate.

Capitolul XVII

CE HOTĂRÎRE A LUAT GIL BLAS DUPĂ ÎNTÎMPLAREA DIN CASA CU CAMERE MOBILATE.

După ce m-am plîns în chip foarte zadarnic de nenorocirea mea, m-am gîndit că, în loc să mă las copleșit de necaz, ar fi mai bine dacă aș înfrunta soarta cea rea și, ca să mă mîngîi, îmi spuneam în timp ce mă îmbrăcam : noroc că nu mi-au luat coțcarii hainele și cei cîțiva ducați pe care îi am în buzunar. Le-am mulțumit în gînd de această cumpătare ; fuseseră chiar atît de mărinimoși, încît îmi lăsaseră și cizmele ; le-am dat hotelierului pe o treime din cît mă costaseră. În sfîrșit, am plecat de la hotel și acuma, slavă Domnului, nu mai aveam nevoie de nimeni să-mi ducă bagajele. Cel dințîi lucru pe care l-am făcut a fost să mă duc să văd dacă mai erau catîrii mei la hanul unde trăsesem cu o zi îna-

inte. Mă gîndeam eu că Ambrosio nu i-o fi lăsat acolo și bine ar fi fost dacă aș fi gîndit întotdeauna așa despre dînsul. Am aflat la han că chiar în seara aceea avusese grijă să-i ia. Și așa, convins că n-am să-i mai văd, după cum n-am să-mi mai văd geamantanul meu drag, am început să umblu mîhnit pe străzi, tot chibzuindu-mă ce să fac. Mai că m-aș fi întors la Burgos să rog pe dona Mencia să mă mai ajute o dată ; dar gîndindu-mă că ar fi însemnat să abuzez de bunătatea ei și că, pe lîngă asta, m-ar fi socotit prea prost, nu m-am dus. Mi-am jurat totodată să mă păzesc de-acum înainte de femei. Aș fi fost în stare să mă feresc pînă și de nevinovata Suzana [1] din *Biblie*. Din cînd în cînd, mă uitam la inelul din deget și cînd mă gîndeam că era un cadou de la Camila, oftam cu necaz. „Vai ! îmi spuneam eu, nu mă pricep la rubine, mă pricep însă la oamenii care le schimbă. Nici nu cred că mai este nevoie să mă duc la un giuvaergiu ca să mă conving că-s prost."

Totuși, am vrut să aflu cît făcea inelul și m-am dus la un giuvaergiu. Acesta l-a prețăluit și mi-a spus că face trei ducați. La vestea asta, deși nu m-am mirat de loc, am trimis la toți dracii pe nepoata guvernatorului insulelor Filipine sau, mai bine spus, am mai trimis-o încă o dată. Tocmai ieșeam de la giuvaergiu cînd a trecut pe lîngă mine un tînăr. S-a oprit deodată și s-a uitat lung la mine. La început n-am știut cine-i, deși-l cunoșteam foarte bine.

— Ce-i asta, Gil Blas, îmi spuse el, te faci că nu mă cunoști ? Ori te pomenești că în doi ani, feciorul bărbierului Nunez s-a schimbat așa de tare că nu-ți mai aduci aminte de el. Eu sînt Fabricio, compatriotul și colegul tău de școală. Adă-ți aminte cînd eram amîndoi la magistrul Godinez și discutam despre noțiunile universale și despre gradele metafizice.

Înainte ca el să isprăvească, mi-am și adus aminte și ne-am îmbrățișat din toată inima.

— Ce bine-mi pare că te-am întîlnit, spuse el. Nici nu știi ce bucurie îmi faci !

[1] Eroină biblică, celebră prin frumusețea și castitatea ei.

Apoi, cu mirare în glas :

— Dar strașnic mai arăți ! Ești îmbrăcat ca un prinț ! Spadă frumoasă, ciorapi de mătase, haină și mantie de catifea brodată cu argint ! Grozav. Trebuie să fie o femeie la mijloc ! Mă prind că ai dat de vreo babă darnică !

— Te înșeli, i-am spus eu. Treburile mele nu-s așa de înfloritoare cum crezi.

— Asta s-o spui altora ! Faci pe misteriosul. Și rubinul ăsta pe care-l ai la deget, de unde-l ai, mă rog, domnule Gil Blas ?

— Îl am, i-am răspuns, de la o pungășoaică. Află, dragul meu Fabricio, că departe de a fi favoritul femeilor din Valladolid, sînt, dimpotrivă, victima lor.

Ultimele cuvinte le-am spus cu atîta tristețe, încît Fabricio a înțeles că am fost tras pe sfoară. M-a întrebat pentru ce mă plîngeam așa de tare de femei. M-am hotărît să-i mulțumesc curiozitatea, dar fiindcă povestea mea era lungă și nici nu voiam să ne despărțim așa de repede, am intrat într-un birt ca să stăm de vorbă mai pe îndelete. Aici i-am spus, stînd la masă, tot ce mi se întîmplase de cînd plecasem din Oviedo. Întîmplările mele i s-au părut destul de ciudate și, după ce mi-a arătat că lua din toată inima parte la supărarea mea, mi-a spus :

— Ce să-i faci, trebuie să înduri cu ușurință toate necazurile vieții. Asta deosebește un suflet tare și curajos de sufletele slabe. Un om deștept, cînd a dat peste el o nenorocire, așteaptă cu răbdare vremuri mai bune. Cum spune Cicero [1], niciodată nu trebuie să te lași copleșit de necazuri atît de tare încît să nu-ți mai aduci aminte că ești om. În ce mă privește, eu așa sînt. Necazurile nu mă doboară ; întotdeauna mă ridic deasupra nenorocirilor. Uite, să-ți spun ce mi s-a întîmplat mie. Iubeam pe o fată din Oviedo și ea mă iubea. Am cerut-o lui tată-său și nu mi-a dat-o. Altul ar fi murit de durere. Eu însă — și aici te rog să-mi admiri curajul — am furat-o de-acasă. Era o fată zglobie, zvăpăiată, co-

[1] Cicero Marcus Tullius (106—43 î.e.n.), orator, om politic și filozof latin.

chetă, aşadar plăcerea o mina în viaţă, nu datoria. Am plimbat-o vreo jumătate de an prin Galicia. De acolo, fiindcă acuma îi stîrnisem pofta călătoriei, a avut chef să plece în Portugalia ; numai că şi-a luat alt tovarăş de drum. Deci încă un motiv de deznădejde. Dar eu nici de data asta nu m-am lăsat doborît de necaz ; şi, mai înţelept decît Menelau, în loc să pornesc la luptă împotriva acelui Paris care-mi furase Elena, i-am mulţumit în gînd că mă scăpase de ea. Pe urmă, nemaivrînd să mă întorc în Asturii, ca să nu am de-a face cu justiţia, am luat-o prin ţinutul Leonului, cheltuind din oraş în oraş banii care îmi mai rămăseseră de la răpirea infantei [1] mele ; fiindcă trebuie să ştii că la plecarea din Oviedo şterpelisem amîndoi cîte ceva şi eram destul de bine înţoliţi ; dar n-a trecut mult şi am păpat tot ce aveam. Am ajuns la Palencia numai cu un ducat în buzunar şi a mai trebuit din asta să-mi cumpăr şi o pereche de pantofi. Cu ce mi-a mai rămas, n-am dus-o mult. Era greu de tot ; ajunsesem că nu mai aveam ce mînca. Trebuia numaidecît să găsesc ceva şi m-am hotărît să mă fac servitor. M-am băgat slugă mai întîi la un negustor de pînzeturi, care avea un băiat cam stricat. Aici am găsit adăpost şi hrană, dar şi o mare încurcătură. Tatăl mi-a poruncit să urmăresc pe fiu-său ; fiul m-a rugat să-l ajut să tragă pe sfoară pe tată-său. Trebuia să mă dau de partea unuia din ei. Am preferat poruncii rugămintea şi preferinţa asta m-a făcut să-mi pierd slujba. Am intrat după aceea la un pictor bătrîn care, cu multă bunăvoinţă, s-a apucat să mă înveţe pictura ; dar învăţîndu-mă, nu-mi dădea de mîncare. Asta m-a dezgustat şi de pictură, şi de şederea mai departe la Palencia. Am venit la Valladolid şi aici, printr-o foarte fericită întîmplare, am intrat în slujbă la administratorul unui azil de săraci. La el sînt şi acuma şi-s cît se poate de mulţumit. Stăpînu-meu, domnul Manuel Ordonez, e foarte cucernic ; e un om care numai bine face, fiindcă umblă numai cu ochii plecaţi şi cu nişte mătănii mari în mînă. Se zice că din tinereţe chiar nu s-a gîndit decît la bi-

[1] Titlu dat copiilor regilor Spaniei şi ai Portugaliei, în afară de primul născut (aici cu sens ironic).

nele săracilor și s-a ocupat de asta cu neostenită sîrguință. Și-i drept că străduințele lui n-au rămas fără răsplată. Toate i-au mers bine. Ce treabă binecuvîntată. Îngrijindu-se de săraci, s-a îmbogățit.

După ce Fabricio a isprăvit de vorbit, i-am spus:

— Îmi pare foarte bine că ești mulțumit de soarta ta. Eu cred însă că ai putea să fii și altceva pe lume, nu numai servitor. Un om plin de merite, cum ești tu, poate să zboare mai sus decît atita.

— Să nu crezi asta, Gil Blas, mi-a răspuns el. Să știi că, pentru un om cu firea pe care o am eu, nu este situație mai plăcută decît aceea pe care o am acuma. E drept că meseria de lacheu e grea pentru un nătărău, dar pentru un om deștept e plină de farmec. Un spirit superior, care se bagă servitor, nu-și face slujba materialmente, ca un neghiob. Se face servitor mai degrabă ca să poruncească decît ca să slujească. Mai întîi, își studiază stăpînul. Îi mănguleşte metehnele, îi cîștigă încrederea și după aceea îl duce de nas. Așa am făcut și eu la administratorul meu. La început l-am cunoscut drept om cucernic; mi-am dat seama că voia să fie socotit numai așa; m-am prefăcut că-i cred; nimic mai ușor. Am mers și mai departe: l-am imitat și, jucînd față de dînsul același rol pe care-l joacă el față de alții, am înșelat pe înșelător și încet-încet am ajuns să fiu factotum. Trag nădejde că într-o bună zi, sub auspiciile lui, am să mă ocup și eu de săraci. Poate că am să mă îmbogățesc, fiindcă simt și eu o dragoste tot așa de mare ca și a lui față de binele lor.

— Ai frumoase speranțe, dragul meu Fabricio, i-am spus eu; te felicit. Cît despre mine, eu mă întorc la ce-am vrut la început. Am să-mi schimb haina mea brodată cu un laibăr, am să mă duc la Salamanca și acolo, intrînd în rîndurile Universității, am să-mi iau o slujbă de profesor.

— Frumoase planuri! spuse Fabricio, ce să spun, ai găsit ceva grozav! Mare nebunie și asta, ca la vîrsta ta să te faci belfer! Știi tu oare, nenorocitule, la ce te înhami luînd această hotărîre? Imediat ce ai să capeți un post, toată casa are să fie cu ochii la tine; cele mai

mici fapte ale tale vor fi cercetate cu grijă. Va trebui să te prefaci mereu, să fii fățarnic și să pari că ai toate virtuțile. N-o să ai aproape nici o clipă în care să mai petreci și tu. Cenzor al elevului tău, ai să-ți treci vremea învățîndu-l latinește și dojenindu-l cînd are să spuie sau are să facă ceva împotriva bunei-cuviințe, iar asta are să-ți dea de lucru. După atîta trudă și atîta înfrînare, care vor fi roadele străduințelor tale? Dacă cocoșatul e poamă rea, toți au să spuie că tu l-ai crescut prost și părinții au să te concedieze fără nici o răsplată, ba chiar nici măcar leafa n-au să ți-o plătească. Așa că nici să n-aud de un post de profesor, e o slujbă cu îndatoriri morale. O slujbă de lacheu, însă, asta da, mai înțeleg și eu; e un lucru simplu, fără îndatoriri morale. Are stăpînul o patimă? Spiritul superior care-l slujește i-o nutrește și uneori chiar o nutrește așa ca să-i fie de folos lui, slujitorului. Un valet trăiește fără nici o grijă într-o casă bună. După ce a băut și a mîncat zdravăn, adoarme liniștit ca un fecior de bani gata, fără să aibă grija măcelarului și brutarului. N-aș mai isprăvi, dragul meu, dacă aș vrea să-ți înșir toate avantajele unui lacheu. Ascultă-mă pe mine, Gil Blas, părăsește pentru totdeauna gîndul de a te face profesor și urmează-mi exemplul.

— Bine, bine, Fabricio, i-am răspuns eu, dar nu găsești cînd vrei un administrator; și dacă m-aș hotărî să mă fac și eu lacheu, apoi atunci aș vrea să dau de ceva bun.

— Da, ai dreptate, a spus el. Dar las' pe mine! Îți găsesc eu o slujbă bună, și aș face asta chiar numai pentru plăcerea de a smulge Universității un om vrednic!

Mizeria care mă amenința și aerul de mulțumire pe care-l avea Fabricio m-au convins mai mult decît argumentele lui și m-am hotărît să mă fac lacheu. Am ieșit din birt și compatriotul meu mi-a spus:

— Să mergem chiar acuma la cineva la care se duc toți lacheii fără slujbă. Omul acesta are iscoadele lui, de la care află tot ce se petrece prin case. Știe unde-i nevoie de servitori și are trecute la catastif nu numai

locurile libere, dar chiar și calitățile și metehnele stăpînilor. Mai înainte, a fost frate într-o mănăstire. Și mie tot el mi-a găsit slujba.

În timp ce vorbeam cu feciorul bărbierului Nunez despre acest ciudat birou de plasare, am ajuns la un fundac. Am intrat într-o căsuță și aici am dat de un om de vreo cincizeci și ceva de ani, care ședea la o masă și scria. I-am spus bună ziua, și chiar foarte respectuos ; dar fie că era mîndru de felul lui, fie că, întîlnindu-se numai cu lachei și cu vizitii, se obișnuise să se poarte cam nepoliticos, nu s-a ridicat de pe scaun. S-a mulțumit doar să dea ușor din cap. Totuși, cînd m-a văzut, s-a uitat la mine lung. I-am înțeles mirarea că un tînăr cu haine de catifea brodată voia să se facă lacheu ; mai degrabă se gîndea că am venit să caut eu un lacheu. Dar n-a avut timp să mai stea la îndoială, fiindcă Fabricio i-a spus :

— Domnule Arias de Londona, dați-mi voie să vă prezint pe un bun prieten al meu. E un băiat de familie bună, pe care nenorocirea îl face să se tocmească servitor. Dați-i, vă rog, un loc bun și fiți sigur că are să vă fie recunoscător.

— Da, da, știu, așa sînteți dumneavoastră, domnilor, răspunse rece Arias. Pînă căpătați slujba, făgăduiți marea cu sarea. O dată slujba căpătată, nici nu vă mai aduceți aminte de ce-ați făgăduit.

— Cum așa ? îi întoarse vorba Fabricio. Vă plîngeți cumva de mine ? Nu m-am purtat eu cum trebuie ?

— Ai fi putut să te porți și mai bine, răspunse Arias. Slujba dumitale face cît un post de vînzător de prăvălie, și dumneata m-ai plătit parcă te-aș fi băgat la un scriitor.

Am luat atunci cuvîntul și am spus domnului Arias că vreau să-i dovedesc că nu sînt un ingrat și doresc să-mi arăt recunoștința înainte de a căpăta slujba. Am scos din buzunar doi ducați și i-am dat cu promisiunea că n-am să mă opresc numai la asta dacă am să capăt o slujbă într-o casă bună.

Purtarea asta a mea i-a plăcut și mi-a spus :

— Uite, vezi, așa-mi place să se poarte lumea cu mine. Tocmai acuma am niște locuri foarte bune ; am să ți le spun și ai să alegi ce-ți place.

Și-a pus ochelarii, a deschis un catastif, a întors cîteva file și a început să citească în felul acesta :

— Are nevoie de lacheu căpitanul Torbellino, om repezit, aspru și cu toane. Bombănește toată vremea, înjură, bate și uneori își schilodește servitorii.

— Să trecem la altul, am strigat eu la acest portret. Căpitanul ăsta nu-i pe placul meu de loc.

Izbucnirea mea făcu pe Arias să zîmbească. Apoi citi mai departe :

— Dona Manuela de Sandoral, cucoană bătrînă, arțăgoasă și ciudată, a rămas fără lachei. De obicei nu ține decît unul, dar nici acela unul nu poate să stea la dînsa nici măcar o zi. Are o livrea pe care de zece ani o îmbracă toți lacheii care intră la ea în serviciu, de orice statură ar fi ei. Se poate spune că doar o încearcă numai și că livreaua e și acuma ca nouă, cu toate că au purtat-o vreo două mii de lachei. Doctorului Alvaro Fanez îi lipsește un lacheu. E medic și spițer. Își hrănește bine servitorii, se îngrijește de ei, le dă și simbrie bună ; numai că își încearcă pe ei leacurile. Așa că se întîmplă de multe ori să-i lipsească cîte un lacheu.

— Cred și eu că da, îi tăie vorba Fabricio și rîse. Da bune locuri aveți, n-am ce să spun !

— Stai puțin, zise Arias de Londona, că încă n-am isprăvit. Găsim noi ceva. Și citi mai departe : Dona Alonsa de Solis, bătrînă evlavioasă care își petrece două treimi din zi la biserică și vrea ca valetul să stea mereu lîngă dînsa, de trei săptămîni nu mai are lacheu. Licențiatul în teologie Sedillo, preot bătrîn, aseară și-a dat afară valetul.

— Stați, domnule Arias de Londona, strigă deodată Fabricio. Să ne oprim aici. Eu îl cunosc bine pe teologul Sedillo, e prieten cu stăpînu-meu. Are de menajeră o femeie cucernică pe care o cheamă doamna Jacinta ; la el în casă ea e stăpînă. E una dintre cele mai bune case din Valladolid. Trai liniștit și mîncare bună. Preotul e bolnav de podagră și acuși-acuși își face testamentul.

Așa că e de așteptat și vreun legat ; plăcută perspectivă pentru un lacheu ! Gil Blas, adăugă el întorcîndu-se către mine, să nu mai zăbovim. Hai chiar acuma la Sedillo. Am să te prezint chiar eu și am să te iau pe garanția mea.

La aceste vorbe, de teamă să nu pierdem o ocazie atît de prielnică, ne-am luat repede rămas bun de la domnul Arias, iar domnia-sa m-a asigurat că, cu banii pe care i-am dat, dacă locul acesta n-am să-l capăt, are să-mi găsească el altul tot așa de bun.

CARTEA A DOUA

Capitolul I

FABRICIO ÎL DUCE PE GIL BLAS ȘI ÎL PUNE ÎN SLUJBĂ LA TEOLOGUL SEDILLO. ÎN CE STARE ERA ACEST PREOT. PORTRETUL MENAJEREI LUI.

Așa de tare ne temeam să n-ajungem prea tîrziu la preotul cel bătrîn, încît numai o săritură am făcut de la fundac pînă la el acasă. Am găsit ușa închisă. Am bătut. O fetiță de vreo zece ani, pe care menajera o da drept nepoată-sa, deși gurile rele spuneau altceva, a deschis și, în timp ce o întrebam dacă putem să vorbim cu preotul, a venit și doamna Jacinta. Era o persoană ajunsă la oarecare vîrstă, dar încă frumoasă ; i-am admirat mai cu seamă frăgezimea feței. Purta o rochie lungă, dintr-o stofă de lînă foarte ordinară, cu o cingătoare lată de piele, de care atîrnau, de o parte o legătură de chei, și de cealaltă niște mătănii cu boabe groase. Cum am zărit-o, am salutat-o cu mult respect. Ea ne-a răspuns foarte politicos, dar cu un aer modest și cu ochii în pămînt.

— Am aflat, îi spuse tovarășul meu, că părintele Sedillo are nevoie de un băiat cinstit și am venit să-i aduc unul de care sper că va fi mulțumit.

La aceste cuvinte, menajera a ridicat ochii, s-a uitat lung la mine și neputînd să împace haina mea brodată

cu ceea ce spunea Fabricio, l-a întrebat dacă eu voiam să intru în slujbă.

— Da, el, spuse feciorul lui Nunez. Așa cum îl vedeți, a avut o mulțime de necazuri și acuma vrea să se tocmească servitor. Dar își va uita necazurile, adăugă el cu un ton dulceag, dacă va avea norocul să intre aici la dumneavoastră și să viețuiască alături de virtuoasa Jacinta, care ar merita să fie menajera patriarhului Indiilor.

Auzind acestea, cucernica doamnă și-a întors ochii de la mine, s-a uitat la curtenitorul personaj care vorbea astfel și, părîndu-i-se că-l cunoaște, îi spuse :

— Mi se pare că te-am mai văzut pe dumneata ; n-ai putea să-mi spui unde ?

— Neprihănită Jacinta, îi răspunse Fabricio, e o glorie pentru mine că ți-am atras privirile. Am venit aici de vreo două ori cu stăpînu-meu, domnul Manuel Ordonez, administratorul azilului.

— Da, că bine spui, a zis menajera, acuma mi-aduc aminte. Dacă ești la domnul Ordonez, atunci desigur că ești un om de treabă și cinstit. Slujba pe care o ai îți face cinste, și tînărul acesta n-ar putea să aibă o chezășie mai bună decît a dumitale. Haideți acuma la părintele Sedillo. Cred că va fi mulțumit să aibă un om recomandat de dumneata.

Am mers după doamna Jacinta. Preotul locuia jos, în patru odăi cu pereți căptușiți cu tăblii de lemn. Jacinta ne-a rugat să așteptăm o clipă în prima odaie și a intrat în cea de-a doua, în care era preotul. După ce a stat cîtva timp cu dînsul ca să-i spuie despre ce era vorba, s-a întors și a zis că putem intra. Bătrînul, bolnav de podagră, era înfundat într-un fotoliu, cu o pernă la ceafă, cu coltuce sub coate și cu picioarele sprijinite de un vălătuc gros de puf. Ne-am apropiat fără să economisim plecăciunile, și Fabricio, luînd iar cuvîntul, nu s-a mulțumit numai să spuie din nou ce spusese menajerei, ci a început să mă laude, stăruind mai cu seamă asupra onoarei pe care mi-o dobîndisem la doctorul Godinez, în discuțiile filozofice ; parcă trebuia numaidecît să fiu mare filozof ca să ajung lacheu la un preot. Oricum ar fi, dar cu elogiul strașnic pe care mi l-a adus,

l-a încîntat pe bătrîn, așa că acesta, mai ales cînd a mai văzut că eram pe placul doamnei Jacinta, i-a spus :

— Bine, am să-l iau pe băiatul ăsta pe care mi l-ai adus ; mi se pare destul de bun și cred că are apucături frumoase dacă vine din partea unui slujitor al domnului Ordonez.

Cînd Fabricio a văzut că m-a tocmit, a făcut o plecăciune adîncă preotului, una și mai adîncă menajerei și a plecat foarte mulțumit, după ce mi-a spus în șoaptă că avem să ne mai vedem și că deocamdată să rămîn aici. După ce a plecat el, preotul m-a întrebat cum mă cheamă, de ce am plecat de acasă și, cu întrebările lui, m-a îndemnat să-mi istorisesc viața, de față fiind și doamna Jacinta. I-am înveselit pe amîndoi, mai ales cu ultima mea pățanie. Camila și don Rafael i-au făcut să rîdă așa de tare, încît bătrînul rablagit era cît pe ce să moară ; de-atîta rîs l-a apucat o tuse așa de cumplită, că am crezut că-și dă sufletul. Nu-și făcuse încă testamentul, așa că vă închipuiți ce s-a mai speriat menajera. Tremurînd toată, s-a dus repede lîngă el și a început să facă ce se face atunci cînd tușesc copiii, l-a frecat pe frunte și l-a bătut cu palma pe spate. Noroc că nu s-a întîmplat nimic. Bătrînul n-a mai tușit și menajera l-a lăsat în pace. Eu am vrut să-mi isprăvesc povestea, dar doamna Jacinta, temîndu-se să nu-l apuce iar tusea, nu m-a mai lăsat să vorbesc. Ba chiar m-a luat repede de-acolo și m-a dus la o cămară, în care, printre alte haine, erau și acelea ale predecesorului meu. Mi le-a dat și a pus în loc hainele mele, pe care îmi părea bine să le păstrez, cu speranța că voi mai avea nevoie de ele. După aceea ne-am dus să pregătim prînzul.

Nu eram ageamiu în ale bucătăriei ; e adevărat că-mi făcusem ucenicia cu doamna Leonarda, care putea fi socotită o bucătăreasă bună. Dar nici nu se putea compara cu doamna Jacinta. Aceasta cred că întrecea chiar pe bucătarul arhiepiscopului de Toledo. În toate era straşnică. Ciorba ei de pește era delicioasă, așa de bine știa să aleagă tot ce trebuia, iar tocăturile le gătea atît de bine, încît aveau un gust nemaipomenit. Cînd mîn-

carea a fost gata, ne-am întors în odaia preotului și aici, în timp ce eu îi puneam masa lîngă fotoliu, menajera i-a legat un șervet la gît. După aceea i-am servit o supă, pe care ai fi putut s-o servești celui mai faimos duhovnic din Madrid, și două feluri de mîncare care ar fi aţîţat pofta și unui vicerege, dacă doamna Jacinta n-ar fi pus cu economie piperul și mirodeniile, de teamă să nu stîrnească guta bătrînului. Cînd a văzut toate aceste bucate, bătrînul meu stăpîn, pe care-l crezusem damblagiu de toate mădularele, mi-a dovedit că nu-și pierduse cu totul folosința brațelor. Cu ajutorul lor, s-a descotorosit de pernă și de coltuce și a început voios să mănînce. Mîna îi tremura, dar îl slujea bine. O mișca încoace și încolo destul de ușor, totuși în așa fel încît împrăștia pe fața de masă și pe șervet jumătate din ce ducea la gură. Am luat ciorba cînd n-a mai vrut să mănînce din ea și am adus o potîrniche însoțită de două prepelițe fripte. Doamna Jacinta i le-a tăiat ; avea, de asemenea, grijă să-i dea să bea, din cînd în cînd, din belșug, vin îndoit cu apă, într-o cupă de argint largă și adîncă, pe care i-o ținea la gură ca unui copil de un an. Bătrînul s-a repezit și la celelalte feluri de mîncare și a făcut cinste tuturora. După ce s-a îmbuibat bine, cucernica doamnă i-a scos șervetul de la gît, i-a pus din nou perna și coltucele și pe urmă, lăsîndu-l în fotoliu să guste în liniște odihna care se gustă de obicei după-prînz, am strîns masa și ne-am dus să mîncăm și noi.

Așa prînzea în fiecare zi preotul nostru ; era poate cel mai mare mîncău dintre toți preoții orașului. Cina însă mai ușor. Se mulțumea seara numai cu un pui sau cu un iepure de casă și un compot. În casa asta o duceam bine cu mîncarea și traiul meu era tihnit. Un singur neajuns aveam : trebuia să fiu mereu de veghe în preajma stăpînului și să stau toată noaptea să-l îngrijesc. Pe lîngă că avea o retenție de urină, care-l făcea să ceară de zece ori pe ceas oala de noapte, mai și asuda grozav, și cînd asuda, trebuia să-i schimb cămașa.

— Gil Blas, îmi spuse el a doua noapte, văd că ești priceput și îndemnatic. Cred că serviciile tale au să-mi

fie de folos. Atîta numai îţi cer, să te porţi bine cu doamna Jacinta şi să faci tot ce are să-ţi spuie, ca şi cum ţi-aş spune eu. Fata asta mă slujeşte de cincisprezece ani cu o sîrguinţă deosebită. Are grijă de mine cum nu se mai poate, de aceea îţi mărturisesc că ţin la dînsa mai mult decît la toată familia mea. De hatîrul ei am alungat pe nepotu-meu, băiatul soră-mi ; şi bine am făcut. N-avea nici o consideraţie pentru biata fată şi nu numai că nu voia să vadă dragostea ei sinceră faţă de mine, dar mai spunea, auzi ce obraznic, că ar fi fătarnică ; fiindcă aşa e cu tinerii din ziua de azi : virtutea li se pare ipocrizie. Slavă Domnului că am scăpat de păcătosul acela. Eu prefer drepturilor sîngelui o dragoste adevărată şi nu ţin decît la cine îmi face bine.

— Aveţi dreptate, am spus eu. Recunoştinţa trebuie să aibă asupra noastră mai multă putere decît legile naturii.

— Da, fără nici o îndoială, reluă el vorba. Şi testamentul meu va dovedi că puţin îmi pasă de neamuri. Menajera mea îşi va avea o bună parte din moştenire şi nici pe tine n-am să te uit dacă ai să slujeşti aşa cum ai început acuma. Valetul pe care l-am dat ieri afară a pierdut, din vina lui, o danie bună. Dacă ticălosul acesta nu m-ar fi silit cu felul lui de a se purta să-l dau afară, l-aş fi făcut om. Era însă un îngîmfat şi n-avea nici un respect faţă de doamna Jacinta ; şi mai era şi leneş şi îi era silă să muncească. Nu-i plăcea să stea de veghe lîngă mine şi i se părea lucru obositor să stea noaptea şi să mă îngrijească.

— Ah ! ce ticălos ! am strigat eu, ca şi cum duhul lui Fabricio m-ar fi inspirat Nu era vrednic să trăiască pe lîngă un om ca dumneavoastră. Un băiat care are norocul să vă slujească trebuie să fie iute ca prîsnelul. Trebuie să-şi facă din îndatoririle lui o bucurie şi să nu creadă că-i ostenit, oricît de mult s-ar strădui pentru dumneavoastră.

Am văzut că aceste cuvinte plăcuseră foarte mult preotului. Tot aşa de mult i-a plăcut şi cînd i-am spus că voi fi întotdeauna cu desăvîrşire supus faţă de doamna Ja-

cinta. Aşadar, voind să fiu socotit drept un valet pe care nu-l sperie osteneala, îmi îndeplineam slujba cu cea mai mare bunăvoinţă de care mă simţeam în stare. Nu mă plîngeam de loc că stau de veghe toată noaptea ; totuşi, nu mă puteam opri să-mi spun că asta era foarte neplăcut şi, dacă n-ar fi fost vorba de legatul acela, m-aş fi scîrbit repede de slujba mea ; n-aş fi putut rezista. E drept că mă odihneam cîteva ceasuri ziua. Menajera, trebuie să spun, se purta foarte frumos cu mine ; asta datorită, desigur, grijii pe care o aveam să-i cîştig bunăvoinţa cu felul meu respectuos şi îndatoritor. Cînd şedeam la masă cu dînsa şi cu nepoată-sa Inesilla, le schimbam tacîmurile, le turnam în pahar, mă grăbeam întotdeauna să le servesc. În felul acesta, le cîştigam pe nesimţite prietenia. Odată, cînd doamna Jacinta plecase după tîrguieli, am rămas numai cu Inesilla şi am stat de vorbă cu ea. Am întrebat-o dacă părinţii ei trăiesc.

— O, nu, mi-a răspuns ea ; au murit de mult, de mult ; aşa mi-a spus mătuşa şi eu nici nu i-am văzut.

Am crezut-o smerit pe fetiţă, deşi răspunsul ei nu prea era lămurit şi am tras-o de limbă aşa de bine, încît am aflat mai mult chiar decît voiam să ştiu. Mi-a spus, sau mai degrabă am înţeles eu din cele spuse de ea cu naivitate, că mătuşă-sa avea un prieten bun, că acesta era şi el la un preot, căruia îi administra averea, şi că aceşti fericiţi slujitori aveau de gînd să adune la un loc cîştigurile de pe urma stăpînilor lor într-o căsătorie ale cărei bucurii le gustau de pe acuma. Am mai spus că doamna Jacinta, deşi cam trecută, avea încă frăgezime. E drept că făcea tot ce trebuie ca să se păstreze în bună stare. Pe lîngă că în fiecare dimineaţă îşi făcea un clistir, înghiţea ziua şi seara, la culcare, tot felul de supe bune şi tari. În afară de asta, dormea toată noaptea, în timp ce eu stăteam de veghe lîngă stăpînu-meu. Inesilla zicea că îşi păstra frăgezimea tenului datorită, poate, mai ales faptului că îşi lua des sînge din două tăieturi pe care le-avea, cîte una la fiecare picior.

Capitolul II

CUM A FOST ÎNGRIJIT PREOTUL ATUNCI CÎND S-A ÎMBOLNĂVIT ; CE S-A MAI ÎNTÎMPLAT DUPĂ ACEEA ŞI CE A LĂSAT PRIN TESTAMENT LUI GIL BLAS.

Am slujit trei luni la părintele Sedillo, fără să mă plîng de nopţile proaste pe care le petreceam din cauza lui. După aceste trei luni, s-a îmbolnăvit. L-au prins frigurile şi o dată cu asta l-a apucat şi guta. Întîia oară în viaţa lui, care fusese lungă, a trimis după medic. L-a chemat pe doctorul Sangrado, pe care tot Valladolidul îl socotea drept un Hippocrate [1]. Doamna Jacinta ar fi vrut ca preotul să înceapă cu testamentul. I-a şi pomenit ceva în privinţa asta ; dar, pe lîngă că bătrînul nu credea că i s-a apropiat sfîrşitul, era şi încăpăţînat în anumite lucruri. M-am dus deci la doctorul Sangrado şi l-am adus. Era un bărbat uscat şi palid şi care, de vreo patruzeci de ani, ţinea în mîinile lui foarfecele Parcelor [2]. Acest savant medic avea o înfăţişare gravă. Îşi măsura vorbele şi cuvînta cu noblеţe în expresii. Raţionamentele lui erau geometrice, iar părerile lui foarte ciudate.

După ce l-a cercetat pe stăpînu-meu, i-a spus cu un aer doctoral :

— Trebuie înlocuită lipsa de transpiraţie. Alţii, în locul meu, ar prescrie desigur remedii saline, diuretice, volatile şi care, cele mai multe din ele, au în compunerea lor sulf şi mercur. Purgativele şi sudorificele sînt însă droguri primejdioase şi născocite de şarlatani. Toate preparatele chimice sînt făcute parcă să strice, nu să amelioreze. În ce mă priveşte, eu întrebuinţez mijloace mai simple şi mai sigure. Cu ce hrană, urmă el, sînteţi obişnuit ?

— De obicei, răspunse preotul, mănînc supe tari şi grase şi cărnuri suculente.

---

[1] Cel mai mare medic al antichităţii, născut în insula grecească Cos (sec. V î.e.n.).

[2] Cele trei zeităţi ale infernului (Cloto, Lachesis şi Atropos) care în mitologia elină stăpînesc peste viaţa şi soarta omului.

— Poftim ! Supe grase și cărnuri suculente ! strigă doctorul cu uimire. Nu mă mir de loc că sînteți bolnav. Toate bucatele gustoase sînt plăceri otrăvite, sînt niște capcane pe care voluptatea le pune în calea oamenilor ca să-i facă să piară negreșit. Trebuie să renunți la orice aliment gustos. Alimentele cele mai serbede sînt cele mai bune pentru sănătate. Sîngele fiind și el searbăd, vrea numai alimente la fel cu el. Dar vin beți ?

— Da, îndoit cu apă.

— O ! n-are a face că-i îndoit cu apă ! Ce desfrînare ! Un regim groaznic ! De multă vreme trebuia să fiți mort ! Ce vîrstă aveți ?

— Merg pe șaizeci și nouă de ani, răspunse preotul.

— Vedeți, asta este !! O bătrînețe timpurie este întotdeauna rodul necumpătării. Dacă ați fi băut numai apă toată viața și v-ați fi mulțumit cu o hrană simplă, de exemplu cu cartofi fierți, cu mazăre și cu bob, acuma n-ați pătimi de gută și toate mădularele dumneavoastră și-ar îndeplini cu ușurință funcțiunile. Totuși, cred că am să vă vindec, numai să faceți tot ce am să vă prescriu.

Preotul, oricît era el de mîncăcios, i-a promis că are să-l asculte.

Atunci, Sangrado m-a trimis după un chirurg și acesta, cînd a venit, a luat lui stăpînu-meu șase lighenașe de sînge ca să înceapă să înlocuiască lipsa de transpirație. Apoi a spus chirurgului, pe care-l chema Martin Onez :

— Peste trei ceasuri să vii iar și să-i mai iei o dată sînge, și mîine la fel. E greșit lucru să se creadă că sîngele e necesar pentru păstrarea vieții. Unui bolnav trebuie să i se ia sînge cît mai mult și cît mai des. Fiindcă nu-i nevoit să facă mișcări prea mari și să umble și nu are altceva de făcut decît să nu moară, nu-i trebuie mai mult sînge decît unui om care doarme. Și într-un om bolnav și într-un om care doarme, viața consistă numai în puls și respirație.

Preotul, închipuindu-și că un medic așa de mare nu putea să judece greșit, s-a lăsat sîngerat fără nici o împotrivire. După ce a prescris să-i ia sînge cît mai mult, doctorul spuse că trebuie să-i dăm să bea apă caldă cît

mai des, fiindcă apa băută în cantitate mare poate fi socotită drept adevăratul specific[1] pentru tot soiul de boli. După aceea a plecat, spunînd cu încredere doamnei Jacinta și mie că el răspunde de viața bolnavului dacă va fi tratat după prescripțiile lui. Menajera, care poate că avea altă părere despre metoda lui, îi spuse că prescripțiile vor fi urmate cu străşnicie. Și, într-adevăr, am pus îndată apa să fiarbă, și fiindcă medicul ne spusese, înainte de toate, să nu facem economie de apă, i-am dat lui stăpînu-meu să bea, una după alta, vreo două-trei cupe pline. Peste un ceas, i-am dat iar să bea. Și așa, din cînd în cînd, îi turnam în stomac un potop de apă. Pe de altă parte, chirurgul, ajutîndu-ne și el cu sîngele pe care i-l lua, în mai puțin de două zile l-am adus pe bătrîn la un pas de moarte.

Bietul preot, ajuns în halul acesta și văzînd că vreau să-i mai dau un pahar de specific, îmi spuse cu glas slab :

— Stai, Gil Blas, nu-mi da nimica, dragul meu. Oricît ar fi ea de bună apa, eu văd că tot am să mor ; și deși nu mai am sînge aproape de loc, nu-mi merge mai bine. Asta dovedește că nici cel mai bun medic din lume nu ne poate prelungi viața dacă ne-a sosit sorocul. Trebuie să mă pregătesc de plecare pe lumea cealaltă. Du-te și-mi adă un notar ; vreau să-mi fac testamentul.

La aceste din urmă vorbe, pe care nu eram de loc supărat că le aud, m-am prefăcut că sînt foarte mîhnit, lucru pe care-l face orice moștenitor în asemenea ocazii și, ascunzîndu-mi pofta pe care o aveam să îndeplinesc mai repede ce-mi propusese, am spus :

— Doar nu sînteți așa de bolnav încît să nu vă mai vindecați !

— Nu, nu, a zis el ; gata cu mine. Simt că guta se întinde și moartea se apropie. Du-te repede unde ți-am spus.

Mi-am dat seama, într-adevăr, că fața i se schimba văzînd cu ochii și lucrul mi s-a părut așa de grabnic, încît am plecat repede să fac ce-mi spusese, lăsînd lîngă

[1] Medicament care acționează într-un anumit mod împotriva unei boli determinate.

el pe doamna Jacinta care se temea și mai mult decît mine să nu moară cumva fără testament. Am intrat la cel dintîi notar pe care l-am găsit și i-am spus :

— Stăpînu-meu, preotul Sedillo, e pe moarte și vrea să-și dicteze ultimele dorințe. Nu-i de pierdut nici o clipă.

Notarul era un moșneguț vesel și îi plăcea să glumească. M-a întrebat ce medic l-a îngrijit pe preot. I-am răspuns că doctorul Sangrado.

La numele acesta, notarul și-a luat repede mantia și pălăria și mi-a spus :

— Hai repede, să plecăm ! Doctorul ăsta e așa de expeditiv, că nici nu mai lasă bolnavilor timp să cheme un notar. Am mai pierdut vreo cîteva testamente din cauza lui.

Vorbind așa, a plecat în grabă cu mine și, în timp ce mergeam amîndoi cu pași mari ca să i-o luăm înainte agoniei, eu i-am spus :

— Domnule notar, dumneavoastră știți că un testator în pragul morții de multe ori își pierde memoria. Dacă cumva stăpînu-meu mă uită, vă rog să-i aduceți aminte de sîrguința mea.

— Bucuros, dragul meu, a răspuns notarul, să n-ai nici o grijă. E lucru drept ca un stăpîn să-și răsplătească servitorul care l-a slujit cu credință. Am să-l îndemn chiar să-ți dea ceva mai de seamă, dacă o să vrea să-ți recunoască serviciile.

Preotul, cînd am intrat la el în odaie, nu-și pierduse încă cunoștința. Doamna Jacinta, cu fața scăldată în lacrimi de porunceală, era lîngă dînsul. Tocmai își jucase rolul și îl pregătise pe bătrîn să-i lase cît mai mult. Am lăsat pe notar cu stăpînu-meu, iar noi, ea și cu mine, am trecut în odaia de la intrare și aici am dat de chirurg, pe care medicul îl trimisese să ia din nou și ultima oară sînge bolnavului.

— Mai stați puțin, i-a spus menajera. Acuma nu se poate intra la părintele Sedillo. Își dictează ultimele dorințe unui notar. O să-i luați sînge cît vreți, după ce și-o face testamentul.

Cucernica și cu mine ne temeam grozav să nu cumva să moară pînă a nu sfîrși de testat. Dar, din fericire,

actul care ne dădea atîta neliniște a fost făcut. Notarul a ieșit și cînd m-a văzut m-a bătut pe umăr și mi-a spus zîmbind :

— Nu l-a uitat nici pe Gil Blas.

La vorbele acestea m-am bucurat cumplit și eram atît de recunoscător stăpînului meu că nu m-a uitat, încît mi-am pus în gînd să mă rog pentru dînsul lui Dumnezeu, după ce-o muri ; și chiar a și murit repede după asta, fiindcă chirurgul i-a luat sînge și bietul bătrîn, foarte slăbit cum era, a murit chiar atunci. Tocmai își dădea cea din urmă suflare cînd a venit medicul. Acesta a fost cam sastisit văzîndu-l, deși avea obiceiul să-și mîie repede bolnavii. Totuși, în loc să puie moartea preotului pe socoteala apei înghițite și a luării de sînge, a plecat spunînd că nu băuse destulă apă caldă. Călăul medicinei, adică chirurgul, văzînd că nu mai e nevoie de serviciile lui, a plecat și el cu doctorul. Amîndoi au spus că ei de la început știau că bolnavul era condamnat. Și e adevărat că aproape niciodată nu se înșelau cînd dădeau asemenea sentință.

Cum am văzut că stăpînul nostru a murit, doamna Jacinta, Inesilla și cu mine am început un concert de țipete funebre pe care le-au auzit toți vecinii. Cucernica mai ales, fiindcă avea de ce să se bucure cel mai mult, scotea niște strigăte atît de plîngătoare, încît părea într-adevăr cea mai îndurerată ființă din lume. Odaia s-a umplut imediat de oameni, pe care nu-i atrăgea atîta compătimirea cît curiozitatea. Rudele mortului, cum au auzit că a murit, au și năvălit și au sigilat tot. Cînd au văzut-o pe menajeră așa de îndurerată, au crezut că preotul nu făcuse nici un testament. Au aflat însă în curînd, spre marea lor părere de rău, că exista un testament făcut după toate regulile. Cînd testamentul a fost deschis și ei au văzut că testatorul lăsase tot ce avea mai bun Jacintei și fetiței, au intonat un cîntec de jale într-un chip foarte puțin onorabil pentru amintirea mortului. Totodată, au sărit cu gura la cucernica doamnă. și m-au atins un pic și pe mine. Trebuie însă spus că meritam, într-adevăr : preotul, Dumnezeu să-l ierte, ca să mă facă să-mi aduc aminte de el toată viața, vorbea de mine în testament în chipul următor : *Item, deoarece*

Gil Blas e un băiat cu carte, ca să-şi desăvîrşească învăţătura, îi las biblioteca mea, toate cărţile şi toate manuscrisele mele fără nici o excepţie.

Habar n-aveam unde putea să fie această aşa-zisă bibliotecă. Nu văzusem pînă atunci nici una. Ştiam doar atîta : că în odaia lui stăpînu-meu, pe două scîndurele de brad, erau nişte hîrtii şi vreo cinci-şase volume. Acesta era legatul meu. Cărţile nu-mi puteau fi de mare folos. Una avea ca titlu *Desăvîrşitul bucătar,* alta trata despre indigestie şi vindecarea ei, iar celelalte erau nişte ceasloave pe jumătate mîncate de cari. Cît despre manuscripte, cel mai interesant era unul care cuprindea toate piesele unui proces pe care preotul îl avusese odată pentru veniturile slujbei lui. După ce mi-am cercetat moştenirea cu mai multă atenţie decît merita, am dat-o rudelor care mi-o invidiaseră aşa de tare. Le-am dat chiar şi straiele cu care eram îmbrăcat şi mi-am luat iar straiele mele, mărginindu-mă, ca răsplată a serviciilor pe care le adusesem, să iau numai simbria mea. Am pornit apoi în căutarea altui loc. Iar doamna Jacinta, pe lîngă banii moşteniţi, se alesese şi cu tot felul de lucruri pe care, cu ajutorul prietenului ei, le şterpelise în timpul bolii preotului.

Capitolul III

GIL BLAS INTRĂ ÎN SLUJBA DOCTORULUI SANGRADO ŞI AJUNGE MEDIC CELEBRU.

M-am dus mai întîi la domnul Arias de Londona să aleg din catastiful lui altă slujbă, dar tocmai cînd intram în fundacul unde locuia, m-am întîlnit cu doctorul Sangrado, pe care nu-l mai văzusem de cînd murise stăpînu-meu şi mi-am îngăduit să-l salut. M-a cunoscut îndată, deşi îmi schimbasem hainele şi, arătîndu-se bucuros că mă vede, mi-a spus :

— A ! bine că te-am întîlnit, tocmai la tine mă gîndeam. Am nevoie de un băiat bun să-mi slujească şi

mi-am adus aminte de tine. Cred că ai fi potrivit pentru ce-mi trebuie mie, numai dacă ai şti să citeşti şi să scrii.

— Domnule doctor, i-am răspuns, eu cred că-s tocmai potrivit, fiindcă ştiu şi una şi alta.

— Atunci e bine, spuse el, eşti omul care-mi trebuie. Hai la mine. Are să-ţi placă. Am să mă port bine cu tine. Simbrie n-am să-ţi dau, dar n-ai să duci lipsă de nimic. Ai să ai îngrijire bună şi am să te învăţ marea artă de a vindeca toate bolile. Cu alte cuvinte, ai să-mi fii mai mult elev decît servitor.

Am primit propunerea doctorului cu speranţa că voi putea, cu un maistru atît de savant, să mă fac vestit în arta medicinei. M-a luat la el şi m-a aşezat în funcţia pe care mi-o hotărîse, şi slujba asta era că scriam numele şi locuinţa bolnavilor care trimiteau după dînsul cînd nu era acasă. Avea, pentru aceasta, un catastif, unde o servitoare bătrînă, singura pe care o avusese pînă atunci, însemna adresele ; dar, pe lîngă că nu ştia ortografia, scria aşa de rău, că de cele mai multe ori nu se putea înţelege nimic. Am luat eu acuma catastiful acesta, care s-ar fi putut foarte bine numi un catastif mortuar, fiindcă cei cărora le scriam în el numele aproape toţi mureau. Înscriam, ca să zic aşa, persoanele care voiau să plece pe lumea cealaltă, aşa cum un funcţionar, la un birou de poştă, scrie numele acelora care reţin locuri în poştalion. Şi aveam ce să scriu, pentru că, pe vremea aceea, nu era la Valladolid medic mai cu vază decît Sangrado. Se făcuse vestit cu felul lui convingător de a vorbi, sprijinit de o înfăţişare impunătoare precum şi de vreo cîteva vindecări care îi aduseseră mai multă cinste decît merita.

Avea pacienţi destui şi deci şi parale destule. Totuşi, nu mînca prea bine. În casă la el se lua o masă foarte frugală. Mîncam de obicei numai mazăre, bob, cartofi fierţi şi brînză. Zicea că aceste alimente erau cele mai bune pentru stomac, fiindcă erau mai repede măcinate, adică se puteau mistui mai repede. Totuşi, deşi credea că se pot digera uşor, spunea că nu trebuie să mănînci din ele pînă te saturi. Şi aici, desigur că avea dreptate. Dacă însă nu ne dădea voie, servitoarei şi mie, să mîncăm mult, în schimb ne îngăduia să bem apă cît voiam.

Nu numai că nu ne prescria vreo limită în această privință, dar chiar ne spunea uneori :

— Beți, dragii mei ; sănătatea se datorește mlădierii și umezirii măruntaielor. Beți apă din belșug : apa e un dizolvant universal. Apa topește toate sărurile. Dacă sîngele curge încet, ea îl face să curgă mai repede. Dacă curge prea repede, îl face să curgă mai încet.

Doctorul nostru era așa de convins de asta, încît nici el nu bea altceva decît apă, cu toate că era înaintat în vîrstă. Spunea că bătrînețea este o ftizie naturală, care ne usucă și ne roade. Și, dînd această definiție, deplora ignoranța acelora care spun că vinul e laptele bătrînilor. El, dimpotrivă, afirma că vinul îi roade și îi distruge și cu multă elocvență zicea că această băutură funestă e pentru bătrîni, ca pentru toată lumea, un prieten care înșală și un prieten care amăgește.

Cu toate aceste argumente savante, după ce am stat la el vreo săptămînă, m-a apucat pintecăraia și niște dureri grozave în stomac, pe care am avut îndrăzneala să le pun pe socoteala dizolvantului universal și a hranei proaste pe care o aveam. M-am plîns stăpînului meu, gîndindu-mă că poate are să mă mai slăbească puțin și are să-mi dea un pic de vin la masă ; dar el prea era dușmanul acestei băuturi ca să mi-o îngăduie.

— Cînd te vei obișnui să bei numai apă, mi-a spus el, ai să vezi cît e de bună. De altfel, dacă simți oarecare dezgust față de apa simplă, există mijloace nevinovate cu care poți să-ți ajuți stomacul să înfrunte sărbezimea băuturilor apoase. Salvia, de exemplu, și șopîrlița dau apei un gust plăcut, și dacă vrei s-o faci și mai plăcută pune garoafe, rozmarin și mac.

Degeaba îmi lăuda el apa și mă învăța cum să fac cu ea băuturi delectabile, eu o beam cu atîta cumpătare, încît doctorul a băgat de seamă și mi-a spus :

— Apoi nu mă mir de loc, Gil Blas, că nu te simți bine cu sănătatea. Nu bei destulă apă, dragul meu. Apa în cantitate mică slujește numai ca să sporească fierea ; și fierea, dimpotrivă, trebuie diluată cît mai tare. Să nu te temi că belșugul de apă îți slăbește sau îți răcește stomacul. Alungă această spaimă cumplită pe care ți-o inspiră băutura de apă în mare cantitate. Să n-ai nici

o grijă în privința asta ; și dacă nu mă crezi pe mine, atunci află că și Celse[1] este de părerea asta. Acest oracol latin face apei un admirabil elogiu. Și tot el spune răspicat că aceia care, ca să bea vin, dau drept scuză faptul că-s gingași la stomac, învinovățesc pe nedrept acest organ și vor numai să-și ascundă senzualitatea.

Fiindcă ar fi fost urît din parte-mi să mă arăt neascultător, acuma cînd intram în cariera medicinei, m-am făcut că sînt convins și că avea dreptate și mărturisesc chiar că, într-adevăr, credeam ce spunea. Am urmat deci să beau apă cu încredere în spusele lui Celse sau, mai bine-zis, am început să înec fierea, sorbind din belșug din această băutură și, cu toate că din zi în zi mă simțeam mai rău, prejudecata învingea experiența. Aveam, după cum se poate vedea, o fericită aplecare către medicină. Totuși, n-am putut să rezist durerilor ; acestea sporiră atît de tare, încît m-am hotărît să plec de la doctorul Sangrado. Tocmai atunci însă mi-a dat o nouă însărcinare și asta m-a făcut să-mi schimb gîndul.

— Uite ce, îmi spuse el într-o bună zi, eu nu sînt un stăpîn din aceia aspri și ingrați, care așteaptă mai întîi pînă ce slujitorii lor îmbătrînesc în slujbă și după aceea îi răsplătesc. Sînt mulțumit de tine, îmi place cum te porți și, fără să aștept să mă slujești mai multă vreme, m-am hotărît să te căpătuiesc de pe-acuma. Îți voi arăta arta binefăcătoare pe care o mînuiesc de atîta vreme. Ceilalți medici spun că cunoașterea ei consistă într-o mulțime de științe grele, iar eu pretind că pot să-ți scurtez un drum atît de lung și să te scutesc de osteneala de a studia fizica, farmacia, botanica și anatomia. Află, dragul meu, că nu trebuie să faci altceva decît să iei bolnavilor sînge și să le dai să bea apă caldă. Acesta-i secretul cu care vindeci toate bolile din lume. Da, acest secret simplu, pe care ți-l dezvălui acuma și pe care natura, de nepătruns pentru confrații mei, nu l-a putut ascunde observațiilor mele, se află în aceste două

[1] Aulus Cornelius Celse, renumit medic latin, elev al lui Hippocrate și autor al unui faimos tratat, *De arte medica* (Despre arta medicală).

puncte, luarea de sînge și băutura de apă în mare cantitate. Altceva nu mai am ce să te învăț. Acuma știi medicina temeinic și, folosindu-te de roadele îndelungatei mele experiențe, ajungi să fii dintr-o dată tot așa de priceput ca și mine. Și acuma poți să mă ușurezi și pe mine ; dimineața ai să ții catastiful și după-amiaza ai să te duci să vezi o parte din pacienții mei. Eu am să mă ocup de nobilime și de cler, iar tu te vei duce, în numele meu, pe la cei din starea de mijloc care au nevoie de mine și, după ce ai să lucrezi așa cîtva timp, mă voi îngriji ca să fii primit în breasla noastră. Tu ești un savant, Gil Blas, înainte de a fi medic, pe cînd ceilalți sînt medici multă vreme pînă să ajungă savanți, iar cei mai mulți sînt toată viața lor medici, dar savanți niciodată.

Am mulțumit doctorului că datorită lui am ajuns atît de repede să fiu în stare să-i slujesc de înlocuitor ; și, ca să-i arăt cît eram de recunoscător față de bunăvoința lui, i-am făgăduit că voi urma toată viața mea părerile lui, chiar dacă ar fi potrivnice acelora ale lui Hippocrate. Făgăduiala asta, totuși, nu era pe de-a-ntregul sinceră. Părerea lui în privința apei nu-mi plăcea de loc și mă gîndeam să beau vin în fiecare zi cînd am să mă duc pe la bolnavi. Am pus iar în cui hainele mele brodate și am luat niște straie de-ale stăpînului meu, ca să-mi dau înfățișare de medic. După aceea, am început să practic medicina în paguba tuturor celor interesați. M-am dus mai întîi la un alguazil, care avea o pleurezie. Am prescris să i se ia sînge fără milă și să i se dea apă din belșug. După aceea m-am dus la un cofetar, care țipa de durere din cauza gutei. Nu i-am cruțat nici lui sîngele și am prescris să bea apă în fiecare clipă. Am luat doisprezece reali pentru rețete ; asta m-a făcut să-mi placă așa de tare meseria, încît aș fi vrut să nu mai fie nimeni sănătos. Cînd am ieșit de la cofetar, m-am întîlnit cu Fabricio. De cînd murise Sedillo, nu-l mai văzusem. S-a uitat lung la mine, cu mirare ; apoi a început să rîdă în hohote. Avea și de ce : purtam o mantie care se tîra pe jos și niște haine de patru ori mai lungi și mai largi decît trebuia. Puteam, cu drept cuvînt, să fiu socotit drept o figură originală și caraghioasă. L-am

lăsat să rîdă cît i-a plăcut și grozav aș fi vrut să fac și eu ca el, dar m-am ținut ca să-mi păstrez seriozitatea de ochii lumii și să semăn cît mai mult a medic, iar medicul, după cum se știe, nu-i un animal ridicol. Dacă înfățișarea mea caraghioasă stîrnise rîsul lui Fabricio, seriozitatea mea l-a făcut să rîdă și mai tare. În sfîrșit, după ce s-a săturat de rîs, mi-a spus :

— Da nostim mai ești îmbrăcat, Gil Blas ! Cine dracu te-a travestit așa ?

— Ia-o încet, ia-o încet, dragul meu, și respectă în mine pe un nou Hippocrate. Află că sînt locțiitorul doctorului Sangrado, care e cel mai vestit medic din Valladolid. Sînt la el de trei săptămîni. Mi-a arătat medicina de-a fir a păr. Nu mai poate dovedi să meargă pe la toți pacienții, așa că pe la unii din ei mă duc eu. El se duce pe la cei de sus, eu pe la cei de jos.

— Foarte bine ! zise Fabricio. Lasă în grija ta sîngele poporului și el ia asupră-și sîngele nobililor. Să știi că e mai bine pentru tine ; mai bine să ai de-a face cu oamenii de rînd decît cu cei din lumea mare. Cel mai bun lucru e să fii doctor de mahala ! Greșelile tale nu ies așa de mult la iveală și asasinatele tale nu fac atîta vîlvă. Da, dragul meu, soarta ta mi se pare de invidiat și, ca să vorbesc ca Alexandru Macedon, dacă n-aș fi Fabricio aș vrea să fiu Gil Blas.

Ca să-i arăt feciorului bărbierului Nunez că avea dreptate să aducă laude meseriei pe care o aveam acuma, i-am arătat banii de la alguazil și de la cofetar ; am intrat apoi într-o cîrciumă să bem o parte din ei. Am găsit aici niște vin destul de bun. Pofta mea de băut m-a făcut să mi se pară și mai bună, i-am tras vreo cîteva stacane și, să nu se supere oracolul latin, dar cu cît turnam în stomac cu atîta simțeam că acest organ nu se supăra de loc de asemenea purtare a mea față de el. Am stat o bună bucată de vreme la cîrciumă cu Fabricio și ne-am bătut joc zdravăn de stăpînii noștri, așa cum fac de obicei valeții. Pe urmă, văzînd că era aproape noapte, ne-am despărțit, după ce ne-am promis unul altuia că a doua zi după-amiază ne vom întîlni tot acolo.

Capitolul IV

GIL BLAS PRACTICĂ MAI DEPARTE MEDICINA CU TOT ATÎTA SUCCES PE CÎTĂ PRICEPERE. ÎNTÎMPLAREA CU INELUL REGĂSIT.

Abia am ajuns acasă şi doctorul Sangrado a sosit şi el. I-am spus pe la ce bolnavi fusesem şi i-am dat opt reali care îmi mai rămăseseră din cei doisprezece pe care-i căpătasem pentru consultaţii.

— Opt reali, a zis el după ce i-a numărat, e puţin pentru două vizite; dar trebuie să iei ce ţi se dă!

Şi chiar i-a şi luat aproape toţi. A păstrat şase şi mi-a dat mie pe ceilalţi doi, spunîndu-mi:

— Uite, Gil Blas, asta-i ca să începi să-ţi formezi un capital. Şi chiar am să fac cu tine o convenţie care are să-ţi fie de folos; îţi dau un sfert din tot ce-ai să-mi aduci. Şi să ştii că repede-repede ai să te vezi cu o mulţime de parale, fiindcă, cu ajutorul lui Dumnezeu, anul acesta au să fie o sumedenie de boli.

Eram mulţumit cu partea mea, pentru că, avînd de gînd să păstrez un sfert din ceea ce căpătam zilnic în oraş şi mai luînd şi un sfert din ce rămînea, asta însemna, dacă aritmetica e o ştiinţă exactă, că partea mea era aproape jumătate din cîştigul total. Asta mi-a insuflat o dragoste şi mai mare faţă de medicină. A doua zi, îndată după prînz, mi-am pus iar hainele de doctor şi am pornit la treabă. M-am dus la vreo cîtiva bolnavi pe care-i aveam înscrişi şi i-am tratat pe toţi în acelaşi chip, deşi aveau fiecare altă boală. Pînă acuma, lucrurile se petrecuseră fără tulburare şi, din fericire, nimeni nu se răzvrătise încă împotriva prescripţiilor mele; un medic însă, oricît ar fi de bun, tot nu duce lipsă de critici şi de invidioşi. M-am dus la un băcan, al cărui fiu era bolnav de hidropizie[1]. Am dat de un doctoraş negricios pe care-l chema Cuchillo şi pe care o rudă de-a stăpînului casei tocmai îl adusese ca să vadă pe bolnav. M-am închinat adînc în faţa tuturora şi mai cu seamă

[1] Boală cauzată de acumularea serului într-o cavitate a corpului sau între elementele ţesutului conjunctiv.

în fața ipochimenului pe care-l chemaseră să-și dea părerea asupra bolii. Acesta m-a salutat cu un aer grav și, după ce s-a uitat cîteva clipe la mine cu multă atenție, mi-a spus :

— Domnule doctor, vă rog să-mi iertați curiozitatea ; credeam că cunosc pe toți medicii din Valladolid, confrații mei, și totuși, trebuie să vă mărturisesc că figura dumneavoastră n-o cunosc. Probabil că ați venit aici de curînd.

I-am răspuns că abia îmi începusem meseria și că lucram deocamdată sub privegherea doctorului Sangrado.

— Te felicit, îmi spuse el politicos, că ai îmbrățișat metoda unui om de seamă ca el. Nici nu mă îndoiesc că trebuie să fii de pe-acum foarte priceput, deși pari să fii foarte tînăr.

A spus asta cu un aer atît de firesc, încît nu știam dacă vorbise serios sau își bătuse joc de mine. Tocmai mă gîndeam ce trebuie să-i răspund, cînd băcanul, folosindu-se de această tăcere ca să vorbească și el, ne spuse :

— Domnilor, sînt convins că știți și unul și altul la perfecție arta medicinei. Vedeți, vă rog, ce are feciorumeu și prescrieți tot ce credeți de cuviință că trebuie ca să se vindece.

Doctorașul a început să-l cerceteze pe bolnav și, după ce îmi descrise toate simptomele care arătau ce boală era, m-a întrebat cum credeam eu că trebuiește tratată.

— Eu sînt de părere, i-am răspuns, că trebuie să se ia bolnavului sînge în fiecare zi și să i se dea să bea apă caldă din belșug.

— Și dumneata crezi că aceste leacuri au să-l scape de la moarte ?

— Fără nici o îndoială, am strigat eu cu hotărîre, are să se facă bine văzînd cu ochii. Leacurile acestea trebuie să izbutească fiindcă sînt specifice pentru orice fel de boli. Întrebați-l pe doctorul Sangrado.

— Dacă-i așa, a replicat el, atunci Celse greșește cu totul cînd spune că, pentru a vindeca mai repede pe un hidropic, e bine să-l faci să rabde de sete și de foame.

— O ! Celse, am răspuns eu, nu-i oracolul meu. Greşea şi el ca oricare altul şi cîteodată îmi place să lucrez împotriva părerilor lui, şi fac foarte bine.

— Văd din vorbele dumitale, îmi spuse Cuchillo, felul de a lucra, sigur şi mulţumitor, pe care doctorul Sangrado îl arată învăţăceilor lui. Luarea de sînge şi apa caldă sînt leacurile lui universale. Nu mă mir că atîţia oameni îşi dau sufletul în mîinile lui.

— Să n-ajungem la invective, i-am tăiat eu vorba destul de repede. Un om de meseria dumneavoastră n-ar trebui să facă asemenea reproşuri. Ce să mai vorbim degeaba, domnule doctor, chiar şi fără luare de sînge şi fără apă caldă se pot trimite oameni pe lumea cealaltă şi dumneavoastră poate că aţi trimis pînă acum mai mulţi chiar decît au trimis alţii. Dacă aveţi pică pe doctorul Sangrado, scrieţi împotriva lui ; el are să vă răspundă şi atunci om vedea noi cine are dreptate.

— Dumneata nu ştii cine e doctorul Cuchillo, îmi tăie el la rîndul lui vorba, mînios. Află că am cu ce să mă apăr şi nu mi-e frică de loc de domnul Sangrado care, cu toată îngîmfarea şi cu toată vanitatea lui, nu-i decît un om ciudat şi atîta.

Mutra doctoraşului m-a supărat şi i-am răspuns cu asprime. El mi-a dat replica în acelaşi ton şi n-a trecut mult şi ne-am luat la bătaie. Pînă să ne despartă băcanul şi cu ruda lui, am avut vreme să ne dăm cîţiva pumni şi să ne smulgem unul altuia cîte-un smoc de păr. După ce ne-au despărţit, mi-au plătit vizita, iar pe adversarul meu l-au mai ţinut, fiindcă se vede că li se părea mai dibaci decît mine.

După păţania asta, cît pe ce era să mi se mai întîmple una la fel. M-am dus la un dascăl burduhos care suferea de friguri. Cînd m-a auzit vorbind de apă caldă, s-a răzvrătit cumplit împotriva acestui specific şi a început să înjure. M-a copleşit de ocări şi m-a ameninţat chiar că mă azvîrle pe geam dacă nu plec imediat. N-am aşteptat să-mi mai spuie o dată şi am plecat repede. N-aveam poftă deocamdată să mai văd nici un bolnav şi m-am dus la birtul unde îmi dădusem întîlnire cu Fabricio. L-am găsit acolo. Cum aveam amîndoi o

poftă grozavă de băut, i-am tras un chef pînă seara și ne-am întors la stăpînii noștri într-un hal strașnic, adică afumați bine. Sangrado n-a băgat de seamă că eram beat, pentru că i-am povestit cu atîta însuflețire cearta mea cu doctorul cel mititel, încît a luat vioiciunea mea drept un efect al emoției pe care o mai simțeam și acum de pe urma luptei ; asta mai cu seamă că era vorba și de el în povestirea mea. Simțindu-se atins de vorbele lui Cuchillo, îmi spuse :

— Bine ai făcut, Gil Blas, că ai luat apărarea leacurilor noastre împotriva acestei stîrpituri a facultății. Care va să zică dumnealui pretinde că hidropicilor nu trebuie să li se prescrie băuturi apoase ! Ce ignorant ! Eu susțin că trebuie să le dai apă. Da, apa poate să vindece orice soi de hidropică, tot așa cum vindecă și reumatismul și anemia ; e bună, de asemeni, la bolile acelea în care simți și fierbințeală și frig și e minunată la bolile care se trag din humori reci, seroase, flegmoase și mucilaginoase. Doctorii tineri, ca de-alde Cuchillo, n-au decît să spuie că părerea asta e ciudată ; dar ea se poate foarte bine susține ; asta-i adevărata medicină și dacă domnii aceștia ar judeca în chip logic, în loc să mă ponegrească pe mine, ar admira metoda mea și m-ar sprijini.

Așa era de mînios, încît nici prin cap nu i-a trecut că băusem ; mai cu seamă că eu, ca să-l întărît și mai tare, băgasem în povestea mea și cîteva lucruri de la mine. Totuși, deși era cu gîndul numai la ce-i spusesem, a observat că beau apă mai multă decît de obicei. Așa și era, pentru că vinul îmi dăduse o sete cumplită. Oricare altul în locul lui Sangrado ar fi intrat la bănuieli, văzîndu-mă cuprins de o sete atît de cumplită și înghițind apă cu nemiluita. El însă își închipuia că am prins gust de băuturi apoase.

— După cum văd, Gil Blas, îmi spuse el zîmbind, a început să-ți placă apa. Văd că o bei parcă ar fi nectar. Nu mă mir de loc, dragul meu ; știam eu că ai să te obișnuiești cu această licoare.

— Fiecare lucru la timpul său, i-am răspuns eu. În clipa asta aș da un butoi de vin pe o cană de apă.

Răspunsul acesta plăcu grozav doctorului. Nu pierdu nici acum prilejul de a scoate din nou la iveală minunatele însușiri ale apei. Îi făcu din nou elogiul, dar nu ca un orator rece, ci ca un entuziast:

— De o mie de ori mai vrednice de stimă și mai nevinovate decît cîrciumile zilelor noastre erau acele termopole din trecute vremuri, în care oamenii nu se duceau în chip rușinos să-și irosească banii și viața trăgînd la măsea, ci se duceau să petreacă cu cuviință și fără nici o primejdie, bînd apă caldă. Nu poți decît să admiri cumintea prevedere a vechilor stăpînitori ai vieții cetățenești, care înființaseră locuri publice unde orișicine putea să capete apă de băut și care închideau vinul în prăvăliile spițerilor și nu îngăduiau să fie folosit decît numai cu rețetă de la doctor. Ce măsuri înțelepte! Fără îndoială, adăugă el, că datorită unei fericite rămășițe din această cumpătare a epocii de aur, se mai găsesc astăzi oameni, care ca tine și ca mine, beau numai apă și se păzesc sau se vindecă de toate bolile bînd apă caldă, dar care n-a fiert, fiindcă am observat că apa fiartă cade greu și nu-i așa de bună pentru stomac.

În timp ce ținea această cuvîntare elocventă, eu, de cîteva ori, era cît pe ce să izbucnesc în rîs. M-am ținut însă să nu rîd. Ba chiar mai mult, am început și eu să-i bat în strună, am osîndit vinul și am plîns pe cei care au nenorocul să le placă această băutură atît de primejdioasă. După aceea, cum încă nu-mi stinsesem bine setea, am umplut cu apă o cupă mare, am dat-o de dușcă și am spus:

— Da, domnule doctor, să sorbim cu nesaț această licoare binefăcătoare. Să înviem în casa domniei-voastre acele vechi termopole, după care vă pare atît de rău.

Încuviință cele spuse de mine și mai vorbi după aceea încă vreun ceas, tot sfătuindu-mă să beau întotdeauna numai apă. Ca să mă obișnuiesc, i-am făgăduit că am să beau zdravăn apă în fiecare seară; și ca să-mi țin mai ușor făgăduiala, m-am culcat cu hotărîrea de a mă duce în fiecare zi la cîrciumă.

Neplăcerea pe care o avusesem la băcan nu m-a oprit să-mi exercit mai departe meseria și să prescriu chiar

de a doua zi luare de sînge şi apă caldă. Tocmai ieşisem de la un poet pe care-l apucaseră năbădăile, cînd m-am întîlnit, jos în stradă, cu o babă care m-a întrebat dacă sînt medic. I-am răspuns că da.

— Dacă-i aşa, îmi spuse ea, atunci vă rog să veniţi cu mine. Nepoată-mea e bolnavă de ieri şi nu ştiu ce are.

M-am dus cu baba acasă la ea şi am intrat într-o odaie destul de curată. Bolnava era în pat, m-am apropiat s-o cercetez. Chiar de la început mi s-a părut că o cunosc ; şi după ce m-am uitat cîteva clipe la dînsa, am văzut că era aventuriera care jucase atît de bine rolul Camilei. Ea n-a dat semn că m-ar recunoaşte, fie din pricină că era toropită de boală, fie că straiele mele de doctor mă făceau de nerecunoscut. I-am luat mîna ca să-i pipăi pulsul şi am văzut că avea în deget inelul meu. Am fost foarte tulburat văzînd un bun pe care aveam dreptul să pun mîna. Şi chiar grozav aş fi vrut să fac o sforţare şi să-l iau, dar gîndindu-mă că femeile vor începe să ţipe şi, la ţipetele lor, don Rafael sau vreun alt apărător al sexului frumos ar putea să vie, nu m-am lăsat dus în ispită. M-am gîndit că era mai bine să nu mă dau pe faţă şi să mă sfătuiesc mai întîi cu Fabricio. Aşa m-am şi hotărît să fac. În vremea asta, baba mă tot întreba ce boală are nepoată-sa. N-am fost aşa de prost să mărturisesc că habar n-aveam. Dimpotrivă, m-am prefăcut că ştiu şi, imitînd pe stăpînu-meu, am spus cu gravitate că boala provenea din faptul că bolnava nu asuda ; trebuia, prin urmare, să i se ia imediat sînge, fiindcă luarea de sînge înlocuia în chip firesc transpiraţia ; şi i-am prescris şi apă caldă, ca să fac lucrurile după toate regulile noastre.

Mi-am scurtat vizita cît am putut mai mult şi m-am dus într-o fugă la Fabricio. Am dat de el tocmai cînd pleca să îndeplinească nişte treburi cu care îl însărcinase stăpînu-său. I-am povestit noua mea întîmplare şi l-am întrebat dacă n-ar fi bine s-o dau pe Camila pe mîna justiţiei.

— A, nu ! răspunse el ; nici să nu te gîndeşti ! Nu aşa ţi-ai putea lua inelul. Slujitorilor justiţiei nu le prea place să dea lucrurile înapoi. Adă-ţi aminte ce-ai păţit

la închisoarea de la Astorga ; nu ţi-au rămas în mîinile lor calul, banii, pînă şi hainele de pe tine ? Mai bine să ne slujim de dibăcia noastră ca să-ţi iei înapoi diamantul. Am eu grijă să găsesc niscai tertipuri. Acum mă duc la azil, unde trebuie să spun două vorbe intendentului din partea lui stăpînu-meu. Pe drum, am să mă gîndesc ce-i de făcut. Tu du-te şi aşteaptă-mă la circiuma noastră şi ai răbdare. Vin şi eu numaidecît.

Totuşi, au trecut aproape trei ceasuri pînă a venit. La început nici nu l-am cunoscut. Pe lîngă că-şi schimbase hainele şi îşi împletise părul, nişte mustăţi false îi acopereau jumătate de faţă. Purta o sabie lungă, a cărei gardă avea o circumferinţă de cel puţin trei palme. În urma lui veneau cinci oameni, tot aşa de fioroşi ca şi el şi care aveau şi ei mustăţi groase şi săbii lungi.

— Sluga dumneavoastră, domnule Gil Blas, spuse el. Vedeţi în mine un alguazil de fabricaţie nouă şi în aceşti băieţi de treabă, care mă însoţesc, nişte agenţi de acelaşi soi cu mine. Domnul Gil Blas să ne ducă la femeia care i-a furat un diamant şi las pe noi, că îl dă ea înapoi, nici o grijă !

L-am îmbrăţişat pe Fabricio după aceste vorbe care îmi descopereau ce stratagemă voia să întrebuinţeze în folosul meu şi i-am spus că tertipul era tocmai aşa cum îmi plăcea mie. Am salutat şi pe închipuiţii agenţi. Aceştia erau trei servitori şi două calfe de bărbier, toţi prieteni de-ai lui, pe care-i pusese să joace comedia-asta. Am spus să aducă nişte vin ca să-i cinstesc şi după aceea, către seară, ne-am dus cu toţii la Camila. Uşa era încuiată. Am bătut şi baba a venit să ne deschidă. Luînd pe cei care erau cu mine drept nişte copoi ai justiţiei, care desigur că nu veneau fără motiv, s-a speriat grozav.

— Nu te speria, mătuşă, îi spuse Fabricio, avem puţină treabă aici, dar isprăvim repede, că n-avem obiceiul să lungim vorba.

Am intrat şi ne-am dus la odaia unde era bolnava. Baba ne arăta drumul, mergînd în fruntea noastră cu o lumînare înfiptă într-un sfeşnic de argint. I-am luat

din mînă sfeșnicul și m-am apropiat de pat și după ce Camila m-a văzut bine la față i-am spus :

— Îți aduci aminte de mine, ticăloasă ce ești ? Eu sînt preaîncrezătorul Gil Blas pe care l-ai înșelat. În sfîrșit, după multă căutare, te-am găsit. Am făcut plîngere la corregidor și el a trimis un alguazil ca să te aresteze. Domnule ofițer, m-am întors eu către Fabricio, faceți-vă datoria.

— Nici nu-i nevoie, spuse el îngroșîndu-și vocea, să mă îndemnați să mi-o fac. Pe femeia asta eu o cunosc. Sînt zece ani acum de cînd e însemnată cu litere roșii în condicile mele. Hai, scoală, domniță, și îmbracă-te repede. Am să-ți slujesc de scutier și am să te conduc la închisoarea orașului, cu voia domniei-tale.

La aceste vorbe, Camila, cît era ea de bolnavă, dar cînd a văzut că doi zbiri mustăcioși voiau s-o tragă cu de-a sila din pat, s-a sculat singură și s-a așezat în capul oaselor, și-a împreunat rugător mîinile și, uitîndu-se la mine cu niște ochi în care era zugrăvită spaima, mi-a spus :

— Domnule Gil Blas, fie-ți milă de mine. Te rog, în numele mamei care ți-a dat viață. Sînt mai mult nenorocită decît vinovată. Ai să vezi că-i așa cînd ai să-mi auzi povestea.

— Nu, domnișoară Camila, am strigat eu, nu vreau să aud nimic. Știu eu că te pricepi în povești.

— Bine, atunci, dacă nu-mi dai voie să mă dezvinovățesc, am să-ți dau înapoi diamantul, dar nu mă nenoroci.

Spunînd asta, scoase inelul din deget și mi-l dădu. Eu însă i-am răspuns că diamantul nu-mi era destul și că voiam să-mi dea înapoi cei o mie de ducați care fuseseră furați la hotel.

— O ! ducații dumneavoastră, seniore, răspunse ea, să nu mi-i cereți mie. Ticălosul de don Rafael, pe care de-atunci nu l-am mai văzut, i-a luat chiar în noaptea aceea.

— Ascultă, frumușico, zise Fabricio, vrei să spui, ca să ieși din încurcătură, că nu te-ai înfruptat de loc ? Să nu crezi că scapi așa de ușor. Numai faptul că te-ai înhăitat cu don Rafael e destul ca să meriți să fii luată la cercetare. Trebuie să ai multe lucruri pe suflet. Așa

că binevoiește, te rog, și hai la închisoare să te spovedești. Am s-o iau și pe bătrîna asta ; sînt convins că și ea are o mulțime de lucruri de povestit, lucruri pe care domnul corregidor are să fie foarte bucuros să le audă.

Cele două femei tăcură tot ce le stătea în putință ca să ne înduplece. Au umplut odaia de țipete, de tînguiri și de bocete. În vreme ce baba, în genunchi, cînd în fața alguazilului, cînd în fața zbirilor, încerca să le stîrnească mila. Camila mă ruga în chipul cel mai înduioșător s-o scap din mîinile justiției ; făcea într-adevăr să le vezi. M-am prefăcut că mă las înduplecat și am spus lui Fabricio :

— Domnule ofițer, acuma, cînd mi-am luat diamantul, mă las păgubaș de celelalte. Nu vreau ca biata femeie să mai sufere. Nu vreau moartea păcătosului.

— Sînteți prea generos, spuse el ; n-ați fi bun de polițai. Eu trebuie să-mi fac datoria. Mi s-a ordonat în chip hotărît să arestez pe aceste infante ; domnul corregidor vrea să le dea o pedeapsă exemplară.

— Mai bine, am zis eu, să-mi ascultați rugămintea și să lăsați puțintel la o parte datoria, pentru că doamnele cu siguranță au să vă facă un dar.

— Ei, atunci se schimbă treaba ; asta zic și eu că-i o figură de retorică bine potrivită. Să auzim ! Ce-au de gînd să-mi dea ?

— Am o salbă de mărgăritare, spuse Camila, și niște cercei de mare preț.

— Da, îi tăia el repede vorba, dar dacă sînt cumva din insulele Filipine, atunci n-am nevoie.

— Puteți să le luați fără nici o grijă, spuse ea ; vă garantez că-s adevărate.

Și totodată spuse babei să-i aducă o cutiuță, din care scoase salba și cerceii și-i dădu domnului alguazil. Cu toate că se pricepea la pietre scumpe tot așa de puțin ca și mine, nu se îndoi nici o clipă de prețul acelora care alcătuiau cerceii precum și de al mărgăritarelor.

— Giuvaericalele astea, zise el după ce le privi cu atenție, mi se par bune, și dacă mai punem și sfeșnicul de argint pe care-l ține-n mînă domnul Gil Blas, atunci nu mai răspund de fidelitatea mea.

— Cred că nu vrei, am spus Camilei, ca pentru un fleac ca ăsta să strici o învoială atît de avantajoasă pentru dumneata.

Spunînd acestea, am scos din sfeşnic luminarea şi am dat-o babei, iar sfeşnicul l-am dat lui Fabricio care, mulţumindu-se cu atîta, poate şi pentru că nu mai vedea prin odaie nimic care să fie uşor de dus, spuse celor două femei :

— Rămîneţi cu bine, doamnelor, şi să fiţi cu grijă. Am să vorbesc cu domnul corregidor şi am să vă fac mai curate ca zăpada. Ştim noi cum să-i înfăţişăm lucrurile, aşa ca să iasă pe placul nostru ; şi nu-i spunem adevărul decît numai atunci cînd nimic nu ne sileşte să-i spunem minciuni.

Capitolul V

URMAREA ÎNTÎMPLĂRII CU INELUL LUAT ÎNAPOI ; GIL BLAS SE LASĂ DE MEDICINĂ ŞI PLEACĂ DIN VALLADOLID.

După ce am îndeplinit în felul acesta născocirea lui Fabricio, am plecat de la Camila, foarte mulţumit că totul izbutise mai bine chiar decît ne aşteptam, fiindcă ne gîndisem să căpătm numai inelul. Pe cînd aşa, noi, fără multă vorbă, mai luasem şi ceva pe deasupra. Nu numai că nu ne mustra cugetul fiindcă furasem pe nişte curtezane, dar chiar ne închipuiam că am făcut o faptă vrednică de laudă.

— Domnilor, ne spuse Fabricio cînd am ajuns pe stradă, după ce am făcut o ispravă ca asta, să ne despărţim oare aşa, fără să ne înveselim cu paharul în mînă ? Eu nu sînt de părerea asta şi zic să ne ducem la cîrciuma noastră şi să petrecem noaptea în veselie. Mîine avem să vindem sfeşnicul, salba şi cerceii şi avem să împărţim banii frăţeşte. După aceea, fiecare va lua drumul casei şi se va scuza cum va putea mai bine pe lîngă stăpînu-său.

Propunerea domnului alguazil ni se părea foarte nimerită. Ne-am întors cu toții la cîrciumă, unii dintre noi gîndindu-se că vor găsi ei ceva ca să-și justifice lipsa de acasă, iar alții că nu-i nici o pagubă dacă au să fie dați afară.

Am pus să ni se pregătească o masă strașnică și ne-am așezat să mîncăm cu poftă și veselie. Masa a fost presărată cu o mulțime de vorbe plăcute. Fabricio, mai ales, care știa să povestească cu haz, ne făcea pe toți să rîdem. Dădea drumul la glume peste glume, pline de sare castiliană, care face cel puțin cît sarea atică[1]. Iată însă că tocmai cînd rîdeam mai cu poftă, veselia noastră a fost tulburată de o întîmplare neprevăzută și din cele mai neplăcute. În odaia în care stăteam la masă, a intrat deodată un bărbat destul de zdrăvan, urmat de alți doi, cu niște mutre foarte puțin plăcute. După aceasta au mai venit trei și am numărat așa doisprezece inși care au venit cîte trei deodată. Aveau carabine, săbii și baionete. Am văzut că sînt niște soldați din strajă și nu ne-a fost greu să bănuim ce vor. La început ne-am gîndit să ne împotrivim, dar ne-au înconjurat într-o clipă și ne-au ținut în respect atît prin numărul lor cît și prin faptul că erau înarmați.

— Domnilor, ne spuse comandantul cu un ton de batjocură, știu cu ce tertipuri iscusite ați scos un inel din degetul unei oarecare aventuriere. Desigur, fapta este foarte bună și merită o răsplată publică. Și chiar o veți avea : justiția vă hărăzește o locuință în palatul ei și vă va răsplăti fără întîrziere pentru o ispravă atît de isteață.

Toți cei către care erau îndreptate aceste cuvinte au fost uluiți. Am băgat-o pe mînecă și am simțit la rîndul nostru spaima pe care o stîrnisem acasă la Camila. Fabricio, totuși, deși galben la față și foarte tulburat, a încercat să ne dezvinovățească :

— Seniore, spuse el, noi n-am avut nici un gînd rău, așa că trebuie să ni se ierte această mică șolticărie.

---

[1] Se referă la grația, finețea și spiritul ales de care dădea dovadă locuitorii Aticei, provincie din Grecia antică.

— Cum asta? replică mînios comandantul, asta se cheamă la dumneata o mică şolticărie? Păi ştii dumneata că o asemenea ispravă te poate duce la spînzurătoare? Lăsînd deoparte faptul că nu-i voie să-ţi faci singur dreptate, aţi luat un sfeşnic, o salbă şi nişte cercei. Şi ca să faceţi acest fapt, v-aţi travestit în poliţai, ceea ce iarăşi e o faptă vrednică de streang. Nişte ticăloşi care se travestesc în oameni cinstiţi ca să facă rău! Să ştiţi că scăpaţi ieftin dacă vă alegeţi numai cu munca silnică.

Cînd ne-a făcut să înţelegem că lucrurile erau mult mai serioase decît credeam noi la început, ne-am aruncat la picioarele lui şi l-am rugat să-i fie milă de tinereţea noastră, dar rugăminţile noastre au fost în zadar. Mai mult chiar, şi lucru cu totul neobişnuit, cînd i-am spus că-i dăm lui salba, sfeşnicul şi cerceii, nici n-a vrut s-audă. N-a vrut să primească nici inelul, poate că din pricină că era de faţă prea multă lume. Într-un cuvînt, s-a arătat neînduplecat. A luat tovarăşilor mei armele şi ne-a dus pe toţi la închisoarea oraşului. Pe drum, un soldat mi-a spus că baba care stătea cu Camila bănuise că nu eram nişte slujitori adevăraţi ai justiţiei şi se luase după noi pînă la cîrciumă; aci bănuielile ei se adeveriseră şi ea, ca să se răzbune pe noi, dăduse de veste strajei.

Mai întîi ne-au scotocit cu de-amănuntul. Ne-au luat salba, cerceii şi sfeşnicul. Mi-au luat şi inelul cu rubin din insulele Filipine, pe care din nefericire îl aveam în buzunar. Nu mi-au lăsat nici măcar realii primiţi în ziua aceea pentru consultaţii. Asta era o dovadă că slujitorii din Valladolid ai justiţiei îşi îndeplineau slujba tot aşa de bine ca şi cei din Astorga şi că toţi aceşti domni lucrau la fel. În vreme ce mă jefuiau de inel şi de bani, ofiţerul aflat şi el de faţă, povestea întîmplarea noastră celor care jefuiau. Fapta li s-a părut atît de gravă, încît mai toţi au spus că eram vrednici de pedeapsa cea mai grea. Alţii, mai puţin aspri, ziceau că am putea să căpătăm fiecare cîte două sute de bice şi cîţiva ani de serviciu pe mare. În aşteptarea hotărîrii domnului corregidor, ne închiseseră deocamdată într-o başcă aşternută

pe jos cu atîtea paie, de parcă ar fi fost grajd. Ne-am culcat pe paie şi am fi stat acolo mult şi bine dacă chiar de-a doua zi domnul Manuel Ordonez n-ar fi auzit de întîmplarea noastră şi nu s-ar fi gîndit să-l scoată pe Fabricio de la închisoare, ceea ce nu putea să facă decît scoţîndu-ne şi pe noi. Era un om foarte stimat în oraş. A stăruit în dreapta şi în stînga şi, cu trecerea pe care o avea şi pe care o aveau prietenii lui, a izbutit după vreo trei zile şi astfel ni s-a dat drumul. N-am ieşit aşa cum intrasem; sfeşnicul, salba, cerceii, inelul meu şi rubinul toate au rămas acolo. Asta mi-a adus aminte de versurile lui Vergiliu, care încep cu *Sic vos non vobis*...[1]

Cînd ne-am văzut scăpaţi, ne-am întors fiecare la stăpînii noştri. Doctorul Sangrado m-a primit bine.

— De-abia azi-dimineaţă am aflat nenorocirea ta, Gil Blas. Tocmai voiam să stărui să-ţi dea drumul. Trebuie acuma, dragul meu, să-ţi uiţi necazul şi să te ţii mai mult ca oricînd de medicină.

I-am răspuns că asta chiar voiam să fac şi într-adevăr, n-am mai ştiut de altceva. Treabă era destulă şi, aşa cum bine prezisese stăpînul meu, s-au ivit o mulţime de boli. Nişte friguri rele au început să bîntuie în oraş şi prin mahalale. Toţi medicii din Valladolid au avut de lucru, şi noi îndeosebi. Nu era zi în care să nu vedem fiecare opt sau nouă bolnavi. Asta însemna, bineînţeles, multă băutură de apă şi multă curgere de sînge. Nu ştiu însă cum se făcea că mureau toţi, fie din pricină că îi tratam într-un fel nu tocmai bun pentru asta, fie că bolile lor erau incurabile. Rar dacă făceam trei vizite unui bolnav. Chiar de la a doua vizită aflam că tocmai fusese îngropat sau îl găseam în agonie. Cum eram doctor tînăr şi nu avusesem timp să mă obişnuiesc cu omorul, eram necăjit gîndindu-mă că multe din aceste funeste evenimente ar putea fi puse în socoteala mea.

— Domnule doctor, am spus eu într-o seară lui Sangrado, mi-i martor cerul că urmez întocmai metoda dumneavoastră. Şi cu toate acestea, toţi bolnavii mei se duc pe lumea cealaltă. Mai că-mi vine să spun că mor în-

---

[1] *Astfel voi (munciţi), dar nu pentru voi.* Vers dintr-un catren prin care Vergiliu se plînge că o recompensă cuvenită lui a fost primită de un poet obscur al vremii.

tr-adins ca să ne facă de rîs leacurile. Am întîlnit astăzi doi pe care-i duceau la groapă.

— Dragul meu, îmi răspunse el, aș putea să-ți spun și eu cam același lucru. Nu am de multe ori mulțumirea să vindec pe cei care îmi cad în mînă ; și dacă n-aș fi așa de sigur cum sînt de principiile mele, aș zice că remediile prescrise de mine sînt potrivnice tuturor bolilor pe care le tratez.

— Eu aș spune, domnule doctor, că poate ar fi bine să mai schimbăm puțin. De curiozitate, hai să dăm bolnavilor noștri preparate chimice. Să încerăm cu *kermes* [1]. Mai rău decît face apa noastră caldă și luarea de sînge nu poate să facă.

— Aș încerca bucuros, replică el, dacă aș putea. Numai că eu am publicat o carte în care spun că leacul cel mai bun e apa caldă și luarea de sînge ; pot eu să m-apuc să-mi defăimez singur opera ?

— Da, aveți dreptate, am spus eu, nu trebuie să înlesniți acest triumf dușmanilor dumneavoastră. Ar putea să spună că singur vă recunoașteți greșelile și renumele dumneavoastră s-ar micșora. Mai bine piară tot poporul cu nobilimea și preoțimea laolaltă. Să urmăm cum am început. La urma urmei, confrații noștri, cu tot disprețul lor față de luarea de sînge, nu-s mai breji decît noi și tare îmi vine a crede că drogurile lor fac tocmai atîta cît fac și specificele noastre.

Am continuat deci să lucrăm ca și mai înainte și am lucrat așa de bine, încît nici n-au trecut șase săptămîni și am făcut tot atîtea văduve și tot atîția orfani cît făcuse asediul Troii [2]. Parcă ar fi dat ciuma în Valladolid, așa de multe înmormîntări erau. Nu exista zi să nu vie ba un tată care să ne ceară socoteală de fiu-său pe care îl răpusesem noi, ba un unchi care zicea că i-am omorît nepotul. Cît despre fiii și nepoții ai căror tați și unchi pieriseră de pe urma leacurilor noastre, aceștia nu veneau pe la noi. Soții, de asemenea, erau și ei foarte discreți ; nu se înveninau că le-am trimis soțiile pe lumea cealaltă. În schimb, aceia care ne copleșeau

---

[1] Medicament expectorant.

[2] Troia, oraș în antichitate, vestit prin războiul purtat acolo de greci, care s-a terminat cu arderea și distrugerea orașului.

de reproșuri își arătau cîteodată durerea în chip brutal. Ne făceau ignoranți și asasini. Nu-și cruțau vorbele. Epitetele lor mă tulburau, dar stăpînu-meu, care era obișnuit, îi asculta cu sînge rece. Aș fi putut, ca și el, să mă obișnuiesc cu injuriile ; dar cerul, ca să scape, se vede, pe bolnavii din Valladolid măcar de o pacoste dacă nu de amîndouă, a stîrnit un prilej ca să mă scîrbesc de medicina pe care o practicam cu atît de puțin succes. Am să povestesc în amănunt întîmplarea aceasta, chiar dacă cetitorul are să rîdă de mine.

Nu departe de locuința noastră, se afla un local unde derbedeii orașului se adunau în fiecare zi ca să joace mingea. Mai ales unul era nelipsit, un fanfaron dintr-aceia care fac pe grozavii și au pretenția să hotărască numai ei la jocuri. Era din Biscaya și își zicea don Rodrigo de Mondragon. Era un bărbat de vreo treizeci de ani, de statură potrivită, uscat și vînjos. Avea niște ochi mici și strălucitori, care-i jucau în cap și parcă amenințau pe toți cei ce-l priveau, iar nasul borcănos îi atîrna peste o mustață roșie, cu niște vîrfuri ascuțite care-i ajungeau pînă la tîmple. Vorbea așa de repezit și de aspru, încît era de ajuns să deschidă gura, că te și umplea de groază. Zurbagiul acesta se făcuse tiranul jocului ; judeca toate neînțelegerile care se iveau între jucători și nici gînd să te împotrivești sentințelor lui, fiindcă te și provoca la duel. Așa cum l-am zugrăvit, senior don Rodrigo, care, deși își pusese un *don* înaintea numelui, nu era nobil, ci mitocan sadea, a făcut totuși o dulce impresie asupra stăpînei localului. Era o femeie de vreo patruzeci de ani, bogată, destul de nostimă și văduvă de un an și jumătate. Nu știu ce-a găsit în el să-i placă. Cu siguranță că nu frumusețea lui ; a fost, prin urmare, acel ceva care e greu de spus ce este. Ce-a fost, ce n-a fost, i-a plăcut și s-a hotărît să se mărite cu el. Iată însă că tocmai cînd se pregătea de nuntă s-a îmbolnăvit și, spre nenorocul ei, m-a chemat pe mine s-o caut. Chiar dacă boala ei n-ar fi fost grea, leacurile noastre cu siguranță că ar fi înrăutățit-o. Peste patru zile, am umplut de doliu localul. Stăpîna localului s-a dus acolo unde îmi trimiteam toți bolnavii și neamurile ei au pus mîna pe avere. Don Rodrigo, disperat că și-a pierdut

iubita sau mai degrabă speranța unei căsătorii foarte avantajoase pentru dînsul, nu s-a mulțumit numai să tune și să fulgere împotriva mea, ci s-a jurat că are să mă străpungă cu sabia și are să mă răpuie în clipa cînd are să mă întîlnească. Un vecin milostiv îmi dădu de veste despre acest jurămînt și, cum știam cine-i Mondragon, nu numai că n-am disprețuit această știre, dar ea m-a umplut de tulburare și de spaimă. Nu mai îndrăzneam să ies din casă, de frică să nu mă întîlnesc cu blestematul acela și mereu mi se năzărea că-l văd intrînd cu o falcă-n cer și alta-n pămînt. Nu mai aveam o clipă de liniște Asta m-a făcut să mă despart de medicină și acuma mă gîndeam numai cum să scap mai repede de pacostea asta. Mi-am pus iar hainele cele brodate și, după ce mi-am luat rămas bun de la stăpînu-meu, care n-a putut să mă mai ție, am ieșit din oraș în zorii zilei, tot cu teama că am să dau în drum de don Rodrigo.

Capitolul VI

ÎNCOTRO A LUAT-O ȘI, DUPĂ CE A IEȘIT DIN VALLADOLID, CU CINE S-A ÎNTÎLNIT PE DRUM.

Mergeam foarte repede și mă uitam înapoi din cînd în cînd, să văd dacă nu cumva s-a luat după mine biscayanul cel înfricoșător. Omul acela îmi năpădise așa de tare închipuirea, încît mi se părea că-l văd în fiecare copac și în fiecare tufiș. În orice clipă îmi sărea inima din loc de spaimă. După ce am făcut o bună bucată de drum, mi-a trecut frica și am început să merg mai încet. Am luat calea către Madrid. Nu eram necăjit că plecam din Valladolid ; îmi părea numai rău că mă despărțeam de Fabricio, scumpul meu Pilade[1], de la care nici măcar nu putusem să-mi iau rămas bun. Nu eram de loc supărat că mă lepădasem de medicină ;

[1] Nedespărțitul prieten al legendarului Oreste, fiul lui Agamemnon, șeful expediției împotriva Troii.

dimpotrivă, mă rugam lui Dumnezeu să mă ierte că mă îndeletnicisem cu ea. Totuși, mi-am numărat cu plăcere banii din buzunar, deși acești bani erau plata asasinatelor pe care le săvîrșisem. Semănam cu femeile care se lasă de desfrîu, dar păstrează cîștigul adunat de pe urma desfrîului. Aveam, în monedă mai măruntă, valoarea a cinci ducați. Asta îmi era toată averea. Mă gîndeam să mă duc cu banii ăștia la Madrid, iar acolo nici nu mă îndoiam că am să găsesc o slujbă bună. Și în afară de asta, voiam grozav să ajung și în acest oraș strălucit, despre care auzisem că e un fel de rezumat al tuturor minunăților lumii.

În vreme ce-mi aduceam aminte de tot ce mi se spusese despre el și mă bucuram de pe acuma de plăcerile pe care aveam să le gust acolo, am auzit deodată glasul unui bărbat care venea în urma mea și cînta cît îl ținea gura. Purta în spate o raniță de piele, o ghitară agățată de gît și la șold o sabie destul de lungă. Mergea repede, așa că în curînd mă ajunse din urmă. Era o calfă de bărbier, cu care fusesem în închisoare cînd cu întîmplarea cu inelul. Ne-am recunoscut îndată, deși acum aveam amîndoi alte haine și ne-am mirat grozav de întîlnirea noastră neașteptată. I-am spus cît de mult mă bucură că avem să facem drumul împreună și am văzut că și el era bucuros de întîlnire. I-am povestit de ce plecasem din Valladolid, iar el, făcîndu-mi o destăinuire la fel, îmi spuse că se ciondănise cu stăpînușău și că și-au luat unul de la altul rămas bun pe totdeauna.

— Dacă aș fi vrut, zicea el, să mai stau la Valladolid, apoi aș fi găsit zece prăvălii nu una ; pentru că, fără nici o laudă, îndrăznesc să spun că nu-i bărbier în Spania care să știe mai bine decît mine să radă cu perdaf și să puie mustățile în papiote. N-am mai putut însă să-mi înăbuș dorința grozavă pe care o am să mă întorc la locul meu de baștină, de unde sînt zece ani de cînd am plecat. Vreau să mai răsuflu puțin aerul de-acasă și să văd ce-or mai fi făcînd tata și cu mama. Poimîine am să fiu la ei, pentru că locul unde stau, și care se cheamă Olmedo, e mai încoace de Segovia.

M-am hotărît să merg și eu cu bărbierul pînă la el acasă și după aceea să mă duc la Segovia și acolo să găsesc vreun prilej să plec la Madrid. Ne-am urmat drumul, tot vorbind ba de una, ba de alta. Tînărul acesta era vesel și plăcut la vorbă. După ce am mers așa vreun ceas, m-a întrebat dacă nu mi-i foame ; i-am răspuns că are să vadă el asta la cel dintîi han pe care avem să-l întîlnim în drum.

— Deocamdată, pînă ajungem, îmi spuse el, am putea să facem un popas. Am în raniță ceva de mîncare. Eu, la drum, îmi iau întotdeauna ceva de înfulecat. Nu mă încarc cu haine, cu rufe sau cu alte bulendre nefolositoare ; nu vreau nimic de prisos. Îmi pun în raniță numai merinde, brice și săpun. De atîta am nevoie.

I-am lăudat prudența și am încuviințat cu dragă inimă popasul de care vorbise. Mi-era foame și mă pregăteam în sinea mea să mănînc bine ; după cele ce-mi spusese, mă așteptam la o masă bună. Am lăsat drumul mare și ne-am așezat pe iarbă. Bărbierul și-a scos la iveală merindele, care erau alcătuite din cinci-șase cepe, cîteva bucăți de pîine și brînză, dar lucrul cel mai de preț pe care l-a scos din raniță a fost un burdușel plin, zicea el, cu un vinișor de soi. Cu toate că bucatele nu erau cine știe ce gustoase, foamea care ne dădea ghes amîndurora nu ne-a îngăduit să le socotim proaste și am golit și burdușelul în care era cam vreo oca de vin, un vin pe care bărbierul meu mai bine nu l-ar fi lăudat. După ce am sfîrșit de mîncat, ne-am sculat și am pornit iar la drum, foarte veseli. Bărbierul, care aflase de la Fabricio că mi se întîmplaseră tot felul de lucruri neobișnuite, mă ruga acum să i le povestesc. M-am gîndit că nu puteam să nu răspund la rugămintea unui om care mă ospătase așa de bine și i-am spus tot ce dorea să afle. După aceea i-am spus că, pentru a-mi răsplăti bunăvoia, trebuia acuma să-mi istorisească și el povestea vieții lui.

— O ! povestea mea, zise el, nu face de loc s-o asculți ; nu cuprinde decît niște fapte foarte obișnuite. Totuși, adăugă el, cum tot n-avem ceva mai bun de făcut, am să ți-o spun așa cum este.

Și își începu istorisirea în felul următor.

Capitolul VII

POVESTEA CALFEI DE BĂRBIER.

Bunicul meu, Fernando Perez de la Fuente (iau lucrurile de departe), după ce a fost cincizeci de ani bărbier în satul Olmedo, a murit lăsînd patru feciori. Cel mai mare, Nicolas, a luat prăvălia şi l-a urmat în meserie. Al doilea, Beltran, pentru că-i plăcea comerţul, s-a făcut negustor de mărunţişuri, iar Tomas, care era al treilea ca vîrstă, s-a făcut învăţător. Al patrulea, pe care-l chema Pedro, simţindu-se născut pentru literatură, şi-a vîndut o bucăţică de pămînt pe care o moştenise şi s-a dus la Madrid, unde trăgea nădejdea că odată şi odată se va face cunoscut cu ştiinţa şi cu talentul lui. Ceilalţi trei fraţi nu s-au despărţit. S-au statornicit la Olmedo şi s-au însurat cu fete de ţărani ; acestea le-au adus ca zestre puţină avere, dar în schimb mare fecunditate. Au făcut o sumedenie de copii, parcă s-ar fi luat la întrecere. Mama, soţia bărbierului, a adus pe lume şase în cei dintîi cinci ani ai căsătoriei. Printre aceştia şase eram şi eu. Tata m-a învăţat de timpuriu să bărbieresc ; şi cînd am împlinit cincisprezece ani, mi-a pus în spate raniţa asta pe care o vezi, m-a încins cu o sabie zdravănă şi mi-a spus :

— Diego, tu acuma eşti în stare să-ţi cîştigi viaţa ; du-te în lume. Trebuie să călătoreşti ca să te dezgheţi şi s-ajungi să-ţi cunoşti bine meseria. Du-te şi nu te întoarce la Olmedo decît după ce-ai făcut înconjurul Spaniei. Pînă atunci, să nu mai aud de tine.

După ce spuse acestea, mă îmbrăţişă din toată inima şi mă împinse afară.

Aşa mi-am luat rămas bun de la tata. Mama însă, care nu era aşa de aspră în apucături, a arătat mai multă simţire la plecarea mea. A plîns chiar un pic şi mi-a strecurat pe furiş un galben în mînă.

După aceea, am plecat din Olmedo şi am luat drumul Segoviei. Nici n-am făcut două sute de paşi şi m-am oprit să văd ce-i în raniţă. Voiam să aflu ce-i înăuntru şi să ştiu exact ce aveam. Am găsit două brice, care parcă ră-

seseră zece generații, așa erau de tocite, apoi o curea de ascuțit și o bucată de săpun. Pe lîngă astea, mai era și o cămașă nouă de cînepă, o pereche de pantofi vechi de-ai tatei și, ceea ce m-a bucurat mai mult decît orice, vreo douăzeci de reali înveliți într-o cîrpă. Asta era toată averea mea. După cum vezi, jupîn Nicolas, bărbierul, se bizuia mult pe dibăcia mea, o dată ce mă lăsa să plec cu așa de puțin. Totuși, faptul că se vedea deodată în stăpînirea unui galben și a douăzeci de reali, a zăpăcit pe un tînăr care nu avusese vreodată bani. Îmi închipuiam că paralele mele sînt fără sfîrșit și, nemaiputînd de bucurie, am pornit iar la drum, uitîndu-mă din cînd în cînd la garda săbiei, care îmi plesnea la fiecare pas pulpele sau mi se încurca printre picioare.

Seara am ajuns într-un sat căruia îi zicea Ataquines. Mi-era foame grozav ; m-am dus la han și, ca și cum aș fi fost în stare să plătesc cît de mult, am cerut, cu un aer îngîmfat, să mi se servească masa. Hangiul s-a uitat lung la mine și văzînd cu cine are de-a face, mi-a spus foarte liniștit :

— Bine, boierule, veți fi mulțumit ; veți fi servit ca un prinț.

Mă duse apoi într-o cămăruță și după vreun sfert de ceas îmi aduse un ostropel de motan, pe care l-am mîncat cu pofta cu care l-aș fi mîncat dacă ar fi fost de iepure. Însoți ostropelul cu un vin, care era așa de bun, zicea, că nici regele nu bea mai bun. Am văzut însă că era oțetit. Asta însă nu m-a împiedicat să-i fac tot atita cinste ca și motanului. Mai trebuia acum ca să fiu pînă la sfîrși servit ca un prinț, să mă culc într-un pat mai potrivit pentru nesomn decît pentru somn. Închipuiește-ți un pat foarte îngust și așa de scurt încît nu puteam nici să-mi întind picioarele, chiar așa de mic cum eram. Drept saltea, nu avea decît un mindir de paie, așternut cu un cearșaf pus în două și care de la ultimul lui spălat slujise poate la o sută de călători. Totuși, în patul acesta, așa cum l-am descris, și cu stomacul plin de ostropelul și de vinul minunat pe care mi-l dăduse hagiul, datorită tinereții și firii mele, am dormit adînc și am petrecut noaptea fără indigestie.

A doua zi, după ce am luat o gustare și am plătit găzduirea strașnică pe care o avusesem, m-am dus întins la Segovia. Cum am ajuns, am avut norocul să găsesc o bărbierie în care m-am tocmit cu hrană și locuință ; dar n-am stat decît o jumătate de an ; o calfă de bărbier, cu care făcusem cunoștință și care voia să plece la Madrid, m-a ademenit și am plecat cu dînsul. La Madrid, am găsit un loc tot așa de repede ca și la Segovia. Am intrat într-una din bărbieriile cele mai căutate din oraș. E drept că era lîngă biserica Sfintei Cruci, iar apropierea de Teatrul Regal atrăgea mulți mușterii. Stăpînu-meu, două calfe și cu mine mai că nu pridideam să servim pe cei care veneau să se bărbierească. Erau oameni de tot felul, dar mai cu seamă actori și scriitori. Într-o zi, două personaje de soiul acestora din urmă s-au întîlnit la bărbieria noastră și au început să vorbească despre poeți și poeziile din vremea aceea. Deodată l-am auzit vorbind și de unchiu-meu. Asta m-a făcut să trag mai bine cu urechea.

— Don Juan de Zavaleta, zicea unul dintre ei, e un autor care nu se potrivește cu gustul publicului. E un spirit rece, om fără imaginație. Ultima lui piesă l-a discreditat cumplit.

— D-apoi Luis Velez de Guevara, spunea celălalt, ai văzut ce-a dat acum, de curînd ? Niciodată n-am văzut ceva mai prost.

Au mai vorbit așa de o mulțime de poeți ale căror nume le-am uitat ; îmi aduc aminte numai că despre toți spuneau numai lucruri rele. Despre unchiu-meu au vorbit mai bine. Amîndoi ziceau că e un om de merit.

— Da, spuse unul, don Pedro de la Fuente e un scriitor foarte bun. Cărțile lui sînt scrise cu haz și cu erudiție și asta le face picante și pline de sare. Nu mă mir că e prețuit la curte și în oraș și mai mulți nobili i-au făcut fiecare cîte o pensie.

— Da, spuse celălalt, sînt cîțiva ani de cînd are un venit destul de mare. Stă cu casă și masă la ducele de Medina-Celi ; cheltuieli nu are, așa că trebuie s-o ducă foarte bine.

Nu mi-a scăpat nici un cuvînt din ceea ce poeții aceștia spuneau despre unchiu-meu. Știam încă de-acasă că stîr-

nise vîlvă la Madrid cu lucrările lui. Din cînd în cînd, vreunul sau altul, în trecere prin Olmedo, ne spusese acest lucru ; dar cum el nu ne trimetea nici o veste şi părea că se despărţise cu totul de cei de acasă, eram şi noi, la rîndul nostru, foarte nepăsători faţă de tot ce i se întîmpla. Sîngele, totuşi, apă nu se face. Cînd am auzit că stătea foarte bine şi cînd am aflat unde locuieşte, m-am gîndit să mă duc la dînsul. Un lucru numai mă încurca : scriitorii aceia îi ziceau don Pedro. Acest *don* mă cam necăjea şi mă temeam că o fi alt poet, nu unchiu-meu. Totuşi, teama asta nu m-a oprit. Mi-am închipuit că o fi ajuns nobil, aşa cum ajunsese mare scriitor, şi m-am hotărît să mă duc pe la el. Mi-am cerut voie de la stăpînu-meu, m-am gătit cum am putut mai bine şi am plecat de la prăvălie, niţel mîndru că sînt nepotul unui om care-şi căpătase un renume aşa de mare cu talentul lui. Bărbierii nu-s oamenii cei mai lipsiţi de vanitate. Am început să am o părere grozavă despre mine şi, mergînd ţanţoş, am întrebat pe unii şi pe alţii şi am aflat unde era palatul ducelui de Medina-Celi. M-am înfăţişat la poartă şi am spus că aş dori să vorbesc cu seniorul don Pedro de la Fuente. Portarul mi-a arătat o scară îngustă în fundul curţii, şi mi-a răspuns :

— Urcă-te pe acolo şi bate la prima uşă pe dreapta.

Am făcut cum mi-a spus. Un tînăr mi-a deschis şi l-am întrebat dacă acolo stă don Pedro de la Fuente.

— Da, îmi răspunse el, dar acuma nu puteţi vorbi cu dînsul.

— Totuşi aş vrea, dacă se poate, să-l văd. Îi aduc veşti de la familia dumisale.

— Chiar dacă i-ai aduce veşti de la papa şi tot nu te-aş putea lăsa. Acuma scrie, şi cînd scrie e prăpăd dacă îl deranjezi de la lucru. Abia la amiază ai să-l poţi vedea. Du-te de te plimbă şi întoarce-te la amiază.

Am plecat şi m-am plimbat toată dimineaţa prin oraş, gîndindu-mă cum o să mă primească unchiu-meu. Desigur, îmi spuneam eu, că are să se bucure cînd are să mă vadă. Îmi închipuiam că simte şi el ca şi mine şi eram sigur că întîlnirea noastră va fi plină de duioşie. La ceasul care-mi fusese indicat, am fost din nou la el acasă.

— Ai sosit tocmai bine, îmi spuse valetul, stăpînu-meu chiar acum se pregăteşte să plece. Aşteaptă un moment, mă duc să te anunţ.

Spunînd acestea, a ieşit lăsîndu-mă în anticameră. Peste o clipă s-a întors şi m-a condus în odaia stăpînului său. Cum am dat ochii cu el, am şi văzut că e din familie. Aş fi crezut că-i unchiul Toma, aşa de bine semăna cu el. L-am salutat cu adînc respect şi i-am spus că sînt feciorul lui Nicolas de la Fuente, bărbier în Olmedo. I-am mai spus că eram de trei săptămîni în Madrid, că făceam aici meseria tatii, fiind calfă de bărbier şi că aveam de gînd să fac înconjurul Spaniei ca să-mi învăţ bine meşteşugul... În vreme ce vorbeam, am văzut că unchiu-meu stătea pe gînduri ; desigur că se întreba ce-ar fi mai bine, să spuie de la început că eu nu-s nepotu-său ori să se descotorosească cu dibăcie de mine. Hotărî că-i mai bine să se descotorosească. Îşi luă un aer vesel şi-mi spuse :

— Ei, ce mai face tată-tău şi unchii tăi ? Cum le merg treburile ?

Mai întîi i-am înfăţişat înmulţirea copioasă a familiei noastre. I-am înşirat toţi copiii, băieţi şi fete, şi am adăugat la această listă pe naşi şi pe naşe. Unchiu-meu nu părea că se interesează grozav de aceste lucruri şi, urmîndu-şi scopul, îmi spuse :

— Foarte bine faci, Diego, că vrei să umbli prin ţară şi să-ţi desăvîrşeşti meşteşugul. Te sfătuiesc chiar să nu stai prea mult în Madrid ; e un loc primejdios pentru un tînăr. Dacă ai rămîne aici, ai ajunge un om pierdut, dragul meu. Mai bine du-te prin alte oraşe ; acolo lumea nu-i aşa de stricată. Acuma du-te şi cînd ai să fii gata să pleci, vino iar la mine, am să-ţi dau un galben ca să ai de drum.

Spunînd acestea, mă împinse uşurel spre uşă şi mă scoase afară.

N-am avut atîta minte încît să-mi dau seama că nu voia altceva decît să scape de mine. M-am dus la prăvălie şi i-am spus lui stăpînu-meu toată întîmplarea. Nici el nu înţelese mai bine decît mine ce voia senior don Pedro şi-mi spuse :

— Eu am altă părere decît unchiul dumitale. În loc să te sfătuiască să umbli prin țară, mai bine te-ar îndemna să rămîi la Madrid. El cunoaște lumea bună și poate să te bage la o casă mare și să te ajute să te căpătuiești.

În urma acestor vorbe care îmi umplură mintea de imagini plăcute, m-am dus peste două zile iar la unchiu-meu și l-am rugat să mă pună în slujba vreunui senior de la curte, dar cererea mea nu i-a plăcut de loc. Unui om vanitos ca el, care intra cînd vrea la nobilii de la curte și mînca în fiecare zi la cîte unul din ei, nu i-ar fi plăcut de fel ca, în timp ce el stătea la masă cu stăpînii, nepotu-său să stea la masă cu valeții ; măruntul Diego l-ar fi făcut de rușine pe senior Pedro. M-a trimis deci la plimbare, și încă în chip foarte aspru.

— Cum, destrăbălatule, îmi spuse el mînios, vrei să-ți lași meseria ? Piei din ochii mei și du-te la cei care ți-au dat asemenea sfaturi ! Să ieși afară chiar acum și să nu te mai prind pe-aici că o pățești.

Vorbele acestea m-au uluit și, mai mult chiar decît vorbele, m-a uluit tonul cu care unchiu-meu le rostea.

Am plecat cu lacrimi în ochi și foarte mîhnit de asprimea lui față de mine. Totuși, fiind mîndru și iute din fire, mi-am șters repede lacrimile. Ba chiar am trecut de la durere la indignare și m-am hotărît să nu mai am de-a face cu această rudă ticăloasă, de care de altfel pînă atunci mă putusem foarte bine lipsi.

Nu mă mai gîndeam acum decît să-mi cultiv talentul. M-am pus pe lucru. Rădeam toată ziua, iar seara, ca să-mi mai odihnesc mintea, învățam să cînt din ghitară. Aveam ca maestru la acest instrument pe un bătrîn *senor escudero*, pe care îl rădeam eu. Mă învăța și muzica ; cunoștea muzica foarte bine ; e drept că fusese pe vremuri cîntăreț la o catedrală. Îl chema Marcos de Obregon. Era un om înțelept, era și deștept și cu experiență și ținea la mine ca la băiatul lui. Făcea slujba de scutier pe lîngă soția unui medic, care stătea la vreo treizeci de pași de casa noastră. Mă duceam la el către seară, îndată după ce-mi isprăveam lucrul, și dădeam amîndoi, șezînd pe pragul ușii, un mic concert care plăcea tuturor celor de prin apropiere. Nu că am fi avut cine știe ce voce, dar zdrăngănind din strune, cîn-

tam și unul și altul metodic partea noastră și asta era destul ca să placă celor care ne asculta. O distram așa mai ales pe dona Mergelina, soția medicului. Venea în vestibul și uneori ne spunea să mai cîntăm odată vreo arie care-i plăcea mai mult. Bărbatu-său n-o oprea de la această distracție, fiind un om care, deși spaniol și în vîrstă, nu era gelos de loc. De altfel, profesiunea lui îl ocupa cu desăvîrșire și cînd venea seara acasă, ostenit de vizitele pe la bolnavi, se culca foarte devreme, fără să-i pese că nevastă-sa asculta concertele noastre. Poate că nici nu le credea în stare să facă vreo impresie primejdioasă. Mai trebuie să adaug că nici nu avea de ce să se teamă, fiindcă Mergelina era o cucoană tînără și frumoasă, e drept, dar de-o virtute atît de aprigă, încît nu putea suferi nici măcar să se uite vreun bărbat la ea ; așa că bărbatu-său n-o învinovățea din pricina unei petreceri care i se părea nevinovată și cinstită și ne lăsa să cîntăm cît voiam.

Într-o seară, cînd tocmai ajungeam la ușa medicului cu gînd să petrec ca de obicei, am dat de bătrînul scutier, care se vede că mă aștepta mai de mult. M-a luat de braț și mi-a spus că pînă să începem concertul, voia să se plimbe puțin cu mine. M-a dus pe o uliță lăturalnică și aici, văzînd că poate vorbi nestingherit, mi-a spus cu mîndrie :

— Diego, dragul meu, am ceva să-ți spun. Tare mi-e teamă că o să ne pară rău că ne-am apucat să cîntăm așa, în fiecare seară, la ușa stăpînului meu. Am față de tine multă prietenie. Mă bucur că te-am învățat să cînți din ghitară și din gură ; dar dacă aș fi prevăzut nenorocirea care ne pîndește acuma, aș fi ales alt loc unde să-ți dau lecții.

Vorbele acestea m-au speriat. L-am rugat pe scutier să-mi spuie mai lămurit de ce anume aveam să ne temem, fiindcă nu eram om să înfrunt primejdia și nu făcusem încă înconjurul Spaniei.

— Uite, zise el, am să-ți spun ce trebuie să știi ca să pricepi toată primejdia în care ne aflăm acuma. Cînd, acum vreun an, am intrat în slujba medicului, m-a dus într-o dimineață la nevastă-sa și mi-a spus : „Iată, Marcos, pe stăpîna dumitale ; pe dumneaei trebuie s-o în-

soțești pretutindeni". Am admirat-o pe dona Mergelina ; mi s-a părut minunat de frumoasă și bine făcută și m-a fermecat mai ales felul cum se înfățișa. „Seniore, am spus medicului, sînt prea fericit să slujesc unei doamne atît de fermecătoare." Răspunsul meu nu i-a plăcut Mergelinei și ea mi-a spus pe un ton repezit : „De unde-a mai ieșit și ăsta ? I-auzi cum vorbește ! Mie nu-mi place s-ascult vorbe dulci !"

Asemenea vorbe, rostite de o gură atît de frumoasă, m-au uimit. Nu puteam să împac felul acesta de a vorbi, țărănos și grosolan, cu drăgălășenia pe care o vedeam răspîndită în toată făptura stăpînei mele. Cît despre bărbatu-său, el era obișnuit și chiar îi părea bine că are o soție cu o fire atît de deosebită. „Marcos, îmi spuse el, nevastă-mea e un model de virtute."

Apoi, văzînd că ea își pune pe cap broboada și se pregătește să iasă ca să se ducă la biserică, îmi spuse s-o însoțesc. Cum am ajuns pe stradă am și întîlnit, ceea ce nu era de mirare, bărbați care, văzînd-o pe dona Mergelina așa de frumoasă, îi spuneau cînd treceau pe lîngă ea lucruri măgulitoare. Ea le răspundea ; dar nici nu poți să-ți închipui ce proaste și caraghioase erau răspunsurile ei. Bărbații erau uimiți și nu puteau să priceapă că poate fi o femeie pe lume care să se supere cînd e lăudată. „Doamnă, i-am spus eu la început, nu luați în seamă vorbele care vi se adresează ; mai bine să tăceți decît să vorbiți cu acreală". „Ba nu, îmi răspunse ea, vreau să arăt acestor obraznici că nu-s o femeie care rabdă asemenea necuviințe." În sfîrșit, a rostit atîtea vorbe nesocotite, încît nu m-am putut opri să nu-i spun tot ce gîndeam, chiar cu primejdia de a mă face urît în ochii ei. I-am arătat cu duhul blîndeții că ce făcea ea era împotriva naturii și că strica o mulțime de însușiri bune cu felul ei sălbatic de a se purta ; că o femeie drăgălașă și bine crescută poate să se facă iubită fără sprijinul frumuseții, pe cînd o femeie frumoasă, fără drăgălășenie și bună creștere, ajunge să fie disprețuită. Am mai spus și alte lucruri la fel, care aveau drept scop s-o facă să-și schimbe purtarea. După ce am dăscălit-o așa, m-am temut că pe stăpînă-mea are s-o supere sinceritatea și are să mă bruftuluiască ; cu toate acestea, nu s-a răz-

vrătit împotriva mustrărilor mele, ci s-a mulțumit să-mi arate prin purtarea ei că erau zadarnice, și la fel a făcut și în zilele următoare, cînd m-am apucat prostește s-o dojenesc din nou.

Văzînd că degeaba îi arăt metehnele pe care le are, am lăsat-o în voia firii ei sălbatice. Și acuma, ce să vezi, firea asta sălbatică, femeia asta mîndră, de două luni încoace s-a schimbat de n-o mai cunoști. E amabilă și se poartă frumos cu toată lumea. Nu mai este Mergelina aceea care răspundea numai prostii bărbaților ce-i spuneau vorbe plăcute ; acum îi plac laudele ce i se aduc ; îi place să i se spuie că e frumoasă și că nici un bărbat n-o vede fără tulburare. Măgulirile n-o mai supără ; acuma e și ea femeie ca toate femeile. Schimbarea asta e aproape de necrezut. Dar o să te miri și mai tare cînd ai să afli că dumneata ești autorul acestei mari minuni. Da, dragă Diego, urmă scutierul, dumneata ai metamorfozat-o așa pe dona Mergelina ; ai făcut din tigroaica asta o mielușea ; cu un cuvînt, i-ai căzut cu tronc la inimă. Eu am băgat de seamă mai demult și ori eu nu mă pricep la femei, ori s-a îndrăgostit lulea de dumneata. Iată, dragul meu, vestea tristă pe care aveam să ți-o dau și încurcătura în care ne găsim.

— Eu nu văd, am spus bătrînului, de ce trebuie să ne întristăm așa de tare și nu văd de ce trebuie să fiu nenorocit că mă iubește o cucoană așa de frumoasă.

— Vai ! Diego, replică el, vorbești ca un tînăr fără experiență. Nu vezi decît momeala și nu observi cîrligul undiței. Nu te uiți decît la plăcere, pe cînd eu văd toate necazurile care vin după aceea. La un moment dat, iese la iveală tot. Dacă ai să mai vrei să cînți la ușa noastră, ai să aflți pasiunea Mergelinei, care are să-și piardă cumpătul și atunci bărbatu-său, doctorul Oloroso, are să bage de seamă ; și soțul acesta, care acuma e așa de binevoitor, deoarece crede că nu are pricină să fie gelos, are să se mînie, are să se răzbune pe ea, iar nouă o să ne facă cine știe ce rău.

— Bine, am răspuns eu atunci, senior Marcos, mă las convins și fac tot ce spuneți dumneavoastră. Spuneți cum să mă port ca să înlătur neplăcerile.

— Să nu mai cîntăm, asta trebuie să facem. Caută să nu mai dai ochi cu stăpîna mea. Cînd n-are să te mai vadă, are să se liniștească. Stai la prăvălie, am să viu eu acolo și avem să cîntăm din ghitară fără primejdie.

— Așa să fie, am spus eu. Vă făgăduiesc că nu mai dau pe la dumneavoastră.

Și într-adevăr, m-am hotărît să nu mă mai duc să cînt la ușa medicului și, fiindcă eram un om așa de primejdios, să stau numai la prăvălie.

Totuși, vrednicul *escudero* Marcos, cu toată prudența lui, a văzut după cîteva zile că mijlocul pe care-l născocise ca să stingă focul donei Mergelina producea un efect întru totul potrivnic celui dorit de el. Doamna, chiar de a doua zi, nemaiauzindu-mă cîntînd, l-a întrebat de ce ne-am întrerupt concertele, și eu de ce nu mai veneam. El a răspuns că aveam așa de multă treabă, încît nu mai aveam vreme de petrecere. Ea păru la început mulțumită cu acest răspuns și vreo trei zile a răbdat lipsa mea cu destulă liniște; dar după aceea n-a mai putut îndura și a spus scutierului:

— Dumneata mă amăgești, Marcos; Diego trebuie să aibă el un motiv că nu mai vine pe-aici. În toată treaba asta e o taină pe care vreau s-o dezleg. Îți poruncesc să vorbești; nu-mi ascunde nimic.

— Doamnă, îi răspunse el cu o nouă minciună, pentru că doriți să aflați cum stau într-adevăr lucrurile, am să vă spun că i s-a întîmplat de multe ori lui Diego, atunci cînd se întorcea acasă, să găsească masa strînsă; așa că nu mai vrea să se culce nemîncat.

— Cum nemîncat! strigă ea cu îndurerare. De ce nu mi-ai spus mai demult? Auzi, să se culce nemîncat! Săracul băiat! Du-te la el chiar acum și spune-i să vie deseară numaidecît. N-are să mai plece de aici nemîncat; are să găsească întotdeauna de mîncare.

— Ce-aud oare? spuse scutierul, prefăcîndu-se că-i mirat de aceste cuvinte. Ce schimbare, Dumnezeule! Oare dumneavoastră, doamnă, vorbiți așa? Da de cînd sînteți atît de miloasă și de simțitoare?

— De atunci de cînd ai venit dumneata aici, răspunse ea brusc; sau, mai bine-zis, de atunci de cînd m-ai do-

venit din pricina purtării mele dispreţuitoare şi ai încercat să îmblînzeşti apucăturile mele aspre. Acuma însă, vai! adăugă ea înduioşîndu-se, am trecut de la o extremitate la alta. Din trufaşă şi nesimţitoare cum eram, am ajuns prea blîndă şi prea drăgăstoasă. Iubesc pe tînărul dumitale prieten Diego şi nu mă pot împotrivi acestei iubiri ; şi lipsa lui de aici nu numai că nu-mi domoleşte iubirea, dar chiar parcă o face şi mai puternică.

— Dar este cu putinţă, zise bătrînul, ca un băiat care nu-i nici frumos, nici bine făcut, să insufle o pasiune atît de adîncă ? Aş înţelege sentimentul dumneavoastră dacă ar fi inspirat de vreun cavaler strălucind de merite...

— Ah, Marcos, îi tăie vorba Mergelina, se vede că ori eu nu semăn de loc cu celelalte femei, ori dumneata, cu toată lunga dumitale experienţă, nu le cunoşti de loc, dacă crezi că meritul le face să aleagă un bărbat. Dacă judec după mine, atunci pot să-ţi spun că femeile se prind în dragoste fără să se gîndească. Iubirea e o rătăcire a minţii care ne tîrăşte către o fiinţă şi ne leagă de ea fără voia noastră. E o boală care ne-apucă aşa cum apucă turbarea pe animale. Aşa încît nu-mi mai spune că Diego nu e vrednic de dragostea mea ; e destul că-l iubesc ca să aflu în el mii de însuşiri frumoase, pe care dumneata nu le vezi şi pe care poate chiar nici nu le are. Degeaba îmi spui că faţa şi trupul lui nu merită nici o atenţie ; mie mi se pare că are un trup minunat şi e mai frumos ca lumina zilei. Pe lîngă asta, are în glas o dulceaţă care mă înduioşează şi cîntă din ghitară cu deosebită gingăşie.

— Bine, doamnă, a replicat Marcos, dar nu vă gîndiţi cine-i Diego ? E un om de rînd...

— Nici eu nu-s mai mult decît el, i-a tăiat ea din nou vorba ; şi chiar dacă aş fi din lumea bună, nu mi-ar păsa de asta.

Urmarea acestei conversaţii a fost că scutierul, socotind că în clipa aceea n-ar izbuti de fel să-şi convingă stăpîna, nu s-a mai împotrivit încăpăţînării ei, aşa cum un pilot dibaci se supune furtunii care-l ţine departe de portul unde are de gînd să se ducă. Mai mult chiar, ca să-şi mulţumească stăpîna, a venit la mine, m-a luat de-

oparte și, după ce mi-a povestit ce vorbiseră împreună, mi-a spus :

— După cum vezi, Diego, n-avem încotro și trebuie să începem iar concertele la ușa Mergelinei. Trebuie neapărat, dragul meu, ca doamna să te vadă din nou, altfel te pomenești că face vreo nebunie care i-ar strica reputația mai mult decît orice.

N-am făcut pe nesimțitorul ; am răspuns lui Marcos că am să vin la el către seară cu ghitara și că putea să ducă această plăcută știre la stăpînă-sa. A și dus-o îndată și astfel pătimașa îndrăgostită a aflat cu bucurie că în seara aceea va avea din nou plăcerea să mă vadă și să mă audă.

O întîmplare destul de neplăcută era însă cît pe ce să-i răpească această speranță. N-am putut pleca de la prăvălie înaintea nopții, și noaptea aceea, spre nenorocul meu, era foarte întunecoasă. Mergeam pe stradă bîjbîind și eram acuma cam la jumătatea drumului cînd, de la o fereastră, cineva mi-a turnat în cap cuprinsul unui pocal care nu gîdilă plăcut mirosul. Pot chiar să spun că nici o picătură nu s-a pierdut, așa de bine am fost ochit. În halul în care eram, nu știam ce să fac : să mă întorc acasă — ce privelițte pentru tovarășii mei ! Ar fi rîs de mine și n-ar mai fi contenit cu glumele, care de care mai proaste ! Să mă duc la Mergelina în starea în care eram, iar nu-mi plăcea de loc. Totuși, m-am dus. La ușă, am dat de bătrînul scutier care mă aștepta. Mi-a spus că doctorul Oloroso tocmai se culcase și că puteam să petrecem în voie. I-am răspuns că mai înainte de toate trebuie să-mi curăț hainele și i-am povestit ce pățisem. S-a necăjit și el văzîndu-mă așa și m-a dus într-o odaie unde era stăpînă-sa. Cînd a aflat de întîmplarea mea și a văzut cum eram, doamna a început să mă căineze, de parcă mi s-ar fi întîmplat cea mai mare nenorocire ; apoi, apostrofînd persoana care mă adusese în halul acesta, a copleșit-o de blesteme.

— Nu vă mîniați atîta, doamnă, i-a spus Marcos ; gîndiți-vă că toată pățania asta e numai un efect al întîmplării. Nu trebuie să vă necăjiți prea tare.

— De ce, strigă ea cu pornire, de ce nu vrei să mă necăjească jignirea adusă acestui mielușel, acestui hulu-

baș fără răutate, care nici măcar nu se plînge de ocara ce i s-a făcut? Ah! de ce nu-s în clipa asta bărbat, ca să-l răzbun?

Mai spuse o mulțime de alte lucruri ce arătau cît de mare îi era dragostea, dragoste pe care și-o dovedi și prin fapte; căci, în timp ce Marcos mă ștergea cu un prosop, ea dădu fuga la dînsa în odaie și se întoarse cu o cutie plină de tot felul de parfumuri. Aprinse miresme și-mi afumă hainele. Apoi le stropi din belșug cu arome. După ce sfîrși cu afumatul și cu parfumatul, această miloasă femeie aduse din bucătărie pîine, vin și cîteva bucăți de friptură de berbec, pe care le pusese la o parte pentru mine. M-a silit să mănînc și m-a servit chiar ea, tăind carnea și turnîndu-mi de băut, deși Marcos și cu mine făceam tot ce puteam ca să n-o lăsăm. După ce am mîncat, domnii muzicanți și-au dres glasurile și și-au acordat ghitarele. Am cîntat de i-a mers la inimă Mergelinei. E drept că am cîntat numai arii ale căror vorbe îi ațițau dragostea și trebuie să spun că, în timp ce cîntam, mă uitam din cînd în cînd la dînsa cu coada ochiului, în așa fel ca s-o aprind și mai tare, fiindcă jocul începuse să-mi placă și mie. Concertul nostru, deși a ținut mult, nu m-a plictisit. Cît despre dînsa, ceasurile i se păreau clipe și ar fi stat toată noaptea să asculte dacă bătrînul scutier, căruia clipele i se păreau ceasuri, nu i-ar fi adus aminte că se făcuse tîrziu. De vreo zece ori a spus asta și ea se făcea că nu-l aude, dar el nu era om să se dea înapoi așa de ușor și n-a lăsat-o pînă nu m-a văzut plecat de acolo. Înțelept și prudent cum era, cînd și-a văzut stăpîna aprinsă de o dragoste atît de nebunească, s-a temut să n-o pățim în vreun fel oarecare. Teama lui s-a dovedit în curînd întemeiată. Medicul, fie că a început să prindă bănuieli, fie că demonul geloziei, care pînă atunci îl lăsase în pace, se apucase acum să-l zgîndărească, a început să vadă cu ochi răi concertele noastre. Ba chiar mai mult, ca stăpîn ce era, nu ne-a mai dat voie să cîntăm și, fără să arate în vreun fel pricina hotărîrii sale, a spus că nu mai îngăduie străini la el în casă.

Marcos îmi spuse de această hotărîre care mă privea îndeosebi pe mine și care m-a necăjit foarte. Începusem

să nutresc speranțe și-mi părea rău că le vedeam acum spulberate. Totuși, ca să povestesc lucrurile ca un istoric fidel, am să vă mărturisesc că mi-a trecut necazul. N-a fost însă tot așa cu Mergelina ; dragostea ei s-a aprins și mai tare.

— Dragă Marcos, spuse ea scutierului, numai la dumneata mi-i scăparea. Te rog fă tot ce-ți stă în putere ca să mă pot întîlni în taină cu Diego.

— Cum se poate să-mi cereți una ca asta ? a răspuns mînios bătrînul. V-am făcut chiar prea mult pe plac pînă acum și nu vreau ca, încurajînd pornirea dumneavoastră necugetată, să fiu părtaș la dezonoarea stăpînului meu, să vă fac să vă pierdeți buna reputație, iar eu să mă acopăr de rușine, eu, care întotdeauna am fost socotit drept un slujitor fără cusur. Mai bine plec de la dumneavoastră decît să slujesc în chip atît de rușinos.

— Vai, Marcos, spuse doamna speriată de aceste cuvinte de la urmă, nu mai vorbi de plecare că mi se rupe inima. Nesimțitor ce ești, cum te poți gîndi să mă părăsești, după ce m-ai adus în starea în care mă aflu ! Atunci dă-mi înapoi mîndria și apucăturile mele sălbatice pe care dumneata singur mi le-ai alungat. De ce n-am oare și acum acele fericite metehne ? Aș trăi liniștită, pe cînd așa, mustrările dumitale mi-au răpit liniștea de care mă bucuram. Mi-ai stricat firea în loc s-o dregi. Dar ce spun eu, nenorocită de mine ? De ce să-ți fac reproșuri nedrepte ? Nu dumneata ești pricina necazurilor mele, soarta mea cea păcătoasă mi le-a dat. Nu lua în seamă, te rog, vorbele necugetate pe care le spun fără voia mea. Vai ! pasiunea îmi tulbură mintea ; fie-ți milă de slăbiciunea mea ; dumneata îmi ești toată mîngîierea ; și dacă viața mea ți-i scumpă, atunci ajută-mă.

Spunînd acestea, începu să plîngă și mai tare, astfel încît nici n-a mai putut vorbi. Și-a scos batista, și-a acoperit fața și s-a prăbușit pe un scaun, ca un om copleșit de durere. Marcos, bătrînul, poate cel mai cumsecade scutier care a fost vreodată, nu și-a putut ține cumpătul în fața unui spectacol atît de înduioșător ;

foarte mișcat, i-au dat și lui lacrimile și-a spus cu blîndețe stăpîne-si :

— Ah, doamnă, cît sînteți de fermecătoare ! Nu mă mai pot împotrivi ; durerea dumneavoastră m-a învins. Am să vă ajut. Nu mă mai mir că iubirea e așa de puternică, încît vă face să uitați care vă e datoria dumneavoastră, de vreme ce pe mine numai compătimirea mă face să mă îndepărtez de îndatoririle mele.

Și așa, scutierul, cu toată purtarea lui fără cusur, s-a hotărît să slujească pasiunea Mergelinei. A venit într-o dimineață la mine, mi-a povestit cum stau lucrurile și mi-a spus, la plecare, că s-a și gîndit cum să facă să ne întîlnim pe ascuns, Mergelina și cu mine. Speranța mea se aprinse iar ; două ceasuri după aceea, am aflat însă o veste foarte proastă. O calfă de spițer din mahala, mușteriu de-al nostru, a venit să se bărbierească. În timp ce mă pregăteam să-l rad, mi-a spus :

— Senior Diego, ce e cu scutierul acela bătrîn, cu Marcos de Obregon, care ți-i prieten ? Știi că pleacă de la doctorul Oloroso ?

Am răspuns că nu știu nimic.

— E întocmai așa cum îți spun, urmă el ; chiar azi pleacă. Eram de față cînd stăpînul meu și cu stăpînul lui au vorbit de asta, adineauri ; și pot să-ți spun întocmai ce-au vorbit : „Senor Apuntador, a zis medicul, am să-ți fac o rugăminte. Nu-s mulțumit de un scutier bătrîn pe care-l am acasă și aș vrea să o pun pe nevastă-mea sub conducerea unei guvernante credincioase, severe și cu ochii în patru." „Am înțeles, i-a tăiat vorba stăpînul meu, dumneata ai avea nevoie de dona Melancia, care a slujit de guvernantă soției mele ; soția mea a murit acum o lună și jumătate, dar dona Melancia stă tot la mine. Cu toate că am nevoie de dînsa, căci îmi îngrijește de gospodărie, ți-o dau fiindcă țin foarte mult la onoarea dumitale. Poți fi sigur cu ea că fruntea îți rămîne netedă ; e o comoară femeia asta ; știe să păzească cu strășnicie pudicitatea femeiască. Doisprezece ani, cît a stat pe lîngă nevastă-mea, care, după cum știi, era tînără și frumoasă, n-am văzut picior de amorez pe la mine prin casă. O, nu era de loc de glumit. Trebuie să-ți mai spun că răposata, la început,

era foarte pornită pe cochetărie, dar dona Melancia a răcorit-o repede și a îndrumat-o pe calea virtuții. În sfîrșit, guvernanta asta e o comoară și ai să-mi mulțumești că ți-am dăruit-o." La asta, doctorul s-a arătat foarte bucuros și lucrurile au rămas așa că guvernanta va lua chiar de astăzi locul scutierului.

Vestea asta, pe care eu am crezut-o și care chiar era adevărată, mi-a tulburat gîndurile plăcute pe care începusem din nou să le nutresc, iar după-amiază, Marcos mi le-a alungat de-a binelea, întărind cu spusele lui ceea ce aflasem de la spițer :

— Dragul meu Diego, sînt foarte mulțumit că doctorul Oloroso m-a dat afară : cu asta mă scutește de multe necazuri. Pe lîngă că mă vedeam cu părere de rău silit să fac o slujbă urîtă, ar fi trebuit să scornesc tot felul de șiretlicuri și de tertipuri ca să te întîlnești pe ascuns cu Mergelina. Ce încurcătură ! Slavă Domnului că am scăpat de grija asta și de primejdiile de care era însoțită. Și dumitale la fel, dragul meu, nu trebuie să-ți pară rău de cîteva clipe dulci pe care le-ai pierdut și care ar fi fost poate urmate de o mulțime de neajunsuri.

Morala lui Marcos mi-a plăcut, pentru că nu mai speram nimic, așa că m-am lăsat păgubaș de treaba asta. Mărturisesc că nu eram un îndrăgostit din aceia încăpățînați, care înfruntă orice piedici, dar chiar dacă aș fi fost, dona Melancia m-ar fi făcut să renunț. Firea care se zice că o are această guvernantă era în stare să deznădăjduiască pe orice amorez. Totuși, oricît de grozavă părea, după felul cum îmi fusese descrisă, peste cîteva zile am văzut că soția doctorului adormise pe acest Argus [1] sau îi cumpărase fidelitatea. Tocmai mă duceam să bărbieresc pe un vecin, cînd văd deodată o babă că mă oprește în drum și mă întreabă dacă mă cheamă Diego de la Fuente. Am răspuns că da.

— Atunci, zise ea, cu dumneata am treabă. La noapte, vino la poarta donei Mergelina și cînd ai să ajungi acolo, dă de știre într-un fel oarecare că ai sosit

[1] Personaj mitologic despre care legenda spune că ar fi avut o sută de ochi, dintre care cincizeci rămîneau mereu deschiși. Prin extensie, supraveghetor ideal, căruia nu-i poate scăpa nimic.

și atunci cineva are să-ți deschidă ușa ca să intri în casă.

— Bun, am spus eu, dar trebuie să ne înțelegem în ce fel anume am să dau de știre. Uite, eu știu să miaun chiar ca un motan, așa că am să miaun de cîteva ori.

— Foarte bine, a replicat ștafeta amorului ; chiar acum mă duc cu răspunsul. Sluga dumitale, domnule Diego, să-ți ajute Dumnezeu ! Pe sfînta Agnes, ce păcat că n-am cincisprezece ani, nu te-aș căuta pentru altele.

Și cu aceste vorbe, baba îndatoritoare a plecat. Îți închipui cum m-a tulburat vestea asta : adio moraia lui Marcos. Am așteptat cu nerăbdare noaptea și cînd am socotit că doctorul Oloroso doarme, m-am dus la poarta casei lui și am început să scot niște miorlăituri care se auzeau pînă departe și făceau, desigur, cinste maestrului care mă învățase un meșteșug atît de frumos. N-a trecut mult și Mergelina a deschis chiar ea încetișor ușa și a închis-o iar după ce am intrat. M-a dus în odaia în care cîntasem ultima oară și unde acum o lampă era aprinsă în cămin. Ne-am așezat unul lîngă altul ca să stăm de vorbă, amîndoi foarte emoționați, cu deosebirea numai că plăcerea era cauza emoției noastre, iar în ce mă privește, era și puțină teamă. Degeaba doamna mea îmi tot spunea că nu aveam de ce să ne temem din partea lui bărbatu-său ; simțeam un fior care îmi strica toată bucuria.

— Doamnă, i-am spus eu, cum ați izbutit să înșelați pe guvernanta dumneavoastră ? După cele ce-am auzit eu despre dona Melancia, nu credeam c-o să puteți găsi un mijloc să-mi trimiteți vreo veste și încă mai puțin să ne întîlnim.

La vorbele mele, dona Mergelina zîmbi și îmi răspunse :

— N-ai să te mai miri de întîlnirea noastră tainică de astăseară, cînd am să-ți spun ce s-a petrecut între mine și guvernanta mea. Cînd a venit aici, bărbatu-meu a primit-o foarte bine, apoi mi-a spus : „Mergelina, te las în grija acestei înțelepte doamne ; dumneaei are toate virtuțile ; e o oglindă pe care o vei avea mereu în fața ochilor și de la ea vei deprinde cumințenie. Această minunată persoană a stat doisprezece ani pe

lîngă soţia unui spiţer, prieten de-al meu ; a păzit-o ştrașnic, cum nici nu se poate închipui mai bine, a făcut din ea un soi de sfîntă !" Laudele acestea, pe care mutra severă a donei Melancia nu le tăgăduia de loc, mi-au stîrnit multe lacrimi şi m-au umplut de disperare. M-am gîndit la cîte lecţii va trebui să ascult de dimineaţa pînă seara şi la cîte mustrări am să înghit în fiecare zi. Într-un cuvînt, m-aşteptam să ajung cea mai nefericită femeie. Cum nu mai aveam nimic de pierdut, i-am spus guvernantei, atunci cînd am rămas numai noi amîndouă : „Te pregăteşti, desigur, să mă faci să sufăr, numai să ştii că eu nu prea rabd multe. Am să te jignesc şi eu cum am să pot mai bine. Iţi spun de pe acuma că în inima mea ascund o dragoste pe care mustrările dumitale n-au să mi-o smulgă ; n-ai decît să-ţi iei toate precauţiile. Fii cu ochii în patru cît vrei, să ştii că am să fac tot ce-oi putea ca să te trag pe sfoară." La vorbele acestea, guvernanta, încruntată (eu credeam că are să mă mustre grozav, ca să arate ce poate), îşi descreţi deodată fruntea şi-mi spuse rîzînd : „Îmi place firea dumneavoastră şi, fiindcă aţi fost sinceră, am să fiu şi eu la fel. Cred că sîntem făcute ca să ne înţelegem foarte bine. Vai ! frumoasă doamnă, ce rău mă cunoaşteţi dacă mă judecaţi după tot binele pe care domnul, soţul dumneavoastră, vi l-a spus despre mine sau după înfăţişarea mea ursuză ! Eu numai duşmana plăcerilor nu sînt. Mă fac slujitoarea soţilor geloşi tocmai ca să pot sluji mai bine femeile drăguţe. De multă vreme am deprins meşteşugul prefăcătoriei şi, pot zice, astfel sînt de două ori mulţumită, fiindcă mă bucur atît de plăcerile viciului cît şi de reputaţia pe care o dă virtutea. Ca să vorbim drept, lumea nu-i virtuoasă decît numai aşa : virtutea adevărată e prea ostenitoare şi de aceea oamenii de astăzi se mulţumesc numai cu aparenţele virtuţii. Lasă-mă să te conduc eu, urmă guvernanta. Îl păcălim noi pe bătrînul doctor Oloroso ! Are să aibă şi el soarta pe care a avut-o domnul Apuntador. Nu văd de ce fruntea unui medic ar fi mai respectabilă decît aceea a unui spiţer. Bietul Apuntador ! multe şotii i-am mai făcut, nevastă-sa şi cu mine ! Ce drăguţă era doamna aceea ! Ce fire plăcută avea ! Dumnezeu s-o

aibă în sfînta lui pază. Vă pot asigura că și-a petrecut bine tinerețea. Nici nu știu cîți amanți i-am adus în casă și bărbatu-său habar n-avea! Așa că, doamnă, priviți-mă cu ochi mai buni și fiți convinsă că oricît o fi fost de iscusit scutierul cel bătrîn care vă slujea, n-ați pierdut nimic prin acest schimb. Am să vă fiu poate mai de folos decît el." Îți închipui acuma, Diego, urmă Mergelina, cît de bine mi-a părut cînd am auzit-o destăinuindu-se cu atîta sinceritate. Și eu, care credeam că e strașnic de virtuoasă! Ce greșit sînt judecate femeile. Cu sinceritatea ei, m-a cîștigat imediat. Am îmbrățișat-o cu o bucurie care îi arăta cît de încîntată sînt c-o am pe ea de guvernantă. Pe urmă, i-am spus cu de-amănuntul sentimentele mele și am rugat-o să-mi înlesnească o întîlnire cu dumneata, cît mai repede. Asta a și făcut. Azi-dimineață a trimis-o pe baba aceea care a venit la dumneata; e pricepută în treburi de astea și Melancia s-a mai folosit de ea de multe ori cînd era pe lîngă soția spițerului. Și acuma, ceva și mai nostim, adăugă ea rîzînd; cînd i-am spus că bărbatu-meu, de obicei, doarme dus toată noaptea, s-a culcat lîngă el și acuma îmi ține locul.

— Asta nu cred că-i bine, doamnă, am zis eu. Bărbatul dumneavoastră poate să se trezească și să vadă șolticăria.

— N-are să vadă nimic, spuse ea repede. N-ai nici o grijă și nu-ți strica plăcerea pe care trebuie s-o ai cu o femeie tînără, atunci cînd ea îți vrea numai binele.

Soția doctorului, văzînd cum, cu toate vorbele ei, mie tot îmi era frică, a făcut tot ce putea ca să mă liniștească. Și așa de bine a făcut, încît a izbutit. Nu mă mai gîndeam acum decît să mă folosesc de acest prilej prielnic. Dar tocmai cînd zeul Cupidon, urmat de rîsete și jocuri, se pregătea să mă facă fericit, auzim deodată că bate cineva tare în ușa de la stradă. Într-o clipă, Amor și cu alaiul lui au pierit ca niște păsări sfioase pe care un zgomot puternic le sperie. Mergelina mă ascunse repede sub o masă, suflă în lampă și, așa cum se înțelese cu guvernanta pentru cazul cînd s-ar ivi vreo piedică de acest soi, se repezi către odaia în care dormea bărbatu-său. În vremea asta, bă-

tăile în ușă se făceau tot mai dese și mai tari ; răsuna toată casa. Medicul s-a trezit și a început s-o strige pe Melancia. Aceasta s-a sculat din pat, deși doctorul, care credea că-i nevastă-sa, striga la ea să nu se scoale, și se duse lîngă stăpînă-sa, care, simțind-o alături de ea, o strigă și ea pe Melancia și-i spune să se ducă să vadă cine bate la ușă.

— Doamnă, îi răspunse atunci guvernanta, aici sînt, culcați-vă că văd eu cine-i. În vremea asta, Mergelina s-a dezbrăcat și s-a culcat în pat lîngă doctor, iar acesta habar n-a avut că a fost păcălit. E drept însă că scena aceasta a fost jucată pe întuneric de două actrițe, dintre care una era neîntrecută, iar cealaltă îi călca pe urme, gata s-o ajungă.

Guvernanta, care-și pusese și ea un capot, veni în curînd cu o lumînare în mînă.

— Domnule doctor, îi zise ea stăpînului, sculați-vă, vă rog. Pe Fernandez de Buendia, librarul, vecinul nostru, l-a lovit damblaua ; a venit cineva de la el să vă cheme ; duceți-vă repede.

Medicul se îmbrăcă în grabă și ieși. Nevastă-sa, cu un capot pe ea, a venit cu guvernanta în odaia unde eram. M-au scos de sub masă mai mult mort decît viu.

— Nu te teme, Diego, îmi spuse Mergelina. Vino-ți în fire, că nu-i nimic.

Și îmi povesti în cîteva cuvinte cum se petrecuseră lucrurile. Voi după aceea să înnoade iar vorba noastră, care fusese curmată adineauri. Guvernanta însă nu ne-a mai lăsat.

— Doamnă, zise ea, poate că librarul a murit și atunci soțul dumneavoastră se întoarce repede. De altfel, adăugă ea văzîndu-mă rebegit de frică, ce să mai faci acuma cu bietul băiat ? N-ar mai fi în stare să stea de vorbă cum trebuie. Mai bine să plece acasă și să amînăm pe mîine.

Dona Mergelina se învoi cu părere de rău, fiindcă îi plăcea mai mult prezentul ; și cred că a fost foarte supărată că n-a putut să-i pună doctorului pe frunte noua podoabă pe care i-o hărăzea.

Cît despre mine, nu mă întristam atîta că pierdusem cele mai prețioase dovezi ale dragostei, cît mă bucuram că scăpasem de primejdie. M-am dus acasă și o bună parte din noapte m-am tot gîndit la întîmplarea mea. La început, mi-am zis să nu mă duc la întîlnire a doua zi seara. Nu puneam pe întîlnirea asta mai mult temei decît pe cealaltă. Dracul însă, care se ține toată vremea după noi, sau mai degrabă în asemenea împrejurări chiar ne apucă, îmi șopti la ureche că aș fi un prost să mă opresc la jumătatea drumului. Mi-o înfățișă pe Mergelina cu și mai mulți nuri și îmi arăta în gînd plăcerile care mă așteptau. M-am hotărît deci să-mi urmez drumul început și lăgăduindu-mi să fiu mai dîrz, m-am dus a doua zi, foarte vesel, la ușa doctorului, cu puțin înainte de miezul nopții. Cerul era întunecat; nu vedeam nici o stea. Am mieunat de vreo două-trei ori ca să dau de veste că am sosit și fiindcă nimeni nu venea să-mi deschidă, nu m-am mulțumit numai să miaun, am început să imit toate felurile de strigăte pe care le scot pisicile și pe care le învățasem de la un cioban din Olmedo. Am izbutit așa de bine, încît un vecin, care tocmai se întorcea acasă, luîndu-mă drept unul din animalele ale căror miorlăituri le imitam, a luat o piatră și a azvîrlit în partea unde eram eu, spunînd: „Cîț, pisica dracului!" Piatra m-a nimerit în cap și o clipă am fost așa de amețit, încît mai că era să cad jos. Am simțit că-mi făcuse o rană destul de mare. Asta m-a lecuit de aventuri galante și amorul meu, împrăștiindu-se o dată cu sîngele care-mi curgea, m-am dus acasă și i-am trezit pe toți. Stăpînu-meu îmi legă rana și spuse că-i primejdioasă. Totuși, nu a avut urmări rele și peste trei săptămîni nici nu se mai cunoștea. În toată vremea asta, n-am mai auzit nimic de Mergelina. Dona Melancia, ca s-o îndepărteze de mine, îi găsise, se vede, pe altcineva. De altfel, puțin îmi păsa; cum m-am vindecat, am și plecat din Madrid să-mi încep drumul prin țară.

Capitolul VIII

DESPRE ÎNTÎLNIREA LUI GIL BLAS ŞI A TOVARĂŞULUI SĂU CU UN OM CARE MUIA BUCĂŢI DE PÎINE ÎNTR-UN IZVOR ŞI DESPRE CELE CE AU VORBIT CU DÎNSUL.

Diego de la Fuente mi-a mai povestit şi alte lucruri care i se întîmplaseră după aceea ; mi se par însă aşa de puţin vrednice de a fi însemnate aici, încît nu voi pomeni de ele. Am fost totuşi silit să le ascult şi povestirea lor a fost destul de lungă ; a ţinut pînă am ajuns la Puente de Duero. Ne-am oprit în tîrgul acesta pînă a doua zi. Am poruncit la han o supă de varză şi am spus să ne pună la frigare un iepure, pe care mai întîi l-am cercetat cu mare grijă. Ne-am urmat drumul în zorii zilei, după ce ne-am umplut burduful cu un vin bunişor şi raniţa cu cîteva bucăţi de pîine şi cu jumătatea de iepure care ne mai rămăsese de la cină.

După ce am mers cale de vreo două leghe, ni s-a făcut foame ; zărind, la vreo două sute de paşi de drumul mare, cîţiva copaci stufoşi care făceau în mijlocul cîmpului un umbrar foarte plăcut, ne-am dus să poposim în locul acela. Acolo dădurăm de un om de vreo douăzeci şi şapte-douăzeci şi opt de ani, care muia bucăţi de pîine uscată într-un izvor. Lîngă el, pe iarbă, era întinsă o sabie lungă şi o raniţă pe care şi-o luase din spate. Era prost îmbrăcat, dar bine făcut şi cu o înfăţişare distinsă. I-am spus bună ziua după cuviinţă ; ne-a răspuns şi el la fel. Apoi ne-a arătat bucăţile de pîine şi ne-a întrebat cu voie bună dacă vrem să-i ţinem tovărăşie la masă. I-am răspuns că da, numai să ne îngăduie, pentru a face masa mai substanţială, să dăm şi noi partea noastră. Consimţi bucuros şi noi ne-am scos merindele, fapt pe care necunoscutul îl întîmpină cu plăcere.

— Bine, domnilor, zise el nemaiputînd de bucurie, d-apoi asta e mîncare, nu glumă ! Cum văd eu, sînteţi oameni prevăzători. Eu, cînd pornesc la drum, nu-mi iau atîtea precauţii. Mă las mai mult la voia întîmplării. Cu toate acestea, deşi mă vedeţi în starea asta,

pot să spun fără să mă laud că fac uneori o impresie destul de strălucită. Știți dumneavoastră că de obicei mi se spune prinț și merg urmat de o suită?

— Am înțeles, zise Diego. Vreți să ne spuneți cu asta că sînteți actor.

— Ați ghicit, răspunse celălalt. Joc teatru de mai bine de cincisprezece ani. De copil chiar jucam roluri mai mici.

— Drept să vă spun, replică bărbierul clătinînd din cap, îmi vine greu să vă cred. Eu știu cum sînt actorii; domnii aceștia nu merg ca dumneavoastră, pe jos, și nu mănîncă așa cum mănîncă schimnicii. Eu cred că la teatru nici de aprins lumînările nu erați bun.

— Puteți crede ce vreți despre mine, spuse histrionul; dar să știți că joc rolurile prime; pe amorezi eu îi fac.

— Dacă-i așa, zise tovarășul meu, vă felicit și sînt încîntat că domnul Gil Blas și cu mine avem cinstea să stăm la masă cu un om atît de însemnat.

Am început atunci să rontăim pîinea și rămășițele prețioase ale iepurelui, îmbrățișînd atît de zdravăn burduful, încît l-am deșertat repede-repede. Eram atît de ocupați tustrei cu ceea ce făceam, încît aproape nici n-am vorbit toată vremea asta; dar, după ce am mîncat, am început iar vorba.

— Mă mir, spuse actorului bărbierul, că treburile, după cît se pare, nu vă merg tocmai bine. Un erou de teatru, ca dumneavoastră, să fie așa de nevoiaș! Iertați-mă dacă vă spun atît de sincer ce gîndesc!

— Nu face nimic! zise actorul. Se vede că nu-l cunoașteți pe Melchior Zapata. Slavă Domnului, eu nu sînt un om supărăcios. Chiar îmi place că vorbești cu atîta sinceritate, fiindcă și mie îmi place să spun ce am pe inimă. Mărturisesc bucuros că nu sînt bogat. Uite, urmă el arătîndu-și hainele căptușite cu afișe de teatru, asta e stofa pe care o întrebuințez drept căptușeală; și dacă vreți să-mi vedeți garderoba, am să vă satisfac curiozitatea.

Scoase din raniță o haină cu ceaprazuri de argint fals, un coif ruginit, cu cîteva pene pleoștite, niște

ciorapi de mătase numai găuri și niște pantofi de marochin roșu foarte scîlciați.

— După cum vedeți, zise el, sînt cam pirpiriu.

— Mă mir, replică Diego ; nu sînteți însurat, n-aveți copii ?

— Ba sînt însurat și am o soție frumoasă și tînără, spuse Zapata, dar ce folos ? Ascultați și minunați-vă de steaua mea cea proastă ! M-am însurat cu o actriță drăguță, nădăjduind că n-are să mă lase să mor de foame și cînd colo, spre nenorocul meu, e de o cumințenie neclintită. Cine dracu nu s-ar fi păcălit cum m-am păcălit eu ? A trebuit ca printre actrițele de provincie să fie una cinstită și cuminte și tocmai aceea mi-a căzut mie pleașcă.

— Asta-i chiar nenoroc, spuse bărbierul. De ce n-ați luat și dumneavoastră o actriță de la Madrid ? Ați fi găsit sigur ceea ce vă trebuie

— Da, așa e, zise histrionul : dar ce să-i faci, unui actoraș de provincie nu-i este îngăduit să se ridice cu gîndul pînă la acele frumoase eroine din capitală. Asta ar putea s-o facă un actor din trupa Teatrului Regal ; dar chiar și printre aceștia sînt unii care se văd obligați să-și caute în oraș ce le trebuie ; noroc că orașul e bine aprovizionat și se găsesc în el femei care prețuiesc cel puțin tot atîta cît prințesele scenei.

— Si nu v-ați gîndit, îl întrebă tovarășul meu, să intrați în trupa asta ? Trebuie numaidecît să fii cu stea în frunte ca să intri ?

— Aș, de unde, ce stea în frunte ? Vreți să glumiți poate ? Sînt douăzeci de actori. Da ia întrebați publicul ce gîndește și o să vedeți ce frumos vorbește despre dînșii. Mai bine de jumătate ar merita să mai umble și acuma prin țară cu ranița în spate. Și totuși, nu-i ușor să fii primit în trupa lor. Trebuie să împingi parale multe sau să ai prieteni puternici care să sprijine slăbiciunea talentului. Știu și eu ceva în privința asta, fiindcă tocmai am debutat deunăzi la Madrid și am fost huiduit și fluierat cumplit, deși ar fi trebuit să fiu aplaudat. Și doar am zbierat, am luat-o razna și mi-am ieșit cumplit din fire ; ba chiar, în toiul unei tirade, i-am

repezit prințesei mele un pumn sub bărbie ; într-un cuvînt, am jucat așa cum joacă marii actori din Madrid. Și totuși, același public căruia îi place felul acesta de a juca atunci cînd îl vede la dînșii, cînd l-a văzut la mine nu i-a plăcut. Iată ce înseamnă o părere preconceputâ. Și așa, acuma, văzînd că jocul meu nu place și neavînd cu ce să mă fac primit în trupă, în ciuda celor care m-au fluierat, mă întorc la Zamora. Mă duc iar la nevastă-mea și la colegii mei. Știu că nu le prea merge grozav acolo ; numai de n-am fi siliți să umblăm cu cheta ca să putem aduna cîteva parale și să plecăm în alt oraș, cum am mai făcut de multe ori ! Cu vorbele acestea, prințul de teatru se sculă, își luă raniță și sabia și plecă spunîndu-ne grav : Rămîneți cu bine, domnilor, și zeii să vă ocrotească !

— Iar dumneavoastră, răspunse Diego, să vă găsiți la Zamora soția schimbată și bine chivernisită.

Domnul Zapata plecă și, după cîțiva pași, în timp ce mergea, începu să gesticuleze și să declame. Bărbierul și cu mine am început să fluierăm, ca să-i aducem aminte de debutul lui. Fluierăturile îi ajunseră la ureche ; îi veniră în minte huiduielile de la Madrid și întoarse capul, dar văzînd că rîdeam de el, nu se supără, făcu haz de necaz și își căută de drum rîzînd cu hohote. Noi, la fel, am rîs cît am putut și după aceea am luat-o iar la picior pe drumul mare.

Capitolul IX

ÎN CE STARE ȘI-A GĂSIT DIEGO FAMILIA ȘI DUPĂ CE PETRECERI ANUME EL ȘI CU GIL BLAS S-AU DESPĂRȚIT.

În seara acelei zile, am poposit și am dormit între Moyados și Valpuesta, într-un sat al cărui nume nu-l mai știu ; iar a doua zi, pe la unsprezece dimineața, am ajuns în cîmpia unde-i Olmedo.

— Domnule Gil Blas, îmi spuse tovarășul meu, uite, acesta e locul meu de baștină. Nu-l pot vedea fără să mă înduioșez, lucru, de altfel, firesc, pentru că fiecărui om i-s dragi locurile unde s-a născut.

— Domnule Diego, i-am răspuns eu, cred că un om care arată atîta dragoste pentru locul unde s-a născut, ar fi trebuit să vorbească despre el mai frumos decît ai vorbit dumneata. Olmedo, după cum văd, seamănă a oraș și dumneata mi-ai spus că-i un sat. Măcar tîrg trebuia să-i spui.

— Îmi iau înapoi vorbele urîte pe care le-am spus despre el, zise bărbierul, dar trebuie să mărturisesc totodată că după ce am văzut Madridul, Toledo, Saragoza și alte orașe mari, prin care am fost cînd am cutreierat toată Spania, orașele mai mici îmi par sate.

În timp ce înaintam pe drum, văzurăm că la marginea orașului se adunase o mulțime de lume. Iar cînd am ajuns mai aproape și am putut vedea mai bine, am avut ce să privim.

Trei corturi mari erau întinse la oarecare depărtare unul de altul ; în preajma lor, mai mulți bucătari cu ajutoarele lor pregăteau un ospăț. Unii puneau tacîmuri pe niște mese lungi, întinse în corturi, alții turnau vin în bărdace de lut. Alții stăteau pe lîngă oalele ce fierbeau și alții, în sfîrșit, întorceau niște frigări cu tot felul de cărnuri. Mai mult decît la orice altceva însă, eu mă uitam la o scenă care fusese ridicată acolo. Decorurile de carton erau colorate și încărcate de inscripții grecești și latinești. Cum văzu inscripțiile, bărbierul îmi spuse :

— Toate cuvintele acestea grecești miros grozav a unchiul Tomas. Pun rămășag că asta e opera lui, fiindcă trebuie să știi că-i un om învățat. Știe pe de rost o mulțime de cărți de școală. Ce mă supără e că, atunci cînd vorbește, pomenește mereu de vreun pasaj din ele și asta nu place la toată lumea. Unchiu-meu a tradus din poeții greci și latini. Știe antichitatea ca pe apă, așa cum se vede din observațiile foarte frumoase pe care le-a făcut. Fără el, n-am fi știut niciodată că la Atena copiii plîngeau cînd erau bătuți la fund. Datorim această descoperire marii lui erudiții.

După ce tovarășul meu și cu mine ne-am uitat la toate lucrurile despre care am vorbit acuma, am vrut să aflăm de ce făceau aceste pregătiri. Tocmai voiam să întrebăm cînd, văzînd pe un bărbat care părea să fie ordonatorul serbării, Diego spuse că e domnul Tomas de la Fuente și ne-am dus amîndoi repede la el. Învățătorul la început nu-l cunoscu pe tînărul bărbier, fiindcă se schimbase mult de zece ani încoace, dar după aceea, cînd a văzut că-i el, l-a îmbrățișat din toată inima și i-a spus :

— Bine ai venit, dragă nepoate Diego, iată-te întors în orașul care te-a văzut născîndu-te ! Ai venit să-ți vezi părinții și cerul te-a adus din nou sănătos și voinic în sînul familiei. O zi de trei și de patru ori fericită ! *Albo dies notanda lapillo* [1]. O mulțime de noutăți pe-aici, dragul meu ! Unchiul tău Pedro, scriitorul, a căzut jertfă lui Pluton [2]. A murit acum trei luni. Zgîrcit cum era, toată viața lui s-a temut că n-are să aibă chiar lucrurile cele mai de trebuință. *Argenti pallebat amore* [3]. Deși, pe lîngă altele, avea pensiile pe care i le făcuseră cîțiva nobili, nu cheltuia nici zece pistoli pe an. Chiar și pe valetul care-l servea nu-l plătea el. Zăludul ăsta, mai nebun decît grecul Aristip, care în pustia Libiei și-a pus sclavii să arunce bogățiile pe care le duceau în spate pentru că erau prea grele și nu puteau merge din cauza lor, acest zălud, zic, strîngea tot aurul și argintul pe care-l putea aduna. Și pentru cine ? Pentru niște moștenitori pe care nu voia să-i vadă în ochi ! A lăsat o avere de treizeci de mii de ducați, bani pe care tată-tău, unchiu-tău Bernardo și cu mine ni i-am împărțit. Acuma putem să ne chivernisim bine copiii. Frate-meu Nicolas a și măritat-o pe soră-ta Teresa. A dat-o după băiatul unuia dintre alcazii [4] noștri. *Connubio junxit stabili propriamque dicavit* [5]. Tocmai această căsătorie, încheiată

---

[1] Zi de însemnat cu o pietricică albă (adică zi fericită) (lat.).

[2] Regele infernului și zeul morților în mitologia elină.

[3] De dragul banilor tremura (Horațiu, *Satire*, II, III, 78).

[4] Alcade, magistrat municipal.

[5] *I-a unit cu o legătură trainică și a hărăzit-o să fie a lui.* (Vers parafrazat din Vergiliu, *Eneida*, I, 73.)

sub cele mai fericite auspicii, o sărbătorim de două zile cu mare alai. Am întins pe cîmp aceste corturi. Fiecare moştenitor al lui Pedro îşi are cortul lui şi fiecare ia cîte o zi întreagă pe seama lui toată cheltuiala. Păcat că n-ai venit mai devreme, să fi văzut începutul petrecerii. Alaltăieri, în ziua nunţii, a plătit tată-tău. A dat un ospăţ strașnic şi după aceea au fost jocuri. Ieri a dat masa unchiu-tău, marchitanul, şi ne-a oferit o petrecere pastorală. A costumat în păstori zece băieţi chipeşi şi zece fete. Ca să-i gătească frumos, şi-a scos din prăvălie toate panglicile şi toate fireturile. Băieţii şi fetele au dansat şi au cîntat tot felul de cîntece duioase şi uşoare. Totuşi, deşi nimic nu putea fi mai drăgălaş, spectatorilor nu le-a prea plăcut. Cred că pastorala nu mai place aşa cum plăcea altădată. Astăzi, urmă el, dau eu serbarea. Am să le ofer tîrgoveţilor din Olmedo un spectacol pe care l-am compus eu. *Finis coronabit opus*[1] ! Am pus să se ridice o scenă pe care, cu ajutorul lui Dumnezeu, voi prezenta, jucată de şcolarii mei, o piesă scrisă de mine şi care are ca titlu : *Petrecerile lui Muley Bugentuf, sultanul Marocului*. Are să fie foarte bine jucată, pentru că am nişte şcolari care declamă ca actorii de la Madrid. Sînt nişte băieţi de familie bună, din Penafiel şi Segovia, care stau în gazdă la mine. Strașnici actori. E drept că eu i-am învăţat. Declamaţia lor va purta pecetea maestrului *ut ita dicam*[2]. Cît despre piesă, nu-ţi spun nimic. Vreau să-ţi las plăcerea surprizei. Atîta numai am să-ţi spun, că are să entuziasmeze pe spectatori. E unul din subiectele acelea tragice care zguduie sufletul cu imaginile funebre pe care le înfăţişează. Eu sînt de părerea lui Aristotel : trebuie să stîrneşti groaza. Dacă m-aş fi consacrat teatrului, aş fi adus pe scenă numai prinţi iubitori de sînge, numai eroi asasini ! M-aş fi scăldat în sînge. În tragediile mele, ar fi murit pe scenă nu numai personajele principale, ci chiar şi slujitorii. Aş fi ucis pînă şi pe sufler. Îmi place numai ceea ce înspăimîntă, asa e gustul meu. Tragediile de

[1] Sfîrşitul va încununa opera (lat.).

[2] Ca să zic aşa (lat.).

felul acesta înflăcărează mulțimea, nutresc luxul actorilor și dau autorilor o viață tihnită.

În timp ce își sfîrșea vorba, văzurăm ieșind din sat o mulțime de bărbați și femei. Erau mirii, însoțiți de rude și prieteni ; vreo zece-doisprezece muzicanți mergeau în frunte ; cîntau toți deodată și alcătuiau astfel un concert foarte zgomotos. Le-am ieșit în întîmpinare și Diego le-a spus cine este. Chiote de bucurie se auziră și toți s-au repezit să-l vadă mai de-aproape. Nici nu mai putea prididi să primească toate mărturiile de prietenie ce i se aduceau. Toată familia și chiar toți cei care erau de față, îl copleșiră cu îmbrățișări. După aceea, tată-său îi spuse :

— Bine ai venit, Diego. După cum vezi, ne-am mai îngrășat de cînd ai plecat ; deocamdată atîta ; am să-ți spun eu pe urmă mai multe.

În vremea asta, toți se îndreptară spre corturi, intrară și se așezară la mesele întinse. Eu nu m-am îndepărtat de lîngă tovarășul meu și am stat amîndoi la masă cu însurățeii ; mi s-au părut bine potriviți. Ospățul a ținut mult, pentru că învățătorul, din mîndrie, a vrut să dea trei feluri de mîncare, ca să-i întreacă pe frații lui care nu fuseseră așa de darnici.

După ospăț, toți mesenii arătară o mare dorință de a vedea piesa domnului Tomas de la Fuente, nefiind nici o îndoială, ziceau ei, că opera unui talent ca al lui e vrednică să fie văzută. Ne-am apropiat de scena în fața căreia muzicanții se și așezaseră ca să cînte în antracte. Am așteptat, în mijlocul unei adînci tăceri, să înceapă reprezentația și în curînd actorii intrară în scenă, iar autorul, cu poemul în mînă, se așeză în culise ca să le sufle. Avusese dreptate cînd ne spusese că piesa era tragică, fiindcă din actul întîi, chiar sultanul Marocului, ca să mai petreacă puțin, a omorît cu arcul o sută de sclavi. În actul al doilea, a tăiat capul la treizeci de ofițeri portughezi, pe care un căpitan al lui îi făcuse prizonieri în război. În sfîrșit, în actul al treilea, monarhul acesta, sătul de femeile pe care le avea, dădu cu mîna lui foc unui palat în care erau închise și-l făcu scrum împreună cu ele. Sclavii mauri și ofițerii portughezi erau niște figuri

făcute din nuiele împletite cu mult meșteșug și palatul, care era de carton, a fost aprins cu un foc de artificii. Incendiul acesta, însoțit de vaiete ce parcă ieșeau din mijlocul flăcărilor, a încheiat piesa și reprezentația s-a sfîrșit astfel în chip cu totul plăcut. Tot cîmpul a răsunat de aplauzele cuvenite unei tragedii atît de frumoase ; asta a dovedit că poetul avea gust și știa să-și aleagă subiectele.

Credeam că n-are să mai fie nimic de văzut după *Petrecerile lui Muley Bugentuf*, dar mă înșelam. Timbale și trompete vestiră că mai era un spectacol și anume împărțirea premiilor. Tomas de la Fuente, ca să facă mai solemnă serbarea, dăduse o lucrare școlarilor lui, atît externilor cît și internilor, și azi trebuia să împartă, celor care izbutiseră mai bine, cărți cumpărate din banii lui la Segovia. Pe scenă fură aduse două bănci lungi școlărești și un dulap plin de cărți frumos legate. După aceea, toți actorii se adunară iar pe scenă și se strînseră în jurul lui Tomas, care își dădea niște ifose chiar ca un director de colegiu. Ținea în mînă o foaie de hîrtie pe care erau scrise numele celor premiați. Dădu sultanului Marocului hîrtia și acesta începu a ceti cu glas tare. Fiecare școlar strigat se ducea respectuos să primească o carte din mîinile magistrului ; apoi era încununat cu lauri și pe urmă îi punea să șază pe una din cele două bănci, ca lumea să-l vadă și să-l admire. Oricît a vrut învățătorul să mulțumească pe toată lumea, tot n-a izbutit, fiindcă după ce a împărțit internilor aproape toate premiile, așa cum e obiceiul, mamele cîtorva externi s-au supărat și l-au învinuit de părtinire pe magistru. Și astfel, serbarea asta, care pînă atunci îi adusese numai glorie, era să se isprăvească tot așa de rău ca și ospățul lapiților [1].

---

[1] Lapiții, popor mitologic din Tesalia ; la nunta lui Pirithous, fiul unui rege al lapiților, au fost poftiți și Centaurii, ființe mitologice cu trup pe jumătate de cal și pe jumătate de om ; aceștia s-au îmbătat și s-au luat la bătaie cu gazdele.

CARTEA A TREIA

Capitolul I

DESPRE SOSIREA LUI GIL BLAS LA MADRID ŞI DESPRE PRIMUL STĂPÎN PE CARE L-A SLUJIT ÎN ACEST ORAŞ.

Am stat o bucată de vreme la Diego. Pe urmă, m-am însoţit cu un negustor din Segovia, care tocmai trecea prin Olmedo. Dusese cu patru catîri nişte mărfuri la Valladolid şi acuma se întorcea acasă. Pe drum, ne-am cunoscut mai bine şi ne-am împrietenit, aşa că, atunci cînd am ajuns la Segovia, negustorul m-a poftit să trag la el în gazdă. Am stat la dînsul vreo două zile şi, cînd am plecat la Madrid cu un catîrgiu, mi-a dat o scrisoare, rugîndu-mă s-o duc chiar eu persoanei căreia îi era adresată, dar fără să-mi spună că era o scrisoare de recomandaţie. Am dus domnului Matheo Melendez scrisoarea. Acesta era un negustor de pînzeturi care stătea pe lîngă Puerta del Sol [1], colţ cu strada Tîmplarilor. Cum a deschis plicul şi a cetit ce era înăuntru, mi-a şi spus cu prietenie :

— Domnule Gil Blas, Pedro Palancio, corespondentul meu, îmi scrie despre dumneata atît de frumos, încît nu pot să nu te poftesc să locuieşti la mine. Mă mai roagă să-ţi găsesc o slujbă bună. E un lucru pe care am

[1] Piaţă foarte cunoscută, la Madrid.

să-l fac cu plăcere. Sînt convins că n-are să-mi fie greu să-ți găsesc un loc care să-ți convie.

Am primit propunerea lui Melendez cu atît mai bucuros, cu cît banii mei se topeau văzînd cu ochii. Dar n-am stat mult pe capul lui. Peste vreo săptămînă, îmi spuse că a vorbit de mine cu un senior, cunoscut de-al lui, care avea nevoie de un valet și că, foarte probabil, am să intru în slujbă la dînsul. Și cum acela sosi tocmai atunci, Melendez îi spuse, arătîndu-mă :

— Seniore, acesta este tînărul de care v-am vorbit ; e un băiat cinstit și moral. Răspund de el ca de mine însumi.

Seniorul se uită bine la mine, spuse că figura mea îi plăcea și că mă va lua în slujba lui.

— Să vie cu mine, adăugă el, am să-i arăt ce are de făcut.

Apoi spuse negustorului bună ziua și mă duse cu dînsul pe strada mare, pînă în fața bisericii Sfîntul Filip. Am intrat într-o casă destul de arătoasă, din care el ocupa o parte. Am urcat vreo cinci sau șase trepte și am pătruns într-o odaie închisă cu două uși zdravene, dintre care una avea o ferestruică cu gratii. Din odaia asta am trecut în alta, unde era un pat și alte mobile, mai mult curate decît scumpe.

După cum noul meu stăpîn mă cercetase cu de-amănuntul la Melendez, tot așa și eu m-am uitat la el cu multă atenție. Era un om de vreo cincizeci și ceva de ani și care avea o înfățișare rece și serioasă. Mi s-a părut blajin la fire și mi-a plăcut. M-a întrebat de unde sînt, ce neamuri am și, mulțumit de răspunsul meu, mi-a spus :

— Gil Blas, după cît văd, ești un băiat cumsecade : mă bucur că ai intrat în slujba mea. Eu cred că și tu ai să fii mulțumit ; am să-ți dau șase reali pe zi, în care intră hrana, întreținerea și simbria, fără să mai pun la socoteală cîștigurile mai mărunte pe care ai să le poți avea la mine. Slujba n-are să fie prea grea. Nu stau la masă acasă, mănînc în oraș. Ai să-mi perii hainele și după aceea toată ziua ai să faci ce vrei. Atîta numai că seara să vii devreme acasă și să mă aștepți la ușă. Asta e tot ce cer de la tine.

După ce îmi prescrise astfel îndatoririle mele, scoase din buzunar șase reali și mi-i dădu, începînd astfel să îndeplinească ce făgăduise. După aceea, am ieșit împreună. Încuie ușile cu mîna lui și, luînd cheile cu dînsul, îmi spuse :

— Și acum, dragul meu, nu veni după mine ; du-te unde vrei, plimbă-te prin oraș, dar deseară, cînd mă întorc, să te găsesc aici pe scară.

Pe urmă a plecat și m-a lăsat să fac ce-oi crede de cuviință.

„Cinstit vorbind, Gil Blas, mi-am spus eu, un stăpîn mai bun nu puteai să găsești. Un om care, ca să-i perii hainele și să-i faci odaia în fiecare dimineață, îți dă șease reali pe zi și voie să te plimbi și să petreci ca un școlar în vacanță ! Strașnic ! Mai bună slujbă nici nu se poate închipui ! Nu mă mir de loc de pofta grozavă pe care-o aveam să vin la Madrid ; se vede că presimțeam norocul care mă aștepta aici." Mi-am petrecut ziua umblînd pe străzi și uitîndu-mă la o mulțime de lucruri care erau noi pentru mine ; am avut din belșug ce să fac. Seara, după ce am mîncat la un birt aproape de casă, m-am dus repede la locul unde stăpînu-meu îmi poruncise să mă aflu. A venit și el trei sferturi de ceas după mine. Fu mulțumit de punctualitatea mea.

— Foarte bine, spuse el, asta-mi place. Îmi plac slujitorii care-și fac slujba așa cum trebuie.

Descuie apoi cele două uși și le încuie iar, după ce am intrat în casă. Cum n-aveam lumină, a scos o cremene și un fitil, a scăpărat și a aprins o lumînare. L-am ajutat să se dezbrace. După ce s-a culcat, am aprins, la porunca lui, o lampă care era pe marginea căminului și am luat lumînarea cu mine în vestibul, unde m-am culcat și eu pe un pătuț fără polog. A doua zi dimineața, s-a sculat pe la vreo nouă. I-am periat hainele. Mi-a numărat șase reali și apoi mi-a dat drumul pînă seara. A ieșit și el după ce a încuiat iar cu mare grijă ușile și iată-ne din nou pe amîndoi plecați de acasă toată ziua.

Asta era viața noastră și mie îmi plăcea foarte mult. Cel mai nostim era că habar n-aveam cum îl chema pe stăpînu-meu. Nici Melendez nu știa. Știa doar numai

atîta, că venea uneori pe la prăvălie şi cumpăra din cînd în cînd stofă. Vecinii, nici ei nu putură să-mi astîmpere curiozitatea. Îmi spuseră că nu cunoşteau pe stăpînu-meu, deşi locuia acolo de doi ani. Îmi mai spuseră că nu se întîlnea cu nimeni de prin vecini şi unii, care aveau obiceiul să tragă concluzii îndrăzneţe, socoteau că era un om despre care nu puteai să ai o părere tocmai bună. S-a mers chiar şi mai departe decît atîta ; stăpînu-meu a fost bănuit că ar fi un spion al regelui Portugaliei şi unii binevoitori mi-au spus să fiu cu băgare de seamă. Asta m-a neliniştit. M-am gîndit că dacă era aşa, mă găseam în primejdie să văd închisorile Madridului, care nu credeam de loc că ar fi mai plăcute decît altele. Nevinovăţia mea nu putea să mă liniştească în privinţa asta ; necazurile pe care le avusesem mai demult mă făceau să-mi fie frică de justiţie. De două ori pînă acum văzusem că dacă ea nu omoară pe nevinovaţi, în orice caz, în ce-i priveşte, respectă atît de puţin legile ospitalităţii, încît e foarte trist lucru să stai în gazdă la ea.

L-am întrebat pe Melendez ce să fac într-o împrejurare ca asta. Nu ştia nici el ce sfat să-mi dea. Nu-i venea să creadă că stăpînu-meu e spion, dar nici nu putea spune sigur că nu este. M-am hotărît să fiu cu ochii pe stăpînu-meu şi să plec de la dînsul dacă cumva aflu că-i într-adevăr un duşman al statului. M-am gîndit, totodată, că prudenţa şi slujba plăcută pe care o aveam cereau ca mai întîi să mă încredinţez bine că e aşa şi nu altfel. Am început deci să observ ce face şi, ca să-l încerc, i-am spus într-o seară, pe cînd îl ajutam să se dezbrace:

— Nu mai ştiu, domnule, cum trebuie să trăiască cineva ca să nu fie clevetit de nimeni. Lumea e rea grozav. Uite, şi vecinii ăştia ai noştri, ce oameni răutăcioşi! Nici nu ştiţi ce sînt în stare să vorbească despre noi !

— Ei, şi ce pot să spună, Gil Blas ?

— Clevetirea găseşte întotdeauna ceva; virtutea însăşi e subiect de bîrfeală. Vecinii noştri spun că noi sîntem nişte oameni primejdioşi şi curtea ar trebui să fie cu ochii pe noi ; pe scurt, se zice că dumneavoastră aţi fi spion al regelui Portugaliei.

Spunînd asta, m-am uitat la stăpînu-meu așa cum Alexandru cel Mare s-a uitat la doctorul lui[1]; și mi-am adunat toată puterea mea de pătrundere ca să văd ce efect făcuseră asupră-i vorbele mele. Mi s-a părut că deslușesc în stăpînu-meu o tresărire care se potrivea foarte bine cu spusele vecinilor. A stat cîtva timp pe gînduri, fapt care iarăși nu mi s-a părut curat. Totuși, și-a alungat repede tulburarea și mi-a spus destul de liniștit :

— Gil Blas, lasă-i pe vecini să vorbească ce vor : să nu ne stricăm liniștea din pricina vorbelor lor. Să nu ne pese de părerea pe care o are lumea despre noi, de vreme ce nu-i dăm prilejul să-și facă o părere proastă.

După aceea, s-a culcat și m-am dus și eu la culcare, fără a ști ce să mai cred. A doua zi, cînd tocmai ne pregăteam să ieșim, auzirăm deodată că bătea cineva la ușa de la scară. Stăpînu-meu deschise cealaltă ușă și se uită pe ferestruica cu gratii. Văzu un om bine îmbrăcat care îi spuse :

— Seniore cavaler, eu sînt alguazil și am venit să vă spun că domnul corregidor dorește să vorbească cu dumneavoastră.

— Ce vrea cu mine ? întrebă stăpînu-meu.

— Nu știu, seniore, răspunse alguazilul. Duceți-vă la el și o să aflați.

— Îmi pare rău, dar n-am ce să vorbesc cu dumnealui, zise stăpînu-meu și închise repede ușa.

Apoi, după ce se plimbă cîtva timp prin odaie, ca un om căruia, mi se părea mie, că vorbele alguazilului îi dădeau multe de gîndit, îmi puse-n palmă cei șase reali și-mi spuse :

— Dragă Gil Blas, poți să te duci și să-ți petreci ziua unde vrei. Eu n-am să ies deocamdată și n-am nevoie de tine în dimineața asta.

Vorbele acestea mă făcură să cred că se teme să nu fie arestat și că teama asta îl face să stea acasă. Am

---

[1] Alexandru cel Mare, regele Macedoniei (356—323 î.e.n.). Se spune că Alexandru, grav bolnav, a fost înștiințat că medicul lui, cumpărat de Darius, ar intenționa să-l otrăvească. Cînd medicul i-a dat licoarea, Alexandru, fără cea mai mică șovăială, a băut-o, după care i-a arătat medicului scrisoarea cuprinzînd denunțul.

plecat și, ca să văd dacă nu mă înșelam cu bănuielile mele, m-am ascuns într-un loc din care puteam să-l zăresc cînd pleacă. Aș fi fost în stare să stau acolo toată dimineața, dar n-a fost nevoie, fiindcă peste vreun ceas l-am văzut ieșind de acasă și mergînd pe stradă atît de liniștit, încît mi s-au încurcat toate gîndurile. Totuși, departe de a mă lăsa amăgit de speranțe, n-aveam nici o încredere în ce vedeam și asta fiindcă nu-l judecam de loc în chip favorabil pe stăpînu-meu. Mă gîndeam că purtarea lui putea foarte bine să fie prefăcută. Îmi spuneam chiar că rămăsese acasă numai ca să ia cu dînsul aurul și giuvaericalele pe care le avea și acuma pleacă să se ascundă undeva. Eram sigur că n-am să-l mai văd și mă întrebam dacă să mă mai duc deseară să-l aștept la ușă, fiindcă eram convins că va pleca din oraș ca să scape de primejdia ce-l amenință. Totuși, m-am dus. Și, spre mirarea mea, stăpînu-meu s-a întors acasă ca de obicei. S-a culcat fără să arate nici cea mai mică tulburare, iar a doua zi dimineața s-a sculat tot așa de liniștit.

Cînd tocmai isprăvea cu îmbrăcatul, a bătut cineva la ușă. Stăpînu-meu s-a uitat pe ferestruica cu gratii. Văzu că era tot alguazilul care fusese cu o zi mai înainte și-l întrebă ce vrea.

— Deschideți, răspunse alguazilul. E domnul corregidor.

La acest cuvînt înfricoșător, sîngele îmi îngheță în vine ; mă temeam cumplit de acești domni, de cînd trecusem prin mîinile lor, și aș fi vrut în clipa aceea să fiu la o sută de poște de Madrid. Stăpînu-meu însă s-a speriat mai puțin, a deschis ușa și a primit respectuos pe judecător.

— După cum vedeți, spuse corregidorul, nu vin la dumneavoastră cu mare alai. Vreau ca lucrurile să se petreacă fără prea mult răsunet. Deși se spun în oraș o mulțime de lucruri neplăcute pe seama dumneavoastră, eu cred totuși că meritați să fiți tratat cu oarecare blîndețe. Spuneți-mi cum vă numiți și ce faceți la Madrid.

— Seniore, răspunse stăpînu-meu, sînt din Castilia Nouă și mă numesc don Bernardo de Castil Blazo. În

ce privește ocupația, mă plimb, mă duc la teatru și mă întîlnesc în fiecare zi cu cîțiva oameni cu care îmi place să stau de vorbă.

— Aveți, desigur, zise judecătorul, un venit mare.

— Nu, seniore. răspunse stăpînu-meu, n-am nici rente, nici moșii, nici case.

— Bine, dar atunci cu ce trăiți ?

— Am să vă arăt îndată, răspunse don Bernardo, apoi ridică o draperie, deschise o ușă pe care pînă atunci n-o văzusem, pe urmă încă una care era în dosul celei dintîi și îl pofti pe judecător într-o odăiță, unde se afla o ladă mare, plină de monede de aur.

— Seniore, zise el, dumneavoastră știți că spaniolii sînt dușmanii muncii ; totuși, oricît ar urî ei osteneala, pot să vă spun că eu îi întrec în privința asta. Am în mine un fond de lene care mă face să nu fiu bun pentru nici o slujbă. Dacă aș vrea să-mi înalț la rang de virtute metehnele, aș spune că lenea mea este o indolență filozofică ; aș spune că este opera unui spirit care a renunțat la tot ce oamenii caută cu înfrigurare : voi mărturisi însă cu sinceritate că sînt leneș din fire și chiar așa de leneș încît, dacă ar trebui să muncesc ca să trăiesc, cred că mai bine m-aș lăsa să mor de foame. Așadar, ca să duc o viață potrivită cu felul meu de a fi, ca să nu-mi bat capul cu administrarea averii și mai ales ca să n-am nevoie de un administrator, mi-am prefăcut în bani tot patrimoniul meu, care era alcătuit din cîteva moșteniri foarte mari. În lada asta, am cincizeci de mii de ducați. E mai mult decît am nevoie pentru viața mea de-acum înainte, chiar dacă aș trăi un secol. fiindcă nu cheltuiesc mai mult de o mie de ducați pe an, și am trecut de cincizeci de ani. Nu mi-i frică de viitor pentru că, mulțumesc lui Dumnezeu, nu mă dedau la nici unul din cele trei lucruri care îi duc de rîpă de obicei pe bărbați. Nu sînt mîncău ; joc numai de plăcere și cu femeile am încheiat-o. Așa încît nu mă tem că la bătrînețe am să ajung un babalîc muieratic care plătește cu aur femeile.

— Ce fericit sînteți ! îi spuse corregidorul. Sînteți bănuit pe nedrept că ați fi spion. Un spion nu are firea pe care o aveți. Bine, don Bernardo, trăiți și de-acum în-

ainte cum ați trăit pînă acuma. Departe de a vă tulbura liniștea, sînt gata să v-o apăr. Vă cer prietenia și vă ofer în schimb prietenia mea.

— A ! seniore, spuse stăpînu-meu, mișcat de aceste cuvinte îndatoritoare, primesc cu bucurie și stimă laolaltă prețioasa propunere pe care mi-o faceți. Dîndu-mi prietenia dumneavoastră, îmi sporiți averea și mă faceți fericit.

După aceste vorbe, pe care alguazilul și cu mine le auzirăm de la ușa odăiței, corregidorul își luă bună ziua de la don Bernardo, care nu știa cum să-și arate recunoștința. Eu, la rîndul meu, ca să-mi ajut stăpînul să facă onorurile casei, l-am copleșit cu politețea pe alguazil ; i-am făcut o sumedenie de plecăciuni, deși, în fundul sufletului, simțeam față de el disprețul și scîrba pe care orice om de treabă o are în chip firesc față de un alguazil.

Capitolul II

DESPRE MIRAREA CARE L-A CUPRINS PE GIL BLAS CÎND A ÎNTÎLNIT ÎN MADRID PE CĂPITANUL ROLANDO ; DESPRE CIUDATELE LUCRURI PE CARE ACESTA I LE-A POVESTIT.

Don Bernardo de Castil Blazo, după ce conduse pe corregidor pînă în stradă, se întoarse repede să-și încuie lada de bani și toate ușile care o păstrau în siguranță. Pe urmă, am ieșit și unul și altul foarte mulțumiți, el că-și găsise un prieten puternic și eu că mă vedeam și de acum înainte cu cîte șase reali pe zi.

Voind să povestesc lui Melendez această întîmplare, m-am îndreptat către casa lui ; dar, cînd eram pe-aproape, am zărit deodată pe căpitanul Rolando. Mirarea mi-a fost mare întîlnindu-l și m-au cam trecut fiorii cînd l-am văzut. Mă văzu și el, mă opri în drum foarte grav și vorbindu-mi și acum tot de sus ca altădată, îmi po-

rînci să vin cu dînsul. M-am supus tremurînd şi mi-am spus: „Vai! să ştii că vrea să-i plătesc tot ce-i datorez! Oare, unde mă duce? O fi avînd vreo hrubă pe undeva, prin oraş. Să fie al dracului! dacă aş şti că-i aşa, repede i-aş arăta că am picioare bune". Mergeam în urma lui şi mă gîndeam că dacă se opreşte în vreun loc care dă de bănuit, o iau la fugă.

Rolando mi-a împrăştiat curînd teama. A intrat într-o cîrciumă vestită. Am intrat după el. Ceru cel mai bun vin şi spuse cîrciumarului să ne pregătească de mîncare. Ne-am dus într-o odaie în care eram numai eu cu el; căpitanul îmi spuse:

— Te miri, desigur, Gil Blas, că te-ai întîlnit aci cu vechiul tău comandant şi ai să te miri şi mai mult cînd ai să auzi ce-am să-ţi povestesc. Cînd te-am lăsat în hrubă şi am plecat cu toţi tovarăşii mei ca să vindem la Mansilla catîrii şi caii luaţi cu o seară mai înainte, am întîlnit în drum pe fiul corregidorului din Leon, însoţit de patru oameni călări şi bine înarmaţi, care veneau în urma caleştii. Am împuşcat pe doi dintre ei, iar ceilalţi doi au luat-o la fugă. Atunci vizitiul, temîndu-se că-i ucidem stăpînul, strigă la noi cu o voce rugătoare:

— Dragii mei seniori! vă rog, pentru numele lui Dumnezeu, nu omoriţi pe singurul fecior al corregidorului din Leon.

Vorbele acestea nu înduioşară de loc pe cavalerii mei. Dimpotrivă, îi umplură de mînie.

— Domnilor, spuse unul din ei, nu trebuie să lăsăm din mînă pe fiul celui mai mare duşman al unor oameni ca noi. Gîndiţi-vă pe cîţi din tagma noastră i-a trimis tată-său la moarte! Să-i răzbunăm! Să aducem această jertfă zeilor mani[1], care în clipa asta parcă ne-o şi cer. Ceilalţi cavaleri ai mei încuviinţară aceste sentimente şi locotenentul meu tocmai se pregătea să slujească de mare preot în această aducere de jertfe cînd eu, apucîndu-l de braţ, i-am spus:

— Stai! de ce să facem vărsare de sînge degeaba? Să ne mulţumim mai bine numai cu punga acestui

[1] *Manes*, la romani, sufletele morţilor, considerate zeităţi.

tînăr. O dată ce nu se împotrivește, ar fi o barbarie să-l ucidem. De altfel, el nici nu-i răspunzător de faptele tatălui, iar tată-său, și el, își face numai datoria atunci cînd ne condamnă la moarte, tot așa cum ne-o facem și noi pe-a noastră cînd prădăm pe călători.

Am stăruit deci pentru fiul corregidorului și stăruința mea n-a fost zadarnică. I-am luat numai toți banii pe care-i avea și am luat și caii celor doi oameni, pe care îi omorîsem. I-am vîndut împreună cu cei pe care îi duceam la Mansilla ; pe urmă ne-am întors la hrubă, pînă a nu se zări de ziuă. Nu puțin ne-am mirat cînd am văzut că chepengul era ridicat și mirarea ne-a fost și mai mare cînd am văzut-o pe Leonarda legată în bucătărie. Ne-a spus în două cuvinte tot. Ne-am adus aminte de durerea ta de pîntece și am rîs ; am admirat felul în care ne înșelaseși. Niciodată nu te-am fi crezut în stare să ne tragi pe sfoară și te-am iertat fiindcă lucraseși bine. După aceea, am dezlegat-o pe bucătăreasă, i-am poruncit să ne facă ceva de mîncare. Ne-am dus apoi la grajd să vedem de cai ; aici, negrul cel bătrîn, de care de douăzeci și patru de ceasuri nu se îngrijise nimeni, era rău de tot. Am fi vrut să-i dăm ajutor, dar își pierduse cunoștința și ni s-a părut așa de prăpădit, încît, cu toată bunăvoința noastră, l-am lăsat să zacă între viață și moarte. Asta nu ne-a oprit să ne așezăm la masă ; și după ce am mîncat zdravăn, ne-am dus în odăile noastre și am dormit toată ziua. Cînd ne-am sculat, Leonarda ne spuse că Domingo murise. L-am dus în cavoul acela, unde cred că-ți aduci aminte c-ai dormit, și acolo i-am făcut o înmormîntare parcă ar fi avut cinstea să fie un tovarăș de-al nostru.

Cinci sau șase zile după aceea, tocmai voiam să dăm o raită prin împrejurimi, cînd, la ieșirea din pădure, ne-au întîmpinat trei pîlcuri de soldați de-ai Sfintei Hermandad, care parcă ne așteptau acolo ca să sară la noi. La început, n-am zărit decît un pîlc. Nici nu ne-a păsat și, cu toate că erau mai mulți decît noi, ne-am repezit la ei. Dar, în timp ce ne luptam cu dînșii, celelalte două pîlcuri, care izbutiseră să se țină ascunse, s-au năpustit deodată asupra noastră, așa încît vitejia

nu ne-a slujit la nimic ; față de atîția dușmani, a trebuit să ne dăm înfrînți. Locotenentul și doi cavaleri au pierit cu acest prilej. Ceilalți doi și cu mine am fost împresurați și prinși. Și în timp ce două pîlcuri ne duceau la Leon, cel de-al treilea pîlc se duse să ne distrugă ascunzătoarea. O descoperiseră în felul următor : un țăran din Lucano, care se întorcea acasă prin pădure, a zărit chepengul hrubei, pe care tu îl lăsaseși ridicat, fiindcă asta se întîmpla tocmai în ziua cînd ai plecat cu doamna aceea. Țăranul s-a gîndit că acolo trebuie să fie locuința noastră. N-a avut curajul să intre. S-a mulțumit să-și întipărească în minte locurile și, ca să le țină minte și mai bine, a zgîriat cu briceagul cîțiva copaci de prin apropiere și pe urmă cîte un copac din loc în loc, pînă a ieșit din pădure. S-a dus după aceea la Leon ca să spuie corregidorului de această descoperire ; corregidorul s-a bucurat mult, mai ales că îl jefuisem pe fecioru-său. A trimis trei pîlcuri de soldați să ne aresteze și țăranul acela le-a fost călăuză.

Sosirea mea în tîrgul Leonului a fost un spectacol pentru toți locuitorii. Chiar dacă aș fi fost un general portughez făcut prizonier de război, lumea nu s-ar fi îndesat așa de tare să mă vadă. „Uite-l, ziceau, uite-l, ăsta e căpitanul de tîlhari care a băgat spaima în tot ținutul. Ar trebui să-i smulgă mădularele cu cleștele și lui și celor doi care-s cu el." Ne-au adus în fața corregidorului care, cum m-a văzut, a și sărit cu gura pe mine : „Ticălosule, uite că cerul, sătul de destrăbălarea vieții tale, mi te-a dat în mînă să te judec". „Seniore, i-am spus eu, oi fi făcut eu multe rele, dar cu moartea singurului dumneavoastră fiu știu că nu mi-am încărcat sufletul. I-am cruțat viața ; așa că ar trebui să-mi mulțumiți." „Da, sigur, spuse el, unor ticăloși ca tine chiar merită să le mulțumești. Și chiar dacă aș vrea să te scap, îndatoririle slujbei nu mi-ar da voie." După ce spuse acestea, puse să ne închidă într-o temniță. Pe tovarășii mei nu i-a lăsat multă vreme să lîncezească aici. Peste trei zile, au ieșit ca să joace un rol tragic în piața cea mare a orașului. Eu am mai stat închis trei

săptămîni încheiate. Credeam că amînau tortura mea numai ca să o facă mai cumplită şi mă aşteptam la un soi cu totul nou de moarte, cînd, într-o bună zi, corregidorul mă chemă la el şi-mi spuse: „Ascultă-ţi sentinţa: eşti liber. Dacă nu erai tu, fiul meu ar fi fost ucis la drumul mare. Ca tată, am vrut să răsplătesc acest serviciu, dar ca judecător nu puteam să te achit; atunci am scris la curte, ţi-am cerut graţierea şi am căpătat-o. Du-te unde vezi cu ochii. Dar uite ce, eu zic să te foloseşti de prilejul acesta fericit; adună-ţi minţile şi lasă pe totdeauna tîlhăria." Aceste cuvinte m-au mişcat şi am luat drumul Madridului, hotărît s-o încheiu cu viaţa mea de pînă atunci şi să trăiesc liniştit în acest oraş. Aici, am aflat că mama şi cu tata muriseră şi moştenirea am găsit-o în mîinile unei bătrîne rubedenii, care mi-a dat o socoteală exactă, aşa cum fac toţi tutorii. N-am putut să scot decît trei mii de ducaţi, adică poate nici măcar un sfert din averea mea. Dar ce pot să fac? N-aş cîştiga nimic dacă m-aş apuca să mă judec cu el. Cum n-aveam cu ce să-mi trec timpul, am cumpărat o slujbă de alguazil; mi-o îndeplinesc ca şi cum toată viaţa n-aş fi făcut decît asta. Confraţii mei desigur că nu m-ar fi primit în rîndurile lor dacă ar fi ştiut cine sînt. Noroc că nu ştiu, sau se fac că nu ştiu, ceea ce e acelaşi lucru. În această preacinstită tagmă, fiecare are interesul să-şi ascundă faptele şi gesturile. Aşa că, slavă Domnului, nici unul nu are nimic de împărţit cu ceilalţi.

Şi acum, dragul meu, urmă Rolando, am să-ţi spun ce gîndesc eu cu adevărat. Meseria pe care mi-am luat-o nu-mi place de loc; cere să te porţi cu prea multă fineţe şi să păstrezi prea multe taine. Nu pot să fac decît înşelăciuni ascunse şi subtile. Îmi plăcea mai mult meseria mea cea veche; e drept că asta nouă e mai sigură, dar cealaltă era mai plăcută şi, pe urmă, mie îmi place libertatea. Mă bate gîndul să-mi las slujba şi să plec într-o bună zi în munţii de la izvoarele Tagului. Ştiu că acolo este un loc în care se află o ascunzătoare, unde e o ceată de catalani[1]. Aşadar, cum

[1] Locuitori ai provinciei spaniole Catalonia.

vezi, tot oameni unul și unul. Dacă vrei să vii cu mine, vom merge împreună să sporim numărul acestor oameni de seamă ; eu am să fiu ajutorul căpitanului și, ca să te primească mai bine, am să le spun că de zeci de ori ai luptat alături de mine. Am să te ridic în slava cerului ; am să spun despre tine numai bine, mai mult chiar decît spune un general despre un ofițer pe care vrea să-l înainteze. N-am să pomenesc de șolticăria pe care ai făcut-o, fiindcă ar da de bănuit ; mai bine să nu vorbesc de asta. Ei, ce zici, vii cu mine ? Aștept să văd ce răspunzi.

— Fiecare cu aplecările lui, am spus eu lui Rolando. Dumneata ești născut pentru isprăvi îndrăznețe, iar eu pentru o viață domoală și liniștită.

— Am înțeles, replică el, doamna pe care dragostea te-a împins s-o răpești te ține încă strîns și desigur că duci cu ea, aici la Madrid, viața domoală care zici că-ți place. Mărturisește, domnule Gil Blas, că o ții cu casă și masă și că păpați împreună banii pe care i-ai luat din hrubă.

I-am spus că se înșela și că am să-i arăt că se înșală, povestindu-i la masă tot ce fusese cu doamna aceea. I-am istorisit, așadar, tot ce mi se întîmplase de cînd părăsisem ceata lor. Către sfîrșitul mesei, a început iar să vorbească de catalani ; și chiar mi-a mărturisit că s-a hotărît să se ducă la dînșii ; apoi a încercat din nou să mă hotărască să mă duc și eu cu el. Cînd văzu însă că nu poate să mă convingă, o luă deodată pe alt ton, mă privi mîndru și-mi spuse foarte serios :

— Dacă ești așa de păcătos încît îți place să fii slujbaș, în loc să te aduni cu niște oameni vrednici, atunci te las în voia aplecărilor tale josnice. Și acum, ascultă vorbele pe care am să ți le spun și să ți le întipărești bine în minte : uită că ne-am întîlnit acum și nu vorbi de mine cu nimeni, căci dacă aflu că ai suflat o vorbă despre mine... știi cine sînt. Mai mult nu-ți spun.

După asta l-a chemat pe cîrciumar, i-a plătit și ne-am ridicat de la masă să plecăm.

Capitolul III

IESE DE LA DON BERNARDO DE CASTIL BLAZO ȘI INTRĂ ÎN SLUJBĂ LA UN FILFIZON.

Cînd să ieșim din cîrciumă și să ne despărțim, stăpînu-meu tocmai trecea pe acolo. M-a zărit și am băgat de seamă că s-a uitat de cîteva ori la căpitan ; m-am gîndit că, desigur, e mirat să mă vadă cu un om de acest soi. Adevărul este că dacă te uitai la Rolando, bănuiai îndată că apucăturile lui nu erau tocmai bune ; era un bărbat foarte înalt, cu o față lunguiață și un nas acvilin, și cu toate că nu avea chiar o mutră sinistră, se vedea cît de colo că-i un mare pungaș.

Nu mă înșelasem în presupunerile mele. Seara, l-am găsit pe don Bernardo preocupat de mutra căpitanului și gata să creadă toate minunățiile pe care i le-aș fi putut spune, dacă aș fi vrut să vorbesc.

— Gil Blas, îmi spuse el, cine-i găliganul acela cu care erai astăzi pe stradă ?

I-am răspuns că era un alguazil și mi-am închipuit că, mulțumit cu ce i-am spus, are să lase lucrurile așa. Totuși, m-a mai întrebat și altceva și cum eu mă cam încurcam, din pricină că îmi aduceam aminte de amenințările lui Rolando, a curmat deodată vorba și s-a culcat. A doua zi dimineața, după ce l-am slujit ca de obicei, mi-a dat șase ducați în loc de șase reali și mi-a spus :

— Uite, dragul meu, îți dau asta pentru slujba pe care ai făcut-o pînă azi ; du-te și îți caută alt loc ; nu pot să țiu un valet care are asemenea prieteni.

Am încercat atunci să-i arăt, pentru a mă dezvinovăți, că am cunoscut pe alguazilul acela la Valladolid, pe vremea cînd mă îndeletniceam cu medicina.

— Bine, bine, spuse stăpînu-meu, minciuna e bine ticluită ; trebuia să-mi răspunzi așa aseară și să nu te încurci.

— Din discreție n-am îndrăznit să vă spun și de aceea m-am încurcat.

— Da, da, replică el bătîndu-mă ușurel pe umăr, văd că ești foarte discret. Nu te credeam așa de șiret. Bun,

dragul meu, dar eu să știi că-ți dau drumul. Un om care e prieten cu alguazilii nu-mi convine de loc.

M-am dus imediat la Melendez să-i spun vestea proastă pe care o primisem. Ca să mă mîngîie, mi-a făgăduit că are să-mi găsească un loc mai bun. Într-adevăr, peste vreo cîteva zile mi-a spus :

— Nici nu-ți închipui, Gil Blas, ce noroc a dat peste dumneata ; ți-am găsit o slujbă strașnică. Am să te tocmesc la don Matias de Silva. E un om de mîna întîi, un tînăr senior din aceia cărora lumea le zice filfizoni. Am cinstea să fiu negustorul lui. De la mine își cumpără stofele, pe datorie, ce-i drept ; dar cu senioři ca el niciodată nu ești în pierdere. Mai întotdeauna se însoară cu fete bogate care le plătesc datoriile și, chiar dacă nu se întîmplă așa, un negustor care-și cunoaște meseria le vinde marfa atît de scump, încît își scoate banii cînd capătă numai un sfert din cît cere. Intendentul lui don Matias e prieten bun cu mine. Mergem acum la dînsul. Are să te înfățișeze stăpînului și poți fi sigur că datorită mie are să se poarte bine cu dumneata.

În timp ce mergeam către locuința lui don Matias, negustorul îmi spuse .

— E bine, cred eu, să-ți spun ce fel de om e intendentul, ca să știi cum să-l iei. Îl cheamă Gregorio Rodriguez. Între noi fie vorba, e un om de nimic care, simțindu-se născut pentru afaceri, și-a urmat vocația și s-a îmbogățit în două case nobile ruinate, al căror intendent a fost. Trebuie să știi că e foarte îngîmfat ; îi place să vadă cum ceilalți servitori se închină în fața lui. Cînd au de cerut chiar cel mai mic hatîr stăpînului, la el trebuie să vie întîi ; fiindcă dacă se întîmplă să capete ceva fără știrea lui, întotdeauna găsește vreun tertip ca să zădărnicească hatîrul sau să-l facă nefolositor. Ține minte asta, Gil Blas. Pune-te bine pe lîngă domnul Rodriguez, chiar mai mult decît pe lîngă stăpînul dumitale, și fă tot ce poți ca să-i fii pe plac. Prietenia lui are să-ți fie de mare folos. Are să-ți plătească simbria la timp și, dacă izbutești să-i cîștigi încrederea, are să-ți dea și dumitale un oscior de ros. Are de unde ! Don Matias e un senior tînăr, care nu se gîndește decît la plăcerile lui și nici nu vrea să știe de

chivernisirea propriei averi. O casă straşnică pentru un intendent !

Cînd am ajuns la locuinţa lui don Matias, am întrebat de domnul Rodriguez. Ni se spuse că e în odăile lui. Ne-am dus acolo şi l-am găsit cu un soi de ţăran, care avea în mînă un săculeţ de pînză albastră, plin de bani. Intendentul, care mi se păru mai palid şi mai gălbejit decît o fată trecută de mult de vremea măritişului, întîmpină pe Melendez cu braţele deschise ; negustorul le deschise şi el pe-ale lui şi se îmbrăţişară amîndoi cu un belşug de prietenie în care era mai multă artă decît naturaleţe. După aceea, fu vorba de mine. Rodriguez mă cercetă cu privirea din cap pînă în picioare, apoi îmi spuse foarte politicos că eram aşa cum trebuia ca să fiu pe placul lui don Matias şi că o să-i facă plăcere să mă înfăţişeze domniei-sale. Melendez îi spuse că ţine foarte mult la mine. Rugă pe intendent să mă ia sub ocrotirea lui şi lăsîndu-mă cu dînsul, după multe salutări, plecă. Cum ieşi, Rodriguez îmi spuse :

— Te duc îndată la stăpînu-meu, numai să isprăvesc cu dumnealui.

Se apropie de ţăran şi, luîndu-i săculeţul, îi spuse :

— Să vedem, Talejo, dacă sînt cinci sute de pistoli.

Numără banii, găsi bună socoteala, dădu chitanţă ţăranului şi, după ce acesta plecă, puse iar banii în săculeţ şi îmi spuse :

— Acum putem merge la stăpînu-meu. Se scoală, de obicei, pe la amiază. E aproape unu. Cred că s-a făcut ziuă şi la domnia-sa.

Don Matias, într-adevăr, de-abia se sculase. Era încă în halat şi şedea răsturnat într-un fotoliu, cu un picior pe unul din braţele fotoliului ; se legăna uşurel, fărămiţînd tabac, şi vorbea cu un lacheu care, îndeplinind *ad interim* slujba de valet, stătea gata să-l servească.

— Seniore, zise intendentul, am adus un tînăr pe care îmi îngădui să vi-l înfăţişez în locul celui pe care l-aţi dat afară alaltăieri. Melendez, negustorul domniei-voastre, răspunde de el ; zice că e un băiat vrednic şi cred că veţi fi mulţumit.

— Foarte bine, spuse tînărul senior, dacă mi-l recomanzi dumneata, îl primesc fără nici o grijă. Îl fac va-

letul meu și gata. Și acum, Rodriguez, să vorbim și de altceva, ai venit tocmai bine ; era să trimit să te cheme. Am să-ți dau o veste proastă, dragul meu Rodriguez, az-noapte mi-a mers prost ; pe lîngă o sută de pistoli pe care îi aveam la mine, am mai jucat două sute pe datorie și i-am pierdut și pe aceia. Dumneata știi ce înseamnă, pentru un om din lumea bună, o datorie de felul acesta. E singura datorie pe care onoarea ne obligă s-o plătim la timp ; iată de ce pe celelalte nu le plătim așa de repede. Trebuie numaidecît să-mi găsești două sute de pistoli și să-i trimiți contesei de Pedrosa.

— Seniore, zise intendentul, asta e mai ușor de spus decît de făcut. Unde vreți dumneavoastră să găsesc eu suma asta ? De la arendașii domniei-voastre nu capăt nici un ban, oricît i-aș amenința, și în vremea asta trebuie să am grijă să plătesc servitorii la vreme și trebuie să mă spetesc ca să suport cheltuielile casei. E drept că pînă astăzi, mulțumesc lui Dumnezeu, am scos-o la capăt, dar acuma nu știu ce să mă mai fac, sînt strîmtorat din toate părțile.

— Degeaba îmi spui toate acestea, zise don Matias, și astfel de amănunte mă plictisesc. Nu cumva ai vrea, Rodriguez, să-mi schimb viața și să mă apuc să-mi administrez averea ? Frumoasă ocupație pentru un om ca mine, care caută numai plăceri în viață.

— Răbdare ! replică intendentul, dacă lucrurile merg tot așa, eu prevăd că în scurtă vreme veți scăpa pe totdeauna de grija asta.

— Mă obosești, izbucni deodată tînărul senior, mă omori cu asemenea vorbe. Lasă-mă să mă ruinez fără să observ. Eu acuma atîta îți spun : că-mi trebuie două sute de pistoli ; îmi trebuie numaidecît.

— Bine, spuse Rodriguez, atunci am să chem iar pe bătrînul acela care v-a mai dat bani de cîteva ori, cu dobîndă mare.

— Cheamă și pe dracul dacă vrei, răspunse don Matias, numai să am două sute de pistoli ; de altceva nici nu-mi pasă.

În clipa cînd rostea acestea, repezit și cu necaz, intendentul ieși și intră un tînăr nobil, pe care-l chema don Antonio de Centelles.

— Ce ai, dragul meu? întrebă el pe stăpînu-meu. Ce eşti aşa de înnegurat? Văd pe faţa ta o urmă de mînie. Cine te-a supărat? Pun rămăşag că mitocanul care a ieşit de aici cînd am venit eu.

— Da, răspunse don Matias, intendentul meu. Ori de cîte ori vine, mă necăjeşte. Îmi tot spune că treburile mele merg prost, că-mi mănînc averea... Dobitocul! Pierde el ceva cu asta?

— Dragul meu, zise don Antonio, şi eu păţesc tot aşa. Am un om de afaceri care nu-i mai breaz decît intendentul tău. Cînd ticălosul ăsta, după ce i-am poruncit de zece ori, nu o dată, îmi aduce nişte bani, face o mutră parcă ar da din punga lui. Întotdeuna are ceva de spus: „Vă duceţi de rîpă, vi s-au sechestrat veniturile". Trebuie să-i tai vorba scurt ca să scap de toate prostiile astea.

— Nenorocirea este, spuse don Matias, că nu ne putem lipsi de oamenii aceştia. E un rău necesar.

— Da, e drept, replică Centelles... A! Ştii ceva? urmă el rîzînd cu hohote, mi-a venit o idee nostimă. Ceva straşnic. Putem face aşa ca scenele serioase pe care le avem cu dînşii să se preschimbe în scene comice şi să ne veselim în loc să ne supărăm. Uite cum: eu am să cer intendentului tău banii de care ai nevoie, iar tu o să faci la fel cu omul meu de afaceri. Şi atunci n-au decît să vorbească tot ce vor; o să-i ascultăm foarte liniştiţi. Intendentul tău are să-mi prezinte socotelile tale şi omul meu de afaceri are să ţi le prezinte pe ale mele. Eu am să aud cum îţi risipeşti tu averea şi tu ai să auzi cum mi-o risipesc eu pe a mea. Să vezi ce-o să rîdem.

După gluma asta, au mai urmat o mulţime de vorbe de duh, care înveseliră grozav pe cei doi tineri seniori. Au stat aşa de vorbă pînă cînd s-a deschis uşa şi Gregorio Rodriguez s-a întors însoţit de un bătrîn mititel, care aproape nu avea fir de păr în cap, atît era de chel. Don Antonio voi să plece.

— Cu bine, don Matias, spuse el, ne întîlnim iar mai tîrziu. Te las cu domnii aceştia, poate că ai treburi grave de descurcat cu dînşii.

— Nu, nu, răspunse stăpînu-meu, poţi să stai că nu mă stinghereşti de loc. Bătrînul acesta discret, aici de faţă, e un om de treabă care îmi dă bani împrumut cu douăzeci la sută.

— Cu douăzeci la sută ? zise Centelles mirat. Te felicit că eşti în mîini aşa de bune. Eu nu am norocul ăsta ; cumpăr scump banii. De obicei, plătesc treizeci şi cinci la sută dobîndă.

— Ce camătă grozavă ! spuse bătrînul cămătar. Nişte ticăloşi ! Nu se gîndesc la ce-i aşteaptă pe lumea cealaltă ? Nu mă mai mir că lumea strigă împotriva acelora care dau bani cu dobîndă. Din cauză că unii trag din banii lor foloase prea mari, sîntem rău văzuţi şi defăimaţi. Dacă toţi confraţii mei ar fi ca mine, n-am fi aşa de ponegriţi. Pentru că să ştiţi, eu nu împrumut decît numai ca să fac plăcere seniorilor mei. Ah ! dacă-ar fi vremurile de altădată, v-aş da bani fără nici o dobîndă şi chiar şi aşa, cu toată strîmtorarea mea de azi, mai că-mi vine greu să vă iau şi douăzeci la sută. Dar ce să fac, dacă banii parcă au intrat în pămînt ; aşa de greu se găsesc bani astăzi, încît trebuie să-mi calc pe inimă şi să iau şi eu dobîndă. De cît aveţi nevoie ? întrebă el apoi pe stăpînu-meu.

— Îmi trebuie două sute de pistoli, răspunse don Matias.

— Am patru sute într-un săculeţ, zise cămătarul. Vă dau jumătate din ei.

Şi scoase din haină un săculeţ de pînză albastră, care semăna grozav cu acela pe care adineauri Talejo îl adusese cu cinci sute de pistoli lui Rodriguez. Am aflat îndată cum stăteau lucrurile şi am văzut că nu degeaba îmi lăudase Mendelez iscusinţa intendentului. Bătrînul deşertă săculeţul pe o masă şi începu să numere banii. Vederea lor aprinse lăcomia stăpînului meu ; totalitatea sumei îl atrase.

— Domnule Descomulgado, spuse el cămătarului, mă gîndesc că fac o prostie. Împrumut ca să-mi ţin cuvîntul, dar uit că rămîn după aceea fără un ban. Mîine iar o să trebuiască să-ţi cer. Aşa încît eu cred că e mai bine să iau toate cele patru sute de pistoli, ca să te scutesc de un nou drum.

— Seniore, răspunse bătrînul, eu voiam să dau o parte din banii aceştia unui licenţiat în teologie, moştenitor a mai multor averi, cu care, milostiv cum este, înzestrează fete şi le chiverniseşte cu casă şi mobile, departe de lume ; dar dacă ziceţi că aveţi nevoie de toată suma, eu v-o pun la dispoziţie, numai să-mi daţi o garanţie.

— O ! cît despre garanţie, îi tăie vorba Rodriguez, scoţînd din buzunar o hîrtie, iată aici una foarte bună. Un bilet pe care senior don Matias trebuie numai să-l iscălească. Vă autorizează să luaţi cinci sute de pistoli de la un arendaş al dumisale, Talejo, un ţăran bogat din Mondejar.

— Foarte bine, spuse cămătarul. Eu nu sînt mofturos şi dacă propunerile ce mi se fac sînt bune, le primesc numaidecît.

Indendentul dădu o pană stăpînului şi acesta, fără să citească biletul, îl iscăli fluierînd uşurel.

După treaba asta, bătrînul îşi luă rămas bun de la don Matias, care îl îmbrăţişă spunînd :

— La revedere, domnule cămătar, şi mii de mulţumiri. Nu ştiu de ce dumneavoastră cămătarii sînteţi socotiţi drept nişte ticăloşi. Eu cred că sînteţi foarte de folos statului ; sînteţi consolarea atîtor tineri de familie bună şi scăparea tuturor seniorilor care cheltuiesc mai mult decît au.

— Ai dreptate, strigă Centelles. Cămătarii sînt nişte oameni de treabă, pe care nu ştii cum să-i stimezi mai bine şi uite, vreau şi eu să-l îmbrăţişez pe dumnealui pentru că ia numai douăzeci la sută.

Spunînd acestea, se apropie de bătrîn ca să-l ia în braţe şi cei doi filfizoni, ca să rîdă, începură să şi-l arunce unul altuia, ca doi jucători care îşi aruncă mingea. După ce îl rostogoliră zdravăn încoace şi încolo, îl lăsară în pace să plece cu intendentul, care merita mai mult decît el aceste îmbrăţişări, ba chiar şi ceva mai mult decît atîta.

După ce Rodriguez şi ciracul lui ieşiră, don Matias trimise, prin lacheul care era cu mine în odaie, jumătate din bani contesei de Pedrosa şi strînse pe ceilalţi într-o

pungă de mătase cusută cu fir, pe care o purta de obicei în buzunar. Foarte mulțumit că are iar parale, întrebă vesel pe don Antonio :

— Ce facem azi ? Ia să ne sfătuim.

— Ai vorbit ca un înțelept, răspunse Centelles ; bine-ai spus, să ne sfătuim.

În timp ce se gîndeau la ce au să facă în ziua aceea, mai veniră doi seniori. Aceștia erau don Alexo Segiar și don Fernando de Gamboa ; și unul și altul cam de vîrsta stăpînului meu, adică între douăzeci și opt și treizeci de ani. Acești patru cavaleri mai întîi se îmbrățișară cu căldură, parcă nu s-ar fi văzut de zece ani. După aceea, don Fernando, care era gras și hazliu, spuse lui don Matias și lui don Antonio :

— Unde luați masa astăzi, domnilor ? Dacă nu v-ați dat cuvîntul în altă parte, am să vă duc la un birt unde o să beți un vin dumnezeiesc. Am mîncat aseară acolo și am plecat azi-dimineață pe la șase.

— Bine ar fi fost să-mi petrec și eu noaptea în chip tot așa de cuminte, zise stăpînu-meu. Nu mi-aș fi pierdut banii.

— În ce mă privește, zise Centelles, eu aseară mi-am găsit o petrecere nouă ; îmi place să mai schimb din cînd în cînd plăcerile, pentru că viața-i plăcută numai cînd distracțiile sînt felurite. Un prieten m-a dus la unul dintre acei seniori care strîng dările și fac afacerile lor o dată cu acelea ale statului. O casă foarte frumoasă, mobilată cu gust. Masa, de asemeni, mi s-a părut bine pregătită. În schimb, stăpînii casei erau ridicoli cumplit și ne-am distrat grozav cînd i-am văzut și i-am auzit. Financiarul, cu toate că e unul dintre cei mai țopîrlani din tagma lui, face pe nobilul ; și nevastă-sa, deși e urîtă foc, face pe frumoasa și spune numai prostii, toate cu un accent biscayan, care le scoate și mai tare la iveală. La masă mai erau și vreo patru sau cinci copii cu pedagogul lor. Vă închipuiți ce straşnic m-a distrat această masă în sînul familiei.

— Eu, domnilor, zise don Alexo Segiar, am stat aseară la masă la o actriță, Arsenia. Eram șase. Arsenia, Florimonda cu o prietenă tot de teapa ei, marchi-

zul de Zeneta, don Juan de Moncada și cu mine. Am stat toată noaptea, am băut și am spus măscări. Ce plăcere grozavă! E drept că Arsenia și cu Florimonda nu sînt cine știe ce deștepte, dar au o deprindere a destrăbălării care le ține loc de spirit. Sînt vesele, vioaie, nebunatice. Nu prețuiesc ele oare de o mie de ori mai mult decît niște femei cuminți?

Capitolul IV

IN CE CHIP GIL BLAS A FĂCUT CUNOȘTINȚĂ CU VALEȚII FILFIZONILOR; CUM L-AU ÎNVĂȚAT ACEȘTIA SĂ DOBÎNDEASCĂ, FĂRĂ MULTĂ GREUTATE, FAIMA UNUI OM DE DUH ȘI CE JURĂMÎNT CIUDAT L-AU PUS SĂ FACĂ.

Cu vorbe de felul acesta își petrecură vremea, pînă cînd don Matias, pe care eu îl ajutam să se îmbrace, fu gata de ieșire. Îmi spuse să-l urmez și toți filfizonii luară împreună drumul birtului la care don Fernando de Gamboa spusese că vrea să-i ducă. Am început, așadar, să merg și eu după dînșii, cu alți trei valeți, fiindcă fiecare dintre acești cavaleri avea cîte un valet. Mi-am dat seama cu mirare că acești trei servitori își imitau stăpînii și se purtau întocmai ca dînșii. I-am salutat în calitatea mea de nou camarad; m-au salutat și ei, iar unul din ei, după ce se uită la mine lung, îmi spuse:

— Văd, după înfățișarea dumitale, că n-ai mai fost pînă acum în slujbă la un senior tînăr.

— Vai! nu, am răspuns eu; nu sînt de multă vreme în Madrid.

— Asta mi se pare și mie, a replicat el. Se vede cît de colo că ești din provincie; ești timid și stîngaci, și ești greoi în tot ce faci. Dar nu-i nimic, o să te dezgheățăm noi, n-ai nici o grijă.

— Vrei poate să mă măgulești, spusei eu.

— Nu, nu, de loc. Nu-i om, cît de prost o fi el, pe care să nu-l șlefuim. Poți să fii sigur.

N-a fost nevoie să-mi spună mai mult ca să mă facă să înțeleg că aveam drept confrați niște băieți de treabă și că n-aș fi putut să încap pe mîini mai bune ca să ajung și eu băiat ferches. La birt, am găsit masa gata; senior don Fernando o poruncise de dimineață. Stăpînii noștri se așezară la masă și noi ne pregătirăm să-i servim. Începură să vorbească între ei foarte veseli. Îmi plăcea grozav să-i ascult. Firea lor, gîndurile lor, felul lor de a vorbi mă desfătau. Ce foc! Ce scînteieri ale închipuirii! Mi se părea că erau un soi nou de oameni. Cînd ajunseră la fructe, le aduserăm o zdravănă cantitate de sticle din cele mai bune vinuri ale Spaniei și apoi ne duserăm să mîncăm și noi, într-o cămăruță unde ni se pusese masa.

Nu mi-a trebuit mult ca să-mi dau seama că tovarășii mei de masă erau mai vrednici chiar decît îmi închipuisem. Nu se mulțumeau să copieze apucăturile stăpînilor, le imitau pînă și vorba, și o imitau așa de bine pușlamalele, încît, în afară doar de distincție, toate erau întocmai. Admiram felul lor de a fi, vioi și îndemînatic, eram fermecat de deșteptăciunea lor și-mi spuneam că niciodată n-am să ajung ca ei. Valetul lui don Fernando, fiindcă stăpînu-său poftise la masă pe stăpînii noștri, făcea onorurile mesei și pentru ca să fie toate așa cum trebuie, chemă pe birtaș și îi spuse:

— Jupîne, să ne aduci zece sticle de vin de care ai mai bun. Le pui la socoteală, ca de obicei, cu cele pe care le beau dumnealor dincolo.

— Vă aduc, zise birtașul; dar dumneata știi, domnule Gaspar, că senior don Fernando mi-i dator o mulțime de mese. Poate că ai să pui o vorbă bună pe lîngă dumnealui, să-mi plătească măcar o parte...

— O! spuse valetul, să n-ai nici o grijă, are să-ți plătească tot. Îți garantez eu. Datoriile stăpînului meu sînt aur curat. E drept că niște creditori nepoliticoși ne-au pus sechestru, dar o să obținem ridicarea sechestrului și atunci o să-ți plătim fără să ne mai uităm la socoteală.

Birtașul ne-a adus vin, în ciuda sechestrului, iar noi am băut în așteptarea ridicării sechestrului. Să ne fi

auzit cum închinam paharele şi cum ne dădeam unii altora numele stăpînilor noştri. Valetul lui don Antonio spunea Gamboa valetului lui don Fernando şi valetul lui don Fernando spunea Centelles valetului lui don Antonio ; mie îmi ziceau Silva. Ne îmbătam sub aceste nume împrumutate, tot aşa ca şi seniorii care le purtau.

Cu toate că nu eram aşa de scînteitor ca tovarăşii mei, ei, totuşi, mi-au arătat că sînt destul de mulţumiţi de mine.

— Silva, îmi spuse unul din cei mai dezgheţaţi, să ştii că o să facem ceva din tine ; văd că ai stofă, dar nu ştii cum s-o foloseşti. Ţi-i frică să nu spui cumva vreo vorbă proastă şi din pricina asta nu vorbeşti la întîmplare şi totuşi, să ştii că numai vorbind la întîmplare, mulţi oameni din ziua de astăzi ajung să fie socotiţi drept deştepţi şi de duh. Dacă vrei să străluceşti, trebuie să vorbeşti cum îţi vine şi să spui tot ce-ţi trece prin cap ; aiureala ta are să fie luată drept îndrăzneală. Poţi să spui o sută de fleacuri, dar dacă printre ele se nimereşte o singură vorbă de duh, lumea are să uite prostiile, are să ţină minte numai vorba asta şi are să te creadă om de valoare. Aşa fac stăpînii noştri. Şi le merge foarte bine, şi aşa trebuie să facă oricine vrea să treacă drept om de duh.

Eu numai asta voiam, să fiu socotit drept om de duh, şi ceea ce mă învăţau ei să fac să ajung aşa, mi se părea atît de uşor, încît n-am crezut de cuviinţă să trec nimic cu vederea. Am încercat chiar atunci, pe loc, şi datorită vinului pe care îl băusem, încercarea a izbutit strașnic. Am început să vorbesc vrute şi nevrute şi am avut norocul să amestec printre aiureli de tot felul şi cîteva vorbe de duh care îmi aduseră aplauze. Începutul acesta fericit mi-a insuflat încredere în mine. I-am dat şi mai vajnic înainte cu gura, doar oi nimeri vreo vorbă de haz, şi întîmplarea a făcut iar ca sforţările mele să nu fie zadarnice.

— Ei, vezi ? îmi spuse atunci confratele care pe stradă vorbise cel dintîi cu mine, ai început să te ciopleşti. Nici două ceasuri nu-s de cînd stai cu noi şi deja eşti cu totul altul decît erai. Ai să te schimbi de

la o zi la alta, văzînd cu ochii. Uite ce înseamnă să slujeşti la oameni din lumea bună. Asta îţi înalţă mintea. Cînd slujeşti la burghezi, nu ai mulţumiri de felul acesta.

— Fără îndoială, am spus eu, şi de aceea am să-mi consacru serviciile numai nobilimii.

— Foarte bine spus! exclamă valetul lui don Fernando, cam afumat. Nu merită burghezii să fie slujiţi de nişte spirite superioare cum sîntem noi. Domnilor, ştiţi ce, hai, să facem un jurămînt că n-o să slujim niciodată pe aceşti nemernici; să ne jurăm pe Stix[1].

Toţi am încuviinţat cele spuse şi, cu paharul în mînă, am făcut acest jurămînt caraghios.

Am stat la masă pînă cînd stăpînii noştri s-au ridicat să plece. Asta a fost pe la miezul nopţii, ceea ce tovarăşilor mei li s-a părut culmea cumpătării. E drept, însă, că aceşti seniori nu s-au ridicat aşa de devreme de la masă decît ca să se ducă la o vestită curtezană, care locuia în cartierul curţii şi a cărei casă era deschisă berbanţilor toată ziua şi toată noaptea. Era o femeie de vreo treizeci şi cinci — patruzeci de ani, foarte frumoasă încă, veselă şi atît de pricepută în arta de a plăcea, încît îşi vindea, zicea lumea, rămăşiţele frumuseţii mai scump chiar decît îşi vînduse pe vremuri trufandalele. Întotdeauna mai erau la dînsa două-trei curtezane de mîna întîi, care atrăgeau şi ele o sumedenie de seniori. După-amiaza jucau cărţi; după aceea, şedeau la masă şi o ţineau toată noaptea numai într-o băutură şi într-o petrecere. Stăpînii noştri au stat acolo pînă la ziuă şi noi la fel, fără să ne plictisim de loc, fiindcă în timp ce ei erau cu stăpînele, noi ne treceam vremea cu subretele. În sfîrşit, în zorii zilei ne-am despărţit unii de alţii şi ne-am dus fiecare să ne odihnim.

Stăpînu-meu, după ce s-a sculat, ca de obicei, pe la amiază, s-a îmbrăcat, apoi a ieşit şi m-a luat cu dînsul. Ne-am dus la don Antonio Centelles. Aici am găsit pe un oarecare don Alvaro de Acuna. Era un gentilom

[1] În mitologia elină, fluviu din lumea subpămînteană. Chiar şi zeii respectau fără greş jurămintele făcute pe Stix.

mai bătrîn, un profesor de desfrîu. Toți tinerii, care voiau să ajungă oameni plăcuți, îi urmau învățăturile. Îi îndruma în arta voluptății, îi învăța cum să strălucească în lume și cum să-și risipească averea. Pe a lui n-avea cum s-o mai mănînce, fiindcă și-o păpase de mult. După ce cavalerii s-au îmbrățișat, Centelles spuse stăpînului meu :

— Ai venit tocmai bine, don Matias. Don Alvaro mă ia cu el la un burghez care dă o masă marchizului de Zeneta și lui don Juan de Moncada ; hai și tu cu noi.

— Și cine e burghezul ? întrebă don Matias.

— Îl cheamă Gregorio de Noriega, răspunse don Alvaro. Să vă spun în cîteva cuvinte cine-i tînărul acesta. Tată-său e un giuvaergiu bogat ; acum cîtva timp, a plecat prin străinătăți să negustorească pietre scumpe și la plecare i-a lăsat lui fecioru-său o avere care-i aduce venituri grase. Gregorio e un zăpăcit, e foarte dispus să mănînce tot ce are, face pe filfizonul și vrea să treacă drept om de duh, în ciuda firii lui. M-a rugat pe mine să-l îndrumez. Îl instruiesc ; și pot să vă asigur, domnilor, că merge strașnic. A intrat zdravăn în fondul averii.

— Nici nu mă îndoiesc, zise Centelles. Îl și văd la ospiciu de pe-acuma ! Haide, don Matias, să facem cunoștință cu individul ăsta și să-l ajutăm să se ruineze.

— Bucuros, zise stăpînu-meu. Îmi place să văd cum se duc de rîpă domnișorii ăștia din mitocănime, care își închipuie că sînt de o seamă cu noi. Uite, nimic nu mă bucură mai tare decît ce-a pățit băiatul negustorașului : pe de o parte jocul de cărți, pe de alta dorința de a face pe nobilul l-au împins să-și vîndă și casa în care stă.

— Nu merită să-l plîngi, zise don Alvaro ; e tot așa de vanitos și acuma, cînd a sărăcit, ca și atunci cînd era bogat.

Centelles și stăpînu-meu se duseră cu don Alvaro la Gregorio de Noriega. Ne-am dus și noi, Mogicon și cu mine, bucuroși că o să mîncăm bine și o să fim părtași la ruinarea burghezului. Cînd am ajuns acolo, am găsit cîțiva inși care făceau de mîncare și din bucatele pe care le găteau ieșeau niște aburi pe care

nările îi adulmecau, măgulind prin miros gustul. Marchizul de Zeneta și don Juan de Moncada tocmai sosiseră și ei. Stăpînul casei mi se păru a fi un mare nătărău. Degeaba voia să-și dea aere de sclivisit și de filfizon ; nu era decît o copie proastă a unor originale foarte bune ; sau, și mai bine spus, un prost care voia să facă pe deșteptul. Închipuiți-vă un om de acest soi între cinci mucaliți, care aveau toți drept scop să rîdă de el și să-l împingă la cheltuieli cît mai mari.

— Domnilor, zise don Alvaro, după ce se salutară, vă recomand pe senior Gregorio de Noriega ; dumnealui e un cavaler desăvîrșit și e plin de frumoase însușiri. E foarte cultivat. N-aveți decît să-l întrebați : cunoaște toate disciplinele, de la logica cea mai fină și mai strînsă pînă la ortografie.

— O, mă măguliți prea tare, îi tăie vorba burghezul, rîzînd cam în silă. Lucrul acesta, don Alvaro, aș putea să-l spun eu despre dumneavoastră. Dumneavoastră sînteți ceea ce se numește un tezaur de erudiție.

— N-am vrut, zise don Alvaro, să-mi atrag o laudă atît de frumos rostită. Adevărul este, domnilor, urmă el, că senior Gregorio are să-și cucerească un nume în societate.

— Pe mine, spuse don Antonio, mai mult decît ortografia, mă încîntă faptul că domnia-sa își alege cu schepsis oamenii cu care se întîlnește. În loc să se mărginească la cei din starea de mijloc, vrea, dimpotrivă, să se adune numai cu tinerii nobili, fără să-i pese de cheltuieli. E o dovadă de înaltă simțire, care mă bucură ; asta înseamnă să cheltuiești banii cu gust și cu pricepere.

Aceste vorbe ironice fură urmate de o sumedenie de altele la fel. Bietul Gregorio fu îmbrobodit strașnic. Filfizonii îi aruncau rînd pe rînd glume pe care prostănacul nu le simțea. Dimpotrivă, lua de bun tot ce i se spunea și părea foarte mulțumit de musafirii lui. Ba credea chiar că dacă rîd de el, fac asta ca să-l măgulească. La masă a fost jucăria lor toată vremea și asta a ținut ziua întreagă și noaptea întreagă. Am băut zdravăn, și noi ca și stăpînii noștri, iar cînd am plecat de acolo, eram foarte cherchelițI și unii și alții.

Capitolul V

GIL BLAS ÎNCEPE SĂ AIBĂ TRECERE LA FEMEI. FACE CUNOȘTINȚĂ CU O PERSOANĂ NOSTIMĂ.

După cîteva ceasuri de somn, m-am sculat foarte bine dispus și, aducîndu-mi aminte de sfatul pe care mi-l dăduse Melendez, m-am dus, pînă să se trezească stăpînu-meu, să-l tămîiez niţel pe intendentul nostru care, vanitos cum era, fu măgulit că am venit să mă ploconesc în faţa lui. M-a primit foarte binevoitor și m-a întrebat cum mă împăcam cu felul de viaţă al tinerilor seniori. I-am răspuns că asta era pentru mine ceva nou, dar că trăgeam nădejdea să mă obișnuiesc cu timpul.

M-am obișnuit, într-adevăr, și chiar destul de repede. Mi-am schimbat firea și gîndurile. Din cuminte și așezat cum fusesem mai înainte, m-am făcut sprinţar, nechibzuit, poznaș. Valetul lui don Antonio mă tiritisi că m-am schimbat și îmi spuse că nu-mi mai lipsea decît să am trecere la femei, ca să ajung om de seamă. Îmi arătă că era neapărat nevoie de asta pentru desăvîrșirea unui tînăr, că toţi camarazii noștri erau iubiţi de femei frumoase, iar cît despre el, două femei din lumea bună îl aveau la inimă. M-am gîndit că puşlamaua minţea.

— Domnule Mogicon, i-am spus eu, eşti, fără îndoială, un băiat drăguţ și duhliu și ai multe merite ; dar eu nu înţeleg cum au putut niște femei din lumea bună, și cu care nici nu locuieşti împreună, să se lase fermecate de un om de teapa dumitale.

— Păi ele nu știu cine sînt. Le-am cucerit îmbrăcat în hainele stăpînului meu și luînd numele lui. Uite cum fac : mă îmbrac ca un senior și mă port ca un om din societate ; mă duc la plimbare, mă leg de toate femeile, pînă cînd dau de una care se prinde. O urmăresc și fac ce fac și vorbesc cu dînsa. Spun că sînt don Antonio Centelles. Îi cer o întîlnire ; doamna se codește ; eu stărui, ea se învoiește *et caetera*. Uite, așa

fac, dragul meu, ca să cuceresc femeile și te sfătuiesc să faci și tu ca mine.

Prea aveam poftă să ajung om de seamă ca să nu ascult acest sfat ; și, pe lîngă asta, nu m-aș fi supărat de loc să am și eu o legătură amoroasă. M-am hotărît să mă travestesc în tînăr senior și să pornesc în căutare de aventuri galante. N-am îndrăznit să mă deghizez acasă la stăpînu-meu, de frică să nu mă vadă careva. Am luat niște haine frumoase din garderoba lui, le-am făcut sul și m-am dus cu ele la un bărbier, prieten de-al meu, unde mă gîndeam că am să mă pot dezbrăca și îmbrăca în voie. M-am gătit cum am putut mai bine. Bărbierul m-a ajutat și el cînd am crezut că nu mai era nimic de adăugat, am luat-o către promenada San Jeronimo, de unde eram foarte convins că n-am să mă întorc fără să fi găsit vreo aventură plăcută. Dar nici n-a trebuit să mă duc așa de departe ca să însăilez una chiar foarte strălucită.

Cum treceam de pe o parte pe cealaltă a unei străzi lăturalnice, văzui ieșind dintr-o căsuță și urcîndu-se într-o trăsură de piață, care era la poartă, o femeie bogat îmbrăcată și foarte bine făcută. Mă oprii ca să mă uit la ea și am salutat-o în așa fel încît să vadă că-mi plăcea. Ea, ca să-mi arate că merită s-o privesc mai mult chiar de cît mă gîndeam, își ridică o clipă voalul și descoperi o față din cele mai nostime. Apoi trăsura porni și eu rămăsei pe loc, puțintel cam uluit de chipul pe care îl zărisem. „Frumoasă femeie, îmi spusei ; uite, una ca asta mi-ar trebui mie ca să mă șlefuiască de-a binelea. Dacă cele două femei care-l iubesc pe Mogicon or fi tot așa de frumoase ca asta, halal să le fie. Fericit aș fi dacă aș avea o amantă ca ea." Tot gîndindu-mă așa, mi-am aruncat ochii pe casa din care ieșise frumoasa și am zărit la fereastra unei cămăruțe scunde o femeie mai în vîrstă, care îmi făcea semn să intru.

Dintr-un salt am fost în casă și acolo, într-o odaie curățică, am dat de acea venerabilă și discretă bătrînă care, luîndu-mă cel puțin drept marchiz, îmi dădu respectuos bună ziua și îmi spuse :

— Desigur că domnia-voastră, seniore, aveți o părere proastă despre o femeie care, fără să vă cunoască,

vă face semn să intrați la ea în casă ; dar poate că mă veți judeca cu mai multă bunăvoință cînd veți afla că nu fac asta cu oricine. Păreți să fiți un senior de la curte.

— Așa și sînt, draga mea, spusei eu întinzînd piciorul drept și lăsîndu-mi trupul pe șoldul stîng. Fără să mă laud, fac parte din una dintre cele mai bune familii din Spania.

— Se cunoaște, zise ea. Trebuie să vă mărturisesc că mie îmi place să aduc servicii oamenilor din lumea bună, asta-i slăbiciunea mea. V-am văzut pe fereastră și mi s-a părut că v-ați oprit să vă uitați la o doamnă care a plecat de la mine adineauri. Vă place ? Puteți să-mi spuneți cu toată încrederea.

— Îți dau cuvîntul meu de curtean că mi-a plăcut chiar foarte mult. N-am mai văzut o ființă așa de nostimă. Știi ceva, mătușică, încurcă-mă cu doamna asta și te-oi răsplăti cum se cuvine. E bine să ne aduci servicii de astea nouă, seniorilor de la curte ; nu sînt cele pe care le plătim mai prost.

— V-am spus doar, zise bătrîna, că pe oamenii din lumea bună îi servesc cu plăcere. Caut să le fiu de folos. Uite, de pildă, primesc aici la mine tot felul de cucoane pe care spoiala virtuții nu le lasă să se întîlnească cu amanții lor la ele acasă. Așa că le împrumut locuința mea ca să-și poată împăca firea cu cuviința.

— Foarte bine, am zis eu, ai făcut serviciul ăsta și cucoanei de adineauri ?

— Nu, răspunse ea, doamna e văduvă, de familie bună și caută un amant, dar e așa de mofturoasă, că nu știu dacă o să-i fiți pe plac, oricîte merite ați avea. I-am prezentat pînă acum trei cavaleri chipeși și i-a trimis la plimbare pe toți.

— O ! zisei eu cu încredere în mine, fă așa ca să mă întîlnesc cu dînsa și ai să vezi ! Sînt chiar curios să stau de vorbă între patru ochi, cu o frumoasă mofturoasă ; pînă acum n-am întîlnit una de felul ăsta.

— Bine, spusè bătrîna, atunci veniți mîine aici, tot pe vremea asta, și o să vă împliniți dorința.

— Voi veni neapărat, am răspuns eu. O să vedem noi atunci dacă un tînăr senior ca mine știe sau nu să cucerească o femeie.

M-am întors la prietenul meu bărbierul și n-am mai umblat după alte aventuri, nerăbdător fiind să văd cum am s-o duc pînă la capăt pe asta. În ziua următoare, după ce iar m-am gătit frumos, m-am dus la bătrînă cu un ceas mai devreme decît trebuia.

— Văd că sînteți punctual și îmi pare bine, îmi spuse ea. E drept că face să fiți așa. M-am întîlnit cu văduva și am vorbit mult de dumneavoastră. Mi-a poruncit să nu vă spun, dar îmi sînteți atît de simpatic, că nu pot să nu vorbesc. I-ați plăcut și o să fiți fericit. Să știți că e o bucățică strașnică ; bărbatu-său n-a trăit mult timp cu dînsa ; a trecut prin viața ei ca o umbră ; așa că are toate meritele unei fete.

Bătrîna, desigur, voia să spună că are meritele uneia din acele femei de duh care, deși nemăritate, nu se plictisesc în viață.

Eroina întîlnirii sosi și ea în curînd într-o trăsură de piață, ca și cu o zi înainte, și minunat îmbrăcată. Cum a intrat, i-am făcut cinci-șase plecăciuni de filfizon, însoțite de cele mai grațioase mlădieri ale trupului. După aceea, m-am apropiat de dînsa parcă aș fi cunoscut-o de cînd lumea și i-am spus :

— Frumoasa mea, ai în față un senior pe care l-ai atins rău de tot ; de ieri, chipul dumitale nu-mi mai iese din minte și ai alungat din inima mea pe o ducesă care începuse să prindă rădăcini.

— Izbînda aceasta mă umple de glorie, zise ea și-și scoase voalul. Dar nu mă pot bucura prea mult. Unui senior tînăr îi place schimbarea și inima lui e foarte greu de păstrat.

I-am spus atunci :

— Mai bine hai să lăsăm viitorul. Să nu ne gîndim decît la clipa de acum. Ești frumoasă și eu sînt îndrăgostit. Dacă dragostea mea îți place, să ne lăsăm în voia dragostei, fără să ne gîndim la primejdiile călătoriei pe mare. Să ne uităm numai la plăcerile ei.

Isprăvind de spus acestea, m-am aruncat cu frenezie la picioarele frumoasei mele și, imitînd pe filfizoni, am

rugat-o în chip stăruitor să mă facă fericit. Mi s-a părut că era mișcată de stăruința mea ; totuși, nevrînd încă să cedeze, îmi spuse, împotrivindu-mi-se :

— Oprește-te, te rog ! Ești prea iute și mi se pare că ești cam berbant. Mi-e teamă să nu fii un desfrînat.

— Vai, doamnă, i-am spus eu, se poate să urăști ceea ce place femeilor distinse ? Numai vreo cîteva burgheze se mai revoltă împotriva desfrîului.

— Ai dreptate, mi-a spus ea. Nu mai pot să spun nimic și mă dau bătută. Văd eu că cu dumneavoastră, seniorii, mofturile nu prind. Față de dumneavoastră, o femeie nu se poate ascunde. Ai învins, adăugă ea parcă tulburată, ca și cum s-ar fi rușinat de această mărturisire ; mi-ai inspirat un sentiment pe care nu l-am avut pînă acum față de mine. Acuma nu mai am nevoie decît să aflu cine ești, ca să mă hotărăsc să te aleg. Cred că ești nobil și ești om vrednic. Totuși, nu sînt sigură. Și oricît mi-ai plăcea, nu vreau să dau dragostea mea unui necunoscut.

Mi-am adus atunci aminte de valetul lui don Antonio și cum îmi spusese el că iese din încurcătură în asemenea ocazii ; urmîndu-i exemplul, m-am gîndit să mă prefac că sînt stăpînu-meu.

— Doamnă, spusei eu văduvei, n-am nimic împotrivă ca să-ți fac cunoscut numele meu. E un nume destul de frumos și e vrednic să fie rostit. Ai auzit de don Matias de Silva ?

— Da, răspunse ea ; chiar l-am și văzut la o cunoștință de-a mea.

Cu toate că mă învățasem acuma să mint cu nerușinare, răspunsul acesta m-a cam încurcat. Totuși, nu mi-am pierdut de loc cumpătul și, născocind repede ceva, am spus:

— Atunci, scumpa mea, cunoști pe un senior... pe care... îl cunosc și eu... Sîntem... ca să-ți spun, sîntem puțin neamuri. Bunicu-său a fost însurat cu cumnata unui unchi al tatii. După cum vezi, sîntem rude destul de apropiate. Pe mine mă cheamă don Cesar. Sînt fiul mai mic al vestitului don Fernando de Ribera, care a căzut acum cincisprezece ani într-o bătălie la hotarele Portugaliei. Aș putea să-ți povestesc în amănunt bătă-

lia, a fost foarte îndîrjită ; numai că am pierde un timp așa prețios, pe care amorul cere să-l întrebuințezi în chip mai plăcut.

După aceste vorbe, m-am făcut pătimaș și foarte stăruitor. Favorurile pe care zeița mea m-a lăsat să le capăt de la dînsa n-au slujit însă decît ca să mă facă să oftez după cele pe care nu mi le-a hărăzit. Răutăcioasa s-a urcat în trăsura care o aștepta la ușă. Totuși, am plecat de acolo foarte mulțumit de aventura mea, deși încă nu eram cu totul fericit. Dacă pînă acuma nu m-am ales decît cu jumătăți de măsură, asta e din cauză că doamna, femeie din lumea bună, n-a vrut să cedeze pornirii mele chiar de la prima întîlnire. Mîndria mi-a amînat fericirea, dar e vorba numai de o zi sau două. E drept că, pe de altă parte, îmi spuneam că putea să fie și o șireată nemaipomenită ; totuși, m-am gîndit că e mai bine să privesc lucrurile în înfățișarea lor cea mai bună și nu în cea proastă și mi-am păstrat părerea bună pe care mi-o făcusem despre văduva mea. Ne înțelesesem la despărțire să ne întîlnim din nou a treia zi și speranța că voi ajunge să-mi împlinesc dorințele făcea să-mi închipui chiar de pe-atunci plăcerile la care mă așteptam.

Cu mintea plină de cele mai plăcute imagini, m-am întors la amicul meu, bărbierul. Mi-am schimbat hainele și m-am dus să caut pe stăpînu-meu într-un tripou, unde știam că era. L-am găsit la masa de joc și am văzut îndată că era în cîștig. Nu era un jucător rece, din aceia care se îmbogățesc sau se ruinează fără să-și clintească fața. Era glumeț și obraznic cînd cîștiga și foarte morocănos cînd pierdea. A plecat de la tripou foarte vesel și a luat-o spre Teatrul Regal. L-am urmat pînă la ușa teatrului. Punîndu-mi un galben în mînă, îmi spuse :

— Uite, Gil Blas, pentru că astăzi am cîștigat, vreau să te bucuri și tu. Du-te de petrece cu camarazii tăi și vino la miezul nopții la Arsenia, unde am să supez cu don Alexo Segiar.

După asta, a intrat în sală iar eu am rămas, gîndindu-mă cu cine aș putea să-mi cheltuiesc galbenul, așa cum mă îndemnase cel care mi-l dăruise. Nu m-am gîndit mult. Clarino, valetul lui don Alexo, s-a ivit deodată

în fața mea. L-am luat și ne-am dus la cea dintîi cîrciumă pe care am întîlnit-o în drum. Am stat acolo, la băutură, pînă la miezul nopții. Apoi ne-am dus la Arsenia, unde Clarino avea, ca și mine, poruncă să se înfățișeze. Un lacheu ne-a deschis ușa și ne-a îndreptat către o odaie de jos, în care camerista Arseniei și aceea a Florimondei stăteau de vorbă și rîdeau cu hohote în vreme ce stăpînele lor erau sus.

Sosirea a doi cheflii care băuseră bine nu putea să nu le placă unor subrete și mai ales unor subrete de actrițe ; dar care nu mi-a fost mirarea cînd am văzut că una dintre aceste cameriste era văduva mea, frumoasa mea văduvă, despre care eu credeam că-i contesă sau marchiză. Tot așa de tare s-a mirat și ea văzînd pe scumpul ei don Cesar de Ribera transformat în valet de filfizon. Totuși, ne-am uitat unul la altul fără să ne pierdem cumpătul. Ba chiar ne-a apucat pe amîndoi o poftă grozavă de rîs, poftă pe care nu ne-am înăbușit-o de loc. Apoi Laura, așa o chema, luîndu-mă deoparte, în timp ce Clarino vorbea cu cealaltă cameristă, îmi întinse cu amabilitate mîna și-mi spuse încetișor :

— Dă-mi mîna, don Cesar ; decît să ne facem reproșuri unul altuia, mai bine să ne spunem vorbe bune. Ți-ai jucat de minune rolul și mi l-am jucat și eu pe al meu destul de bine. Ce zici ? Mărturisește : ai fost încredințat că sînt o femeie din lumea bună care umblă după aventuri.

— Da, așa este, i-am răspuns ; oricine ai fi însă, să știi că, schimbîndu-mi înfățișarea, nu mi-am schimbat și sentimentele. Te rog să-mi primești serviciile și să îngădui ca valetul lui don Matias să isprăvească ce-a început don Cesar așa de bine.

— Da, zise ea, și să știi că-mi placi mai mult așa cum ești decît altfel. Tu ești ca bărbat ce sînt eu ca femeie. E cea mai mare laudă pe care ți-o pot aduce. Te primesc printre adoratorii mei. Nu mai am nevoie de serviciile bătrînei. Poți să vii aici să mă vezi cînd vrei. Noi, femeile de teatru, ducem o viață liberă și de-a valma cu bărbații. E drept că asta cîteodată se cam vede ; dar publicul rîde și noi, după cum știi, sîntem făcute ca să-l înveselim.

Deocamdată ne oprirăm aici, pentru că nu eram singuri. Am început să stăm de vorbă cu ceilalţi şi vorbele noastre erau sprintene, mucalite şi mai toate cu două înţelesuri, foarte clare de altfel. Ne întreceam unii pe alţii. Mai cu seamă camerista Arseniei, simpatica mea Laura, străluci strașnic şi dădu la iveală mai mult haz decît virtute. Stăpînii noştri şi actriţele, din cînd în cînd, izbucneau şi ei în lungi hohote de rîs care se auzeau pînă la noi, ceea ce însemna, desigur, că vorbele lor erau tot aşa de cuminţi ca şi ale noastre. Dacă s-ar fi scris toate lucrurile frumoase care s-au rostit în noaptea aceea la Arsenia, cred că s-ar fi alcătuit o carte foarte instructivă pentru tineret. Dar vremea plecării, adică lumina zilei, a sosit şi a trebuit să ne despărţim unii de alţii. Clarino s-a dus cu don Alexo, iar eu am plecat cu don Matias.

Capitolul VI

DESPRE PĂRERILE CÎTORVA SENIORI CU PRIVIRE LA ACTORII TEATRULUI REGAL.

În ziua aceea, stăpînu-meu, la sculare, primi de la don Alexo Segiar o scrisoare prin care acesta îl chema la dînsul. Ne-am dus şi l-am găsit pe don Alexo cu marchizul de Zeneta şi cu încă un tînăr senior, plăcut la înfăţişare, pe care nu-l văzusem pînă atunci.

— Don Matias, îi spuse Segiar stăpînului meu, prezentîndu-i pe cavalerul acela pe care nu-l cunoşteam, dumnealui e don Pompeyo de Castro, rudă cu mine. Aproape de cînd era copil a stat la curtea Poloniei. A sosit ieri-seară la Madrid şi mîine se întoarce la Varşovia. Numai astăzi stă cu mine. Vreau să mă folosesc de un timp atît de preţios şi, ca să şi-l petreacă în chipul cel mai plăcut, m-am gîndit să te poftesc la mine, aşa cum l-am poftit şi pe marchizul de Zeneta.

Stăpînu-meu şi cu ruda lui don Alexo se îmbrăţişară şi rostiră vorbe plăcute. Am fost tare mulţumit de ce-a

spus don Pompeyo. Mi-am dat seama că avea o minte trainică și subtilă.

Au stat la masă la Segiar și după-masă au jucat cărți, ca să-și treacă vremea pînă la ceasul cînd începea reprezentația la teatru și cînd se duseră cu toții să vadă o tragedie nouă, care se chema *Regina Cartaginei*. După teatru, se întoarseră să cineze tot acolo unde prînziseră și stătură de vorbă mai întîi despre piesa pe care o auziseră și pe urmă despre actori.

— Lucrarea, zise don Matias, nu e de loc grozavă. Enea mi se pare mai searbăd chiar decît în *Eneida*. Dar trebuie să mărturisim că piesa a fost jucată dumnezeiește. Ce spune senior Pompeyo ? Am impresia că dumnealui are altă părere.

— Domnilor, zise zîmbind don Pompeyo, v-am văzut atît de încîntați de actorii dumneavoastră și mai cu seamă de actrițe, încît aproape nu îndrăznesc să vă mărturisesc că i-am judecat cu totul altfel.

— Asta așa-i, îi întrerupse Alexo în glumă. Criticile dumitale ar fi aici foarte rău primite. Vorbește cu respect de actrițele noastre cînd sînt de față crainicii faimei lor. Noi în fiecare zi bem cu ele și garantăm că sînt fără cusur. Dacă-i nevoie, le dăm și certificate de perfecțiune.

— Nici nu mă îndoiesc, îi răspunse don Pompeyo ; am impresia că sînteți atît de prieteni cu ele, încît le-ați da certificate și în ce privește viața pe care o duc, și moravurile pe care le au.

— Actrițele dumitale poloneze, zise rîzînd marchizul de Zeneta, sînt desigur mult mai bine.

— Asta da, replică don Pompeyo. Sînt mai bine. Cel puțin cîteva din ele nu au nici cel mai mic cusur.

— Atunci acelea, spuse marchizul, desigur că se pot bizui pe certificatele dumitale.

— N-am nici o legătură cu ele, zise don Pompeyo, nu iau parte la desfrîul lor. Pot deci să le judec fără părtinire. Și acum, să vorbim drept, credeți într-adevăr că aveți o trupă foarte bună ?

— A ! nu, răspunse marchizul, nu cred de loc și iau apărarea numai cîtorva actori, foarte puțini, pe ceilalți nu-i prețuiesc de loc. De pildă, n-ai să poți spune că

actriţa care a jucat rolul Didonei nu-i admirabilă. A înfăţişat pe regina Cartaginei cu toată noblețea şi cu toată graţia potrivită cu ideea pe care o aveam despre ea. Şi cred că ai admirat cu cîtă artă prinde pe spectator şi-l face să simtă mişcările tuturor pasiunilor pe care le exprimă. Se poate spune că e desăvîrşită în ceea ce priveşte subtilităţile declamaţiei.

— Sînt şi eu de părere, zise don Pompeyo, că ştie să mişte şi să înduioşeze ; rar o actriţă cu aîta simţire ; şi a jucat foarte frumos. Totuşi, nu-i o actriţă fără cusur. Au fost în jocul ei cîteva lucruri care nu mi-au plăcut. De exemplu, cînd vrea să arate uimirea, îşi dă ochii peste cap într-un chip nemaipomenit, ceea ce şade rău unei regine. Pe urmă, îşi îngroaşă vocea, care e din firea ei dulce, şi cu asta îi strică dulceaţa şi o face să răsune în chip neplăcut. De altfel, în mai multe rînduri, am avut impresia că nu prea înţelegea bine ce spunea. Totuşi, vreau mai degrabă să cred că era distrată, decît s-o învinuiesc că nu-i destul de deşteaptă.

— După cum văd, zise atunci don Matias criticului, dumneata nici nu te-ai gîndi să faci versuri în cinstea actriţelor noastre.

— Ba nu, răspunse don Pompeyo ; pe lîngă cusururi, descopăr în ele şi mult talent. Trebuie să vă spun chiar că-mi place foarte tare actriţa care a făcut pe subreta în divertismentele dintre acte. Ce joc natural ! Cu cîtă graţie se mişca pe scenă ! Cînd are de spus o vorbă de duh, o însoţeşte cu un zîmbet şiret şi plin de farmec, care îi dă un preţ şi mai mare. I s-ar putea reproşa că uneori se aprinde prea tare şi întrece marginile unei îndrăzneli cuviincioase. Dar nu trebuie să fim prea severi. Aş vrea numai să se lase de un obicei prost pe care îl are. Uneori, în mijlocul unei scene, într-un pasaj serios, întrerupe deodată acţiunea izbucnind în rîs. Îmi veţi spune că spectatorii o aplaudă chiar şi în aceste momente : halal să le fie !

— Şi de actori ce spuneţi ? îl întrebă marchizul ; dacă pe actriţe nu le cruţaţi de loc, pe ei cred că îi zdrobiţi cu desăvîrşire.

— Nu, zise don Pompeyo, am văzut cîţiva actori tineri care promit, şi, mai ales, sînt destul de mulţumit de ac-

lorul acela gras care a făcut pe sfetnicul Didonei. Recită în chip foarte natural, așa cum se recită în Polonia.

— Dacă aceștia v-au plăcut, spuse Segiar, atunci negreșit că acel care a făcut pe Enea v-a încîntat. Ce ziceți ? Nu-i un mare artist ? Un actor original ?

— Foarte original, într-adevăr, răspunse criticul ; are un ton numai al lui și foarte ascuțit. Aproape întotdeauna alături de natură, își repede cuvintele care exprimă sentimente și apasă pe celelalte. Conjuncțiile chiar le răcnește. M-a distrat grozav și mai ales atunci cînd spunea confidentului cum își calcă pe inimă ca s-o răpească pe Didona. Durerea nu poate fi exprimată în chip mai comic.

— Nu mai vorbi așa, vere, replică don Alexo, ai să ne faci să credem că la curtea Poloniei nu prea se știe ce înseamnă bunul gust. Știi tu că actorul de care vorbim e un om rar ? N-ai auzit ce aplauze a stîrnit ? Asta dovedește că nu-i așa de prost.

— Asta nu dovedește nimic, zise don Pompeyo. Domnilor, adăugă el, să nu mai vorbim de aplauzele publicului. Publicul aplaudă de multe ori pe actori acolo unde nu trebuie. Ba chiar aplaudă mai rar meritele adevărate și mai des meritele false, așa cum ne arată Phaedrus într-o fabulă iscusită. Dați-mi voie să v-o spun. Iat-o : Într-un oraș, toată lumea se adunase în piață, să vadă jucînd niște mimi. Printre actori, unul mai ales era mereu aplaudat. Măscăriciul ăsta, către sfîrșitul piesei, se gîndi să încheie reprezentația cu un spectacol nou. A apărut numai el singur pe scenă, s-a așezat pe vine, și-a tras mantia peste cap și a început să guițe ca un purcel. A guițat așa de bine, încît lumea credea că are un purcel în mantie. Toți au strigat să-și scuture mantia și hlamida. El a făcut ce-i spunea lumea și cum, într-adevăr, nu avea nici un purcel, aplauzele au izbucnit și mai puternice. Un țăran, care era și el acolo și privea, s-a mirat de aceste dovezi de admirație. „Oameni buni, a strigat el eu nu înțeleg de ce vă place atît de tare măscăriciul ăsta. Nu-i un actor așa de bun cum credeți. Eu știu să fac ca purcelul și mai bine decît el ; și dacă nu credeți, veniți iar aici mîine, tot pe vremea asta." Lumea, care ținea la măscărici, s-a adunat și a doua zi

în număr şi mai mare, mai mult ca să-l fluiere pe ţăran decît ca să vadă ce ştie. Cei doi rivali intrară în scenă. Începu măscăriciul şi fu aplaudat şi mai tare decît cu o zi înainte. Atunci, ţăranul, după ce s-a aşezat şi el pe vine şi s-a învăluit şi el într-o mantie, a început să pişte de ureche un purcel pe care-l ţinea la subsuoară şi purcelul a guiţat cumplit. Totuşi, lumea l-a ridicat în slăvi pe măscărici şi l-a huiduit pe ţăran. Acesta însă a scos purcelul şi l-a arătat, spunînd : „Nu pe mine mă fluieraţi, fluieraţi purcelul. Bine mai ştiţi să judecaţi !"

— Vere, zise don Alexo, fabula ta e cam tare. Cu tot purcelul tău, noi rămînem la ale noastre. Şi acum, hai să mai vorbim şi de altceva, că subiectul ăsta a început să mă plictisească. Va să zică, pleci mîine ? Păcat, mi-ar fi părut bine să mai rămîi.

— Aş vrea şi eu să mai rămîn, răspunse don Pompeyo, dar nu pot. Cum ţi-am spus, am venit la curtea Spaniei cu nişte chestiuni de stat. Ieri, la sosire, am vorbit cu primul-ministru. Am să mai vorbesc cu dînsul mîine dimineaţă şi îndată după aceea am să plec la Varşovia.

— Te-ai făcut polonez, replică Segiar, şi după cît văd eu, n-ai să mai vii să stai la Madrid.

— Şi eu cred că nu, spuse don Pompeyo. Regele Poloniei ţine la mine şi viaţa la curtea sa îmi place foarte mult. Şi totuşi, deşi mă bucur de bunăvoinţa regelui, o dată era cît pe-aci să plec pe totdeauna din ţara sa.

— Cum asta ? întrebă marchizul. Povestiţi-ne şi nouă, dacă vreţi.

— Bucuros, răspunse don Pompeyo ; iar povestindu-vă asta, o să vă istorisesc şi viaţa mea.

Capitolul VII

POVESTIREA LUI DON POMPEYO DE CASTRO.

Don Alexo, urmă el, ştie că, de cînd eram băieţandru, am vrut să intru în oştire, dar văzînd că în ţară la noi e linişte, m-am dus în Polonia, ţară împotriva căreia turcii tocmai porniseră război. M-am înfăţişat regelui şi

el mi-a dat o slujbă în armata lui. Nu aveam avere şi, ca să înaintez, trebuia numaidecît să săvîrşesc isprăvi mari şi astfel generalul să mă aibă în vedere. Mi-am făcut datoria aşa de bine încît, după un război destul de lung, cînd s-a încheiat pacea, regele, pe temeiul mărturiilor bune pe care ofiţerii superiori i le dădură despre mine, mă hărăzi cu o pensie foarte mare. Simţitor faţă de generozitatea monarhului, n-am pierdut nici un prilej ca să-i arăt recunoştinţa prin zelul meu. Căutam să mă aflu în faţa lui la ceasul cînd este îngăduit a te înfăţişa privirilor sale. Datorită purtării mele, regele a început să ţină la mine şi m-a dăruit cu noi binefaceri.

Odată, cînd m-am arătat cu deosebire vrednic într-un turnir şi într-o luptă cu tauri, toată curtea mi-a aplaudat iscusinţa şi vlaga. Cînd, copleşit de aplauze, m-am întors acasă, am găsit o scrisoare în care mi se spunea că o doamnă, a cărei cucerire m-ar fi măgulit mai mult decît toată cinstea dobîndită în ziua aceea, voia să se întîlnească cu mine şi că pentru asta trebuia, pe înnoptate, să mă duc într-un loc anumit, indicat în scrisoare. Răvaşul acesta îmi făcu o plăcere mai mare decît toate laudele căpătate şi mi-am închipuit că aceea care îmi scria trebuia să fie o femeie aleasă. Vă închipuiţi că am zburat la întîlnire. O femeie mai în vîrstă mă aştepta, ca să-mi slujească de călăuză ; îmi deschise o portiţă şi mă duse, printr-o grădină, într-o casă arătoasă, unde mă închise într-o odaie scump mobilată, spunîndu-mi :

— Staţi aici ; mă duc să spun stăpîne-mi că aţi sosit.

Odaia era luminată de o mulţime de lumînări. Pretutindeni se vedeau numai lucruri de preţ. Dar eu mă uitam la aceste scumpeturi doar ca să-mi întăresc convingerea pe care o căpătasem chiar de la început că doamna era nobilă. Dacă tot ce vedeam îmi arăta că nu putea să fie decît o femeie din înalta societate, atunci cînd s-a ivit în faţa mea, aerul ei nobil şi măreţ m-a încredinţat că era chiar aşa cum mă gîndisem. Dar nu era chiar aşa cum vedeam.

— Senjore cavaler, îmi spuse ea, după scrisoarea pe care v-am scris-o, ar fi zadarnic că încerc a-mi ascunde sentimentul ce-l am faţă de dumneavoastră. Acest sentiment nu mi l-a inspirat meritul de care aţi dat dovadă

astăzi în fața întregii curți. Asta m-a îndemnat numai să vi-l mărturisesc mai repede. V-am mai văzut de multe ori pînă acum. Am căutat să aflu cine sînteți și, auzind numai bine despre dumneavoastră, m-am hotărît să-mi urmez înclinarea. Să nu credeți cumva că ați cucerit o alteță. Eu nu sînt decît văduva unui simplu ofițer din garda regală ; dar ceea ce înalță în glorie izbînda domniei-voastre este faptul că v-am preferat unuia dintre cei mai mari seniori ai regelui. Prințul Radziwill mă iubește și face orice ca să-mi placă. Totuși, nu izbutește și numai din vanitate îl las să-mi facă curte.

Deși am văzut, după vorbele acestea, că aveam de-a face cu o cochetă, am mulțumit totuși soartei de această aventură. Dona Hortensia, așa o chema, era încă în prima tinerețe și frumusețea ei m-a uluit. Și unde mai puneți că mi se oferea deodată stăpînirea asupra unei inimi care respingea dragostea unui prinț. Ce triumf pentru un cavaler spaniol. M-am aruncat la picioarele Hortensiei și i-am mulțumit. I-am spus tot ce poate să spună un bărbat curtenitor și cred că a fost mulțumită de izbucnirile mele de recunoștință. Cînd ne-am despărțit, eram cei mai buni amici din lume și ne-am înțeles să viu la ea în toate serile cînd prințul nu putea să vie ; ea îmi promise că-mi va trimite vorbă despre asta neapărat. Așa a și făcut, iar eu am devenit astfel Adonisul [1] acestei noi Venere [2].

Dar plăcerile vieții nu țin o veșnicie. Oricît s-a străduit doamna să ascundă față de rivalul meu legătura dintre mine și dînsa, el totuși a aflat tot ceea ce noi voiam grozav ca el să nu știe. O cameristă nemulțumită i-a spus. Acel senior, care era generos din fire, dar mîndru, gelos și iute la mînie, fu indignat de îndrăzneala mea. Mînia și gelozia îi tulburară mintea și ascultînd numai de furia lui, se hotărî să se răzbune pe mine în chip mișelnic. Într-o noapte, cînd eram la Hortensia, m-a așteptat la portița grădinii cu toți valeții săi înarmați cu ciomege. Cînd am ieșit, puse pe acești ticăloși să mă

[1] Divinitate feniciană adoptată de elini în mitologia lor ; bărbat de o rară frumusețe.

[2] Zeița frumuseții la elini care, înrobită de farmecele lui Adonis, îl urmează la vînătoare părăsind Olimpul.

înhaţe şi le porunci să mă omoare. „Daţi în el pînă n-o mai sufla, zise prinţul ; vreau să-l pedepsesc pentru nerușinarea lui." Nici n-a isprăvit bine de vorbit şi oamenii lui s-au repezit la mine şi m-au ciomăgit aşa de cumplit, încît m-au lăsat lat. După aceea, s-au dus cu stăpînul lor, care desigur că se bucurase mult de acest spectacol. Am rămas în starea asta toată noaptea. În zori, au trecut pe acolo cîţiva oameni ; văzînd că mai suflam, le-a fost milă de mine şi m-au dus la un chirurg. Din fericire, rănile mele nu erau aşa de grele şi am avut şi norocul să nimeresc în mîinile unui medic priceput, care în vreo două luni m-a vindecat cu desăvîrşire. După ce m-am făcut bine, m-am înfăţişat la curte şi am luat-o iar pe urmele mele de altădată, atîta numai că nu m-am mai dus la Hortensia, care nici ea n-a mai căutat să mă întîlnească, pentru că prinţul îi iertase necredinţa cu condiţia ca s-o rupă cu mine.

Cum nu era nimeni care să nu ştie de întîmplarea mea şi cum, pe de altă parte, eu nu eram socotit drept un laş, toţi se mirau cînd mă vedeau aşa de liniştit, de parcă n-aş fi primit o asemenea jignire. Eu nu spuneam nimănui ce gîndeam şi nu arătam nici o ură. Lumea nu mai ştia ce să creadă de nesimţirea mea. Unii socoteau că în ciuda curajului meu, rangul celui care mă jignise mă intimida şi mă făcea să dau uitării jignirea ; alţii, cu mai multă dreptate, nu se încredeau în tăcerea mea şi socoteau că liniştea pe care o arătam era înşelătoare. Regele era de părerea acestora din urmă şi se gîndea că nu-s eu omul să las nerăzbunată o insultă şi că mă voi răzbuna îndată ce voi găsi prilejul. Ca să se încredinţeze că mi-a ghicit gîndul, m-a chemat într-o bună zi la dînsul şi mi-a spus :

— Don Pompeyo, ştiu ce ţi s-a întîmplat şi mărturisesc că sînt mirat de liniştea dumitale. De bună seamă că te prefaci.

— Sire, am răspuns, nu ştiu cine m-a jignit. Am fost atacat noaptea de nişte necunoscuţi. E o nenorocire pe care sînt silit s-o uit.

— Nu, nu, a replicat regele : nu mă înşeli cu aceste vorbe puţin sincere. Am aflat tot. Prinţul Radziwill te-a jignit cumplit. Eşti nobil şi castilian şi ştiu la ce te obligă

aceste două alese calități. Te gîndești să te răzbuni: spune-mi și mie cum anume. Vreau neapărat să-mi spui. Și să nu te temi că-ți va părea rău că mi te-ai destăinuit.

— Dacă maiestatea-voastră poruncește, am răspuns eu, trebuie să-mi descopăr gîndurile. Da, sire, mă gîndesc să mă răzbun pe acela care m-a jignit. Orice om, care poartă un nume ca al meu, răspunde de acest nume față de neamul din care face parte. Știți chipul josnic în care am fost lovit; vreau să-l omor pe prinț ca să mă răzbun în același fel în care am fost jignit. Am să-i înfig un pumnal în piept sau am să-i sfărîm țeasta cu un foc de pistol și după aceea am să fug, dacă voi putea, în Spania. Asta mă gîndesc să fac.

— Aprig lucru vrei să faci, răspunse regele; și totuși nu pot să-l dezaprob, după jignirea cruntă pe care ți-a adus-o Radziwill. Merită pedeapsa pe care vrei să i-o dai. Dar nu porni încă la înfăptuire. Mai întîi, lasă-mă pe mine să caut un mijloc ca să vă împac.

— Vai! sire, strigai eu cu necaz, de ce m-ați silit să vă spun ce gînduri am? Ce mijloc poate fi...

— Dacă nu găsesc unul care să te mulțumească, îmi tăie el vorba, vei putea să faci ce te-ai hotărît. Nu vreau să mă slujesc de mărturisirea pe care mi-ai făcut-o. Nu-ți voi trăda onoarea. În privința asta, fii fără nici o grijă.

Eram destul de îngrijorat și mă tot întrebam prin ce mijloc voia regele să încheie cu bine toată treaba asta. Iată ce-a făcut: l-a chemat pe rivalul meu și, între patru ochi, i-a spus:

— Ai jignit pe don Pompeyo de Castro. Știi că e un om de neam mare, un cavaler care mi-i drag și care m-a slujit bine. Îi datorești o reparație.

— Nici nu mă gîndesc să i-o refuz, răspunse prințul. Dacă se plînge de mînia mea, sînt gata să-i dau socoteală pe calea armelor.

— Trebuie altfel de reparație, spuse regele. Un gentilom spaniol știe prea bine ce-i onoarea și nu va voi niciodată să se bată cu un ucigaș mișelnic; nu pot să te numesc altfel. N-ai putea să-ți ispășești nevrednicia faptei pe care ai săvîrșit-o decît numai așa: dînd chiar dumneata un baston dușmanului dumitale și lăsîndu-te lovit de el.

— O, cerule ! strigă rivalul meu. Cum, sire ? vreţi ca un om de rangul meu să se înjosească ? Să se umilească faţă de un simplu cavaler şi chiar să se lase lovit ?

— Nu, spuse monarhul, am să-l fac pe don Pompeyo să-mi promită că n-are să te loveaşcă. Ai să-i ceri numai iertare, întinzîndu-i bastonul. Atîta cer de la dumneata.

— Aşteptaţi prea mult de la mine, sire, spuse brusc Radziwill. Mai bine să rămîn expus la loviturile ascunse pe care ura lui mi le pregăteşte.

— Viaţa dumitale mi-i scumpă, zise regele, şi aş dori ca toată treaba asta să nu aibă urmări rele. Ca s-o isprăvesc cu mai puţină neplăcere pentru dumneata, numai eu singur am să fiu de faţă la această satisfacţie pe care îţi ordon s-o dai spaniolului.

Regele întrebuinţă toată puterea pe care o avea asupra prinţului ca să-l silească să facă un lucru atît de umilitor. Monarhul, în sfîrşit, a izbutit. Apoi a trimis să mă cheme. Mi-a spus ce vorbise cu duşmanul meu şi m-a întrebat dacă aş fi mulţumit cu reputaţia pe care o hotărîseră amîndoi. Am răspuns că da şi i-am dat cuvîntul că nu numai că nu voi lovi pe cel care mă jignise, dar nici măcar nu voi lua bastonul pe care avea să mi-l întindă. După ce totul a fost hotărît astfel, prinţul şi cu mine ne-am înfăţişat într-o zi, la un anumit ceas, la rege şi regele s-a închis într-o odaie împreună cu noi.

— Hai ! spuse el lui Radziwill, recunoaşte-ţi greşeala şi fii vrednic să ţi se ierte.

Atunci, duşmanul îmi ceru scuze şi îmi întinse un baston pe care îl avea în mînă.

— Don Pompeyo, îmi spuse monarhul, ia bastonul ; faptul că sînt eu de faţă nu trebuie să te împiedice : aşadar, dă satisfacţie onoarei dumitale jignite ! Te dezleg de făgăduiala pe care mi-ai dat-o că nu vei lovi pe duşmanul dumitale.

— Nu, sire, i-am răspuns, mie mi-e destul că e gata să se lase lovit. Un spaniol jignit nu cere mai mult.

— Bine, zise regele, fiindcă eşti mulţumit cu aceasta, puteţi acum amîndoi să urmaţi calea obişnuită în asemenea treburi. Măsuraţi-vă săbiile şi isprăviţi cearta în chip vrednic.

— Asta vreau și eu neapărat, se repezi să spuie prințul, și numai asta poate să șteargă gestul rușinos pe care l-am făcut adineauri.

Plecă apoi, plin de mînie și de rușine ; iar peste două ceasuri, îmi trimise vorbă că mă așteaptă într-un loc mai ferit. M-am dus acolo și l-am găsit gata de luptă. Prințul să tot fi avut patruzeci și cinci de ani ; nu era lipsit de curaj și nici de iscusință. Se poate spune deci că eram la fel în ce privește lupta.

— Don Pompeyo, zise el, hai să isprăvim aici neînțelegerea dintre noi. Amîndoi sîntem mînioși, dumneata din pricina jignirii pe care ți-am adus-o, iar eu pentru că ți-am cerut scuze.

Spunînd acestea, scoase deodată sabia, atît de repede încît nici n-am avut timp să-i răspund. La început m-a atacat destul de tare, dar am avut norocul să-i parez toate loviturile. L-am atacat și eu. Am văzut îndată că aveam de-a face cu un om care se apăra tot așa de bine cum ataca; și nu știu ce s-ar fi întîmplat dacă, dîndu-se înapoi, nu s-ar fi împiedicat și n-ar fi căzut pe spate. M-am oprit imediat și am spus prințului :

— Ridicați-vă !

— De ce vrei să mă cruți ? spuse el. Mila dumitale mă jignește.

— Nu vreau să mă folosesc de o împrejurare nefericită pentru dumneavoastră. Mi-aș terfeli izbînda. Încă o dată, vă rog să vă ridicați și să continuăm lupta.

— Don Pompeyo, zise el ridicîndu-se, după acest gest de generozitate, onoarea nu-mi mai îngăduie să mă bat cu dumneata. Ce-ar spune lumea despre mine dacă ți-aș străpunge acum inima ? Aș fi socotit drept laș, fiindcă am omorît un om care ar fi putut să mă omoare, dar n-a vrut. Nu pot să mă mai lupt cu dumneata și simt că recunoștința înlocuiește cu simțiri mai blînde mînia care mă cuprinsese. Don Pompeyo, eu zic să nu ne mai urîm unul pe altul. Chiar mai mult decît asta, să fim prieteni.

— Da, seniore, am spus eu, primesc cu bucurie o propunere atît de plăcută. Vă făgăduiesc o prietenie sinceră ; și ca să încep de pe acum să v-o dovedesc, vă spun că nu voi mai călca pe la dona Hortensia, chiar dacă ea m-ar chema.

— Nu, zise el, mai bine să ţi-o las eu pe dona Hortensia. E mai drept aşa, pentru că ţine la dumneata.

— Nu, nu, am spus eu, dumneavoastră o iubiţi. Dragostea ei faţă de mine v-ar mîhni. Mai bine să jertfesc dragostea asta liniştii dumneavoastră.

— O! preagenerosule castilian, spuse Radziwill, îmbrăţişîndu-mă, sentimentele dumitale mă farmecă. Şi ce remuşcări stîrnesc în sufletul meu! Cu cîtă durere, cu cîtă ruşine mi-aduc aminte de ocara pe care ţi-am făcut-o. Satisfacţia ce ţi-am dat-o în faţa regelui mi se pare acum prea puţin lucru. Vreau să repar jignirea cît mai deplin cu putinţă; şi ca să şterg cu totul această mişelie, îţi dau în căsătorie pe o nepoată care este în grija mea. E bogată, nu are încă cincisprezece ani şi, pe lîngă că e tînără, e şi foarte frumoasă.

I-am mulţumit prinţului de cinstea pe care mi-o făcea înrudindu-mă cu dînsul şi peste cîteva zile m-am însurat cu nepoată-sa. Toată curtea i-a arătat mulţumire pentru că a căpătuit pe un cavaler pe care îl acoperise de ocară, şi prietenii mei se bucurau împreună cu mine de fericita încheiere a unei aventuri care trebuia să aibă un sfîrşit mai trist. De atunci încoace, domnilor, duc o viaţă plăcută la Varşovia. Soţia mea mă iubeşte şi eu sînt încă îndrăgostit de ea. Prinţul Radziwill îmi dă mereu dovezi de prietenie şi îndrăznesc să mă laud că regele Poloniei gîndeşte despre mine numai bine. Insemnătatea călătoriei, pe care din porunca lui am făcut-o acum la Madrid, arată cît de mult mă preţuieşte.

Capitolul VIII

CE ÎNTÎMPLARE L-A SILIT PE GIL BLAS SĂ-ŞI CAUTE ALTĂ SLUJBĂ.

Aceasta a fost istorisirea lui don Pompeyo, istorisire pe care am ascultat-o, valetul lui don Antonio şi cu mine, deşi stăpînii ne spuseseră să ieşim din odaie înainte de începerea ei. Noi însă, în loc să plecăm, am lăsat

ușa puțin crăpată și am stat în dosul ei, așa că n-am scăpat o vorbă din tot ce s-a spus. După aceea, seniorii s-au așezat iar pe băut, dar n-au întins-o cu petrecerea pînă la ziuă, fiindcă don Pompeyo, care a doua zi dimineața trebuia să vorbească cu primul-ministru, voia înainte de asta să se odihnească puțin. Marchizul de Zeneta și cu stăpînu-meu îl îmbrățișară, își luară rămas bun de la dînsul și plecară lăsîndu-l cu vărul-său.

De data asta ne-am culcat și noi pînă a nu se face ziuă și don Matias, cînd se sculă, îmi dădu o însărcinare nouă.

— Gil Blas, îmi spuse el, ia hîrtie și cerneală, scrie niște scrisori pe care am să ți le dictez. Te fac secretarul meu.

„Bun, mi-am zis eu, încă o slujbă pe lîngă cealaltă. Ca lacheu, îmi urmez pretutindeni stăpînul ; ca valet, îl îmbrac, și acuma, în calitate de secretar, am să scriu ce-mi dictează. Cerul să fie lăudat ! Voi avea, ca întreita Hecate [1], trei ipostaze deosebite."

— Nu știi, urmă el, ce am de gînd. Îți spun acum. Dar să nu sufli o vorbă nimănui, fiindcă îți pui în primejdie viața. Mă întîlnesc uneori cu oameni care se laudă că au trecere grozavă la femei ; ca să le închid gura, m-am gîndit să am mereu la mine scrisori de la femei, pe care să le arăt lăudăroșilor acelora ori de cîte ori va fi nevoie. Asta are să mă distreze ; și așa, mai fericit decît semenii mei care fac cuceriri amoroase numai pentru plăcerea de a vorbi de ele, eu am să vorbesc de acelea pe care nu m-am ostenit să le fac. Numai să-ți prefaci scrisul, ca să nu se vadă că-s scrise toate de aceeași mînă.

Am luat hîrtie, o pană și cerneală și m-am pregătit să fac ce-mi poruncea. Don Matias mi-a dictat mai întîi un răvaș în felul următor :

„N-ai venit la întîlnire. Ah ! don Matias, ce oare ai să-mi spui ca să te dezvinovățești ? Vai, cum m-am înșelat și ce greu mă pedepsești acuma că am avut deșertăciunea să cred că vei lăsa la o parte toate petrecerile și toate treburile pentru plăcerea de a te întîlni cu dona Clara de Mendoza."

---

[1] Divinitate din mitologia elină, reprezentată cu trei capete.

După scrisoarea asta, m-a pus să mai scriu una, ca din partea unei femei care pentru dînsul a lăsat un prinț; și, în sfîrșit, alta în care o doamnă îi scria că dacă ar ști sigur că e discret, ar face cu el călătoria în Cythera [1]. Nu numai că îmi dicta asemenea frumuseți de scrisori, dar mă punea să le iscălesc cu numele unor persoane din lumea înaltă. Nu m-am putut opri să nu-i spun că asta mi se pare un lucru foarte gingaș; el însă m-a rugat să-mi dau părerea numai atunci cînd mi-o cere. A trebuit deci să tac și să-i îndeplinesc poruncile. Cînd am isprăvit, s-a sculat și eu l-am ajutat să se îmbrace. Și-a pus în buzunar scrisorile și a plecat de acasă. L-am urmat și ne-am dus să prînzim la don Juan de Moncada, care în ziua aceea avea la masă vreo cinci sau șase seniori prieteni de-ai lui.

Am mîncat bine și veselia, care dă mai mult decît orice gust bucatelor la ospețe, a domnit în timpul mesei. Toți mesenii luară parte la conversație, unii spunînd vorbe de haz, alții istorisind întîmplări în care, după spusa lor, eroii erau chiar ei. Stăpînu-meu nu scăpă un atît de bun prilej și se folosi de scrisorile pe care mă pusese să le scriu. Le citi cu glas tare și cu un ton așa de convingător, încît poate că toți, afară de secretarul lui, crezură ce era scris în ele. Printre seniorii care ascultau această nerușinată lectură, era unul pe care-l chema don Lope de Velasco. Acesta, om foarte grav, în loc să se bucure la fel cu ceilalți de pretinsele cuceriri ale celui care citea, îl întrebă cu răceală dacă își dăduse multă osteneală ca s-o cucerească pe dona Clara.

— Mai de loc, răspunse don Matias. Ea a început, nu eu. M-a văzut la plimbare. I-am plăcut. A pus pe cineva să mă urmărească. A aflat cine sînt. Apoi mi-a scris și mi-a dat întîlnire la dînsa, noaptea tîrziu, cînd toți cei din casă dormeau. M-am dus și am intrat la ea în odaie... Sînt prea discret ca să vă spun mai mult.

La această istorisire laconică, senior Velasco se schimbă la față. Nu fu greu să ne dăm seama că o cunoștea bine pe doamna de care fusese vorba.

---

[1] Astăzi Cerigo, insulă la nord-est de insula Creta. În antichitate era consacrată lui Venus și era considerată insula plăcerii și a desfătărilor amoroase.

— Toate aceste scrisori, spuse el stăpînului meu, uitîndu-se urît la dînsul, sînt plăsmuite şi mai ales aceea pe care te lauzi că ai primit-o de la dona Clara de Mendoza. Nu este în toată Spania o fată mai cuminte decît ea. De doi ani încoace, un cavaler care nu-i mai prejos decît dumneata nici în ce priveşte neamul, nici în ce priveşte meritul, face tot ce-i stă în putinţă ca ea să-l iubească. De-abia dacă a căpătat cele mai nevinovate dovezi de dragoste din partea ei ; dar se poate măguli cu convingerea că dacă ea ar vrea să dea dovezi mai mari, atunci numai lui i le-ar da.

— Dar cine spune altceva ? îl întrerupse don Matias cu un ton batjocoritor. Şi eu zic ca şi dumneata, că e o fată foarte cumsecade. În ce mă priveşte, sînt şi eu un om foarte cumsecade. Prin urmare, poţi fi convins că nu s-au petrecut între noi decît lucruri foarte cumsecade.

— Asta e prea din cale-afară, îi tăie vorba la rîndul său don Lope. Să lăsăm gluma. Eşti un mincinos. Niciodată dona Clara nu ţi-a dat întîlnire noaptea. Nu permit să-i ponegreşti reputaţia. Sînt şi eu prea discret ca să-ţi mai spun altceva.

După ce vorbi astfel, întoarse tuturora spatele şi plecă cu o mutră care mă făcu să mă gîndesc că întîmplarea asta ar putea să aibă urmări rele. Stăpînu-meu, care era destul de curajos, aşa cum nu prea sînt de obicei oamenii de felul lui, nici nu se sinchisi de ameninţările lui don Lope.

— Ce caraghios ! exclamă el izbucnind în rîs ; cavalerii rătăcitori apărau frumuseţea iubitelor lor ; acesta apără cumînţenia iubitei lui. Asta mi se pare o nebunie şi mai mare.

Plecarea lui Velasco, pe care Moncada voise să-l mai ţie, dar nu izbutise, nu tulbură petrecerea. Oaspeţii, fără să le pese de asta, îi dădură înainte cu veselia şi nu se despărţiră decît în zorii zilei următoare. Ne-am culcat, stăpînu-meu şi cu mine, pe la vreo cinci dimineaţa. Cădeam de somn şi mă gîndeam că o să dorm zdravăn. Dar socoteala mea fusese greşită, pentru că, peste vreun ceas, portarul nostru m-a trezit din somn şi mi-a spus că jos, la poartă, e un băiat care întreabă de mine.

— Afurisit ce eşti, am strigat eu căscînd, păi nu ştii că abia adineauri m-am culcat ? Spune băiatului celuia că dorm şi să vie mai tîrziu.

— Zice că vrea să vorbească cu dumneata chiar acum. Cică e lucru grabnic.

M-am sculat, mi-am tras pantalonii, mi-am pus surtucul şi m-am dus înjurînd să văd ce-i cu băiatul acela.

— Spune-mi, te rog, amice, l-am întrebat eu, ce treburi atît de grabnice îmi dau prilejul de a avea cinstea să te văd aşa de dimineaţă ?

— Am o scrisoare, zise el, pe care trebuie s-o dau în mînă lui don Matias, ca s-o citească chiar acuma. E ceva care-l interesează foarte mult. Te rog să mă duci la el numaidecît.

Crezînd că e vorba despre niscai treburi importante, mi-am luat îngăduinţa să mă duc şi să-l scol pe stăpînu-meu.

— Iertaţi-mă, i-am spus, că vă trezesc din somn ; dar ceva foarte important...

— Ce vrei ? îmi tăie el vorba.

— Seniore, spuse atunci băiatul care venise cu mine, aveţi o scrisoare de la don Lope de Velasco.

Don Matias luă scrisoarea, o deschise şi după ce o citi, spuse valetului lui don Lope :

— Dragul meu, eu nu m-aş scula niciodată înainte de amiază, chiar dacă aş fi poftit la o petrecere ; aşa încît îţi închipui că n-am să mă scol la şase dimineaţa ca să mă bat. Poţi să-i spui stăpînului tău că dacă la douăsprezece şi jumătate e tot acolo unde mă aşteaptă acuma, am să vin să-l întîlnesc. Du-i răspunsul acesta din partea mea.

După ce spuse asta, se culcă şi adormi iar.

Între unsprezece şi douăsprezece se sculă şi se îmbrăcă foarte liniştit. Apoi ieşi, spunîndu-mi că nu-i nevoie să viu cu dînsul. Eram însă prea ispitit să văd ce are să se întîmple, aşa că nu l-am ascultat. M-am luat după el pînă la grădina San Jeronimo şi acolo l-am zărit pe don Lope care îl aştepta. M-am ascuns ca să văd ce-au să facă şi iată ce-am văzut de departe. Şi-a tras fiecare sabia şi imediat au început să se bată. Lupta

n-a ţinut mult. Rînd pe rînd s-au atacat unul pe altul cu multă iscusinţă. Izbînda a fost de partea lui don Lope. A străpuns pe stăpînul meu şi a fugit foarte mulţumit că s-a răzbunat aşa de bine. M-am dus repede la bietul don Matias. Îşi pierduse cunoştinţa şi aproape şi viaţa. M-am înduioşat văzîndu-l şi nu m-am putut opri să nu deplîng o moarte căreia, fără să vreau, îi slujisem de unealtă. Dar cu toată îndurerarea mea, m-am gîndit şi la treburile mele. M-am întors repede acasă, fără să spun nimănui nimic. Mi-am strîns lucrurile într-o boccea, în care din greşeală am pus şi nişte boarfe de-ale stăpînului şi, după ce le-am dus pe toate la prietenul meu bărbierul, la care hainele mele de cuceritor de inimi se mai aflau încă, am răspîndit prin tîrg vestea despre întîmplarea funestă la care fusesem de faţă. Am povestit-o în dreapta şi în stînga şi, în primul rînd, m-am dus să-i spun lui Rodriguez. Mi s-a părut că nu era atît de mîhnit pe cît era de ocupat cu măsurile pe care avea să le ia cu acest prilej. Şi-a adunat servitorii, le-a poruncit să vină după el şi ne-am dus cu toţii la grădina San Jeronimo. Îl luarăm pe don Matias, care mai sufla încă, dar care muri în trei ceasuri după ce îl duserăm acasă. Şi iată, aşa a pierit senior don Matias de Silva, pentru că s-a apucat să citească, atunci cînd nu trebuia, răvaşe dulci, plăsmuite.

Capitolul IX

LA CINE A SLUJIT DUPĂ MOARTEA LUI DON MATIAS DE SILVA.

La cîteva zile după înmormîntarea lui don Matias, toţi servitorii lui îşi primiră simbria şi plecară. Eu m-am mutat cu locuinţa la bărbierul meu, cu care începusem să am legături strînse. Mă gîndeam că e mai plăcut să

stau la dînsul decît la Melendez. Bani aveam, așa că nu m-am grăbit să mă bag iar la stăpîn. De altfel, acuma nu m-aș mai fi mulțumit cu orice. Voiam să slujesc numai la oameni aleși. De aceea, mă hotărîsem să cercetez cu atenție slujbele pe care le-așI fi putut căpăta. Nimic nu mi se părea prea bun pentru mine și asta fiindcă, pe vremea aceea, mă gîndeam că valetul unui senior tînăr e mai presus decît ceilalți valeți.

În vreme ce așteptam ca soarta să-mi aducă o slujbă așa cum îmi închipuiam eu că merit, m-am gîndit că cel mai bun lucru era să-mi consacru deocamdată vremea mea de stat degeaba frumoasei mele Laura, pe care n-o mai întîlnisem de-atunci de cînd, în chip hazliu, aflasem amîndoi care era adevărata noastră înfățișare. N-am mai îndrăznit să mă îmbrac în chip de don Cesar de Ribera. Asta se potrivea atunci cînd voisem să mă travestesc, dar acuma toți ar fi zis că-s nebun văzîndu-mă îmbrăcat așa. De altfel, hainele mele obișnuite erau încă destul de curățele ; eram bine încălțat și aveam o pălărie frumoasă. M-am gătit așadar, cu ajutorul bărbierului, într-un fel care era la mijloc între don Cesar și Gil Blas. M-am dus, gătit așa, la locuința Arseniei. Am găsit-o acolo pe Laura singură, în odaia în care vorbisem cu ea data trecută.

— A ! dumneata ești ! strigă ea îndată ce mă zări. Credeam că te-am pierdut. E o săptămînă de cînd ți-am spus să vii la mine ; după cum văd eu, nu prea te folosești de îngăduințele pe care ți le dau cucoanele.

I-am spus că nu putusem să viu din pricină că stăpînu-meu murise și avusesem o mulțime de treburi ; și am adăugat foarte politicos că, deși cu atîtea griji pe cap, mă gîndisem mereu la frumoasa mea Laura.

— Dacă-i așa, îmi spuse ea, atunci nu-ți mai fac reproșuri și am să-ți mărturisesc că și eu m-am gîndit la dumneata. Cînd am aflat de moartea lui don Matias, m-am gîndit la ceva care poate are să-ți placă. De mai multă vreme, stăpînă-mea tot spune că ar avea nevoie de un intendent, un om care să se priceapă în socoteli și care să ție un catastif cu sumele trebuitoare pentru

cheltuielile casei. Eu mi-am pus ochii pe domnia-ta. Am impresia că ai putea să îndeplinești bine această slujbă.

— Și eu cred că aș putea s-o îndeplinesc de minune. Am cetit *Economicele* lui Aristot și cît despre catastife mă pricep mai bine decît în orice... Numai că, draga mea, este ceva care mă face să nu pot intra în slujba Arseniei.

— Ce anume ?

— M-am jurat că n-am să mai slujesc la burghezi. M-am jurat chiar pe Stix. Dacă Jupiter [1] însuși nu îndrăznea să calce acest jurămînt, cum ar putea să-l calce un valet !

— Ce înseamnă la tine burghezi ? replică plină de mîndrie subreta. Așa socotești tu că sînt actrițele ? Ce, sînt neveste de avocați sau judecători ? Să știi, dragul meu, că actrițele sînt nobile, arhinobile, datorită legăturilor lor cu marii seriori.

— Bine, atunci, i-am spus eu, pot să primesc slujba pe care mi-o propui. N-am să mă înjosesc.

— Nu, nici o grijă, răspunse ea ; să treci de la un filfizon la o eroină de teatru, înseamnă să rămîi în aceeași lume. Apoi, sîntem pe aceeași treaptă cu nobilimea. Avem echipaje ca și ei, mîncăm bine ca și ei și în viață ar trebui să fim deopotrivă. Și chiar așa și este. Dacă te uiți la un marchiz și la un actor și vezi ce face unul și altul în timpul unei zile, observă că e aproape același lucru. Dacă marchizul trei sferturi din zi e prin rangul lui deasupra actorului, în schimb actorul, un sfert de zi se ridică deasupra marchizului, cu rolul de împărat și de rege pe care-l joacă. Asta cred că dă o noblețe și o măreție care ne face deopotrivă cu orice curtean.

— Da, într-adevăr, am spus eu, nu-i nici o îndoială că sînteți deopotrivă. Văd acuma că actorii nu-s oameni de rînd, așa cum credeam și chiar am foarte mare poftă să slujesc la niște oameni atît de onorabili.

— Bine, atunci vino iar poimîine. Pînă atunci, am s-o conving pe stăpînă-mea să te ia. Vorbesc eu despre tine

[1] Zeul zeilor în mitologia romană.

tot ce trebuie. Am oarecare influență asupra ei, așa încît sînt sigură că am să te pun în slujbă aici la noi.

Am mulțumit Laurei de bunăvoința ei. I-am spus că sînt pătruns de recunoștință și asta cu un avînt care o făcu să nu se mai îndoiască o clipă de sinceritatea mea. Am mai stat apoi împreună de vorbă destul de mult și am mai fi stat dacă n-ar fi venit un lacheu să spună crăiesei mele că o cheamă Arsenia. Ne-am despărțit. Am plecat de-acolo cu speranța că voi căpăta o slujbă bună și peste două zile m-am dus iar.

— Te aștept am, îmi zise camerista, ca să-ți spun că intri la noi. Hai cu mine să te prezint stăpînei.

Mă duse apoi într-un apartament alcătuit din cinci sau șase odăi, unele mai scump mobilate decît altele. Ce lux! Ce bogăție! Parc-aș fi fost la o regină; sau, mai binezis, parcă toate bogățiile lumii s-ar fi adunat la un loc. E drept că erau lucruri din mai multe țări și că locuința asta s-ar fi putut numi templul unei zeițe, căreia fiecare călător îi aducea ca ofrandă vreun lucru de preț din țara lui. Zeița ședea pe o pernă mare de mătase. Mi s-a părut frumoasă și grasă din pricina atîtor jertfe. Purta un capot cochet și frumoasele ei mîini se îndeletniceau cu potrivirea unei pieptănături noi pentru rolul din ziua aceea.

— Doamnă, îi spuse subreta, iată pe intendentul de care v-am vorbit. Pot să vă asigur că unul mai bun decît el nu este.

Arsenia s-a uitat lung la mine; m-am bucurat cînd am văzut că-i plăceam.

— E drăguț băiatul, Laura! zise ea. Cred că o să ne împăcăm bine.

După aceea, către mine:

— Atunci, ne-am înțeles, te iau în slujba mea și doar atîta mai am să-ți spun: dacă o să fiu mulțumită de dumneata, o să fii și dumneata mulțumit de mine.

I-am răspuns că voi face tot ce-mi va sta în putință ca s-o slujesc după placul ei.

Am plecat apoi să-mi aduc lucrurile și m-am așezat în noua mea slujbă.

Capitolul X

CARE NU-I MAI LUNGĂ DECÎT CEL DE MAI ÎNAINTE.

Se făcuse aproape ceasul cînd începea reprezentaţia. Stăpîna mea îmi spuse să viu cu Laura la teatru. Intrarăm în cabina Arseniei şi ea îşi scoase hainele de oraş şi îşi puse altele mai scumpe ca să intre în scenă. Cînd începu spectacolul, Laura mă duse într-un loc de unde puteam să văd şi să aud foarte bine pe actori. Cei mai mulţi dintre ei nu-mi plăcură, fără îndoială din pricină că cele spuse de don Pompeyo mă făceau să fiu pornit împotriva lor. Mulţi erau aplaudaţi şi cîţiva dintre aceştia mi-au adus aminte de fabula cu purcelul.

Laura îmi spuse numele actorilor şi al actriţelor, pe măsură ce se iveau în faţa mea. Nu numai că spunea cum îi cheamă, dar, cu duhul bîrfelii, îi şi zugrăvea pe fiecare cît se poate de frumos.

— Uite, ăsta e un zevzec, celălalt un obraznic. Pe bondoaca de colo, care e mai mult vioaie decît drăguţă, o cheamă Rosarda. Prost a mai nimerit-o cu ea trupa noastră ! Ar trebui s-o dea în trupa care se formează acum din ordinul viceregelui Spaniei Noi şi care are să fie trimisă în America. Şi acum, uită-te la acest astru luminos care tocmai a intrat în scenă ; e Casilda, un soare în amurg. Dacă de la fiecare amant pe care l-a avut pînă azi, ar fi cerut o piatră ca să zidească o piramidă, aşa cum a făcut pe vremuri o regină a Egiptului, ar putea acuma să înalţe una care să ajungă pînă în înaltul cerului.

În sfîrşit, Laura i-a sfîşiat pe toţi cu bîrfelile ei. Ce gură rea ! Nici pe stăpînă-sa n-a cruţat-o.

Totuşi, ca să-mi mărturisesc slăbiciunea, trebuie să spun că subreta mea mă fermeca, deşi firea ei nu era bună în ce priveşte morala. Bîrfea cu atîta haz, încît îmi era dragă pînă şi răutatea ei. În pauzele dintre acte, se ducea să vadă dacă Arsenia nu are nevoie de ea ; dar

după aceea, în loc să se întoarcă la mine, zăbovea în culise și asculta vorbele dulci pe care i le spuneau unii și alții. M-am luat o dată după dînsa ca să văd ce face și am văzut că avea o mulțime de cunoscuți. Am numărat trei actori, care au oprit-o unul după altul ca să stea de vorbă cu ea și toți îi vorbeau într-un chip care arăta că o cunosc foarte de aproape. Asta nu mi-a plăcut ; și întîia oară în viață am simțit ce înseamnă să fii gelos. M-am întors la locul meu atît de îngîndurat și atît de trist, încît Laura și-a dat imediat seama cînd a venit și s-a așezat lîngă mine.

— Ce ai, Gil Blas ? mă întrebă ea cu mirare. Ce gînduri negre te-au cuprins de cînd am plecat eu ? Ești întunecat la față și necăjit.

I-am răspuns :

— Am și de ce să fiu, draga mea. Ai o purtare cam sprințară. Te-am văzut adineauri cu niște actori.

— Bravo ! îmi tăie ea vorba rîzînd. Strașnic motiv ca să te întristezi ! Cum, din pricina asta ești supărat ? Păi asta nu-i nimic ! Ai să vezi altele și mai și, pe-aici, pe la noi. Trebuie să te obișnuiești cu apucăturile noastre libere. Nu trebuie să fii gelos, dragul meu. Geloșii, în lumea actorilor, sînt socotiți drept niște caraghioși. De aceea, printre noi mai că nici nu sînt geloși. Părinții, soții, frații, unchii și verii sînt oameni foarte îngăduitori și de multe ori își căpătuiesc familiile chiar ei înșiși.

După ce mă sfătui astfel să nu fiu bănuitor față de nimeni și să privesc toate cu liniște, îmi spuse că eu eram fericitul muritor care găsise drumul către inima ei. Apoi m-a încredințat că mă va iubi întotdeauna numai pe mine. La această încredințare, de care, dacă m-aș fi îndoit, aș fi fost socotit într-adevăr drept un om bănuitor, i-am promis că am să fiu liniștit și m-am ținut de cuvînt. Chiar în aceeași seară, am văzut-o stînd de vorbă, între patru ochi și rîzînd, ba cu unul, ba cu altul. După reprezentație, ne-am întors cu stăpîna noastră acasă și în curînd sosi și Florimonda cu trei seniori bătrîni și un actor. Erau invitați la noi la supeu. În afară de Laura și de mine, mai erau servitori : o bucătăreasă, un vizitiu

şi un lacheu. Ne-am pus cu toţii să pregătim masa. Bucătăreasa, care era tot aşa de pricepută ca şi doamna Jacinta, găti, împreună cu vizitiul, bucatele. Camerista şi lacheul puseră masa iar eu am scos din bufet argintăria şi cîteva pocale de aur. Alte ofrande pe care le căpătase zeiţa templului! Am adus şi multe sticle de vin de tot soiul şi am făcut pe paharnicul, vrînd să arăt stăpîne-mi că mă pricepeam în toate. În timpul mesei, m-am tot minunat de felul cum se purtau actriţele. Făceau pe cucoanele din lumea mare. Îşi închipuiau că sînt femei din înalta societate. Nu numai că seniorilor nu le dădeau titlul de *excelenţă*, dar nici măcar *seniora-voastră* nu le spuneau ; le ziceau pe nume. E drept că ei singuri le stricau şi le făceau să se îngîmfe, fiindcă se purtau cu ele cu prea multă familiaritate. Actorul şi el, obişnuit să facă pe eroul, se purta cu dînşii fără nici un respect : bea în cinstea lor şi, ca să zic aşa, se răţoia grozav. Şi eu mă gîndeam că atunci cînd Laura îmi spusese că un marchiz şi un actor sînt egali ziua, ar fi putut adăuga că sînt şi mai egali noaptea, fiindcă şi-o petrec bînd împreună.

Arsenia şi Florimonda erau vesele din fire. Vorbiră cu îndrăzneală vrute şi nevrute, spunînd din cînd în cînd vorbe dulci şi alte marafeturi foarte gustate de păcătoşii cei bătrîni. În timp ce stăpînă-mea îl desfăta pe unul cu farafastîcuri nevinovate, prietena ei, care şedea între ceilalţi doi, nu făcea de loc pe Suzana cu dînşii. În vreme ce priveam acest tablou, plin de farmec pentru un bătrîn adolescent, se servi desertul. Am pus pe masă cîteva sticle de lichior şi pahare şi după aceea m-am dus să supez şi eu cu Laura, care mă aştepta.

— Ei, Gil Blas, mă întrebă ea, ce zici de seniorii aceia ?

— Trebuie să fie, răspunsei eu, nişte adoratori ai Arseniei şi ai Florimondei.

— Nu, zise ea, sînt nişte desfrînaţi bătrîni, cărora le place să stea cu femeile, dar nu se prind de ele. Nu cer decît nimica amabilitate şi sînt destul de galantoni ca să plătească nimicurile pe care le capătă. Slavă Domnului, Florimonda şi cu stăpînă-mea n-au deocamdată amanţi.

Vreau să spun amanți de aceia care fac pe soții și pretind ca toată casa să fie la cheremul lor, fiindcă suportă toate cheltuielile. Ba mie, drept să spun, îmi place mai mult fără ei și sînt de părere că o femeie cu scaun la cap trebuie să se ferească de asemenea legături. De ce să te bagi la stăpîn? Mai bine să-ți cîștigi pară cu pară o caleașcă decît s-o ai dintr-o dată cu prețul ăsta.

Cînd Laura se punea la vorbă, și asta se întîmpla aproape întotdeauna, apoi vorbea, nu glumă! Straşnic îi mai mergea gura! Așa și acuma, mi-a spus tot felul de întîmplări de-ale actrițelor și, din cele spuse de ea, am ajuns la convingerea că în situația în care mă găseam, puteam să le aflu și să le cunosc la perfecție viciile. Din nefericire, eram la o vîrstă la care viciile nu inspiră scîrbă și trebuie să adaug că subreta zugrăvea destrăbălarea în așa fel, încît nu vedeam decît plăcerea desfrîului. N-avu timp să-mi spuie nici măcar a zecea parte din isprăvile actrițelor, fiindcă a vorbit numai vreo trei ceasuri. Apoi seniorii și cu actorul plecară cu Florimonda și o duseră pînă acasă.

După ce plecară, stăpîna-mea îmi spuse, dîndu-mi niște bani:

— Uite, Gil Blas, zece pistoli ca să ai mîine de coșniță. Au să vie la prînz cîțiva domni și cîteva doamne de la teatru. Vezi și pregătește tot lucruri bune.

— Doamnă, i-am răspuns, cu banii ăștia pot să ospătez chiar toată trupa.

— Dragul meu, spuse Arsenia, te rog corectează-ți felul de a vorbi. Să știi că nu trebuie să spui trupă. Trebuie să spui companie. Poți să spui o trupă de soldați, o bandă de hoți, o ceată de calici, o clică de scriitori, dar trebuie să spui o companie de actori. Actorii din Madrid, mai ales, merită să fie numiți companie.

I-am spus stăpîne-mi să mă ierte că m-am slujit de un termen atît de puțin respectuos. Am rugat-o smerit să nu se supere de neștiința mea. Și am promis că de acum înainte, cînd voi vorbi de domnii actori din Madrid, în chip colectiv, voi spune numai „compania".

Capitolul XI

CUM VIEȚUIAU ÎMPREUNĂ ACTORII ȘI CUM SE PURTAU CU SCRIITORII.

Am pornit deci, a doua zi dimineața, să-mi încep slujba mea de intendent. Era zi de post ; am cumpărat, după cum îmi poruncise stăpînă-mea, pui grași, iepuri de casă, potîrnichi și alt vînat de felul acesta. Fiindcă domnii actori nu sînt mulțumiți de chipul cum se poartă cu dînșii biserica, nu păzesc cu strășnicie poruncile ei. Am adus acasă mai multă carne decît ar fi avut nevoie doisprezece oameni de treabă ca să petreacă așa cum se cuvine cele trei zile ale Carnavalului. Bucătăreasa a avut de lucru toată dimineața. În timp ce ea făcea de mîncare, Arsenia s-a sculat și pînă la amiază s-a tot gătit. La amiază, sosiră seniorii Rosmiro și Ricardo, actori. După aceea au venit și două actrițe, Constancia și Celinaura și puțin mai tîrziu Florimonda, însoțită de un bărbat care părea să fie un *senor caballero* foarte ferches. Avea o pieptănătură apelpisită, un mănunchi de pene ruginii la pălărie, niște pantaloni foarte strîmți, iar prin deschizăturile hainei se vedea o cămașă fină cu o o foarte frumoasă dantelă. Mănușile și batista erau în garda scobită a spadei și mantaua și-o purta cu o eleganță deosebită.

Dar cu toate că era bine îmbrăcat și chipeș, avea parcă în el ceva ciudat. Gentilomul ăsta, mă gîndeam eu, trebuie să fie un om original. Nu mă înșelam. Era o fire puțin obișnuită. Cum a venit, s-a repezit și a îmbrățișat rînd pe rînd pe actori și pe actrițe, cu un belșug de gesturi și de vorbe mai grozave chiar decît ale filfizonilor. Nu mi-am schimbat părerea nici cînd am auzit cum vorbea. Apăsa pe toate silabele și rostea cuvintele cu un ton emfatic și cu niște mișcări și niște priviri potrivite cu ceea ce spunea. Am întrebat, de curiozitate, pe Laura cine era acel senior.

— Îți iert, spuse ea, această curiozitate : nici nu poți să-l vezi și să-l auzi întîia oară pe senior Carlos Alonzo de la Ventoleria și să nu întrebi cine-i. Am să ți-l zugră-

vesc în mărime naturală. Mai întîi, e un om care a fost actor. A părăsit teatrul fără să se gîndească și după aceea, cînd s-a gîndit, i-a părut rău că l-a părăsit. Ai văzut ce păr negru are ? E cănit ; și sprîncenele i-s cănite, și mustățile. E mai bătrîn decît Saturn [1]. Dar fiindcă, atunci cînd s-a născut, părinții nu l-au înscris în catastiful parohiei, profită de asta și se face mai tînăr cu vreo douăzeci de ani cel puțin. Și e plin de el însuși ca nimeni altul. Primii doisprezece lustri ai vieții și i-a petrecut într-o ignoranță cumplită ; dar, ca să facă pe savantul, și-a luat un preceptor, care l-a învățat să silabisească grecește și latinește. Pe lîngă asta, mai știe și o sumedenie de snoave pe care le-a recitat de-atîtea ori, spunînd că sînt de el, încît își închipuie acum că sînt într-adevăr ale lui. Întotdeauna le strecoară în conversație și se poate spune că spiritul lui strălucește în dauna memoriei. Se zice, de altfel, că ar fi mare actor. Cred asta cu sfințenie. Dar mie, drept să-ți spun, nu-mi place de loc. Îl aud uneori aici cum declamă. Între alte metehne, pronunță prea afectat, cu o voce tremurătoare care dă declamației lui un aer învechit și ridicol.

Astfel fu portretul pe care subreta îl făcu acestui histrion onorific și, într-adevăr, niciodată n-am văzut om mai îngîmfat. Pe lîngă asta, îi plăcea să fie socotit drept bun povestitor și a și dat drumul repede la două-trei anecdote, spunîndu-le cu un aer impunător și bine studiat. De altfel, actorii și actrițele care erau acolo și care nu veniseră ca să stea cu gura închisă, n-au tăcut de loc nici ei. Au început să vorbească de colegii lor absenți cu foarte puțină îngăduință, e drept ; dar asta e un lucru care trebuie iertat actorilor, ca și scriitorilor de altfel. Toți vorbiră cu aprindere împotriva tovarășilor de breaslă.

— Ascultați, zise Rosmiro, o nouă năzbîtie de-a lui Cesarino, scumpul nostru confrate. Azi-dimineață a cumpărat niște ciorapi de mătase, niște panglici și dantelă, și a pus pe un lacheu să i le ducă la teatru ca din partea unei contese.

— Ce pungășie ! spuse senior de la Ventoleria, zîmbind cu îngîmfare. Pe vremea mea, eram mai cinstiți în astfel

[1] Divinitate elenică, fiul lui Uranus (Cerul) și al lui Gea (Pămîntul).

de treburi. Nici prin gînd nu ne trecea să plăsmuim asemenea istorii. E drept însă că femeile din înalta societate nu ne dădeau prilejul să le născocim. Cumpărau chiar ele darurile pe care ni le făceau. Așa le plăcea lor.

— Așa le place și acuma, zise Ricardo cu același ton, și dacă ar fi îngăduit, s-ar putea spune multe în privința asta... Dar despre asemenea aventuri nu trebuie vorbit, mai ales cînd sînt amestecate persoane de neam mare.

— Domnilor, le tăie vorba Florimonda, mai lăsați-o cu aventurile dumneavoastră, că le știe toată lumea pe de rost. Mai bine să vorbim de Ismenia. Se zice că seniorul acela, care a cheltuit o groază de bani cu dînsa, a lăsat-o.

— Da, e adevărat ! zise Constancia, și am să vă spun chiar mai mult, că a pierdut cu ocazia asta și pe un om de afaceri pe care l-ar fi ruinat fără nici o îndoială. Știu sigur cum s-a întîmplat. Valetul ei a făcut un *quipro-quo* [1] : a dat seniorului o scrisoare pe care ea o scrisese omului de afaceri și a dat acestuia o scrisoare a ei către senior.

— Asta e o mare pierdere, draga mea, spuse Florimonda.

— Că l-a pierdut pe senior nu-i nici o pagubă, zise Constancia. Domnul acela și-a mîncat aproape toată averea. Omul de afaceri însă e abia la început. N-a trecut încă prin mîinile cochetelor. De ăsta, într-adevăr, poate să-i pară rău.

Vorbiră așa pînă la masă și la masă tot despre asta vorbiră. N-aș mai sfîrși dacă m-aș apuca să reproduc toate vorbele pline de bîrfeală și de îngîmfare pe care le-am auzit, așa că cetitorul îmi va îngădui să le las deoparte și să-i povestesc cum a fost primit un biet scriitor, care a venit la Arsenia către sfîrșitul mesei.

Lacheul nostru intră și spuse tare stăpînei :

— Doamnă, a venit un om cu cămașa murdară și plin de noroi pînă la genunchi ; eu cred, să mă iertați, că e poet ; zice că vrea să vorbească cu dumneavoastră.

---

[1] Șiretlic care face să fie luat un lucru drept altul (din latinescul *quid pro quod*).

— Adă-l sus, zise Arsenia. Nu trebuie să ne deranjăm, domnilor, e un scriitor.

Într-adevăr era un scriitor căruia i se primise o tragedie și aducea acum un rol stăpîne-mi. Îl chema Pedro de Moya. Intră și făcu vreo cinci-șase plecăciuni actorilor, care nu se sculară în picioare și nici măcar nu-i răspunseră la salut. Numai Arsenia, dînd ușurel din cap, răspunse politeților cu care o copleșea. El făcu vreo cîțiva pași, înfiorat și stîngaci. Scăpă din mîini pălăria și mănușile. Și le ridică, se apropie de stăpînă-mea și dîndu-i un sul de hîrtie, mai respectuos decît dă un împricinat o cerere judecătorului, îi spuse :

— Vă rog să primiți, doamnă, rolul pe care îmi iau îngăduința să vi-l ofer.

Ea luă hîrtia cu un aer rece și disprețuitor și nici nu catadicsi să răspundă la vorbele lui plăcute.

Asta însă nu-l descurajă pe scriitor. Dimpotrivă, folosindu-se de ocazie, mai distribui și alte roluri, dînd unul lui Rosmiro și altul Florimondei, care nu se purtară cu el mai frumos decît se purtase Arsenia. Ba chiar actorul, foarte politicos de felul lui, așa cum sînt cei mai mulți actori, îl luă peste picior și îl înțepă cu glume răutăcioase. Pedro de Moya le simți. Nu îndrăzni totuși să răspundă, de teamă ca piesa lui să nu sufere. Plecă fără o vorbă, dar foarte jignit, după cît mi se păru, de felul în care fusese primit. Eu cred că, plin de ciudă, le-a spus în sinea lui actorilor tot ce meritau. Actorii, pe de altă parte, după ce el ieși, începură să vorbească de scriitori cu mult respect.

— Mi se pare, zise Florimonda, că senior Pedro de Moya n-a prea fost mulțumit.

— Să nu vă pese de asta, doamnă ! spuse Rosmiro. Merită oare scriitorii să le dai atenție ? Dacă ne-am așeza în rînd cu ei, i-am strica. Îi cunosc eu pe domnișorii ăștia, îi cunosc ; imediat și-ar da în petec. Mai bine să-i tratăm ca pe niște sclavi și să-i lăsăm să rabde orice. Dacă necazul îi îndepărtează uneori de noi, patima scrisului ni-i aduce iar și sînt preafericiți că binevoim să le jucăm piesele.

— Ai dreptate, spuse Arsenia, noi pierdem de fapt numai scriitorii pe care îi căpătuim. Aceștia, imediat ce

i-am chivernisit, se boieresc și nu mai lucrează. Noroc că actorilor puțin le pasă și publicul nu pierde nimic.

Toți încuviințară aceste frumoase vorbe și fură de părere că scriitorii, cu toată purtarea proastă față de dînșii a actorilor, datorau acestora foarte mult. Histrionii îi socoteau mai prejos decît ei și fără îndoială că dispreț mai mare decît acesta nici nu se putea închipui.

Capitolul XII

GIL BLAS PRINDE GUST DE TEATRU ; SE LASĂ DUS DE PLĂCERILE VIEȚII TEATRALE, DAR PESTE CÎTVA TIMP SE SATURĂ DE ACEASTĂ VIAȚĂ.

Musafirii șezură la masă pînă cînd a venit vremea să se ducă la teatru. Plecară cu toții. M-am dus și eu și am stat și în ziua aceea la reprezentație. Mi-a plăcut așa de mult, încît m-am hotărît să mă duc în fiecare zi. Asta am și făcut și așa, încetul cu încetul, m-am deprins cu actorii. Iată ce înseamnă puterea obișnuinței. Mă fermecau mai cu seamă cei care pe scenă vorbeau și gesticulau mai tare și nu numai eu aveam gustul acesta.

Frumusețea pieselor mă mișca tot așa de mult ca și felul în care erau jucate. Erau cîteva care mă vrăjeau ; îmi plăceau mai ales acelea în care apăreau toți cardinalii sau cei doisprezece pairi ai Franței[1]. Mi-aduc aminte că am învățat pe de rost, în două zile, o comedie întreagă care avea ca titlu *Regina florilor*. Roza, care era regină, avea drept confidentă Vioreaua și drept scutier Crinul. Nimic nu mi se părea mai măiestrit decît aceste lucrări, care credeam eu că fac multă cinste spiritului nației noastre.

Nu mă mulțumeam numai să-mi împodobesc memoria cu cele mai frumoase pasaje din aceste capodopere dramatice. Am vrut să-mi desăvîrșesc gustul ; și, ca să

[1] Cei doisprezece sfetnici și tovarăși de arme ai lui Carol cel Mare, (rege și împărat al francilor, 768—814), din poemele cavalerești ale evului mediu.

izbutesc, ascultam cu lacomă atenție tot ce spuneau actorii. Dacă lăudau o piesă, o prețuiam. Dacă li se părea proastă, o disprețuiam. Îmi închipuiam că se pricep la piese de teatru ca giuvaergiii la diamante. Totuși, tragedia lui Pedro de Moya avu un foarte mare succes, deși ei spuseseră că are să cadă. Asta însă nu mă făcu să-mi pierd încrederea în judecata lor și, decît să mă îndoiesc de priceperea fără greș a actorilor, am preferat să cred că publicul nu se pricepe. Totuși, multă lume îmi spuse că erau aplaudate de obicei piesele noi despre care actorii n-aveau o părere bună și că, dimpotrivă, cele pe care ei le primeau cu aplauze erau aproape întotdeauna fluierate. Mi se spuse că una din regulile lor era tocmai asta, să judece greșit piesele ; și mi se pomeniră o sumedenie de piese care avuseseră succes și dovediseră astfel că sentințele lor nu erau drepte. Am avut nevoie de toate aceste dovezi ca să mi se deschidă ochii.

N-am să uit ce mi s-a întîmplat odată, cînd se reprezenta întîia oară o comedie nouă. Actorii fuseseră de părere că e rece și plicticoasă. Ba chiar spuseseră că nici n-au să ajungă s-o joace pînă la sfîrșit. Cu convingerea aceasta jucară actul întîi. Actul întîi fu foarte aplaudat. Actorii se mirară. Se joacă și actul al doilea ; publicul îl primește și mai bine decît pe primul. Actorii nu mai știu ce să creadă. „Ei, drăcie ! piesa asta prinde", zice Rosmiro. În sfîșit, se joacă și actul al treilea și acesta place și mai mult. „Nu mai înțeleg nimic, spune Ricardo ; noi am crezut că piesa n-are să fie gustată de loc și cînd colo, place la toată lumea." „Știți de ce place, domnilor ? spuse atunci cu multă naivitate un actor. Place pentru că sînt în ea o mulțime de lucruri bune pe care noi nu le-am observat."

Așadar, nu i-am mai socotit pe actori drept niște judecători pricepuți în ce privește piesele de teatru și am început să-i văd așa cum erau într-adevăr. Avea dreptate lumea să-i socoată drept niște oameni ridicoli. Aplauzele îi stricaseră și ei se credeau acum drept niște ființe vrednice de admirație și își închipuiau că fac un mare hatîr publicului jucînd în fața lui. Cusururile lor îmi săreau în ochi ; din nefericire însă, felul lor de viață

îmi plăcea, așa că m-am lăsat și eu pradă desfrîului. Cum m-aș fi putut oare opri ? Tot ce spuneau era primejdios pentru un tînăr și tot ce vedeam în jurul meu mă îndemna la destrăbălare. Chiar dacă n-aș fi știut ce se petrecea la Casilda, la Constancia și la celelalte actrițe, ceea ce vedeam în casă la Arsenia era destul ca să mă strice. Pe lîngă seniorii cei bătrîni de care am vorbit, mai veneau pe la ea filfizoni, băieți de bani gata, cărora cămătarii le dădeau de cheltuială și uneori veneau și financiari care, nu numai că nu erau plătiți ca în consiliile lor, cu jetoane de prezență, dar plăteau ei ca să aibă dreptul să stea aici.

Florimonda, care locuia alături de noi, prînzea și cina în fiecare zi la Arsenia. Erau foarte bune prietene și multă lume se mira că niște cochete ca ele se înțelegeau așa de bine și toți ziceau că odată și odată au să se certe din pricina vreunui bărbat. Dar cei care spuneau așa nu știau ce bune prietene erau. O prietenie trainică le unea. În loc să fie geloase ca celelalte femei, trăiau în bună înțelegere. Își împărțeau prada luată de la bărbați și nu se certau prostește din pricina dragostei bărbaților.

Laura, după exemplul acestor două ilustre asociate, se folosea și ea de tinerețea ei. Doar îmi spusese că am să văd multe și de tot felul. Așa că n-am mai făcut pe gelosul ; făgăduisem că voi împărtăși, în această privință, felul de a gîndi al actorilor. Mă mulțumeam numai s-o întreb cum îi chema pe bărbații cu care o vedeam că stătea de vorbă. Întotdeauna îmi răspundea că e ba un unchi, ba un văr. Multe neamuri mai avea ! Familia ei trebuie să fi fost mai numeroasă decît aceea a regelui Priam [1]. Subreta nu se mărginea numai la unchi și la veri, uneori ademenea și străini și făcea pe văduva de familie bună, la bătrîna aceea de care am vorbit. Într-un cuvînt, Laura, ca să dau despre ea cetitorului o imagine cuprinzătoare și adevărată, era tot așa de tînără, de frumoasă și de cochetă ca și stăpînă-sa, care nu avea asupra ei altă precădere decît doar aceea că desfăta în chip public publicul. M-am lăsat dus așa de

[1] Regele Troii, care avea cincizeci de fii.

ţuvoi vreo trei săptămîni. M-am dedat la tot felul de plăceri. Voi spune însă, totodată, că în mijlocul plăcerilor simţeam adesea cum se iveau în mine mustrări, care veneau de la felul cum fusesem crescut şi care strecurau amărăciune în plăcerile mele. Desfrîul nu învinse aceste mustrări ; dimpotrivă, ele sporeau cu cît mă făceam mai desfrînat ; şi datorită firii mele sănătoase, destrăbălarea vieţii actorilor începu să mă scîrbească. „Nenorocit ce eşti, îmi spuneam, aşa împlineşti tu speranţele familiei ? Nu-i destul că le-ai înşelat luînd altă meserie decît aceea de profesor ? Dacă eşti servitor, înseamnă că nu poţi să fii om de treabă ? Îţi place să stai cu oameni aşa de păcătoşi ? Invidia, mînia şi zgîrcenia domnesc la unii dintre ei ; de la alţii ruşinea a fost izgonită de mult ; unii se lasă pradă lăcomiei şi lenei ; şi la alţii trufia merge pînă la neobrăzare. M-am hotărît : nu vreau să mai stau alături de cele şapte păcate capitale [1]".

[1] Trufia, zgîrcenia, preacurvia, invidia, lăcomia, mînia, trîndăvia.

CARTEA A PATRA

Capitolul I

GIL BLAS, FIINDCĂ NU SE POATE OBIȘNUI CU OBICEIURILE ACTORILOR, PLEACĂ DE LA ARSENIA ȘI ÎȘI GĂSEȘTE O SLUJBĂ LA O CASĂ MAI CINSTITĂ.

O urmă de cinste și de religie, pe care o mai păstrasem în mijlocul unei vieți atît de destrăbălate, m-a hotărît nu numai să plec de la Arsenia, dar chiar să rup orice legătură cu Laura, pe care totuși o mai iubeam, deși știam că mă înșală. Fericit cel ce poate folosi clipele de înțelepciune ce-i tulbură plăcerile la care se gîndește toată vremea! Într-o bună zi, dis-de-dimineață, mi-am făcut bocceaua și, fără să mă mai socotesc cu Arsenia, care nu-mi datora, la drept vorbind, mai nimic, fără să-mi iau rămas bun de la scumpa mea Laura, am plecat din casa aceea, unde nu respiram decît aerul desfrîului. Abia am făcut această faptă cuminte și cerul m-a și răsplătit. Am întîlnit în drum pe intendentul lui don Matias, fostul meu stăpîn, care răposase. L-am salutat; m-a recunoscut și s-a oprit să mă întrebe la cine eram în slujbă. I-am răspuns că deocamdată nu eram nicăieri, că după ce stătusem aproape o lună la Arsenia și văzusem că felul ei de viață nu mi se potrivea, plecasem de la dînsa de bunăvoie, ca să-mi mîntui nevinovăția. In-

tendentul, ca şi cum ar fi fost foarte cinstit din fire, lăudă simţirea mea gingaşă şi îmi spuse că are să-mi găsească o slujbă bună, potrivită pentru un băiat atît de cuminte cum eram eu. Se ţinu de cuvînt şi chiar în ziua aceea mă băgă în slujbă la don Vicente de Guzman, pe al cărui intendent îl cunoştea.

Nici nu se putea o casă mai bună. Nu mi-a părut rău de loc mai tîrziu că am intrat aici. Don Vicente era un bătrîn senior foarte bogat, care de mai multă vreme trăia fericit fără procese şi fără soţie ; pe aceasta i-o răpiseră medicii ; voiseră s-o scape de o tuse pe care ea ar fi putut s-o păstreze încă multă vreme, dacă n-ar fi luat leacurile lor. În loc să se însoare a doua oară, don Vicente se consacrase cu totul educaţiei unicei sale fiice, Aurora, care tocmai intra în al douăzeci şi şaselea an al vieţii şi putea să treacă drept o persoană desăvîrşită. Era neobişnuit de frumoasă şi avea o minte ageră şi foarte cultivată. Tatăl său nu era cine ştie ce deştept, dar fusese înzestrat cu darul de a-şi chivernisi bine treburile. Avea un cusur, care trebuie iertat bătrînilor : îi plăcea să vorbească şi să vorbească mai ales de bătălii şi de războaie. Dacă cineva avea nenorocul să atingă faţă de el această strună, îndată începea să sufle în trîmbiţa eroică şi ascultătorii se puteau socoti fericiţi cînd scăpau numai cu povestirea a două asedii şi a trei bătălii. Îşi petrecuse două treimi din viaţă în oştire, aşa că memoria lui era un izvor nesecat de felurite întîmplări, nu întotdeauna ascultate cu aceeaşi plăcere cu care le povestea el. Unde mai pui că era şi bîlbîit şi încurcat la vorbă, fapt ce nu făcea de loc mai plăcut felul cum povestea. Încolo, n-am văzut vreodată un senior mai cumsecade. Nu-şi ieşea niciodată din fire. Nu era nici încăpăţînat, nici cu toane. La un om din lumea bună, asta mi se părea un lucru de minune. Deşi îşi cruţa averea, trăia bine. Avea cîţiva văleţi şi trei cameriste care o slujeau pe Aurora. Am văzut îndată că intendentul lui don Matias mă căpătuise cu o slujbă bună şi nu m-am mai gîndit decît să stau aici cît mai mult. Mai întîi, am căutat să cercetez terenul. Am studiat apucăturile tuturora ; apoi, potrivindu-mi purtarea după

felul lor, în curînd m-am pus bine și cu stăpînul meu și cu servitorii.

Eram acuma de mai bine de o lună la don Vicente, cînd a început să mi se pară că fiică-sa se uită la mine altfel decît se uită la ceilalți valeți. Ori de cîte ori ochii ei se opreau asupra mea, aveam impresia că zăresc în ei o simpatie pe care n-o deslușeam în privirile îndreptate asupra celorlalți. Dacă n-aș fi trăit printre filfizoni și actori, niciodată nu mi-aș fi închipuit că Aurora se gîndea la mine ; mă cam stricasem însă printre domnii aceștia la care doamnele, chiar cele mai nobile, nu se bucură întotdeauna de o faimă prea bună. „Dacă ar fi să crezi pe unii histrioni de aceștia, îmi spuneam eu, pe femeile din lumea mare le apucă uneori niște pofte ciudate, de care dumnealor se folosesc. De unde știu eu că n-o apucă și pe stăpînă-mea asemenea pofte ciudate ? Nu, îmi spuneam însă, peste o clipă ; nu pot să cred una ca asta. Stăpînă-mea nu e o Messalină[1] care, nesocotindu-și noblețea, își scoboară în chip nedemn privirile în țărînă și se dezonorează fără rușine ; e mai degrabă o fată cinstită dar drăgăstoasă, și fiind mulțumită de hotarele cu care virtutea îi îngrădește dragostea, nu se teme să inspire și să simtă o pasiune gingașă, menită s-o desfete fără nici-o primejdie."

Iată ce credeam eu despre stăpînă-mea, fără să știu însă unde anume trebuia să mă opresc. Cînd mă vedea, îmi zîmbea și dădea semne de bucurie. Oricine s-ar fi lăsat prins de aceste promițătoare speranțe, fără să poată fi socotit un încrezut. M-am lăsat deci prins și eu. Am crezut că Aurora s-a îndrăgostit de mine și am început să mă socot drept un servitor norocos, căruia dragostea îi îndulcește slujba. Ca să par mai puțin nedemn de norocul ce dăduse peste mine, am început să mă dichisesc mai mult decît pînă atunci ; căutam să-mi dau o înfățișare plăcută ; cheltuiam pe pomadă și pe parfumuri toți banii pe care îi aveam. Dimineața, cum mă sculam, mă găteam frumos și mă parfumam ca să nu par neîngrijit, dacă s-o întîmpla să mă înfățișez stăpînei. Mă gîndeam că, tot dichisindu-mă așa și dîndu-mi os-

[1] Soția împăratului roman Claudius (sec. I e. n.), faimoasă prin desfrîul ei.

teneala să mă fac plăcut, fericirea mea nu era foarte departe.

Printre cameristele Aurorei, se afla şi una pe care o chema Ortiz. Era o femeie în vîrstă şi slujea de mai bine de douăzeci de ani la don Vicente. O crescuse pe fiică-sa şi îşi păstra şi acum titlul de guvernantă, dar nu mai îndeplinea această slujbă ostenitoare. Dimpotrivă, în loc să lumineze ca altădată faptele Aurorei, acuma se îngrijea numai să le ascundă. Stăpîna avea în ea toată încrederea. Într-o seară, doamna Ortiz, găsind prilejul de a vorbi cu mine fără să ne audă nimeni, îmi spuse la ureche că, dacă sînt isteţ şi discret, să mă duc la miezul nopţii în grădină şi acolo am să aflu nişte lucruri de care n-are să-mi pară rău. Am răspuns guvernantei, strîngînd-o de mînă, că mă voi duce numaidecît şi ne-am îndepărtat repede unul de altul, de teamă să nu dea careva peste noi. Acuma nu mai aveam nici o îndoială că făcusem o impresie adîncă asupra fiicei lui don Vicente. Mă cuprinse o bucurie pe care cu greu mi-o puteam stăpîni. Ce lung mi s-a părut timpul pînă la cină, deşi cinau foarte devreme, şi de la cină pînă cînd s-a culcat stăpînu-meu! Mi se părea că în seara aceea toate în casă mergeau nemaipomenit de încet. Ca o culme a necazului, cînd don Vicente s-a dus în odaia lui, în loc să se culce, s-a apucat să tolocănească despre campaniile lui în Portugalia, cu care mă mai plictisise pînă atunci de o mulţime de ori. Şi, lucru pe care nu-l mai făcuse pînă atunci şi mi-l păstrase pentru seara aceea, mi-a înşirat pe toţi ofiţerii care pe vremea lui se arătaseră mai vrednici. Mi-a povestit pînă şi faptele lor de vitejie. Ce pacoste pe capul meu să-l ascult pînă la capăt! A isprăvit, în sfîrşit, şi s-a culcat. M-am dus repede într-o odăiţă unde dormeam de obicei şi de unde puteam să mă scobor în grădină pe o scară dosnică. Mi-am frecat tot trupul cu pomadă. Mi-am pus o cămaşă albă, după ce mai întîi am parfumat-o bine, şi cînd am văzut că nu uitasem nimic din ceea ce mi se părea mie că ar putea să măgulească pasiunea stăpîne-mi, m-am dus la întîlnire.

Ortiz nu era acolo. M-am gîndit că se plictisise să mă tot aştepte, se dusese să se culce şi că momentul

prielnic trecuse. Îmi era ciudă pe don Vicente, dar, în timp ce îi blestemam în gînd campaniile, am auzit bătînd ceasurile zece. Am crezut că orologiul nu merge bine şi că era, desigur, unu după miezul nopţii. Totuşi mă înşelam, pentru că un sfert de ceas după aceea am numărat tot zece, la alt orologiu. Foarte bine, mi-am spus eu ; mai am numai două ceasuri de aşteptat. N-are să se poată plînge nimeni că n-am venit la timp. Dar ce fac eu acuma pînă la miezul nopţii ? Hai să mă plimb prin grădină şi să mă gîndesc la rolul pe care trebuie să-l joc. E un rol destul de nou pentru mine. Nu sînt încă deprins cu dragostea femeilor din lumea bună. Ştiu cum să mă port în asemenea ocazii cu cusutoresele şi cu actriţele. Cu acestea vorbeşti cum îţi vine şi le iei repede, fără multe marafeturi ; cu o femeie din lumea mare, trebuie să te porţi altfel. Cu ele, îndrăgostitul trebuie să fie bine crescut, curtenitor, tandru şi respectuos, dar fără să fie timid. Nu trebuie să-şi grăbească fericirea cu mişcări repezite, ci trebuie să aştepte pînă i-o aduce o clipă de slăbiciune.

Aşa mă tot chibzuiam şi mă gîndeam să mă port în felul acesta cu Aurora. Îmi spuneam că în curînd voi avea plăcerea să mă văd la picioarele acestei frumoase doamne şi să-i spun o mulţime de vorbe de dragoste. Îmi aduceam aminte de toate pasajele din piesele noastre de teatru, de care m-aş fi putut sluji cînd aveam să stau de vorbă cu dînsa. Voiam să le întrebuinţez cum se cuvine şi trăgeam nădejde că, la fel cu cei cîţiva actori pe care-i cunoşteam, aş putea să trec drept un om de spirit, deşi nu eram decît un om cu memorie bună. Îndeletnicindu-mă cu aceste gînduri, care îmi amăgeau plăcut nerăbdarea, mai mult decît poveştile din oştire ale stăpînului meu, am auzit bătînd unsprezece. Bun, mi-am spus eu, mai am numai şaizeci de minute de aşteptat. Să ne înarmăm cu răbdare ! M-am scufundat iar în gînduri, cînd plimbîndu-mă, cînd şezînd într-un boschet, la capătul grădinii. Miezul nopţii, ceasul pe care-l aşteptam de atîta vreme, bătu în sfîrşit. Cîteva clipe după aceea, Ortiz, tot aşa de punctuală, însă nu atît de nerăbdătoare ca mine, veni şi, apropiindu-se, mă întrebă :

— Senior Gil Blas, de cînd eşti aici ?

— De două ceasuri, răspunsei eu.

— Straşnic ! zise ea rîzînd de mine cu hohote. Eşti de o exactitate nemaipomenită ! E o plăcere să-ţi dea cineva întîlnire noaptea. E drept, urmă ea lăsînd rîsul, că norocul pe care ţi-l fac cunoscut acuma nici nu are preţ. Stăpîna-mea vrea să vorbească cu dumneata între patru ochi şi mi-a poruncit să te duc la ea în odaie. Te aşteaptă. Mai mult nu-ţi spun. Ce mai rămîne este un secret pe care ai să-l afli chiar din gura ei. Vino cu mine.

Cu aceste vorbe, guvernanta mă luă de mînă şi, intrînd în casă pe-o uşiţă de la care avea cheia, mă duse în mare taină în odaia stăpîne-si.

Capitolul II

CUM L-A PRIMIT AURORA PE GIL BLAS ŞI CE-AU VORBIT ÎMPREUNĂ.

Aurora era îmbrăcată cu o rochie de casă. Asta mi-a plăcut. Am salutat-o foarte respectuos şi cît am putut mai frumos. M-a întîmpinat veselă, m-a pus să şed lîngă ea, cu toate că eu mă împotriveam şi, lucru care m-a dat gata cu desăvîrşire, a spus ambasadoarei sale să treacă în odaia de alături şi să ne lase singuri. După aceea, vorbi astfel către mine :

— Gil Blas, ţi-ai dat seama, cred, că te privesc cu ochi buni şi că dintre toţi servitorii pe dumneata te-am ales ; şi chiar dacă din privirile mele n-ai putut să observi că am faţă de dumneata oarecare bunăvoinţă, faptul că te-am chemat aici noaptea asta nu-ţi mai îngăduie să te îndoieşti.

N-am lăsat-o să-mi spuie mai mult. Am crezut de cuviinţă că era mai frumos din parte-mi să n-o las să arate mai cu de-amănuntul ce simţea, fiindcă s-ar fi ruşinat, desigur. M-am ridicat de lîngă ea şi cu avînt m-am aruncat la picioarele Aurorei, ca un erou de teatru cînd

cade în genunchi în fața iubitei, și am spus pe un ton declamator :

— Ah ! doamnă, oare am auzit bine ? Către mine se îndreaptă aceste vorbe ? Să fie cu putință ca Gil Blas, care pînă acum a fost jucăria soartei și scursura întregii naturi, să aibă norocul de a vă inspira un sentiment...

— Nu vorbi așa tare, îmi tăie vorba, rîzînd, stăpînă-mea ; ai să-mi trezești cameristele, că dorm aici, alături. Ridică-te. Așază-te iar lîngă mine și ascultă-mă pînă la capăt, fără să mă întrerupi. Da, Gil Blas, urmă ea lăsînd rîsul, îți vreau binele ; și ca să-ți dovedesc că am încredere în dumneata, am să-ți spun un secret de care atîrnă liniștea vieții mele. Iubesc pe un cavaler tînăr, frumos, chipeș și de neam mare. Îl cheamă don Luis Pacheco. Îl văd cîteodată la plimbare și la spectacole ; dar n-am vorbit cu el niciodată. Nici nu știu măcar ce fel de om este și dacă nu are cumva vreo meteahnă. Tocmai asta aș vrea să știu. Aș avea nevoie de cineva care să cerceteze și să afle ce fel de viață duce și să-mi dea seamă cu de-amănuntul despre asta. Te-am ales pe dumneata dintre toți servitorii. Cred că pot fără teamă să-ți dau această însărcinare. Nădăjduiesc că ai s-o îndeplinești cu iscusință și cu discreție, așa încît n-o să-mi pară rău că am avut încredere în dumneata și ți-am destăinuit toate aceste lucruri.

Stăpînă-mea se opri aici și așteptă să vadă ce am să spun. La început îmi pierdusem puțin cumpătul, văzînd că mă păcălisem în chip așa de neplăcut ; m-am liniștit însă repede și, biruindu-mi rușinea pe care îndrăzneala o aduce întotdeauna cînd dă greș, am făgăduit doamnei că voi îndeplini tot ce dorea și i-am arătat atîta devotament, am pus atîta căldură în vorbele cu care o încredințam că-i voi sluji interesele, încît chiar dacă nu i-am alungat gîndul că eu îmi închipuisem ca un nebun că s-a îndrăgostit de mine, dar cel puțin i-am dovedit că știam să dreg o prostie. Am rugat-o să-mi acorde numai două zile și îi voi spune ce este cu don Luis. După aceea, doamna Ortiz, chemată de stăpînă-sa, mă duse înapoi în grădină și lăsîndu-mă acolo, îmi spuse pe un ton batjocoritor :

— Bună seara, Gil Blas, și nu te îndemn să vii devreme la prima întîlnire. Știu cît ești de punctual și de aceea n-am nici o grijă în privința asta.

M-am întors în odaia mea cam paraponisit că una așteptasem și alta găsisem. Totuși, am fost destul de cuminte ca să-mi uit ciuda. Mi-am spus că era mai bine să fiu confidentul decît amantul stăpîne-mi. M-am gîndit că, cu asta, aș putea chiar să mă căpătuiesc ; că mijlocitorii amorului sînt de obicei bine plătiți pentru osteneala lor ; și m-am culcat, hotărît să fac ce-mi cerea Aurora. A doua zi, am plecat de-acasă cu acest scop. Nu mi-a fost greu să aflu locuința unui cavaler ca don Luis. Am întrebat de el prin vecini, dar cei cu care am vorbit n-au putut să-mi mulțumească pe deplin curiozitatea. De aceea, în ziua următoare, mi-am început din nou cercetările. De data asta mi-a mers mai bine. M-am întîlnit pe stradă cu un valet, cunoscut de-al meu, și am stat de vorbă cu dînsul. Tocmai atunci trecu pe acolo un prieten de-al lui, care se opri și el cu noi și ne spuse că fusese dat afară din serviciul lui don José Pacheco, tatăl lui don Luis, fiind învinuit că băuse un butoiaș de vin. N-am pierdut un atît de bun prilej ca să întreb tot ce voiam să aflu. Și am izbutit atît de bine cu întrebările, încît m-am întors acasă foarte mulțumit că voi putea să-mi țin cuvîntul ce-l dădusem stăpîne-mi. Chiar în noaptea acelei zile trebuia să mă duc la ea, la același ceas și în același chip ca și întîia oară. În seara aceea n-am mai fost atît de tulburat și nu numai că am îndurat cu răbdare vorbăria stăpînului meu, dar chiar l-am îndemnat eu însumi să povestească. Am așteptat miezul nopții în cea mai mare liniște și numai după ce am auzit bătînd ceasurile la mai multe orologii, m-am scoborît în grădină, fără să mă mai dau cu pomadă și să mă parfumez : mă lecuisem și de asta.

Am găsit la locul de întîlnire pe foarte credincioasa guvernantă ; îmi spuse cu șiretenie că o lăsasem mai domol cu punctualitatea. Nu i-am răspuns și ea m-a dus în odaia Aurorei care, cum m-a văzut, m-a și întrebat dacă aflasem ceva despre don Luis.

— Da, doamnă, i-am răspuns, și pot să vă spun o mulțime de lucruri. Mai întîi, am să vă spun că în curînd

se va întoarce la Salamanca să-şi isprăvească studiile. După cîte am auzit, e un senior cinstit şi onorabil. Curaj desigur că are, de vreme ce e gentilom şi castilian. Pe lîngă asta, e foarte deştept şi ştie să se poarte. Este însă un lucru care poate că n-are să vă placă, pe care totuşi nu pot să nu vi-l spun, şi anume că don Luis e aşa cum sînt de obicei seniorii tineri, ba chiar întrece orice măsură : e grozav de berbant. Închipuiţi-vă că, deşi încă foarte tînăr, s-a şi încurcat pînă acuma cu vreo două actriţe.

— Cum se poate ? zise Aurora. Dar eşti sigur, Gil Blas, că duce o viaţă aşa de destrăbălată ?

— O, nu-i nici o îndoială, doamnă, că aşa este. Mi-a spus un valet care a fost în slujba dumisale şi a fost dat afară azi-dimineaţă. Valeţii sînt foarte sinceri cînd vorbesc de metehnele stăpînilor. De altfel, ce mai încoace şi încolo, don Luis e prieten cu don Alexo Segiar, cu don Antonio Centelles, cu don Fernando de Camboa. Mai bună dovadă decît asta că e desfrînat nici nu poate fi.

— Bine, Gil Blas, spuse stăpînă-mea cu un oftat. După cele ce mi-ai spus, am să-mi înfrîng dragostea, dacă acela pe care-l iubesc nu-i vrednic de ea. Cu toate că mi s-a înrădăcinat adînc în inimă, cred că am să mi-o pot smulge. Şi acuma, urmă ea punîndu-mi în mînă o punguliţă care nu era de loc goală, poftim pentru osteneală. Şi bagă de seamă să nu descoperi nimănui secretul meu. Ţi l-am spus numai fiindcă am încredere în discreţia dumitale.

Am încredinţat-o pe stăpînă-mea că eram un Harpocrate [1] al valeţilor confidenţi şi deci putea să fie liniştită. După aceea am plecat, foarte curios să văd ce era în pungă. Am găsit în ea douăzeci de pistoli. M-am gîndit îndată că dacă Aurora plătea aşa de bine o veste proastă, mi-ar fi dat cu siguranţă mai mult dacă i-aş fi adus una plăcută. Mi-a părut rău că n-am făcut şi eu ca judecătorii care travestesc uneori adevărul în hotărîrile lor. Mi-era necaz că nimicisem, abia născută, o aventură amoroasă care mie mi-ar fi adus foarte mari foloase dacă nu m-aş fi apucat prosteşte să fiu sincer.

[1] Zeul tăcerii la vechii egipteni.

Mă mîngîiam totuşi cu gîndul că mă despăgubisem cel puţin de cheltuiala pe care o făcusem zadarnic cu pomada şi cu parfumurile.

Capitolul III

DESPRE MARILE SCHIMBĂRI CARE S-AU PETRECUT LA DON VICENTE ŞI DESPRE CIUDATA HOTĂRÎRE PE CARE A LUAT-O, ÎMPINSĂ DE AMOR, AURORA.

Puţin după această întîmplare, senior don Vicente se îmbolnăvi. Chiar dacă n-ar fi fost la o vîrstă foarte înaintată, simptomele bolii erau aşa de grave, încît tot ar fi prevestit un sfîrşit funest. Chiar de la începutul bolii, au fost chemaţi doi medici, cei mai vestiţi din Madrid. Unul era doctorul Andros şi celălalt doctorul Oquetos. Au cercetat cu băgare de seamă pe bolnav şi au hotărît amîndoi, după o migăloasă observaţie, că zemurile în trup erau înfierbîntate ; dar numai în privinţa asta se înţelegeau. Unul zicea că bolnavul trebuie să ia curăţenie chiar atunci, iar celălalt că, chipurile, curăţenia trebuie luată mai tîrziu.

— Trebuie, zicea Andros, ca zemurile, deşi nu-s încă destul de înfierbîntate, să fie scoase acuma, cînd sînt într-o puternică agitaţie de flux şi reflux, pentru că, dacă se mai întîrzie, ele se strîng în vreun organ nobil.

Oquetos, dimpotrivă, susţinea că trebuia aşteptat ca zemurile să se înfierbînte bine şi numai după aceea să se dea curăţenie.

— Bine, dar metoda dumitale, replică Andros, este tocmai pe dos de metoda prinţului medicinei. Hippocrate zice că trebuie să se dea curăţenie cînd e febra mai mare, de la început, şi spune răspicat că e nevoie neapărat de curăţenie tocmai atunci cînd zemurile sînt în *orgasm*, adică în fierbinţeală.

— O, nu ! te înşeli, zise Oquetos. Hippocrate, prin cuvîntul *orgasm*, nu înţelege fierbinţeală, înţelege mai degrabă fierberea zemurilor.

Şi iată-i pe doctorii noştri aprinşi deodată. Unul citează textul grecesc şi invocă pe toţi autorii care l-au interpretat ca şi el ; celălalt, sprijinindu-se pe o traducere latinească, ridică glasul şi mai tare. Pe cine să crezi ? Don Vicente nu era în stare să hotărască. Totuşi, văzîndu-se silit să opteze, se dădu de partea celui care trimisese pe lumea cealaltă bolnavi mai mulţi, adică de partea celui mai bătrîn.

Atunci, Andros, care era mai tînăr, plecă nu fără să arunce celui mai bătrîn cîteva înţepături cu privire la *orgasm*. Iată-l deci pe Oquetos triumfător. Cum avea şi el principiile doctorului Sangrado, mai întîi luă zdravăn sînge bolnavului, aşteptînd ca zemurile să se înfierbînte bine înainte de a-i da curăţenie ; moartea însă, care se temea, se vede, ca nu cumva o curăţenie atît de înţelepţeşte amînată să nu-i răpească prada, o luă înaintea fierberii zemurilor şi îl înşfăcă pe stăpînu-meu. Acesta a fost sfîrşitul lui senior don Vicente, care şi-a pierdut viaţa pentru că medicul său nu ştia greceşte.

Aurora, după ce a făcut lui tată-său o înmormîntare vrednică de un om de neam mare cum era el, intră în posesia averii. Ajunsă acum stăpînă pe voinţa ei, dădu drumul la cîţiva servitori, răsplătindu-i pe fiecare după slujba pe care o îndeplinise, şi se retrase într-un castel pe care îl avea pe malul Tagului, între Sacedon şi Buendia. Am fost şi eu printre cei pe care i-a păstrat şi care au plecat cu ea la ţară. Şi chiar am avut norocul să-i fiu de folos. Cu toate că îi făcusem o dare de seamă fidelă despre don Luis, ea tot îl mai iubea : sau, mai bine zis, fiindcă nu putuse să-şi învingă dragostea, se lăsase cu totul în voia dragostei. Acuma nu mai avea nevoie să se ascundă ca să stea de vorbă cu mine.

— Gil Blas, îmi spuse ea oftînd, nu pot să uit pe don Luis : oricît aş vrea să mi-l alung din minte, mereu îmi amintesc de el, nu aşa cum mi l-ai zugrăvit tu, scufundat în desfrîu, ci aşa cum aş vrea să fie, drăgăstos şi statornic.

Se înduioşă spunînd aceste cuvinte şi nu se putu opri să nu lăcrimeze. Am fost atît de mişcat de lacrimile ei, încît mai că era să plîng şi eu. Nu puteam să-mi dovedesc mai bine devotamentul faţă de dînsa decît

arătîndu-i în felul acesta, cît de simțitor eram la durerile ei.

— Văd, dragul meu, zise ea după ce își șterse frumoșii săi ochi, că ai o fire foarte bună și îmi pare bine ; îți făgăduiesc că te voi răsplăti cum se cuvine. Dragă Gil Blas, am nevoie de ajutorul tău mai mult decît oricînd. Am să-ți spun ce am de gînd. Are să-ți pară, desigur, foarte ciudat ce mi-am pus în cap. Află deci că vreau să plec cît mai repede la Salamanca. Acolo am să mă travestesc în bărbat și, sub numele de don Felix, să fac cunoștință cu Pacheco. Am să caut să-i dobîndesc încrederea și prietenia. Am să vorbesc adesea de Aurora de Guzman, cu care voi spune că sînt văr. Poate că va dori să o cunoască și atunci îl voi aduce tocmai acolo unde vreau să-l aduc. La Salamanca vom avea două locuințe. În una voi fi don Felix, în cealaltă Aurora ; și înfățișîndu-mă astfel, cînd travestită în bărbat, cînd îmbrăcată cu hainele mele obișnuite, eu cred că am să-l pot aduce la scopul pe care mi l-am propus. Știu și eu că e o ciudățenie ce vreau să fac ; dar dragostea mă îmboldește și nevinovăția intențiilor mele mă face să uit cît de ciudată e încercarea pe care vreau s-o fac.

Întocmai așa mă gîndeam și eu în privința acestei încercări. Mi se părea un lucru nebunesc. Dar oricît de nebunesc mi se părea, m-am ferit să fac pe moralizatorul. Dimpotrivă, am luat lucrurile ușurel și i-am spus că acest proiect zălud era doar un joc al minții, plăcut și fără nici o urmare. Nu-mi mai aduc aminte ce-am spus ca să-i dovedesc asta, dar știu că ea repede s-a lăsat convinsă, fiindcă așa sînt îndrăgostiții, foarte mulțumiți cînd le cînți în strună și le măgulești închipuirile năstrușnice. Așadar, n-am mai socotit această încercare îndrăzneață decît drept o comedie pe care trebuia numai să ne gîndim cum s-o jucăm cît mai bine. Actorii i-am luat din servitorime și am împărțit rolurile ; asta s-a făcut fără strigăte și fără certuri, fiindcă nu eram comedianți de meserie. Am hotărît așa : doamna Ortiz va face pe mătușa Aurorei, cu numele de dona Ximena de Guzman, și va avea un valet și o cameristă ; Aurora, travestită în bărbat, mă va avea pe mine ca valet și pe

o cameristă deghizată în paj. După ce împărțirăm astfel rolurile, ne întoarserăm la Madrid, unde aflarăm că don Luis mai era încă acolo, dar foarte curînd trebuia să plece la Salamanca. Am dat să ni se facă cît mai degrabă hainele de care aveam nevoie. Cînd au fost gata, stăpînă-mea puse repede să le împacheteze, fiindcă nu trebuia să ne îmbrăcăm cu ele decît la timpul cuvenit. Apoi, lăsînd casa în grija intendentului, se urcă într-o caleașcă cu patru catîri și porni către ținutul Leonului, cu toți servitorii noștri care aveau de jucat un rol în piesă.

Străbătusem Castilia Veche, cînd osia caleștii se rupse. Era între Avila și Villaflor, la vreo trei sau patru sute de pași de un castel care se zărea la picioarele unui munte. Se înserа și noi eram foarte încurcați, neștiind ce să facem. Iată însă că trecu pe acolo un țăran, care ne scoase din încurcătură fără să-și bată prea mult capul. Castelul pe care-l vedeam, ne spuse el, era al donei Elvira, văduva lui don Pedro de Pinares și, tot după spusa lui, doamna aceea era așa de cumsecade, încît stăpînă-mea, auzind asta, mă trimise la castel să cer din partea ei găzduire peste noapte. Elvira era așa cum spusese țăranul. E drept că mi-am îndeplinit însărcinarea într-un chip care ar fi îndemnat-o să ne găzduiască chiar dacă n-ar fi fost, așa cum era, ființa cea mai politicoasă din lume. Mă primi cu multă bunăvoință și dădu ploconelilor mele răspunsul pe care-l doream. Venirăm deci cu toții la castel și catîrii traseră domol caleașca după noi. La ușă, dădurăm de văduva lui don Pedro care venise s-o întîmpine pe stăpînă-mea. Nu voi mai spune vorbele pe care curtenia le stîrni și dintr-o parte și din cealaltă. Voi spune numai că Elvira era o doamnă în vîrstă, care știa mai bine decît orice altă femeie de lume să îndeplinească îndatoririle ospitalității. Duse pe Aurora într-un apartament strălucit și, lăsînd-o cîteva clipe să se odihnească, se întoarse și se îngriji să avem tot ce ne trebuie, pînă în cele mai mici amănunte. După aceea, cînd cina a fost gata, a poruncit să se pună masa în odaia Aurorei și se așezară amîndouă să mănînce. Văduva lui don Pedro nu era dintre acele persoane care nu știu să facă așa cum trebuie cinste unei mese și își

lau un aer gînditor sau necăjit. Era veselă și plăcută la vorbă. Întrebuința rostiri alese și frumoase. Îmi plăcea deșteptăciunea ei și finețea cu care își exprima gîndurile. Aurora era și ea tot așa de fermecată ca și mine. Se împrieteniră amîndouă și-și făgăduiră că își vor scrie. Deoarece caleașca noastră nu putea fi reparată decît a doua zi și am fi fost gata de plecare prea tîrziu, s-a hotărît să rămînem la castel toată ziua următoare. Ni s-a servit și nouă mîncare din belșug și am dormit după aceea tot așa de bine cum mîncasem.

A doua zi, stăpînă-mea află și mai mult farmec în vorbele Elvirei. Prînziră într-o sufragerie mare, în care se aflau mai multe tablouri. Era mai cu seamă unul cu figuri minunat de bine pictate ; dar privelișteа pe care o arăta ochilor era tragică. Tabloul înfățișa un cavaler mort, întins pe spate și scăldat în sînge ; dar așa mort cum era, fața lui avea în ea ceva amenințător. Lîngă el stătea o doamnă tînără, în altă atitudine, deși zăcea și ea întinsă la pămînt. Avea o spadă înfiptă în piept și își dădea cea din urmă suflare, cu privirile muribunde îndreptate către un tînăr care era cuprins de o durere adîncă, văzînd că o pierde. Pictorul mai pusese în tablou și altă figură care, de asemeni, mi-a rămas în minte. Era un bătrîn chipeș care, adînc mișcat de cele ce vedea, se arăta tot așa de simțitor ca și tînărul față de acel spectacol. Ai fi zis că aceste imagini sîngeroase îi loveau pe amîndoi deopotrivă, dar impresiile pe care le căpătau erau deosebite. Bătrînul, cufundat într-o tristețe adîncă, părea copleșit ; pe cînd în mîhnirea tînărului era mînie. Toate acestea fuseseră zugrăvite cu o expresie atît de puternică, încît nu ne mai săturam privindu-le. Stăpînă-mea întrebă ce tristă poveste înfățișa acest tablou.

— Asta este, îi spuse Elvira, o pictură fidelă a nenorocirilor familiei mele.

Răspunsul acesta trezi curiozitatea Aurorei și ea arătă o atît de mare dorință de a afla mai mult, încît văduva lui don Pedro nu putu să nu-i promită că-i va îndeplini dorința. Promisiunea aceasta făcută față de Ortiz, de cele două cameriste și de mine, ne ținu pe toți patru în sufragerie, după ce se isprăvi masa. Stăpînă-mea ne

spuse să plecăm dar Elvira, care văzu că muream de curiozitate să aflăm explicația tabloului, fu atît de bună și ne spuse să rămînem, fiindcă ce urma să povestească nu era ceva care trebuia ascuns. O clipă după aceea, își începu povestirea în felul următor:

Capitolul IV

CĂSĂTORIA DIN RĂZBUNARE

Nuvelă

Roger, regele Siciliei, avea un frate și o soră. Fratele, pe care îl chema Manfred, se răzvrăti împotriva lui și stîrni în țară un război primejdios și crunt; avu însă nenorocul să piardă două bătălii și să cadă în mîinile regelui, care se mulțumi numai să-i ia libertatea, ca să-i pedepsească răzvrătirea. Această îndurare nu sluji decît spre a-l face pe Roger să fie socotit drept un barbar de către o parte din supușii săi. Aceștia spuneau că cruțase fratelui său viața numai ca să se răzbune pe el în chip mai încet și mai neomenos. Toți ceilalți însă, cu mai mult temei, spuneau că felul aspru în care era tratat în închisoare pornea de la soră-sa Matilda. Această prințesă, într-adevăr, urîse întotdeauna pe fratele ei prințul și l-a persecutat în închisoare pînă la moarte. Puțin timp după el, a murit și ea, și lumea socoti moartea prințesei ca o dreaptă pedeapsă a simțirii ei neomenoase.

Manfred a lăsat doi fii. Erau încă copii. Roger se gîndi să scape de ei, de teamă că, ajunși la o vîrstă mai înaintată, dorința de a răzbuna pe tatăl lor îi va îndemna să refacă un partid, care nu era destul de distrus pentru a nu fi în stare să pricinuiască noi tulburări în țară. El spuse ministrului său, senatorului Leonzio Siffredi, ce plănuia, dar Siffredi nu socoti că e bine așa și, ca să-l întoarne de la acest gînd, își luă asupră-și sarcina de a crește pe prințul Enrique, care era mai mare,

și îl sfătui să încredințeze conetabilului Siciliei educația celui mai mic, pe care îl chema don Pedro. Roger, convins că nepoții săi aveau să fie crescuți de acești doi oameni în supunerea pe care i-o datorau, îi dădu pe mîna lor, iar el se îngriji de nepoata lui, Constanța. Aceasta era de vîrsta lui Enrique, fiind singura fiică a prințesei Matilda. Îi dădu femei care s-o slujească și dascăli s-o învețe și făcu totul ca să fie crescută cum trebuie.

Leonzio Siffredi avea un castel la două leghe de Palermo, într-un loc numit Belmonte. Acolo se străduia ministrul să-l facă pe Enrique vrednic să se urce pe tronul Siciliei. Descoperi în acest prinț însușiri atît de plăcute, încît începu să țină la dînsul ca și cum n-ar fi avut copii. Totuși, avea și el copii, două fete. Cea mai mare, pe care o chema Bianca, mai mică cu un an decît prințul, era de o frumusețe desăvîrșită ; iar cea mai mică, Portia, după ce, cînd se născuse, pricinuise moartea mamei sale, era încă în leagăn. Bianca și cu prințul Enrique se îndrăgostiră unul de altul îndată ce fură în stare să iubească ; dar nu puteau să se întîlnească și să stea de vorbă între patru ochi. Prințul găsi totuși prilejul și se folosi atît de bine de aceste prețioase clipe, încît o convinse pe fiica lui Siffredi să-i dea voie să îndeplinească ce avea de gînd. Tocmai pe vremea aceea, Leonzio fu silit, la porunca regelui, să plece într-o provincie îndepărtată a Siciliei. În lipsa sa, Enrique făcu o spărtură în peretele care despărțea odăile lui de acelea ale Biancăi. Spărtura asta era acoperită de o tăblie de lemn, care se închidea și se deschidea fără să se vadă, pentru că era așa de bine îmbinată cu lambriul, încît nu puteai să-ți dai seama de vicleșug. Un arhitect dibaci, pe care prințul îl atrăsese de partea lui, făcu lucrarea asta cu sîrguință și în cea mai mare taină.

Îndrăgostitul Enrique intra uneori în odaia iubitei lui, dar nu abuza de dragostea ei. Ea fusese, ce-i drept, destul de imprudentă dîndu-i voie să intre pe ascuns în odaie la dînsa, dar făcuse asta numai după ce el îi făgăduise că nu-i va cere decît dovezile de dragoste cele mai nevinovate. Într-o noapte, ea îl întîmpină cuprinsă de o mare neliniște. Aflase că Roger era foarte

bolnav şi că îl chemase pe Siffredi căruia, ca mare cancelar al regatului, voia să-i încredinţeze ultimele sale hotărîri. Bianca îl şi vedea de pe-acum pe tron pe dragul ei Enrique, dar se temea că are să-l piardă cînd el va ajunge atît de sus, şi această teamă îi pricinuia o neobişnuită tulburare. Îi dăduseră chiar lacrimile cînd Enrique intră.

— Plîngi? îi spuse el; spune-mi, te rog, pricina acestei tristeţi în care te văd scufundată.

— Enrique, îi răspunse Bianca, nu pot să nu-ţi spun teama care mă cuprinde. Regele, unchiul tău, nu mai are mult de trăit şi tu ai să-i iei locul. Cînd mă gîndesc că noua ta mărire are să te îndepărteze de mine, mărturisesc că sînt îngrijorată. Un monarh vede lucrurile altfel decît le vede un îndrăgostit. Ceea ce i se părea că-i îndeplineşte toate dorinţele, atunci cînd ştia că există o putere mai mare decît a lui, îl mişcă mult mai puţin cînd se urcă pe tron. Fie că-i presimţire, fie că-i socotinţă, simt în inima mea o frămîntare pe care n-o potoleşte încrederea ce mi-o dă dragostea ta. Nu mă tem că dragostea ta are să se zdruncine, mă tem numai să nu-mi pierd fericirea.

— Scumpa mea Bianca, spuse prinţul, teama ta îndreptăţeşte dragostea pe care o am faţă de tine; dar teama ta e prea mare, ea îmi jigneşte dragostea şi chiar, aş îndrăzni să spun, stima pe care trebuie s-o ai faţă de mine. Nu, nu! Să nu-ţi închipui că soarta mea poate fi despărţită de a ta. Fii încredinţată că numai tu vei fi mereu bucuria şi fericirea mea. Alungă-ţi teama aceasta zadarnică. De ce să tulburi cu ea nişte clipe atît de dulci?

— Da, spuse fiica lui Leonzio, dar atunci cînd ai să porţi coroana, supuşii tăi poate că vor vrea să-ţi iei de regină o prinţesă coborîtoare dintr-un lung şir de regi şi, făcînd această strălucită căsătorie, să alipeşti ţinuturi noi ţării tale şi, vai! cine ştie, poate că ai să îndeplineşti dorinţa lor chiar în pofida celor mai dulci dorinţe ale tale.

— Dar de ce, spuse cu aprindere Enrique, de ce te grăbeşti să te superi şi să-ţi înfăţişezi în chip atît de dureros viitorul? Dacă cerul vrea ca unchiu-meu să

moară și eu să ajung domnitor al Siciliei, mă jur că mă voi hărăzi ție la Palermo, față de toată curtea. Iau de martor tot ce-i mai sfînt pe lume.

Făgăduințele lui Enrique o mai liniștiră puțin pe fiica lui Siffredi. Vorbiră apoi de boala regelui. Enrique își arăta firea lui bună căinîndu-l pe unchiu-său, deși acesta nu prea îi dăduse motive să fie înduioșat, și glasul sîngelui îl îndemnă să-i pară rău după un rege a cărui moarte îi dăruia lui o coroană. Bianca nu știa încă toate nenorocirile care o amenințau. O dată, pe cînd tocmai ieșea de la tatăl ei, conetabilul [1] Siciliei, care venise cu niște treburi la castelul din Belmonte, o văzu și se îndrăgosti de dînsa. Chiar a doua zi o ceru lui Siffredi în căsătorie și acesta primi cu plăcere cererea ; cum însă tocmai atunci Roger se îmbolnăvi, căsătoria fu amînată, așa că Bianca nu știa încă nimic.

Într-o dimineață, cînd Enrique tocmai isprăvea cu îmbrăcatul, fu foarte mirat cînd văzu pe Leonzio intrînd la el, urmat de Bianca.

— Seniore, îi spuse ministrul, vestea pe care v-o aduc are de ce să vă mîhnească, dar consolarea care o însoțește este menită să vă potolească durerea. Regele, unchiul dumneavoastră, a murit. Dumneavoastră îi moșteniți acuma sceptrul. Sicilia vă este supusă. Maimarii regatului așteaptă la Palermo ordinele domnieivoastre. M-au însărcinat pe mine să le primesc de la dumneavoastră și am venit acum cu fiica mea să vă aduc cele dintîi și cele mai sincere omagii pe care vi le datorează noii domniei-voastre supuși.

Prințul știa că Roger, de două luni, fusese lovit de o boală care îl rodea încetul cu încetul, așa că nu s-a mirat la această veste. Totuși, gîndindu-se la schimbarea care se făcuse deodată în viața lui, a simțit cum îi răsar în inimă o mulțime de porniri nelămurite. Stătu așa pe gînduri cîtva timp, apoi, rupînd tăcerea, vorbi astfel către Leonzio :

— Înțeleptule Siffredi, eu pe dumneata te socot mereu ca pe un tată. Voi fi foarte bucuros să-ți ascult sfaturile și vei domni în Sicilia chiar mai mult decît mine.

---

[1] Primul ofițer al coroanei, care avea comanda generală a armatelor.

Spunînd acestea, se apropie de o masă pe care erau cele de trebuință pentru scris, luă o foaie albă de hîrtie și își scrise numele în josul paginii.

— Ce vreți să scrieți, seniore? îl întrebă Siffredi.

— Să-ți arăt recunoștința și stima mea, răspunse Enrique.

Și prințul întinse Biancăi foaia și îi spuse:

— Luați, doamnă, această chezășie a fidelității mele și a stăpînirii pe care v-o dau asupra hotărîrilor mele.

Bianca luă hîrtia înroșindu-se și răspunse astfel prințului:

— Seniore, primesc cu respect bunăvoința regelui meu; dar eu atîrn de tatăl meu, așa că îmi veți îngădui să depun în mîinile lui scrisul domniei-voastre ca să-l întrebuințeze așa cum înțelepciunea sa va crede de cuviință.

Și ea dădu tatălui ei iscălitura lui Enrique. Siffredi văzu atunci ceea ce pînă în clipa aceea nu izbutise să vadă. Ghici care erau sentimentele prințului și îi spuse:

— Maiestatea-voastră nu va avea nimic să-mi reproșeze. Nu mă voi folosi pentru scopuri neîngăduite de încrederea pe care...

— Dragul meu Leonzio, îi tăie vorba Enrique, folosește-te cum vrei. Voi încuviința orice întrebuințare vei vrea să dai iscăliturii mele. Și acuma, du-te la Palermo, fă toate pregătirile pentru încoronare și spune supușilor mei că voi veni în curînd să primesc jurămîntul lor de credință și să-i încredințez de dragostea mea.

Ministrul urmă poruncile noului său domnitor și luă cu fiică-sa drumul către Palermo.

Cîteva ceasuri după plecarea lor, prințul pleca și el din Belmonte, gîndindu-se mai mult la dragostea lui decît la rangul înalt la care avea să se înalțe. Cînd sosi în oraș, lumea îl primi cu strigăte de bucurie. Însoțit de aclamațiile poporului, intră în palat, unde toate erau de mai înainte pregătite pentru ceremonie. Se afla acolo și prințesa Constanța, în lungi veșminte de doliu. Părea să fie foarte mișcată de moartea lui Roger. Ei trebuiau, după cuviință, să-și spună unul altuia cîteva vorbe de salut și de pomenire a regelui, lucru pe care îl făcură amîndoi cu mult duh, Enrique însă cu mai multă

răceală decît Constanța, care, cu toate neînțelegerile din familie, nu avea nici o ură față de prinț. Acesta se așează pe tron, iar prințesa se așează alături, pe un jilț puțin mai jos. Mai-marii țării își luară locurile, fiecare după rangul lui. Ceremonia începu și Leonzio, ca mare cancelar al statului și depozitar al testamentului regelui răposat, deschizînd testamentul, îl citi cu glas tare. Actul acesta cuprindea în esență următoarele : Roger, neavînd copii, lăsa ca urmaș la tron pe fiul cel mai mare al lui Manfred, cu condiția să se însoare cu prințesa Constanța ; dacă nu se va însura cu ea, nu va mai urma la tron și coroana va fi hărăzită lui don Pedro, fratele lui mai mic, în aceleași condiții.

Enrique fu uimit de aceste cuvinte. Fu cuprins de o mare durere și această durere spori și mai mult cînd Leonzio, după ce isprăvi cu citirea testamentului, spuse curții :

— Seniori, după ce am adus la cunoștință noului nostru monarh dorința răposatului rege, generosul nostru suveran consimte să onoreze cu mîna sa pe prințesa Constanța, vara sa.

Auzind aceasta, Enrique îi tăie cancelarului vorba și îi spuse :

— Leonzio, adă-ți aminte de hîrtia pe care Bianca...

— Seniore, zise repede Siffredi, fără să-l mai lase pe prinț să vorbească, iată hîrtia. Mai-marii țării, urmă el arătînd curții hîrtia, vor vedea aici, consfințită de augusta iscălitură a maiestății-voastre, stima pe care o arătați prințesei și respectul pe care îl aveți față de ultima dorință a regelui răposat, unchiul dumneavoastră.

După ce vorbi astfel, începu să citească hîrtia pe care scrisese chiar el, deasupra iscăliturii prințului. Noul rege făgăduia poporului său, în cea mai autentică formă, că se va căsători cu Constanța, potrivit dorinței lui Roger. Sala răsună de lungi strigăte de bucurie. „Trăiască mărinimosul rege Enrique", strigară toți cei care erau de față. Cum toți știau dușmănia pe care prințul o arătase întotdeauna față de prințesă, se temuseră cu drept cuvînt ca nu cumva el să se împotrivească condiției puse prin testament și să pricinuiască tulburări

în țară. Acuma însă citirea hîrtiei, liniștind sfetnicii și poporul, stîrnea aclamațiile tuturor, aclamații care sfîșiau în ascuns inima monarhului.

Constanța, care din interes pentru gloria ei, dar și dintr-un sentiment de dragoste, lua parte la aclamații mai mult decît oricine, se folosi de prilejul acesta ca să-și arate recunoștința față de dînsul. Degeaba prințul voi să se stăpînească ; primi salutul prințesei cu tulburare ; era așa de zbuciumat, încît n-a putut nici măcar să-i răspundă după cum cerea politețea. În sfîrșit, nemaiputîndu-se stăpîni, se apropie de Siffredi, pe care îndatoririle slujbei lui îl sileau să stea pe lîngă dînsul, și îi spuse cu glas scăzut :

— Ce-ai făcut, Leonzio ? Hîrtia pe care am înmînat-o fiicei dumitale nu era pentru scopul pe care i l-ai dat. Ai trădat..

— Seniore, îi tăie vorba Siffredi cu dîrzenie, gîndiți-vă la gloria dumneavoastră. Dacă nu vreți să îndepliniți dorințele regelui, unchiul dumneavoastră, pierdeți coroana Siciliei.

Și cum a isprăvit de vorbit, a și plecat de lîngă rege, ca să nu-l lase pe acesta să-i răspundă. Enrique era într-o încurcătură cumplită. O mulțime de sentimente potrivnice între ele îl frămîntau. Era supărat pe Siffredi, fiindcă nu se putea hotărî s-o lase pe Bianca. Cu sufletul împărțit între ea și glorie, multă vreme nu știu ce hotărîre trebuie să ia. În sfîrșit, se hotărî, crezînd că a găsit mijlocul să și-o păstreze pe fiica lui Siffredi fără să renunțe la tron. Se prefăcu supus dorinței lui Roger, gîndindu-se că, în timp ce se va cere de la Roma dispensa pentru căsătoria lui cu vară-sa, va izbuti să atragă de partea lui, cu daruri și slujbe, pe mai-marii regatului și să-și întărească așa de bine domnia, încît să nu-l mai poată sili nimeni să îndeplinească conditia înscrisă în testament.

Îndată ce își puse în gînd asta, se liniști ; și, întorcîndu-se către Constanța, îi adeveri cele citite de către marele cancelar în fața întregii curți. Dar chiar în clipa cînd se trăda pe el însuși atît de tare, încît îi dădea cuvîntul că își va îndeplini făgăduința, Bianca intră în sala consiliului. Venea, după cum îi poruncise tatăl ei,

să aducă omagii prințesei și cînd intră, urechile-i fură izbite de cuvintele lui Enrique. Pe lîngă asta, Leonizo, vrînd ca ea să nu mai aibă nici o îndoială asupra nefericirii ei, îi spuse înfățișînd-o Constanței:

— Bianca, închină-te în fața reginei. Urează-i bucuriile unei domnii înfloritoare și ale unei fericite căsătorii.

Lovitura aceasta cumplită copleși pe nefericita Bianca. Încercă zadarnic să-și ascundă durerea. Se înroși și se îngălbeni rînd pe rînd și începu să tremure din tot trupul. Prințesa, însă, nu bănui nimic. Felul încurcat în care Bianca își rosti omagiul prințesei îl puse pe seama unei sfieli firești la o fată care crescuse departe de lume și nu era obișnuită cu viața de la curte. Tînărul rege, însă, nu gîndea așa. Cînd o văzu pe Bianca, își pierdu cumpătul și deznădejdea pe care o zări în ochii ei îl tulbură și mai tare. Era sigur că ea, judecînd după ce vedea, îl credea infidel. Ar fi fost mai liniștit dacă ar fi putut vorbi cu dînsa; dar cum putea să facă asta cînd toată Sicilia, ca să zicem așa, era cu ochii la el? De altfel, crudul Siffredi îi răpi orice speranță în această privință. Ministrul, fiindcă citea în inimile celor doi îndrăgostiți și voia să preîntîmpine nenorocirile pe care violența dragostei lor ar fi putut să le aducă statului, se grăbi să ia pe fiică-sa și să iasă din sală, apoi se întoarse cu dînsa la Belmonte, hotărît s-o mărite cît mai repede.

Cînd ajunseră acasă, îi făcu cunoscută groaznica soartă care o aștepta. Îi spuse că a făgăduit-o conetabilului.

— O, Dumnezeule! strigă ea, cu o izbucnire de durere pe care faptul că tatăl ei era de față n-o putu înăbuși; ce chinuri cumplite ai hărăzit tu nefericitei Bianca!

Tulburarea ei fu atît de mare, încît într-o clipă îi secătui sufletul de orice putere. Trupul îi îngheță și, rece și galbenă la față, căzu leșinată în brațele tatălui ei. Acesta se înduioșă cînd o văzu în starea asta. Totuși, deși îi înțelegea adînc durerea, nu-și schimbă hotărîrea. Bianca își veni iar în fire, mai mult din pricina durerii ei puternice decît din pricina apei cu care Siffredi îi stropi fața; și cînd, deschizînd ochii încețoșați, îl văzu

lîngă ea dîndu-şi osteneala să-i vie în ajutor, îi spuse cu o voce aproape stinsă :

— Mi-e ruşine, tată, că m-am arătat aşa de slabă, dar moartea cred că n-are să întîrzie şi are să te scape repede de o fiică nenorocită care şi-a dăruit inima fără să-ţi ceară voie.

— Nu, Bianca, spuse Leonzio, n-ai să mori şi virtutea va pune iar stăpînire pe tine. Cererea conetabilului îţi face cinste. E cea mai bună partidă din ţară...

— Preţuiesc cum se cuvine persoana lui şi meritele sale, îl întrerupse Bianca. Numai că mie, tată, regele îmi făgăduise...

— Ştiu tot ce ai de spus despre asta, îi tăie la rîndul lui vorba Siffredi. Ştiu că-l iubeşti pe rege şi n-aş avea nimic împotriva acestei iubiri dacă ar fi alte împrejurări. Şi eu aş fi bucuros să te văd căsătorită cu Enrique, dacă pentru gloria lui şi binele ţării n-ar fi silit s-o ia în căsătorie pe Constanţa. Regele l-a lăsat ca urmaş numai cu condiţia să se însoare cu ea. Vrei să renunţe la coroana Siciliei şi să te ia pe tine ? Îmi pare şi mie rău de lovitura cumplită pe care ai primit-o. Dar ce să facem, nu ne putem împotrivi soartei. Stăpîneşte-ţi pornirea. E mai bine pentru onoarea ta să nu arăţi ţării întregi că ai nutrit o speranţă deşartă. Dragostea ta faţă de rege ar stîrni chiar cine ştie ce vorbe rele despre tine ; aşa că singurul mijloc pe care-l ai ca să te fereşti de ele este să te măriţi cu conetabilul. Cu alte cuvinte, Bianca, nu mai este vreme de gîndit. Regele te părăseşte ca să capete tronul. Se însoară cu Constanţa. Eu am dat conetabilului cuvîntul meu. Te rog, ajută-mă să mi-l ţin, şi dacă-i nevoie ca să te hotărăsc să mă slujesc de autoritatea mea, îţi poruncesc să faci asta.

După ce vorbi astfel, plecă, lăsînd-o să se gîndească la cele ce-i spusese. Trăgea nădejde că, după ce va cîntări bine argumentele de care se slujise el ca să-i sprijine virtutea împotriva înclinărilor inimii, ea se va hotărî singură să se mărite cu conetabilul. Şi, într-adevăr, nu s-a înşelat. Dar cît de greu i-a fost bietei Bianca pînă a luat această hotărîre ! Era într-o stare vrednică de milă. Durerea ce o cuprinsese cînd văzuse că presimţirile ei cu privire la necredinţa lui Enrique se îndepli-

niseră și faptul că după ce-l pierduse era silită acum să se căsătorească cu un om pe care nu putea să-l iubească, toate acestea o copleșeau atît de tare, încît viața însăși i se părea un chin mereu înnoit cu fiece clipă. „Dacă nenorocirea mea e fără scăpare, își spunea ea, cum oare pot să mai trăiesc? Soartă fără milă! de ce mă hrăneai tu cu cele mai dulci speranțe, dacă știai că o să mă arunci într-un noian de dureri? Iar tu, îndrăgostit viclean, te dai acuma alteia, după ce mi-ai făgăduit credință eternă! Așa de repede ai uitat credința pe care mi-ai jurat-o? Ca să fii pedepsit că m-ai înșelat cu atîta cruzime, să dea Dumnezeu ca patul de nuntă pe care ai să-l pîngărești cu un jurămînt fals, să nu fie teatrul plăcerilor, ci al remușcărilor tale! Dezmierdările Constanței să toarne otravă în inima ta necredincioasă! Căsătoria ta să fie tot așa de îngrozitoare ca și a mea! Da, trădător ce ești, am să mă căsătoresc cu conetabilul, pe care nu-l iubesc, și asta ca să mă răzbun pe mine însămi, ca să mă pedepsesc pentru că atît de rău mi-am ales omul pe care să-l iubesc cu atîta pasiune. Și fiindcă religia nu-mi dă voie să-mi iau singură viața, vreau încaltea ca zilele pe care le mai am de trăit să fie numai un șir de dureri și de necazuri. Dacă mai păstrezi puțină dragoste față de mine, atunci am să mă răzbun și pe tine, aruncîndu-mă în brațele altuia; iar dacă m-ai uitat cu desăvîrșire, Sicilia cel puțin se va putea făli că a dat o femeie care s-a pedepsit singură, pentru că și-a dăruit inima cu prea mare ușurință."

Astfel își petrecu noaptea dinaintea căsătoriei ei cu conetabilul această victimă a iubirii și datoriei. Siffredi, a doua zi, aflînd-o gata să facă așa cum voia el, se grăbi să se folosească de această stare prielnică. Chiar în ziua aceea chemă pe conetabil la Belmonte și îl căsători în taină cu fiică-sa, în capela castelului. Ce zi a fost pentru Bianca! Nu era destul că renunța la o coroană, că pierdea un iubit și se da acuma unui om pe care îl ura; mai trebuia, pe lîngă asta, să-și înăbușe sentimentele, lîngă un soț care o iubea cu patimă și era, firește, gelos. Soțul acesta, fericit că e a lui, era mereu la genunchii ei. Nu-i lăsa nici măcar trista mîngîiere

de a-şi plînge în ascuns nenorocirea. Cînd veni noaptea, fiica lui Leonzio simţi cum îi sporeşte tristeţea. Dar ce-a fost pe capul ei cînd cameristele, după ce o dezbrăcară, o lăsară singură cu conetabilul! El o întrebă respectuos de ce pare aşa de mîhnită. La întrebarea asta, Bianca nu ştiu ce să răspundă şi atunci se prefăcu că-i vine rău. Soţul, la început, crezu; dar nu trecu mult şi îşi dădu seama că era altceva. Fiind într-adevăr neliniştit de starea în care o vedea, o îndemnă stăruitor să se culce; stăruinţele lui, pe care ea le înţelese greşit, înfăţişară minţii ei o imagine atît de groaznică, încît, nemaiputîndu-se stăpîni, dădu drumul suspinelor şi lacrimilor. Ce spectacol pentru un bărbat care se crezuse în culmea fericirii! Nu mai avu nici o îndoială că întristarea soţiei ascundea ceva rău prevestitor pentru dragostea lui. Totuşi, deşi acest gînd îl punea într-o stare aproape tot atît de proastă ca şi aceea a Biancăi, avu destulă putere asupra lui însuşi ca să-şi ascundă bănuielile. O rugă cu şi mai multă stăruinţă că se culce, făgăduindu-i că o va lăsa să se odihnească în voie. Îi spuse chiar că cheamă şi cameristele, dacă ea crede că ajutorul lor ar putea să-i aducă vreo uşurare. Bianca, liniştindu-se după această făgăduinţă, îi spuse că, în starea de slăbiciune în care era, avea nevoie numai de somn. El se prefăcu că o crede. Se culcară amîndoi şi petrecură o noapte foarte deosebită de aceea pe care Amor[1] şi Hymeneu[2] o hărăzesc unor îndrăgostiţi fermecaţi unul de altul.

În timp ce fiica lui Siffredi se lăsa pradă durerii, conetabilul se întreba din ce pricină oare căsătoria lui se înfăţişa într-un chip atît de aspru? Se gîndea că are, desigur, vreun rival; dar cînd se întreba cine-ar putea să fie, se pierdea în gînduri. Atîta ştia, că era cel mai nefericit dintre oameni. Îşi petrecuseră acuma cam două treimi din noapte în acest zbucium, cînd un zgomot înăbuşit îi lovi urechile. Auzi cu uimire cum cineva umbla, tîrîndu-şi paşii, prin odaie. La început crezu că se înşală, fiindcă îşi aducea aminte că încuiase chiar el uşa după ce ieşiseră cameristele Biancăi. Dădu

[1] Zeul dragostei, în mitologia elină.
[2] Zeul căsătoriei, în mitologia elină.

într-o parte perdelele de la pat ca să vadă cu ochii lui ce anume făcea zgomotul pe care-l auzise, dar lumînarea, care fusese lăsată pe marginea căminului, se stinsese. Auzi însă deodată un glas domol și dulce care o chemă de cîteva ori pe Bianca. Atunci, bănuielile lui pline de gelozie îi stîrniră o mînie cumplită și onoarea lui trezindu-se, îl sili să se scoale ca să preîntîmpine o jignire sau ca să se răzbune ; își luă spada și se îndreptă înspre locul de unde i se părea că aude vocea. Deodată simte cum o spadă se împotrivește spadei lui. Înaintează, celălalt dă înapoi. Îl urmărește, acela se ferește de urmărirea lui. Se repede după dînsul și-l caută prin toate colțurile odăii, atît cît îi îngăduie întunericul, și nu-l găsește. Se oprește. Ascultă și nu mai aude nimic. Ce vrăjitorie ! Se duce la ușă, crezînd că ușa a prilejuit fuga acestui tainic dușman al onoarei lui, dar ușa e încuiată cu zăvorul, ca și mai înainte. Neînțelegînd nimic din această întîmplare, începu să strige pe aceia dintre servitorii lui care erau mai pe-aproape și puteau să-l audă și, deschizînd pentru asta ușa, se înfipse în prag, astupînd trecerea, de teamă să nu iasă cumva acela pe care voia să-l prindă.

La chemarea lui tot mai tare, cîțiva servitori veniră repede cu lumînări aprinse. Conetabilul luă o lumînare și cercetă din nou odaia, cu spada în mînă. Nu găsi pe nimeni și nici nu găsi vreun semn care să arate că fusese cineva. Nu văzu nici vreo ușă secretă, nici vreo deschizătură pe unde ar fi putut cineva să intre. Totuși, nu putea să se înșele singur și să nu vadă în ce imprejurări nefericite se găsea. Stătu așa cîteva clipe cu gîndurile încurcate. S-o întrebe pe Bianca, ea avea tot interesul să ascundă adevărul, așa că nu i-ar fi dat, desigur, nici o lămurire. Se hotărî atunci să se ducă să-i spuie lui Leonzio, după ce dădu drumul servitorilor să plece, spunîndu-le că i s-a părut că aude un zgomot în odaie, dar că se înșelase. Se duse deci la socru-său, care tocmai ieșea și el din odăile lui, stîrnit de zgomot și, spunîndu-i ce se întîmplase, îi povesti totul, dînd semne de mare frămîntare și de adîncă durere.

Siffredi s-a mirat de această întîmplare. Deși nu i se părea firească, a crezut totuși că e adevărată ; și soco-

tind că iubirii unui rege totul îi este cu putință, gîndul acesta îl necăji cumplit. Se feri însă să cînte în strună lui ginere-său și să-i aţîţe și mai tare gelozia ; dimpotrivă, îi spuse cu un ton convingător că vocea pe care i s-a părut că o aude și spada care i se împotrivise spadei lui nu putea să fie altceva decît niște năluciri ale unei închipuiri amăgite de gelozie ; că era cu neputință să fi intrat cineva în odaia fiicei lui ; că în ce privește tristețea de care fusese cuprinsă soția lui, pricina era, desigur, vreo indispoziție trecătoare ; că onoarea nu era răspunzătoare de niscai schimbări care se pot ivi în firea cuiva ; că schimbarea pe care o sufere o fată, obișnuită să trăiască departe de lume, cînd se trezește că e dată pe neașteptate unui bărbat pe care n-a avut încă timp să-l cunoască și să-l iubească, toate astea puteau foarte bine să fie cauza plînsetelor, a suspinelor și a mîhnirii adînci împotriva căreia se plîngea el acum ; că iubirea, în inima fetelor de neam nobil, nu se aprinde decît cu timpul și cu omagii îndelungate ; că îl sfătuia să nu aibă nici o grijă, să-și sporească dragostea și curtenia ca s-o înduplece pe Bianca ; și, în sfîrșit, îl rugă să se întoarcă la dînsa, fiind convins că bănuielile și zbuciumul lui nu făceau altceva decît s-o jignească.

Conetabilul nu răspunse nimic la întîmpinarea socrului ; poate începuse să creadă și el că, tulburat cum era, se înșelase ; poate se gîndea că-i mai bine să se prefacă decît să încerce zadarnic a-l convinge pe bătrîn că un lucru atît de nefiresc se întîmplase într-adevăr. Se întoarse deci în odaia soției lui, se culcă iar și încercă să adoarmă și să-și mai uite necazurile. Bianca, biata Bianca, nu era nici ea liniștită. Auzise și ea ce auzise soțul ei și nu putea să creadă că-i o nălucire o întîmplare ale cărei tainice motive le cunoștea foarte bine. Se mira că Enrique încercase să intre în odaia ei după ce își dăduse solemn prințesei Constanța cuvîntul. În loc să se bucure de această încercare, dimpotrivă, o socotea drept o nouă jignire și inima ei se aprinse de mînie.

În timp ce fiica lui Siffredi, pornită împotriva regelui, credea că e cel mai ticălos om din lume, el, nefericitul, mai îndrăgostit ca oricînd de Bianca, nu

se gîndea decît să stea de vorbă cu dînsa ca s-o liniştească, arătîndu-i cît erau de înşelătoare aparenţele ce-l învinuiau. Ar fi venit mai repede la Belmonte ca să se întîlnească cu ea, dacă i-ar fi îngăduit atîtea griji şi treburi pe care le avea, dar pînă în noaptea asta nu izbutise să scape de îndatoririle curţii. Nu i-a fost greu să se strecoare în castelul lui Siffredi ; locurile le cunoştea prea bine, fiindcă acolo copilărise şi, pe lîngă asta, mai păstrase şi cheia de la uşa ascunsă care dădea în grădină. Pe aici intră şi se duse la odăile în care locuise altădată şi de acolo trecu în camera Biancăi. E uşor de închipuit mirarea lui cînd dădu acolo de un bărbat şi cînd simţi cum o spadă se încrucişează cu a lui. Puţin a lipsit să nu izbucnească şi să nu pedepsească chiar atunci pe cutezătorul care ridica mîna lui nelegiuită împotriva regelui ; dar vrînd să cruţe pe fiica lui Siffredi, îşi înăbuşi pornirea mînioasă. Plecă deci tot aşa cum venise şi se întoarse la Palermo tulburat şi mai tare decît fusese. Ajunse cînd mai era puţin pînă la ziuă şi se închise în odaia lui. Era prea zguduit ca să poată adormi. Nu se gîndea decît cum să se ducă iar mai repede la Belmonte ; onoarea şi mai cu seamă dragostea lui nu-i îngăduiau să amîne desluşirea unei atît de crude întîmplări.

Cum se făcu ziuă, porunci să i se pregătească armele şi calul ca să se ducă la vînat şi, cînd toate fură gata, se înfundă în pădurea Belmontelui cu hăitaşii şi cu cîţiva curteni. O bucată de vreme, ca să ascundă ce avea de gînd, se ţinu de vînătoare, iar cînd văzu că fiecare se năpustea înverşunat pe urma cîinilor, se dădu mai la o parte şi porni singur către castelul lui Siffredi. Cunoştea toate potecile pădurii, aşa că nu era nici o primejdie să se rătăcească şi, nerăbdător cum era, nu-şi cruţă calul şi în scurtă vreme făcu tot drumul ce-l despărţea de aceea pe care o iubea. Se gîndea cum să facă să poată vorbi, fără să dea de bănuit, cu fiica lui Siffredi, cînd deodată, în timp ce trecea pe un drumeag care ducea la una din porţile parcului, zări două femei care şedeau de vorbă sub un copac. Îşi închipui îndată că femeile erau de la castel şi asta îl tulbură puţin ; se tulbură însă şi mai tare cînd fe-

meile, la tropotul calului său, întoarseră capul și el văzu că una din ele era scumpa lui Bianca. Ieșise pe furiș din castel cu Nisa, femeia ei de încredere, ca să-și poată plînge în voie nenorocirea.

Zbură către dînsa. Se aruncă la picioarele ei și, văzînd în ochii ei toate semnele unei adînci mîhniri, se înduioșă.

— Frumoasa mea Bianca, zise el, pune capăt durerii tale. Aparanțele, e drept, mă învinovățesc în ochii tăi ; dar cînd ai să afli ce am de gînd să fac pentru tine, ce ți se pare acum nelegiuire îți va părea o dovadă a nevinovăției mele și a dragostei mele covîrșitoare.

Aceste cuvinte, cu care Enrique credea că va alina mîhnirea Biancăi, slujiră numai ca să adîncească și mai mult această mîhnire. Voi să răspundă ceva, dar plînsul îi înăbuși glasul. Enrique, mirîndu-se de tulburarea ei, îi spuse :

— Cum, Bianca, nu pot eu oare să-ți alung necazul ? Prin ce întîmplare nenorocită ți-ai pierdut încrederea în mine, cînd eu îmi pun în primejdie coroana și chiar și viața ca să mă păstrez ție ?

Acum, fiica lui Leonzio, făcînd o sforțare să vorbească, îi spuse :

— Seniore, făgăduielile domniei-tale nu mai slujesc la nimic. Nimic de-acum înainte nu mai poate lega soarta mea de a domniei-tale.

— Vai ! Bianca, strigă Enrique, ce vorbe crude aud ! Cine poate să te răpească dragostei mele ? Cine va îndrăzni să se împotrivească pasiunii unui rege care dă mai degrabă foc Siciliei decît să se lase înșelat în speranțele lui ?

— Toată puterea pe care o ai, seniore, spuse cu glasul stins Bianca, este zadarnică în fața piedicilor care ne despart. Sînt acum soția conetabilului.

— Soția conetabilului ! strigă Enrique, dîndu-se cu cîțiva pași înapoi.

Nu mai putu spune nimic, atît era de uluit, de copleșit în urma acestei lovituri neașteptate. Puterile îl părăsiră. Se sprijini de un copac ce se afla în spatele lui. Era palid, tremura din tot trupul, fața i se schim-

base și numai ochii erau slobozi ; și-i aținti asupra Biancăi, cu o privire care să-i arate cît de mișcat era la vestea acestei nenorociri. Se uita și ea la dînsul cu o căutătură din care și el, la rîndu-i, vedea că simțirile ei nu erau deosebite de ale lui și astfel acești doi îndrăgostiți nefericiți stăteau unul în fața altuia într-o tăcere care avea într-însa ceva groaznic.

În cele din urmă, prințul, venindu-și puțin în fire, cu o sforțare mare de curaj, începu iar să vorbească și spuse oftînd Biancăi :

— Ce-ai făcut ? M-ai pierdut și te-ai pierdut și pe tine, pentru că te-ai grăbit să crezi ce nu este.

Bianca se supără văzînd că prințul voia parcă s-o dojenească ; credea că mai degrabă ea ar avea puternice motive să se plîngă de dînsul.

— Va să zică așa, seniore, răspunse ea ; pe lîngă necredință mai pui și prefăcătorie. Ai vrea poate să nu cred ce-am văzut și ce-am auzit, și cu toată mărturia ochilor și a urechilor mele, să te socot nevinovat ? Nu, seniore, mărturisesc că nu sînt în stare să-mi calc pe inimă și să cred asta.

— Totuși, replică regele, acești martori, care îți par atît de sinceri, te-au înșelat. Chiar ei te-au trădat. Și e tot așa de adevărat că eu sînt nevinovat și fidel, cum e adevărat că ești soția conetabilului.

— Cum, seniore, zise ea, nu te-am auzit eu făgăduind Constanței mîna și inima domniei-tale ? N-ai spus oare mai-marilor țării că vei îndeplini condițiile din testamentul regelui Roger și prințesa n-a primit ea oare omagiile noilor supuși ai domniei-tale, ca regină și ca soție a regelui Enrique ? Ochii mei m-au înșelat ? Mai bine spune, necredincios ce ești, că în inima ta Bianca n-a prețuit cît prețuiește un tron ; și fără a te mai înjosi să te prefaci că simți ce nu mai simți și poate că n-ai simțit niciodată, mărturisește că coroana Siciliei ți s-a părut mai sigură cu Constanța decît cu fiica lui Leonzio. Ai dreptate, seniore : un tron strălucit nu era pentru mine, tot așa cum nu era nici inima unui prinț. A fost o prea mare înfumurare din parte-mi să îndrăznesc a năzui către ele ; nu trebuia însă să mă lași să stărui în greșeala mea. Îți aduci

aminte cînd ţi-am spus că mi-e teamă să nu te pierd şi că sînt chiar sigură că te voi pierde ? De ce m-ai încredinţat că n-am de ce să mă tem ? De ce trebuia să-mi alungi teama ? Dacă mi-ai fi spus adevărul, aş fi învinuit soarta mai degrabă decît pe tine, şi atunci cel puţin ai fi păstrat inima mea, chiar dacă nu mi-ai fi cerut mîna, şi mîna n-aş mai fi dat-o nimănui altuia, niciodată. Acum e prea tîrziu ca să te mai dezvinovăţeşti. Sînt soţia conetabilului şi, ca să scurtăm o conversaţie care ar putea arunca o umbră asupra onoarei mele, daţi-mi voie, seniore, păstrîndu-vă tot respectul pe care vi-l datorez, să plec de lîngă un prinţ cu care nu-mi mai este îngăduit să vorbesc.

După aceste cuvinte, Bianca plecă cu toată graba de care era în stare în halul în care se găsea.

— Stai, strigă el. Nu aduce la disperare pe un prinţ gata mai degrabă să răstoarne un tron la care îi reproşezi că ţine mai mult decît la tine, decît să răspundă aşteptării noilor săi supuşi.

— Jertfa asta e acum în zadar, spuse Bianca. Înainte de a te arăta atît de înflăcărat, trebuia să mă răpeşti conetabilului. Acuma, cînd nu mai sînt liberă, puţin îmi pasă dacă Sicilia e prefăcută în cenuşă sau dacă te căsătoreşti cu alta. Am fost atît de slabă încît mi-am lăsat inima fără apărare, voi fi însă acum atît de tare încît să-mi înfrînez simţirea şi să arăt noului rege al Siciliei că soţia conetabilului nu mai este iubita prinţului Enrique.

În timp ce vorbea astfel, ajunse la poarta parcului, intră repede cu Nisa înăuntru şi, închizînd poarta după ea, îl lăsă pe prinţ copleşit de durere. Nu-şi mai putea veni în fire după lovitura pe care i-o dăduse Bianca spunîndu-i că e căsătorită. „Nedreaptă Bianca ! spunea el, ai uitat de legămîntul nostru ! Deşi ne-am jurat şi tu şi eu, ne-am despărţit ! Gîndul că o dată mă voi bucura de frumuseţea ta a fost numai o nălucire. Ah ! crudo ! cît de scump plătesc norocul de a fi izbutit ca tu să-mi încuviinţezi dragostea."

Şi atunci, gîndindu-se la fericirea rivalului său, toate chinurile geloziei îl năpădiră şi această pornire puse cîteva clipe o atît de mare stăpînire pe dînsul, încît

mai că era gata, în mînia lui, să omoare pe conetabil și chiar pe Siffredi. Rațiunea, totuși, domoli încetul cu încetul violența patimii. Îl umplea însă de deznădejde faptul că n-o putea face pe Bianca să nu-l mai socotească drept un om fără cuvînt. Era convins că o va face să-și schimbe părerea, dacă va putea să vorbească în toată voia cu dînsa. Ca să izbutească, trebuia să-l îndepărteze pe conetabil și se hotărî să pună să-l aresteze ca fiind bănuit, în împrejurările în care se găsea atunci țara, de uneltire. Dădu ordin căpitanului gărzii și acesta se duse la Belmonte, pe înnoptate, puse mîna pe conetabil și-l aduse la castelul din Palermo.

Fapta aceasta răspîndi consternare la Belmonte. Siffredi plecă pe dată ca să răspundă față de rege de nevinovăția ginerelui său și să arate ce urmări supărătoare putea să aibă o asemenea arestare. Regele, care aștepta ca ministrul să vie să stăruie și care voia măcar să poată vorbi în voie cu Bianca înainte de a da drumul conetabilului, dăduse ordin ca nimeni să nu intre la el pînă a doua zi dimineața. Leonzio însă, cu tot ordinul, făcu ce făcu și intră în odaia regelui.

— Sire, îi spuse înfățișîndu-se înaintea lui, dacă este îngăduit unui supus respectuos și fidel să se plîngă de domnitorul lui, atunci, iată, mă plîng maiestății-voastre însăși. Ce crimă a făcut ginerele meu? S-a gîndit oare bine maiestatea-voastră la ocara pe care o aruncă asupra familiei mele și la urmările unei arestări care ar putea face pe oamenii cu cele mai însemnate funcții în stat să nu vă mai slujească?

— Am informații sigure, răspunse regele, că s-a înțeles pe ascuns cu don Pedro și unelțește împreună cu el.

— Unelțește? spuse cu mirare Leonzio. Ah! Sire, să nu credeți una ca asta. Cine v-a spus asta vă amăgește. Trădarea n-a intrat niciodată în familia Siffredi: și conetabilul e destul să fie ginerele meu ca să fie scutit de orice bănuială. Conetabilul e nevinovat și cine știe ce intenții tainice v-au făcut să-l arestați.

— Pentru că vorbești cu mine atît de deschis, zise regele, am să vorbesc și eu cu dumneata la fel. Te plîngi de arestarea conetabilului; dar eu, oare, nu tre-

buie să mă plîng de cruzimea dumitale ? Dumneata, neomenosule Siffredi, mi-ai răpit liniștea și m-ai făcut, cu grija dumitale îndatoritoare, s-ajung să invidiez pe cei din urmă dintre oameni. Fiindcă să nu crezi cumva că sînt de aceeași părere cu dumneata. Degeaba s-a hotărît ca să mă însor cu Constanța.

— Cum, sire, îi tăie vorba uluit Leonzio, ați putea să nu vă mai căsătoriți cu prințesa, acuma, după ce i-ați dat această speranță în fața întregului vostru popor ?

— Dacă îi înșel așteptarea, răspunse regele, vina este numai a dumitale. De ce m-ai silit să promit tuturor ceea ce nu puteam îndeplini ? Cine te-a pus să scrii numele Constanței pe o hîrtie pe care o dădusem fiicei dumitale ? Știai prea bine ce voiam eu. De ce trebuia să tiranizezi inima Biancăi, silind-o să se mărite cu un om pe care nu-l iubea ? Și ce drept aveai asupra inimii mele ca să dispui de ea în favoarea unei prințese pe care o urăsc ? Ai uitat că e fiica Matildei care cu cruzime, călcînd în picioare drepturile sîngelui și ale omeniei, l-a făcut pe tatăl meu să moară în chinurile unei aspre închisori ? Și eu să mă însor cu ea ? Nu, Siffredi. Ia-ți nădejdea de la asta ! Înainte de a vedea cum se aprinde făclia acestui groaznic hymeneu, vei vedea toată Sicilia în flăcări și brazdele ei înecate în sînge.

— Oare, aud bine ? strigă Leonzio. Ah ! Sire, ce-mi spuneți ? Ce amenințări cumplite ! Dar mă neliniștesc degeaba, urmă el schimbînd tonul. Prea dragi vă sînt supușii ca să le hărăziți o soartă atît de tristă. Nu vă veți lăsa învins de dragoste. Nu vă veți umbri gloria căzînd în păcatele oamenilor obișnuiți. Dacă mi-am dat conetabilului fata, am făcut asta, sire, numai ca să aduc de partea maiestății-voastre un supus vrednic, care să poată apăra cu brațul lui și cu oștirea de care dispune interesele voastre împotriva acelora ale lui don Pedro. Am crezut că dacă-l voi lega de familia mea cu noduri atît de strînse...

— Dar tocmai aceste noduri, strigă prințul Enrique, tocmai aceste funeste noduri m-au nenorocit. Prieten crud ce ești, de ce mă lovești așa ? Te-am însărcinat eu să-mi aperi interesele în pofida inimii mele ? De ce

nu m-ai lăsat să-mi apăr singur drepturile? N-aveam eu destul curaj ca să dobor pe aceia dintre supușii mei care ar fi vrut să-mi stea împotrivă? Aș fi știut eu cum să-l pedepsesc pe conetabil dacă nu s-ar fi supus. Știu că regii trebuie să nu fie niște tirani și fericirea poporului să fie cea dintîi a lor datorie; trebuie însă oare ca ei să fie sclavii supușilor lor? Și din clipa cînd cerul îi alege ca să domnească, pierd ei oare dreptul pe care natura îl dă oricărui om, dreptul de a iubi pe cine vor? O! dacă nu pot să se bucure de acest drept ca și cei din urmă dintre oameni, atunci mai bine ia-ți înapoi, Siffredi, această putere suverană pe care ai vrut să mi-o dai cu prețul liniștii mele.

— Nu se poate să nu știți, sire, spuse ministrul, că unchiul dumneavoastră, răposatul rege, a pus drept condiție pentru succesiunea la tron căsătoria cu prințesa.

— Și ce drept, întrebă Enrique, avea el să hotărască acest lucru? Primise el oare această lege nedemnă de la fratele său, regele Carol, cînd i-a urmat la domnie? Și dumneata trebuia numaidecît să te supui unei condiții atît de nedrepte? Ca mare cancelar ce ești, nu cunoști îndeajuns obiceiurile noastre. Într-un cuvînt, atunci cînd am făgăduit Constanței mîna mea, am făcut legămîntul împotriva voinței mele. Nu vreau să-mi țin făgăduiala; și dacă don Pedro își întemeiază pe refuzul meu speranța de a se urca pe tron, atunci, fără să tîrîm poporul într-o luptă care ar costa prea mult sînge, spada va putea să hotărască între noi care din doi va fi vrednic să domnească.

Leonzio nu îndrăzni să mai stăruie și se mulțumi numai să-i ceară, în genunchi, libertatea ginerelui său; și o dobîndi.

— Du-te, îi spuse regele, întoarce-te la Belmonte, conetabilul va veni și el în curînd.

Ministrul ieși și plecă la Belmonte, încredințat că ginerele lui va veni îndată după dînsul. Se înșela. Enrique voia să se întîlnească în noaptea asta cu Bianca și de aceea amînă pe a doua zi scoaterea din închisoare a soțului.

În vremea asta, conetabilul se gîndea cu amărăciune la cele întîmplate. Arestarea îi deschisese ochii și vedea acum care era adevărata pricină a nenorocirii lui. Năpădit de gelozie și uitînd credința față de tron, care îl făcuse pînă atunci atît de vrednic de stimă, nu se mai gîndi decît la răzbunare. Fiind sigur că regele are să se ducă la noapte să se întîlnească cu Bianca, voind să-i prindă împreună, rugă pe guvernatorul castelului să-i dea drumul din închisoare, făgăduindu-i că se întoarce pînă a nu se face ziuă. Guvernatorul, un devotat al lui, se învoi să facă asta, cu atît mai ușor cu cît aflase deja că Siffredi îi dobîndise libertatea, și chiar îi dădu un cal ca să se ducă la Belmonte. Conetabilul, cînd ajunse acolo, legă calul de un copac, intră în parc pe o portiță la care avea cheie și izbuti să se strecoare în castel fără să-l vadă nimeni. Se duse la odăile soției lui și se ascunse în anticameră, după un paravan. Avea de gînd să observe de aici tot ce se petrece și să intre în camera Biancăi la cel mai mic zgomot. O văzu pe Nisa ieșind de la stăpînă-sa și ducîndu-se să se culce.

Fiica lui Siffredi, care pricepuse repede de ce fusese închis soțul ei, se gîndea că în noaptea aceea n-are să se întoarcă la Belmonte, deși tatăl ei îi spusese cum regele îl încredințase că soțul ei va pleca îndată după el. Era sigură că Enrique se va folosi de acest prilej ca să vie și să vorbească cu dînsa. Cu gîndul acesta îl aștepta acuma pe prinț, ca să-l mustre pentru o faptă care putea să aibă urmări cumplite pentru dînsa. Într-adevăr, puțin timp după ce Nisa plecă, ușa secretă se deschise și regele intră și se arnncă la picioarele Biancăi.

— Bianca, îi spuse el, să nu mă învinovățești pînă nu asculți ce vreau să-ți spun. Am pus să-l aresteze pe conetabil fiindcă era singurul mijloc care îmi rămînea ca să mă pot dezvinovăți. Tot acest vicleșug este din pricina ta. De ce n-ai vrut azi-dimineață să auzi ce spun? Mîine soțul tău va fi liber și n-am să mai pot sta de vorbă cu tine. Ascultă-mă acuma pentru cea din urmă oară. Dacă pierderea ta îmi îndurerează soarta, dă-mi măcar trista mîngîiere să-ți spun că

această nenorocire nu mi s-a tras din pricina necredinței mele față de tine. Dacă i-am adeverit Constanței că mă voi căsători cu ea, am făcut asta pentru că nu puteam altfel în starea în care adusese tatăl tău lucrurile. Trebuia s-o mint pe prințesă în interesul tău și al meu, ca să-ți păstrez ție coroana și mîna mea. Mă gîndeam că am să izbutesc. Luasem deja măsuri ca să rup acest legămînt ; tu însă ai sfărîmat ce făcusem eu și hotărîndu-te prea repede, ai osîndit la o durere eternă două inimi pe care o dragoste desăvîrșită le-ar fi făcut fericite.

Sfîrși de vorbit cu semnele vădite ale unei deznădejdi atît de adevărate, încît Bianca fu mișcată. Nu se mai îndoi de nevinovăția lui. La început se bucură. Apoi sentimentul nenorocirii ei se făcu și mai puternic.

— Vai ! zise ea, după ceea ce a făcut soarta cu noi, mă îndurerezi acuma și mai tare spunîndu-mi că nu ești vinovat. Ce-am făcut, nenorocita de mine ? Necazul meu m-a îndemnat. Am crezut că m-ai părăsit și de ciudă m-am măritat cu conetabilul în urma stăruințelor tatii. Eu am făcut fapta cea rea și sînt pricina nenorocirilor noastre. Vai ! În timp ce te învinuiam că mă înșeli, eu, prea repede crezătoare, rupeam o legătură pe care mă jurasem s-o păstrez mereu ! Răzbună-te acuma la rîndul tău ! Urăște-o pe ingrata Bianca... Uită...

— Vai ! Cum aș putea să fac una ca asta ? îi tăie vorba cu tristețe Enrique. Cum să smulg din inima mea o dragoste pe care nici chiar nedreptatea ce mi-ai face n-ar putea să mi-o stingă ?

— Totuși, trebuie să te silești să faci asta, Enrique, zise oftînd fiica lui Siffredi...

— Dar tu ai putea să te silești s-o faci ? întrebă regele.

— Nu știu dacă am să izbutesc, dar am să fac tot ce-mi stă în putință.

— Ah, crudă ce ești ! spuse prințul. Dacă ți-ai pus asta în gînd cu atîta ușurință, atunci desigur că ai să-l uiți pe Enrique.

— Dar ce ai vrea ? întrebă Bianca cu mai multă hotărîre în glas. Îți închipui că ți-aș putea îngădui să te

mai întîlnești cu mine? Nu. Lasă această speranță. Dacă n-am fost născută să fiu regină, n-am fost nici ursită să mă înduplec la o dragoste nelegiuită. Soțul meu este ca și tine, din casa de Anjou, și chiar dacă datoria mea față de el n-ar fi o piedică de netrecut pentru dragostea ta, onoarea mea nu mi-ar da voie să o primesc. Te rog din suflet să pleci. Nu trebuie să ne mai întîlnim.

— Ce cruzime! strigă regele. Vai! Bianca, se poate să te porți atît de aspru cu mine? Nu-s eu destul de îndurerat că te știu în brațele conetabilului? Acuma nici să te mai văd nu vrei să mă lași, nu vrei să-mi rămînă nici măcar atîta mîngîiere!

— Nu, mai bine pleacă! răspunse fiica lui Siffredi cu lacrimi în ochi. Să vezi pe cineva pe care l-ai iubit, nu mai este o mulțumire atunci cînd ai pierdut speranța să te poți bucura de el. Adio, seniore, trebuie să pleci! Trebuie să faci această sforțare pentru onoarea mea și pentru renumele domniei-tale. Îți cer asta și pentru liniștea mea; pentru că, oricum, cu toate că cinstea mea nu se sperie de frămîntările inimii mele, totuși, amintirea dragostei domniei-tale atît de cumplit se luptă cu mine, încît mi-i foarte greu să mă împotrivesc.

Ea rosti aceste cuvinte cu atîta zbucium, încît răsturnă fără să vrea o lumînare care era pe o masă la spatele ei. Lumînarea se stinse. Bianca o luă de jos și, ca s-o aprindă, deschise ușa anticamerei și se duse în odaia Nisei care nu se culcase încă; se întoarse apoi cu lumînarea aprinsă. Regele, care o aștepta să se întoarcă, cum a văzut-o a și început iar s-o roage să-i îngăduie dragostea. Cînd îi auzi glasul, conetabilul, cu spada în mînă, intră deodată în odaie, aproape în același timp cu soția lui și, îndreptîndu-se către Enrique, strigă, cuprins de ciudă și de mînie:

— Asta-i prea din cale afară, tirane! Să nu crezi că sînt atît de laș, încît să pot răbda jignirea pe care o aduci onoarei mele.

— A! Trădător ce ești! îi răspunse regele, punîndu-se în gardă, nici tu să nu-ți închipui cumva că vei putea să îndeplinești nepedepsit ceea ce ai de gînd!

După aceste vorbe, amîndoi începură o luptă care fu prea înverşunată ca să ţie mult. Conetabilul, de teamă ca nu cumva Siffredi şi servitorii lui să nu vină prea repede la ţipetele pe care le scotea Bianca şi să nu-i zădărnicească răzbunarea, nu se cruţă de loc. Furia îi întunecă judecata. Aşa de rău se apără încît se înfipse singur în spada duşmanului său. Spada îi intră în trup pînă la mîner. Căzu şi atunci regele se opri.

Bianca, speriată de starea în care îl vedea pe soţul ei şi trecînd peste scîrba firească pe care o avea faţă de dînsul, se aplecă asupra lui şi încercă să-i vie în ajutor. Dar nenorocitul soţ era prea pornit împotriva ei ca să fie înduioşat de durerea şi de mila pe care le arăta faţă de dînsul. Moartea, pe care o simţea că-i aproape, nu putu să-i înăbuşe, gelozia. În aceste clipe din urmă, el nu mai păstră în minte decît fericirea rivalului său şi gîndul acesta i se păru aşa de îngrozitor, încît, adunîndu-şi toate puterile pe care le mai avea, ridică spada pe care o mai ţinea în mînă şi o înfipse în pieptul Biancăi.

— Mori, îi spuse el străpungînd-o, mori, soţie necredincioasă, pentru că legăturile căsătoriei n-au putut să-mi păstreze o credinţă pe care mi-ai jurat-o la altar! Iar ţie, urmă el, Enrique, să nu-ţi pară bine de soarta ta! N-ai să te poţi bucura de nenorocirea mea. Mor mulţumit.

Isprăvind de vorbit astfel, îşi dădu sufletul şi faţa lui, acoperită cum era de umbrele morţii, mai avea încă în ea ceva mîndru şi cumplit. Faţa Biancăi arăta cu totul altfel. Lovitura pe care o primise fusese ucigătoare. Se prăbuşi peste trupul muribund al soţului ei şi sîngele nevinovatei victime se amestecă cu acela al ucigaşului care îşi îndeplinise atît de repede cruda lui hotărîre, încît regele nu putuse s-o preîntîmpine.

Nefericitul prinţ scoase un ţipăt cînd o văzu pe Bianca prăbuşindu-se; şi, izbit mai mult decît ea de lovitura care o smulgea din viaţă, încercă să-i dea aceleaşi îngrijiri pe care voise şi ea să le dea şi pentru care fusese atît de rău răsplătită. Cu voce stinsă, ea îi spuse:

— Nu te mai osteni degeaba. Sînt jertfa pe care o cerea soarta cea fără de milă. Să dea Dumnezeu ca măcar

acuma să-ți potolească mînia și să-ți facă o domnie fericită.

Tocmai isprăvise de spus acestea cînd Leonzio, trezit de țipetele ei de adineauri, intră în odaie. Uluit de cele ce vedea, se opri înmărmurit. Bianca, fără să-l vadă, își urmă vorba :

— Rămîi cu bine, spuse ea regelui, și adu-ți aminte de mine. Și dragostea și nenorocirea mea te silesc să nu mă uiți. Să nu fii supărat pe tata. Cruță-i viața și respectă-i durerea, fiindcă el numai bine a vrut. Și mai ales spune-i că sînt nevinovată. Asta vreau mai mult decît orice. Rămîi cu bine, dragul meu Enrique... mor... primește-mi suflarea cea din urmă.

Cu aceste cuvinte, muri. Regele rămase cîtva timp într-o posomorîtă tăcere. Apoi spuse lui Siffredi, împovărat și el de o tristețe de moarte :

— Uite, Leonzio, ce-ai făcut. Toată această cumplită întîmplare este rodul grabei dumitale de a fi îndatoritor și sîrguinței dumitale față de mine.

Bătrînul era atît de pătruns de durere, încît nu răspunse nimic. Dar de ce să încerc a zugrăvi lucruri pe care nu-s cuvinte care să le poată rosti ? Atîta doar vă spun că s-au tînguit amîndoi în chipul cel mai mișcător de îndată ce mîhnirea lor adîncă le îngădui să-și descarce sufletul.

Regele păstră cu duioșie toată viața amintirea iubitei lui. Nu s-a putut hotărî niciodată să se însoare cu Constanța. Fratele său, don Pedro, se alătură prințesei și amîndoi făcură tot ce putură ca să pună în aplicare dispoziția din testamentul lui Roger ; în cele din urmă, fură însă nevoiți să se încovoaie în fața prințului Enrique, care își birui astfel dușmanii. Cît despre Siffredi, îndurerat că pricinuise atîtea nenorociri, se îndepărtă de lume. Fiindu-i greu să mai rămînă în țară, plecă din Sicilia și venind în Spania cu Portia, singura fiică pe care o mai avea, cumpără castelul acesta. A mai trăit aici aproape cincisprezece ani după moartea Biancăi și avu înainte de moarte mîngîierea s-o vadă măritată pe Portia. S-a măritat cu don Jeronimo de Silva și eu sînt singurul vlăstar al acestei căsătorii. Asta este, urmă văduva lui don Pedro de Pinares, istoria familiei mele

și povestea amănunțită a nenorocirii care e înfățișată în tabloul acesta pe care Leonzio, bunicul meu, a pus să-l picteze, ca să lase urmașilor un monument al acestei întîmplări cumplite.

Capitolul V

CE A FĂCUT AURORA DE GUZMAN CÎND A AJUNS LA SALAMANCA.

Ortiz, celelalte cameriste și cu mine, după ce am auzit povestea asta, ieșirăm din sufragerie, lăsînd pe Aurora cu Elvira. Își petrecură toată ziua stînd de vorbă. Nu le era de loc urît laolaltă și a doua zi, cînd am plecat, s-au despărțit așa de greu, parcă ar fi fost două prietene care de multă vreme s-au obișnuit să viețuiască plăcut împreună.

În sfîrșit, ajunserăm fără altă întîmplare la Salamanca. Întîi am închiriat o locuință gata mobilată și doamna Ortiz, așa cum ne înțelesesem, luă numele de dona Ximena de Guzman. Prea fusese multă vreme guvernantă, ca să nu fie bună actriță. Într-o dimineață ieși de-acasă cu Aurora, cu o cameristă și un valet și se duse la o casă cu camere mobilate, în care aflasem noi că locuia de obicei Pacheco. Acolo întrebă dacă este vreun apartament de închiriat. I se răspunse că da, i se arătă unul destul de curățel și ea îl luă. Dădu chiar toți banii înainte proprietăresei, spunîndu-i că apartamentul era pentru un nepot al ei, care avea să vie de la Toledo să studieze la Salamanca și trebuia să sosească în ziua aceea.

Guvernanta și cu stăpînă-mea, după ce isprăviră cu locuința, se întoarseră. Aurora, fără să mai zăbovească, se travesti în cavaler. Își acoperi părul negru cu păr blond fals, își vopsi sprîncenele cu aceeași culoare și își potrivi înfățișarea în așa fel, încît putea foarte bine să fie luată drept un tînăr senior. Se mișca vioi și nestingherit și dacă n-ar fi fost fața, care era prea frumoasă pentru un bărbat, nimic nu i-ar fi trădat travesti-

rea. Camerista care trebuia să-i slujească de paj se îmbrăcă și ea, dar de dînsa nu ne era teamă că n-o să se potrivească cu rolul : pe lîngă că nu era prea frumușică, dar mai avea și o mutră obrăznicuță, care i se potrivea strașnic. După-masă, cele două actrițe fiind gata să intre în scenă, adică în casa cu camere mobilate, am pornit cu toții într-acolo. Ne-am dus în caleașcă și am luat cu noi toate bulendrele de care aveam nevoie.

Proprietăreasa, pe care o chema Bernarda Ramirez, ne primi cu multă politețe și ne duse la apartamentul nostru. Aici am stat cu ea de vorbă. Ne-am înțeles ce mîncare să ne dea și cît să-i plătim pe lună. După aceea am întrebat-o dacă avea mulți chiriași.

— Deocamdată n-am nici unul, răspunse ea. N-aș duce lipsă dacă aș lua pe oricine. Dar eu nu vreau decît seniori tineri. Aștept chiar diseară pe unul care vine de la Madrid să-și isprăvească aici învățătura. Îl cheamă don Luis Pacheco. Să tot aibă vreo douăzeci de ani, nu mai mult. Dacă nu cumva îl cunoașteți personal, atunci poate că ați auzit de el.

— Nu, zise Aurora. Știu că e de neam mare, dar nu știu ce fel de om este și chiar mi-ar face plăcere să-mi spui, de vreme ce am să locuiesc în aceeași casă cu dînsul.

— Seniore, spuse proprietăreasa, uitîndu-se la falsul nostru cavaler, e un om foarte chipeș și așa cam în felul dumneavoastră. Aveți să vă potriviți de minune. Pe sfîntul Iacob ! O să mă pot lăuda că am de chiriași pe cei mai drăguți seniori din Spania.

— Don Luis, luă iar vorba stăpînă-mea, face, desigur, cuceriri multe prin partea locului.

— A, asta da ! zise bătrîna ; e mare berbant. Pe unde se duce, e destul numai să se arate și toate femeile aleargă după el. A cucerit, între altele, pe o doamnă tînără și frumoasă. O cheamă Izabela. E fata unui avocat bătrîn. E așa de amorezată de el, că și-a pierdut capul, nu altceva.

— Da el, zise repede Aurora, e și el tot așa de amorezat ?

— Pînă a nu pleca la Madrid, răspunse Bernarda Ramirez, o iubea, dar acum nu știu dacă o mai iubește ;

fiindcă e cam ușuratic. Aleargă din femeie în femeie, așa cum au obiceiul seniorii tineri.

Nici nu isprăvise bine de vorbit și am auzit deodată niște zgomote în curte. Ne-am uitat pe fereastră și am zărit doi bărbați care tocmai se dădeau jos de pe cal. Era chiar don Luis Pacheco, sosit de la Madrid împreună cu un valet. Bătrîna se duse să-l întîmpine, iar stăpînă-mea se pregăti, nu fără emoție, să joace rolul lui don Felix. Nu trecu mult și în odaie intră don Luis.

— Am aflat, zise el salutînd-o pe Aurora, că un tînăr senior din Toledo locuiește aici. Să-mi dea voie să-mi arăt bucuria pe care o am că vom locui în aceeași casă.

În timp ce stăpînă-mea răspundea la aceste vorbe plăcute, Pacheco păru mirat că vede un cavaler atît de frumos la înfățișare. Nu se putu opri să nu spuie că nu întîlnise niciodată un cavaler atît de chipeș și de bine făcut. După o mulțime de alte vorbe pline de politețe din partea amîndurora, don Luis se duse în odăile lui.

În vreme ce punea să-i tragă cizmele și se schimba cu rufe curate și cu alte haine, un soi de paj, care-l căuta ca să-i dea o scrisoare, dădu peste Aurora tocmai cînd ea cobora scara. Luînd-o drept don Luis, îi dădu ei scrisoarea și-i spuse:

— Poftim, seniore cavaler! Cu toate că nu-l cunosc pe senior Pacheco, nu cred că mai este nevoie să vă întreb dacă dumneavoastră sînteți. După felul cum mi-ați fost zugrăvit, sînt convins că nu mă înșel.

— Așa și este, amice, răspunse stăpînă-mea cu o minunată prezență pe spirit; nu te înșeli de loc. Îți îndeplinești însărcinările în chip strașnic. Ai ghicit, eu sînt don Luis Pacheco. Poți pleca. Am să răspund neapărat.

Pajul plecă și Aurora, închizîndu-se în odaie cu camerista și cu mine, deschise scrisoarea și citi aceste cuvinte: *„Am aflat că ești la Salamanca. Ce bucuroasă am fost primind această veste! Am crezut că înnebunesc de bucurie. Dar o mai iubești pe Izabela? Grăbește-te să vii să-i spui că nu te-ai schimbat. Are să moară de plăcere cînd are să afle că tot mai ții la dînsa."*

— Pasionată scrisoare! zise Aurora. Se cunoaște că e de la o femeie foarte îndrăgostită. Doamna asta e o

rivală de temut. Trebuie să fac orice ca să-l despart pe don Luis de ea și chiar să fac așa ca să n-o mai vadă niciodată. E un lucru greu, mărturisesc. Dar trag nădejde că am să izbutesc.

Stăpînă-mea se gîndi cîteva clipe și după aceea urmă:

— Cu ce am eu de gînd să fac, nici o zi n-are să treacă și au să fie la cuțite.

Pacheco, după ce se odihni puțin la el în odaie, veni iar la noi și, înainte de masă, luă iar vorba cu Aurora.

— Seniore, îi spuse el glumind, eu cred că soții și amanții nu prea au de ce să se bucure că ați venit la Salamanca. În ce mă privește, tare mi-i teamă că cuceririle mele sînt în primejdie.

— Teama dumneavoastră, îi răspunse stăpînă-mea pe același ton, s-ar putea să fie îndreptățită. Don Felix de Mendoza să știți că e cam primejdios. Am mai fost pe-aici și știu că femeile de prin partea asta nu sînt de loc nesimțitoare.

— Ce dovadă aveți? se repezi să întrebe don Luis.

— O dovadă elocventă, zise fiica lui don Vicente. Acum o lună am trecut pe aici. Am rămas vreo săptămînă și, ce să vă spun, fata unui avocat bătrîn din oraș s-a îndrăgostit de mine grozav.

La aceste cuvinte, don Luis tresări, tulburat.

— Aș putea, fără indiscreție, să vă întreb cum o cheamă?

— Ce indiscreție poate fi? zise falsul don Felix. Mă socotiți mai discret decît ceilalți seniori de vîrsta mea? Nu-mi faceți această nedreptate! De altfel doamna, între noi fie zis, nu merită atîta fereală, e o burgheză oarecare. Doar știți că un om de familie bună nu-și bate capul prea mult cu o femeie din clasa de mijloc, ba chiar e de părere că-i face onoare dezonorînd-o. Am să vă spun deci fără nici un înconjur că pe fiica avocatului o cheamă Izabela.

— Și pe avocat, îi tăie vorba cu nerăbdare Pacheco, nu-l cheamă cumva Murcia de la Llana?

— Ba da, chiar așa, spuse stăpînă-mea. Uite aici o scrisoare pe care mi-a trimis-o adineauri, citiți-o și veți vedea cît ține cucoana asta la mine.

Don Luis luă scrisoarea și recunoscînd scrisul, stătu o clipă buimăcit și fără o vorbă.

— Ce s-a întîmplat? urmă atunci Aurora, făcînd pe mirata. Păreți schimbat la față. Am impresia că doamna asta vă interesează. Vai, ce rău îmi pare că am vorbit așa!

— Ba mie îmi pare bine și vă mulțumesc, strigă don Luis cu ciudă și mînie. Ce ușuratică și ce vicleană! Don Felix, să știți că vă rămîn îndatorat. Mă scoateți dintr-o amăgire în care cine știe cît aș mai fi rămas. Îmi închipuiam că mă iubește; că mă iubește e chiar puțin spus; îmi închipuiam că Izabela mă adoră. Aveam oarecare stimă față de femeia asta, dar acuma văd că e doar o cochetă vrednică de tot disprețul.

— Aveți dreptate, spuse Aurora, arătîndu-se și ea indignată. O fată de avocat ar trebui să fie foarte mulțumită că-i iubită de un tînăr senior atît de simpatic ca dumneavoastră. Ușurința ei nu are nici o scuză. Și ca s-o pedepsesc, nu numai că n-am să primesc să vă sacrifice pentru mine, dar chiar am să-i disprețuiesc dragostea.

— În ce mă privește, eu nici nu vreau s-o mai văd în ochi, zise Pacheco; asta-i singura mea răzbunare.

— Aveți dreptate, zise falsul Mendoza. Totuși, ca să-i arătăm cît de mult o disprețuim amîndoi, eu cred că să-i scriem fiecare cîte o scrisoare batjocoritoare. Am să le pun împreună și am să le trimit ca răspuns la scrisoarea ei. Dar înainte de a ajunge pînă acolo, întrebați-vă cugetul: s-o fi îndepărtat el de necredincioasa dumneavoastră atît de tare încît să nu vă mai fie teamă că într-o bună zi o să vă pară rău că ați jignit-o?

— Nu, nu, zise don Luis, nu voi avea niciodată slăbiciunea să-mi pară rău și de aceea acuma, ca s-o pedepsim pe ingrată, sînt de părere să facem așa cum ați spus.

M-am dus imediat să caut hîrtie și cerneală și ei s-au și apucat de scris niște scrisorele foarte necuviincioase către fiica domnului Murcia de la Llana. Pacheco, mai ales, nu mai știa ce vorbe tari s-ar mai găsi ca să-și exprime bine sentimentele și a rupt vreo cinci sau șase scrisori începute pentru că nu i se păreau destul de aspre. În sfîrșit, făcu una de care fu mulțumit și chiar avea de ce să fie. Cuprindea aceste cuvinte: *„Cunoaște-ți lungul nasului, scumpeteo, și nu mai fi atît de în-*

gîmfată încît să crezi că te iubesc. Ca să mă las prins, trebuie alți nuri decît ai tăi, dar tu nu ești plăcută nici măcar atît cît e nevoie ca să mă faci să petrec cîteva clipe. Ești bună doar ca să fii de petrecere pentru cei din urmă studenți ai Universității." Scrise așadar acest răvaș grațios. Aurora scrise și ea pe al ei, care era tot așa de jignitor, apoi le sigilă pe amîndouă, le puse într-un plic și îmi spuse, dîndu-mi plicul :

— Uite, Gil Blas, du scrisorile acestea Izabelei, să le aibă numaidecît pînă deseară. Ai înțeles despre ce-i vorba, adăugă ea, făcîndu-mi din ochi un semn pe care l-am înțeles foarte bine.

— Da, seniore, răspunsei eu, veți fi servit așa cum doriți.

După asta am ieșit și cînd am ajuns în stradă, mi-am spus : „Bun, Gil Blas, deșteptăciunea ta e pusă la încercare. Cum s-ar spune, în comedia asta joci pe valetul. Atunci, amice, arată că ai destulă istețime ca să susții un rol care cere istețime multă. Senior don Felix ți-a făcut doar un semn și atîta. După cum vezi, se bizuie pe inteligența ta. Greșește dacă crede asta ? Nu. Pricep eu ce așteaptă de la mine. Vrea să dau Izabelei numai scrisoarea lui don Luis. Semnul acela asta înseamnă. Nimic mai ușor de înțeles." Convins că nu mă înșelam, nu m-am mai gîndit mult și am desfăcut plicul. Am scos scrisoarea lui Pacheco și am dus-o la domnul Murcia, a cărui locuință am aflat-o imediat. La ușă am dat de pajul care venise la noi acasă. L-am întrebat :

— Ascultă, frățioare, nu ești dumneata cumva din întîmplare valet la fiica domnului Murcia ?

El îmi răspunse că da și, după tonul cu care vorbea, se vedea că era obișnuit să ducă și să primească scrisori galante.

— Ai o figură așa de îndatoritoare, i-am spus eu, că am să te rog să dai acest răvaș dulce stăpînei dumitale.

Pajul mă întrebă din partea cui era răvașul și, îndată ce află că e de la don Luis Pacheco, îmi și spuse :

— Bun, atunci hai cu mine ! Am poruncă să te duc imediat sus. Izabela vrea să vorbească cu dumneata.

Și mă duse într-o odaie în care veni îndată și doamna. Frumusețea ei mă uimi. N-am văzut față mai gingașă. Avea un aer drăgălaș și copilăresc, deși cel puțin de

vreo treizeci de ani mergea în picioare fără s-o ducă nimeni de mînă.

— Eşti de la don Luis Pacheco ? mă întrebă ea veselă.

I-am răspuns că eram de trei săptămîni valetul lui, apoi i-am dat răvaşul fatal. Ea îl citi o dată, apoi încă o dată şi îl mai citi şi a treia oară. După mutra pe care o făcea, se vedea că nu-i venea să-şi creadă ochilor. Şi într-adevăr, numai la un răspuns ca acesta nu se aştepta. A ridicat privirile la cer, şi-a muşcat buzele şi o bună bucată de vreme pe faţă i se putu citi mîhnirea din inimă. Apoi deodată mă întrebă :

— Spune-mi, dragul meu, nu cumva don Luis a înnebunit de cînd nu l-am mai văzut ? Nu pricep de loc purtarea lui. Spune-mi şi mie dacă ştii de ce îmi scrie aşa de frumos. Ce l-a apucat ? Să zicem că vrea s-o rupă cu mine, foarte bine, dar de ce să mă jignească cu o scrisoare aşa de grosolană ?

— Doamnă, spusei eu luîndu-mi un aer plin de sinceritate, stăpînu-meu, desigur, că nu face bine ce face. Dar să ştiţi că a fost oarecum silit. Dacă-mi promiteţi să nu spuneţi la nimeni, am să vă dezvălui tot misterul.

— Îţi promit, zise ea repede. N-ai nici o grijă, că nu păţeşti nimic. Nu te sfii şi spune tot ce ştii.

— Atunci, iată ce este, în două cuvinte : o clipă după ce a fost primită scrisoarea dumneavoastră, a venit la noi acasă o doamnă cu faţa acoperită de un voal foarte des. A întrebat de senior Pacheco, a stat cîtva timp de vorbă cu el între patru ochi şi către sfîrşit am auzit-o spunîndu-i : „Va să zică te juri că n-ai s-o mai vezi niciodată. Dar eu mai vreau ceva. Ca să fiu pe deplin mulţumită, scrie-i chiar acum o scrisoare aşa cum am să-ţi dictez. Îţi cer asta neapărat." Don Luis a făcut cum a vrut ea ; pe urmă mi-a dat scrisoarea şi mi-a spus : „Vezi unde stă domnul Murcia de la Llana şi du asta fiicei lui, Izabela". Vedeţi dar, doamnă, că această scrisoare jignitoare e opera unei rivale şi, prin urmare, stăpînu-meu nu-i chiar aşa de vinovat.

— O, Doamne ! spuse ea ; e chiar mai vinovat decît credeam. Infidelitatea lui mă jigneşte mai mult decît cuvintele usturătoare pe care mîna lui le-a scris. Aşa ! Care va să zică are acum altă legătură... Foarte bine ! adăugă ea luîndu-şi un aer mîndru, n-are decît să pe-

treacă cît o vrea cu dragostea lui cea nouă. Nici nu mă gîndesc să-i stau în cale. Spune-i, te rog, că n-avea nevoie să mă insulte ca să las drum liber rivalei mele și mai spune-i că am prea mare dispreț față de un iubit ușuratic ca să mă gîndesc măcar o clipă să-l aduc înapoi.

Zicînd acestea, îmi dădu drumul să plec și ieși și ea din odaie, foarte supărată pe don Luis.

Am plecat de la domnul Murcia de la Llana foarte mulțumit de mine însumi și am văzut că, dacă m-aș apuca de treburi de astea, aș ajunge un mare potlogar. M-am întors acasă. Senior Mendoza și cu senior Pacheco tocmai luau masa împreună și stăteau de vorbă parcă s-ar fi cunoscut de cînd lumea. Aurora văzu după fața mea că eram mulțumit și își închipui că îmi îndeplinisem bine însărcinarea.

— Te-ai întors, Gil Blas, zise ea. Ia spune-ne ce-ai făcut.

A trebuit și aici să găsesc ceva. I-am spus că am dat plicul și că Izabela, după ce a citit cele două scrisori, în loc să se supere, a început să rîdă ca o nebună și mi-a zis: „Ce să spun, coconașii ăștia au un stil foarte frumos. Alții nu scriu așa de bine și de plăcut."

— Bravo, spuse stăpînă-mea. A știut ce să răspundă, e o șireată de n-are pereche.

— Dacă a vorbit așa, atunci aproape că nici nu-mi mai vine să cred că-i ea, zise don Luis. S-a schimbat grozav de cînd n-am mai văzut-o.

— Nici eu n-aș fi crezut că-i așa, spuse Aurora. Dar să știi că sînt femei care se poartă în mai multe feluri. Am iubit și eu o dată una de soiul ăsta și m-a dus de nas multă vreme. Gil Blas are să vă spuie, părea așa de mironosiță că toți se înșelau cînd o vedeau.

— Da, într-adevăr, spusei eu amestecîndu-mă în vorbă, avea o mutră că și cei mai șmecheri s-ar fi păcălit. Și pe mine m-ar fi tras pe sfoară.

Falsul Mendoza și cu Pacheco rîseră cu hohot cînd mă auziră vorbind astfel și nu numai că nu-mi luară în nume de rău îndrăzneala de a mă băga și eu în vorba lor, dar chiar începură să mă întrebe ba de una, ba de alta, ca să facă haz de răspunsurile mele. Am mai vorbit așa cîtăva vreme despre femeile care știu să se prefacă

și încheierea a fost că Izabela a ieșit foarte prost din toată această conversație, fiind socotită drept o cochetă nemaipomenită. Don Luis se jură iarăși că nu vrea s-o mai vadă, iar don Felix spuse că va avea față de dînsa numai dispreț. După aceste declarații, făcură legămînt de prietenie și își făgăduiră unul altuia că nu vor avea nici un secret între dînșii. După-masă mai stătură cîtăva vreme împreună, spunîndu-și numai lucruri plăcute si pe urmă, fiecare se duse în odaia lui să se odihnească. Eu m-am dus cu Aurora și i-am făcut o dare de seamă amănunțită despre cele ce vorbisem cu fiica avocatului, fără să uit nimic. Ba chiar am spus mai mult decît era, ca să-i fac plăcere stăpîne-mi și ea fu încîntată de tot ce-i povestisem. Mai că era să mă strîngă în brațe de bucurie.

— Dragă Gil Blas, îmi spuse, sînt foarte mulțumită de deșteptăciunea ta. Cînd cineva s-a încurcat într-o dragoste care-l silește să se folosească de tertipuri, mare noroc dacă are pe lîngă dînsul un băiat deștept ca tine. Să prindem curaj, dragul meu. Am dat deoparte pe o rivală care ne stătea în cale. Pînă acuma nu-i rău. Dar cum îndrăgostiții sînt uneori cam ciudați și se întorc de unde au plecat, eu cred că ar fi bine să grăbim lucrurile si chiar de mîine s-o introducem în scenă pe Aurora de Guzman.

I-am spus că și eu credeam la fel și după aceea, lăsînd pe senior don Felix cu pajul său, m-am dus în odăița mea să mă culc.

Capitolul VI

CE ȘIRETLICURI A ÎNTREBUINȚAT AURORA CA SĂ-L FACĂ PE DON LUIS PACHECO S-O IUBEASCĂ.

Cei doi proaspeți prieteni se întîlniră iar a doua zi dimineața. Asta le-a și fost chiar cea dintîi grijă. Își începură ziua cu îmbrățișări, pe care Aurora fu nevoită să le primească și să le dea ca să joace bine rolul de

don Felix. Se duseră după aceea să se plimbe prin oraș și eu îi însoți împreună cu Chilindron, valetul lui don Luis. Ne oprirăm la Universitate ca să ne uităm la niște anunțuri de cărți agățate de ușă. Mai erau acolo cîțiva care le citeau și printre aceștia zării un om mărunțel care își spunea părerea despre lucrările anunțate. Lumea îl asculta cu foarte mare atenție și după mutra lui se vedea că și el credea că merită să fie ascultat. Era tudul și foarte tăios în ce spunea, așa cum fac mulți oameni care-s mici de stat.

— Această nouă *Traducere din Horațiu,* spunea el, pe care o vedeți anunțată cu litere de-o șchioapă, e o lucrare în proză datorită unui vechi autor de cărți de școală. E o lucrare foarte prețuită de studenți. Pînă acuma au consumat numai ei patru ediții. Dar nici un om cumsecade n-a cumpărat vreodată un exemplar.

Tot așa vorbea și despre celelalte. Pe toate le blefturea fără milă. Omul acesta era, fără îndoială, scriitor. Mi-ar fi plăcut să-l mai ascult, dar a trebuit să urmez pe don Luis și pe don Felix care, neinteresîndu-se nici de ce spunea și nici de cărțile criticate, plecară de lîngă dînsul și de la Universitate.

Ne-am întors acasă la vremea prînzului. Stăpînă-mea se așeză la masă cu Pacheco și aduse vorba despre familia ei.

— Tata, zise ea, e din familie Mendoza și locuiește la Toledo ; mama e sora donei Ximena de Guzman, care a venit pentru niște treburi la Salamanca și e aici de cîteva zile cu nepoata ei Aurora, singura fiică a lui don Vicente de Guzman, pe care poate că l-ai cunoscut.

— Nu, răspunse don Luis, dar am auzit vorbindu-se de el și am auzit și de Aurora, vara dumitale. E adevărat ce se spune că e nemaipomenit de frumoasă și de deșteaptă ?

— De deșteaptă, e adevărat că e deșteaptă, zise don Felix. E și destul de cultivată. Dar chiar așa de frumoasă nu este. Lumea zice că eu și cu ea semănăm între noi foarte tare.

— Dacă-i așa, zise Pacheco, atunci renumele ei este îndreptățit. Ai trăsături regulate, pielea feței e foarte frumoasă ; așa că vara dumitale trebuie să fie fermecă-

toare. Aș vrea și eu s-o cunosc și să stau de vorbă cu dînsa.

— Pot să-ți satisfac curiozitatea, zise falsul Mendoza, și asta chiar azi. După-amiază mergem la mătușă-mea.

Stăpînă-mea schimbă deodată subiectul și începu să vorbească de lucruri fără însemnătate. După-amiază, în timp ce se pregăteau amîndoi să plece la dona Ximena, eu am luat-o înainte și m-am dus repede să dau de veste guvernantei. Pe urmă, m-am întors ca să-l însoțesc pe don Felix, care se duse la mătușă-sa împreună cu don Luis. Dar de-abia intrară în casă și au și fost întîmpinați de dona Ximena, care le făcu semn să nu facă zgomot.

— Încet ! Încet ! le spuse ea în șoaptă, să n-o treziți pe nepoată-mea. De aseară au apucat-o niște dureri de cap îngrozitoare și abia adineauri i-au trecut. Acuma s-a culcat și doarme.

— Îmi pare foarte rău, spuse Mendoza făcînd pe necăjitul. Păcat că n-o putem vedea pe Aurora. Prietenul meu Pacheco credea că o să aibă plăcerea s-o cunoască.

— Nu-i mare grabă, răspunse zîmbind Ortiz. Asta se poate face și miine.

Cei doi seniori mai schimbară cîteva vorbe cu bătrina și pe urmă plecară.

Don Luis se duse la un tînăr gentilom prieten cu el, pe care îl chema don Gabriel de Pedros. Am stat acolo toată ziua, am luat masa de seară tot acolo și am plecat acasă abia pe la două după miezul nopții. Cam pe la jumătatea drumului, am dat de doi oameni care zăceau întinși în mijlocul străzii. Am crezut că fuseseră asasinați și ne-am oprit să le dăm ajutor, dacă nu era prea tîrziu. În timp ce încercam să vedem, atît cît ne îngăduia întunericul, în ce stare erau, a venit straja. Comandantul ne-a luat la început drept niște ucigași și a pus soldații să ne împresoare. Dar și-a făcut o părere mai bună despre noi cînd ne-a auzit vorbind și cînd, la lumina unui felinar orb, i-a văzut la față pe Mendoza și pe Pacheco. Soldații, la porunca lui, se uitară la cei doi oameni pe care noi îi credeam morți și văzură că unul era un preot gros și gras, iar celălalt valetul lui și că amîndoi erau toropiți de băutură sau, mai bine-zis, beți morți.

— A! știu cine-i, strigă un soldat; strașnic chefliu! E senior Guyomar, rectorul Universității. Așa cum îl vedeți, e un om mare, un învățat. Pe toți filozofii îi răpune cînd e vorba de vreo discuție. Îi merge gura grozav, de nu-l întrece nimeni. Păcat numai că îi plac cam prea mult băutura, procesele și muierile. A stat la masă la vreo cucoană de-a dumisale și valetul văd că s-a îmbătat ca și stăpînul. Au căzut amîndoi în mijlocul străzii. Pînă a nu fi rector, asta i se întîmpla foarte des. Onorurile și titlurile, după cum vedeți, nu schimbă întotdeauna și obiceiul omului.

Am lăsat pe betivi în grija strajei să-i care acasă. Am ajuns și noi acasă și aici nu ne-am mai gîndit decît să ne odihnim.

Don Felix și don Luis s-au sculat pe la amiază și, cînd s-au întîlnit, cel dintîi lucru pe care l-au făcut a fost să vorbească despre Aurora de Guzman.

— Gil Blas, îmi spuse stăpînă-mea, du-te la mătușă-mea, dona Ximena, și întreab-o din partea mea dacă astăzi putem, senior Pacheco și cu mine, s-o vedem pe vară-mea.

Am plecat să îndeplinesc însărcinarea dată sau mai degrabă să mă sfătuiesc cu guvernanta ce-aveam de făcut; și cînd am luat împreună măsurile care trebuiau, m-am întors la falsul Mendoza și i-am spus:

— Seniore, vara dumneavoastră Aurora e sănătoasă. M-a însărcinat chiar ea să vă spun că vizita dumneavoastră i-ar face mare plăcere; și dona Ximena mi-a spus că senior Pacheco va fi foarte bine primit de dumneaei, sub auspiciile dumneavoastră.

Am văzut că aceste cuvinte din urmă au plăcut lui don Luis. Stăpînă-mea văzu și ea și luă asta drept o bună prevestire. Cu o clipă înainte de prînz, valetul seniorei Ximena veni și spuse lui don Felix:

— Seniore, la dona Ximena a venit un om de la Toledo, a întrebat de dumneavoastră și v-a lăsat scrisoarea asta.

Falsul Mendoza deschise plicul și găsi aceste cuvinte pe care le citi cu glas tare: *„Dacă vreți să aflați vești de la tatăl domniei-voastre, precum și alte lucruri importante pentru dumneavoastră, vă rog să veniți neapă-*

rat, îndată ce primiți scrisoarea aceasta, la Calul negru, lîngă Universitate".

— Vreau să văd, zise el, ce lucruri importante sînt și de aceea mă duc chiar acuma. Nu-ți mai spun la revedere, Pacheco, urmă el ; dacă nu mă întorc pînă peste două ceasuri, atunci poți să te duci singur la mătușămea. Vin și eu după-amiază. Știi ce ți-a spus Gil Blas din partea donei Ximena ; poți oricînd să te duci în vizită la ea.

Vorbind așa, plecă și îmi porunci să-l urmez.

Vă închipuiți, cred, că în loc s-o luăm către Calul negru, ne-am dus întins la casa unde era Ortiz. Cum am ajuns, am și început să ne pregătim să jucăm piesa. Aurora își scoase părul cel blond, își spălă și își frecă sprîncenele, își puse haine femeiești și se prefăcu într-o frumoasă brună, așa cum era de obicei. Pot să spun că travestirea ei o schimbă așa de tare, încît Aurora și don Felix păreau două persoane cu totul deosebite una de alta. Ba parcă era chiar mai înaltă ca femeie decît ca bărbat. E drept că pricina, într-o oarecare măsură, erau pantofii care aveau niște călcîie nemaipomenit de înalte. După ce dădu frumuseții tot ajutorul pe care i-l putea da meșteșugul, îl aștepta pe don Luis cu o neliniște în care se amesteca teama cu speranța. Se încredea o clipă în deșteptăciunea și frumusețea ei și în clipa următoare se temea că încercarea are să dea greș. Ortiz, și ea, se pregăti cît putu mai bine să ajute pe stăpînă-mea. Cît despre mine, fiindcă Pacheco nu trebuia să mă vadă pe-aici și, asemeni actorilor care apar numai în ultimul act, nu trebuia să mă arăt decît la sfîrșitul vizitei, am plecat îndată după-prînz.

În sfîrșit, toate erau gata cînd sosi don Luis. Fu foarte bine primit de dona Ximena și stătu de vorbă cu Aurora vreo două-trei ceasuri. După asta eu am intrat în odaia unde erau și am spus lui don Luis :

— Seniore, stăpînu-meu, don Felix, nu poate să vie. Vă roagă să-l scuzați. E cu trei oameni din Toledo, nu poate scăpa de dînșii.

— Ah ! ce ștrengar, strigă dona Ximena. S-o fi pus la chef cu ei.

— Nu, doamnă, am spus eu. Vorbește cu ei tot lucruri serioase. Îi pare nemaipomenit de rău că nu poate veni. M-a însărcinat să vă spun asta dumneavoastră și donéi Aurora.

— O ! eu nu primesc nici o scuză, zise stăpînă-mea rîzînd. Știe că nu mi-a fost bine, așa că ar putea să fie mai grijuliu față de persoanele din familie. Drept pedeapsă, nu vreau să-l mai văd două săptămîni.

— Vai, domnișoară, spuse atunci don Luis, nu luați o hotărîre atît de crudă ; don Felix este destul de pedepsit prin faptul că n-a putut să vie să vă vadă.

Mai urmară așa cu glumele cîtva timp și pe urmă Pacheco plecă. Frumoasa Aurora își schimbă repede înfățișarea, își puse iar hainele bărbătești și se întoarse acasă cît putu mai repede.

— Te rog să mă ierți, dragul meu, îi spuse ea lui don Luis, că n-am venit la mătușă-mea ; dar n-am putut să scap mai repede de oamenii aceia. Îmi pare bine însă că ai putut să-ți satisfaci în voie curiozitatea. Ei, ce zici de vară-mea ? Spune-mi sincer ce gîndești.

— Mi-a plăcut nemaipomenit de mult, răspunse Pacheco. Aveai dreptate cînd spuneai că semănați amîndoi. Niciodată n-am văzut o asemănare ca asta. E aceeași față. Aveți ochii la fel și gura tot așa, pînă și sunetul vocii. O singură deosebire doar : Aurora e mai înaltă ; e brună și dumneata ești blond ; dumneata ești vesel și ea e serioasă. Asta-i tot ce vă deosebește unul de celălalt. Cît despre deșteptăciune, urmă el, nu cred că vreo plasmă cerească să fie mai deșteaptă decît e vara domnici-tale. Într-un cuvînt, e o persoană care are toate însușirile.

Senior Pacheco rosti vorbele din urmă cu atîta însuflețire, încît don Felix îi spuse zîmbind :

— Dragă prietene, să știi că-mi pare rău că te-am poftit la dona Ximena și eu aș spune să nu te mai duci pe la ea. Îți dau sfatul acesta spre binele dumitale. Mi-e frică să nu-ți cam dea de furcă Aurora de Guzman și să-ți inspire o pasiune.

— N-am nevoie s-o mai văd ca să mă îndrăgostesc de ea, zise don Luis. M-am și îndrăgostit.

— Îmi pare rău de dumneata, replică falsul Mendoza ; pentru că nu eşti om să te legi, iar vară-mea nu e o Izabelă oarecare, asta trebuie să-ţi spun. Nu i-ar plăcea de loc un iubit care să n-aibă gînduri serioase.

— Gînduri serioase ? întrebă don Luis. Dar poţi oare să ai altfel de gînduri faţă de o fată de neam mare ca ea ? Înseamnă să mă jigneşti dacă crezi că aş fi în stare să arunc asupra ei o privire nerușinată. Nu mă cunoşti încă, dragul meu Mendoza ; m-aş socoti drept omul cel mai fericit din lume dacă mi-ar încuviinţa cererea şi ar vrea să-şi lege soarta ei de a mea.

— Atunci, dacă-i aşa, zise don Felix, am să-ţi dau o mînă de ajutor. Foarte bine, sînt şi eu de părerea dumitale. Am să pun o vorbă bună pe lîngă Aurora şi chiar de mîine am să încerc s-o atrag de partea noastră pe mătuşă-sa, în care ştiu că ea are mare încredere.

Pacheco mulţumi din suflet lui don Felix pentru frumoasele lui făgăduieli şi ne-am dat seama că stratagema noastră nu se putea să meargă mai bine. A doua zi, am sporit dragostea lui don Luis cu ajutorul unei născociri noi. Stăpînă-mea, după ce se duse la dona Ximena, chipurile ca să-i cîştige bunăvoinţa faţă de don Luis, veni şi spuse acestuia :

— Am vorbit cu mătuşă-mea şi nu a fost de loc uşor s-o conving să ţină cu dumneata. Era grozav de pornită împotriva dumitale. Nu ştiu ce-o fi făcut-o să te socotească drept un stricat ; un lucru e sigur, şi anume că cineva te-a vorbit de rău. Noroc că eu ţi-am făcut apologia şi te-am apărat aşa de bine, încît am spulberat proasta impresie pe care o căpătase despre obiceiurile dumitale. Şi acuma încă ceva, urmă Aurora ; trebuie să stai de vorbă cu mătuşă-mea fiind şi eu de faţă ; aşa, o să izbutim să-i căpătăm sigur sprijinul.

Pacheco spuse că vrea numaidecît să vorbească cu dona Ximena şi chiar a doua zi dimineaţă avu această mulţumire. Falsul Mendoza îl duse la doamna Ortiz ; stătură de vorbă tustrei şi don Luis dovedi că în atît de scurtă vreme se aprinsese foarte tare... Şireata Ximena se prefăcu mişcată de dragostea pe care el o arăta şi îi promise că va face totul ca s-o convingă pe nepoată-sa să se mărite cu dînsul. Pacheco se aruncă la

picioarele unei mătuși atît de bune ca să-i mulțumească pentru ajutorul pe care i-l dădea. Și atunci, don Felix întrebă dacă vară-sa s-a sculat.

— Nu, răspunse guvernanta, doarme, așa că acuma n-o puteți vedea ; veniți însă după-amiază și aveți să stați de vorbă cît vreți.

Acest răspuns al donei Ximena spori, bineînțeles, bucuria lui don Luis, căruia restul dimineții i se păru foarte lung. Se întoarse acasă cu Mendoza și acesta nu puțin se bucură privindu-l și văzînd la el toate semnele unei iubiri adevărate.

Tot timpul vorbiră numai de Aurora ; și după ce prînziră, don Felix spuse lui Pacheco :

— Știi ceva ? Am o idee. Mă duc mai întîi eu singur la mătușă-mea. Vreau să vorbesc între patru ochi cu vară-mea și să aflu, dacă oi putea, cam ce gîndește ea despre dumneata.

Don Luis spuse și el că ideea era bună. Prietenul lui plecă imediat, iar el plecă peste un ceas. Stăpînă-mea își întrebuință bine timpul, așa că, atunci cînd iubitul ei sosi, ea era îmbrăcată cu haine femeiești.

— Credeam, spuse don Luis după ce salută pe Aurora și pe guvernantă, credeam că don Felix e aici.

— O să-l vedeți îndată, spuse dona Ximena ; scrie ceva la mine în odaie.

Pacheco păru mulțumit cu această minciună și începu să vorbească cu doamnele. Totuși, deși era cu iubita lui, își dădu seama că ceasurile trec și Mendoza nu mai vine. Nu se putu opri și își arătă mirarea. Atunci, Aurora își schimbă deodată atitudinea și, începînd să rîdă, îi spuse :

— Dar se poate oare să nu bănuiești chiar de loc păcăleala ? Un păr blond fals și niște sprîncene vopsite mă schimbă așa de tare, încît să te poți înșela în halul acesta ? Dezmeticește-te, Pacheco, urmă ea din nou serioasă, și află că don Felix de Mendoza și cu Aurora de Guzman nu sînt decît una și aceeași persoană.

Nu se mulțumi numai să-i spună adevărul în privința asta, ci îi mărturisi și dragostea ei față de dînsul și tot ce făcuse ca să-l aducă acolo unde voia. Don Luis

era fermecat și uimit de ce auzea. Se aruncă la picioarele stăpîne-mi și îi spuse cu înflăcărare :

— Frumoasa mea Aurora, să cred oare că eu sînt fericitul muritor față de care ai arătat atîta dragoste ? Ce-aș putea eu face ca să mă plătesc ? Nici chiar o dragoste veșnică n-ar fi destul din partea mea.

Aceste vorbe fură urmate de multe altele, pline de foc și de pasiune ; după care cei doi îndrăgostiți vorbiră de ceea ce aveau de făcut ca să ajungă la împlinirea dorințelor lor. Hotărîră să plecăm cu toții numaidecît la Madrid și să încheiem acolo piesa noastră cu o căsătorie. Planul acesta fu îndeplinit fără nici o întîrziere. Peste două săptămîni, don Luis se însură cu stăpînă-mea și nunta fu un prilej de nesfîrșite petreceri și bucurii.

Capitolul VII

GIL BLAS INTRĂ ÎN SLUJBĂ LA DON GONZALO PACHECO.

La vreo trei săptămîni după căsătorie, stăpînă-mea se gîndi să răsplătească serviciile pe care i le adusesem. Îmi dădu o sută de pistoli și îmi spuse :

— Gil Blas, am să-ți spun ceva, dar să nu crezi că vreau să te dau afară, poți să rămîi la mine dacă vrei ; dar uite ce este : un unchi al bărbatului meu, don Gonzalo Pacheco, ar vrea să te ia în slujbă la el. Am vorbit cu dînsul de tine, te-am lăudat și mi-a spus că i-ar face plăcere dacă i te-aș da lui. E un senior cum erau pe vremuri, curtean din cei vechi și foarte bun la fire ; ai s-o duci bine la el.

I-am mulțumit Aurorei de darul pe care mi-l făcuse și, cum nu mai avea nevoie de mine, am primit slujba pe care mi-o propunea, cu atît mai bucuros cu cît rămîneam tot în familia ei. Așadar, într-o dimineață, m-am dus din partea ei la senior don Gonzalo. L-am găsit în pat, cu toate că era aproape de amiază. Cînd

am intrat, tocmai lua o ceaşcă de supă tare pe care i-o adusese un paj. Bătrînul era cu mustăţile în papiote ; avea nişte ochi aproape stinşi şi era palid şi tras la faţă. Era un holtei bătrîn, dintre aceia care în tinereţe au fost foarte stricaţi şi care nici la o vîrstă mai înaintată nu s-au cuminţit. Mă primii cu bunăvoinţă şi îmi spuse că dacă vreau să-l slujesc tot aşa de bine cum am slujit-o pe nepoată-sa, puteam să fiu sigur că are să mă procopsească. Auzind această făgăduială, i-am spus că voi avea faţă de dînsul acelaşi devotament pe care îl avusesem faţă de ea şi am intrat în slujbă chiar de atunci.

Iată-mă acuma la alt stăpîn şi, Dumnezeule, ce om era ! Cînd s-a sculat, am crezut că-l văd pe Lazăr ieşind din groapă. Închipuiţi-vă un trup lung şi aşa de slab, încît ai fi putut să înveţi pe el osteologia [1]. Avea nişte picioare aşa de subţiri, încît chiar după ce îsi puse trei sau patru perechi de ciorapi una peste alta, tot foarte subţiri mi se părură. Pe lîngă toate, mumia asta vie era astmatică şi tuşea la fiecare cuvînt pe care-l scotea. Mai întîi şi-a băut ciocolata. După aceea, ceru hîrtie şi cerneală, scrise o scrisoare pe care o puse într-un plic şi o trimise cu pajul care îi adusese ceaşca de supă tare. Apoi, întorcîndu-se către mine, îmi spuse :

— De-acuma înainte, ţie am să-ţi dau toate însărcinările de felul acesta, mai cu seamă cele către dona Eufrasia. Asta e o cuconiţă tînără pe care o iubesc şi care mă iubeşte foarte mult.

„Straşnic lucru, mi-am spus eu ; cum să nu-şi închipuie tinerii că sînt iubiţi, cînd babalîcul ăsta crede că femeile îl adoră."

— Te duc la ea chiar astăzi, urmă el ; mănînc la dînsa în fiecare seară. Ai să vezi, dragul meu, o femeie minunată. Are să-ţi placă aerul ei cuminte şi discret. Nu-i dintre acelea care se reped numai la tineri şi se iau după aparenţe ; nu, e coaptă la minte şi cu scaun la cap ; ea vrea ca un bărbat să aibă sentiment

[1] Parte a anatomiei care se ocupă cu studiul oaselor.

și nu umblă după oameni frumoși, caută oameni care să știe să iubească.

Senior don Gonzalo nu sfîrși aici elogiul iubitei lui; se apucă după aceea să o descrie ca pe o ființă care întrunește în ea toate perfecțiunile. Atita numai că avea de-a face cu un auditor cam greu de convins în privința asta. După toate șiretlicurile pe care văzusem eu că le întrebuințează actrițele, nu credeam de loc că seniorii bătrîni sînt foarte norocoși în dragoste. M-am făcut totuși că cred tot ce-mi spunea stăpînu-meu. Ba chiar mai mult decît atîta, am lăudat-o pe Eufrasia pentru priceperea ei și gustul ei ales. Am fost chiar așa de imprudent încît să spun că n-ar fi putut găsi un amant mai plăcut. Nătărăul de stăpînu-meu nu pricepu că-i dau cu tămîie pe la nas; dimpotrivă, cuvintele mele îl măguliră, ceea ce dovedește încă o dată că un lingușitor poate să-și îngăduie orice cu nobilii. Se lasă duși chiar de cele mai năstrușnice lingușiri.

Bătrînul, după ce scrise ce-avea de scris, își smulse cu penseta cîteva fire din barbă și după aceea se spălă pe ochi ca să-i curețe de urdoarea groasă, de care erau plini. Se spălă și în urechi, pe urmă pe mîini și după ce isprăvi cu spălatul, își căni mustățile, sprîncenele și părul. Stătu în fața oglinzii mai mult decît stă o babă care se căznește să ascundă pustiirile vîrstei. Cînd era pe isprăvite cu dichiseala, veni un prieten de-al lui, bătrîn și el, pe care-l chema contele de Asumar. Ce deosebire între ei! Acesta era cu părul alb, se sprijinea în baston și, în loc să facă pe tînărul, părea chiar că se mîndrește cu bătrînețea lui.

— Senior Pacheco, spuse el cînd intră în odaie, am venit să stau la masă la dumneata.

— Fii binevenit, conte, răspunse stăpînu-meu.

Se îmbrățișară, se așezară la masă și, în așteptarea mîncării, începură să vorbească. Vorbiră mai întîi de o luptă cu tauri, care avusese loc cu vreo cîteva zile înainte. Pomeniră de toreadorii care fuseseră mai dibaci și mai viguroși și aici, bătrînul conte, la fel cu Nestor [1],

[1] Fiul legendarului Nele, regele Pilosului, cel mai bătrîn și mai înțelept dintre conducătorii ahei care au luat parte la asediul Troii.

căruia orice întîmplare prezentă îi dădea prilej să laude vremurile de altădată, spuse cu un oftat:

— Ehei, nu mai sînt azi oameni cum erau aceia pe care i-am cunoscut pe vremuri și nici luptele între cavaleri nu se mai fac cu atîta măreție cum se făceau cînd eram eu tînăr.

Rîdeam în sinea mea de părerea preconceputâ a seniorului de Asumar, care nu se mărgini numai la luptele între cavaleri. Mi-aduc aminte că la masă, cînd s-au adus fructele, el spuse văzînd niște piersici foarte frumoase:

— Pe vremea mea, piersicile erau mult mai mari decît sînt astăzi. Natura slăbește din zi în zi.

„Dacă-i așa, mi-am spus eu zîmbind, atunci piersicile de pe vremea lui Adam trebuie să fi fost de-o mărime nemaipomenită."

Contele de Asumar stătu aproape pînă seara cu stăpînu-meu. Acesta, cum scăpă de dînsul, plecă și el, spunîndu-mi să-l urmez. Ne duserăm la Eufrasia care stătea la vreo sută de pași de noi, într-o locuință foarte curățică. Eufrasia era cochet îmbrăcată și părea foarte tînără, ai fi zis că-i o fetișcană, deși avea vreo treizeci de ani cel puțin. Putea fi socotită chiar drăguță și în curînd mi-am dat seama că-i și deșteaptă. Nu era o femeiușcă de-acelea care trăncănesc cu strălucire și sînt cam prea slobode în ce fac. Era modestă atît în fapte cît și în vorbe și spunea lucruri foarte de duh, fără să aibă aerul că vrea numaidecît să facă pe deșteapta. Mă uitam la ea cu mare mirare. O, Doamne! îmi spuneam eu, cum se poate ca o ființă care se arată atît de cumpătată să trăiască totuși în desfrîu? Eu îmi închipuisem că toate femeile ușoare trebuie neapărat să fie și obraznice. Eram uimit văzînd una care era modestă în aparență, fără să mă gîndesc că aceste femei știu să se prefacă și să se dea după firea bogătașilor și a seniorilor care le cad în mînă. Dacă domnii aceștia care le plătesc vor vioiciune, iată-le vioaie și zburdalnice; vor cumpătare și discreție, ele își iau îndată un aer cuminte și spășit. Sînt niște adevărați cameleoni care își schimbă culoarea după firea și apucăturile bărbaților cu care stau împreună.

Don Gonzalo nu era dintre seniorii aceia cărora le plac femeile îndrăznețe ; pe acestea nu le putea suferi ; o femeie ca să-l aţîţe, trebuia să aibă o înfăţişare de vestală. Eufrasia, bătîndu-i în strună, dovedea că nu numai pe scenă sînt actriţe bune. Am lăsat pe stăpînu-meu cu nimfa lui şi m-am dus jos, într-o odaie, unde am dat de-o cameristă bătrînă pe care o cunoscusem cînd era subretă la o actriţă. Şi-a adus şi ea aminte de mine şi am jucat amîndoi o scenă de reîntîlnire demnă de o piesă de teatru.

— A ! senior Gil Blas ! îmi spuse cu bucurie subreta. Va să zică ai plecat şi dumneata de la Arsenia, cum am plecat şi eu de la Constanţa !

— O, da, i-am răspuns eu, am plecat de la ea de multă vreme. De atunci am slujit şi la o domnişoară de neam mare. Nu-mi place viaţa pe care o duc actorii. M-am concediat singur şi n-am catadicsit să mai stau de vorbă cu Arsenia înainte de plecare.

— Bine ai făcut, zise Beatriz (pentru că aşa o chema pe subretă) ; tot aşa am făcut şi eu cu Constanţa. Într-o bună zi, i-am spus fără multă vorbă să-mi facă socoteala, ea mi-a făcut-o fără să scoată un cuvînt şi ne-am despărţit cam la repezeală.

— Mă bucur, i-am spus, că ne întîlnim acuma într-o casă mai onorabilă. Dona Eufrasia pare să fie un soi de cucoană din lumea bună şi cred că e foarte cumsecade.

— Aşa şi este, zise camerista cea bătrînă, e de neam, se vede şi după apucături, şi are o fire cum nu se poate mai blîndă şi mai domoală. Nu e o stăpînă cum sînt unele apucate şi mofturoase care strîmbă din nas la tot ce faci, ţipă mereu, îşi sîcîie servitorii şi la care e un chin să slujeşti. Aşa de tare îi place liniştea, că pînă acuma n-am auzit-o bombănind niciodată. Cînd se-ntîmplă să fac ceva care nu-i place, mă dojeneşte, dar fără să se supere şi niciodată nu rosteşte vorbe de acelea pe care le spun din belşug cucoanele năbădăioase.

— Stăpînu-meu, am luat eu din nou vorba, e şi el foarte cumsecade. E prietenos şi se poartă cu mine parcă aş fi din lumea lui, nu lacheu. E omul cel mai bun care poate fi. Ce să spun, şi dumneata şi eu sîntem acuma mult mai bine decît atunci cînd eram la actriţe.

— De-o mie de ori mai bine, zise Beatriz. Atunci duceam o viaţă zbuciumată, acuma trăiesc în liniște. La noi nu vine nimeni, decît doar senior don Gonzalo. În singurătatea asta a mea, doar pe dumneata am să te văd şi îmi pare foarte bine. De multă vreme mi-ai plăcut. Şi de multe ori mă gîndeam ce fericită e Laura că are un prieten ca dumneata. Dar trag nădejde că şi eu am să fiu tot aşa de fericită. N-oi fi eu tînără şi frumoasă ca ea, dar în schimb nu-s uşuratică de loc ; şi-s credincioasă ca o turturică ; şi asta, pentru un bărbat, e ceva care nici nu are preţ.

Văzînd că mărinimoasa Beatriz era una din acele femei care sînt nevoite să-şi ofere singure dragostea, fiindcă altfel nimeni nu le-ar cere-o, n-am fost ispitit de loc să mă folosesc de avansurile ei. Totuşi, n-am vrut să-i arăt că nu am nevoie de dînsa şi m-am purtat bine cu ea, în aşa fel încît să nu-şi piardă orice speranţă că odată şi odată poate tot am s-o iubesc. Îmi închipuiam, după cum vedeţi, că aş fi cucerit o cameristă bătrînă, dar, cînd colo, mă înşelasem şi de data asta. Subreta nu se purta aşa cu mine numai de dragul meu : voia să mă facă s-o iubesc ca să mă atragă de partea stăpîne-si, faţă de care era aşa de sîrguitoare încît nu se da înapoi de la nimic, numai să-i fie de folos. Am văzut că mă înşelasem chiar de-a doua zi cînd am adus o scrisorică de la stăpînu-meu către dona Eufrasia. Cucoana m-a primit bine, mi-a spus numai lucruri plăcute şi camerista s-a amestecat şi ea în vorbă. Una se minuna de faţa mea, alta de deşteptăciunea mea... Mă rog, ce mai încoace-încolo, don Gonzalo găsise în mine o comoară. M-au lăudat aşa de tare, încît am început să mă îndoiesc de laudele lor. Am înţeles de ce făceau asta, dar m-am lăsat lăudat făcînd pe prostul şi, mai şiret decît ele, le-am păcălit aşa, că şi-au scos în sfîrşit masca.

— Uite ce, Gil Blas, îmi spuse Eufrasia ; numai să vrei şi să ştii că cu noi te căpătuieşti. Hai să lucrăm împreună. Don Gonzalo e bătrîn şi aşa de şubred, că o febră cît de uşoară, dacă îi mai dă ajutor şi un medic bun, îl dă gata sigur. Să ne slujim de zilele pe care le mai are de trăit şi să facem aşa ca să-mi lase mie cea

mai mare parte din averea lui. Am să-ţi dau şi ţie ca să-ţi ajungă. Îţi promit şi poţi să te bizui pe promisiunea mea tot aşa cum te-ai bizui dacă ţi-aş face-o faţă de toţi notarii din Madrid.

— Doamnă, i-am răspuns, sînt slujitorul dumneavoastră. Spuneţi-mi numai ce trebuie să fac şi veţi fi mulţumită.

— Trebuie să vezi ce face stăpînu-tău şi să-mi spui tot cu de-amănuntul. Cînd stai la taifas cu el, adă vorba despre femei şi găseşte prilejul, cu meşteşug bineînţeles, să vorbeşti bine de mine. Fă-l să se gîndească la Eufrasia cît ai să poţi mai mult. Şi mai vreau ceva de la tine. Să observi cu atenţie tot ce se petrece în familia lui Pacheco. Dacă vezi că vreo rudă de-a lui don Gonzalo se dă pe lîngă dînsul şi vrea să pună mîna pe moştenire, să-mi spui numaidecît. Mai mult nu vreau ; oricine o fi, îl înfund eu repede. Cunosc ce fel de fire au rubedeniile stăpînului tău ; ştiu cum să-i încondeiez faţă de el şi de pe acuma l-am adus aşa ca să-şi vadă cu ochi răi toţi nepoţii şi verii.

Am văzut, după aceste instrucţiuni şi după altele la fel pe care mi le dădu Eufrasia, că doamna asta era una din acelea care se agaţă de moşnegi darnici. Nu demult îl făcuse pe don Gonzalo să-şi vîndă o moşie şi să-i dea ei banii. Nu era zi în care să nu scoată de la el vreo buleandră şi, pe lîngă asta, trăgea nădejde că în testament n-are s-o uite. M-am prefăcut că vreau să îndeplinesc tot ce aştepta ea de la mine şi, ca să spun drept, pe drum, cînd mă întorceam acasă, mă tot gîndeam ce-ar fi mai bine, să-l trag pe sfoară pe stăpînumeu sau să-l despart de Eufrasia. Am socotit că-i mai cinstit să ţin cu dînsul, şi firea mea mă îndemna să-mi fac datoria faţă de el şi nu să-l înşel. De altfel, Eufrasia nu-mi făgăduise nimic sigur şi poate că din pricina asta nu-mi zdruncinase credinţa faţă de stăpînumeu. M-am hotărît deci să-l slujesc pe don Gonzalo cu toată sîrguinţa şi mi-am spus că, dacă voi avea norocul să-l smulg de lîngă idolul lui, am să fiu răsplătit pentru această faptă bună mai bine decît pentru faptele rele pe care le-aş fi putut face.

Ca să ajung la scopul pe care mi-l propuneam, m-am arătat foarte devotat față de dona Eufrasia. Am făcut-o să creadă că vorbeam cu stăpînu-meu numai de dînsa și îi spuneam tot felul de minciuni pe care ea le lua drept bune. M-am strecurat așa de bine în sufletul ei, încît credea că sînt de partea ei cu totul. Ca s-o păcălesc și mai tare, m-am prefăcut îndrăgostit de Beatriz; aceasta, foarte bucuroasă că un tînăr umbla după dînsa la vîrsta ei, nu se mai gîndea că o amăgesc, numai s-o amăgesc bine. Cînd eram amîndoi împreună cu iubitele noastre, înfățișam tablouri deosebite, dar de același soi. Don Gonzalo, uscat și gălbejit așa cum l-am zugrăvit, cînd voia să facă ochi dulci, parcă trăgea să moară; iar scumpetea mea, cu cît mă arătam mai pasionat, cu atîta se alinta mai grozav ca o copiliță și folosea toate marafeturile unei bătrîne cochete. Chiar și avea vreo patruzeci de ani de școală, cel puțin. Se șlefuise cît fusese în slujbă la cîteva eroine ale vieții galante, din acelea care se pricep să placă pînă la bătrînețe și mor încărcate de trofee luate de la două sau trei generații.

Nu numai că mă duceam în fiecare seară cu stăpînu-meu la Eufrasia, mă mai duceam uneori și singur, ziua, și întotdeauna mă așteptam să dau la ea de vreun amant tînăr ascuns pe undeva. Dar la orice vreme m-aș fi dus, nu întîlneam nici un bărbat, nici chiar vreo femeie care să dea de bănuit. Nu descopeream nici cea mai mică urmă de infidelitate. Mă cam miram de asta, fiindcă deși Beatriz pusese multă stăruință să mă convingă că la stăpînă-sa nu venea nici un bărbat, nu puteam crede că o cucoană așa de nostimă era pe de-a-ntregul credincioasă lui don Gonzalo. Ce credeam eu nu era fără temei și frumoasa Eufrasia, cum veți vedea îndată, ca să aibă răbdare să aștepte moștenirea stăpînului meu, își luase un amant mai potrivit cu o femeie tînără ca ea.

Într-o dimineață, tocmai veniseм să aduc, ca de obicei, o scrisoare de la stăpînu-meu. Cînd am intrat la ea în odaie, am zărit picioarele unui bărbat ascuns după o draperie. Nici nu m-am gîndit să arăt că le văzusem și îndată ce am dat scrisoarea am plecat, prefăcîndu-mă

că n-am observat nimic. Totuși, deși lucrul acesta nu trebuia să mă mire și nici nu mă privea, m-a tulburat. „A ! vicleano ! îmi spuneam eu cu indignare ; ticăloasă Eufrasia ! Nu ești mulțumită că amăgești pe un biet bătrîn, făcîndu-l să creadă că-l iubești ; mai trebuie acum ca o culme a trădării, să te dai altuia." Mare găgăuță eram, cînd mă gîndesc, să judec lucrurile așa ! Mai bine aș fi rîs de întîmplarea asta și aș fi socotit-o drept o compensație a plictiselii și a toropelii care te cuprindea cînd stăteai mai multă vreme cu stăpînu-meu. În orice caz, mai bine mi-ar fi prins dacă n-aș fi vorbit de asta și nu m-aș fi grăbit să fac pe servitorul credincios. Dar eu, în loc s-o las mai domol cu sîrguința, m-am apucat cu multă căldură să-i vin în ajutor lui don Gonzalo și i-am spus cu de-amănuntul ce văzusem. I-am mai spus și că Eufrasia voise să mă ademenească. N-am ascuns nimic din ce-mi spusese, așa că acuma stăpînu-meu putea foarte bine să-și dea seama ce fel de femeie era iubita lui. M-a mai întrebat cîteva lucruri, ca și cum n-ar fi crezut chiar tot ce-i povestisem ; răspunsurile mele însă au fost în așa fel date, încît i-au alungat mulțumirea pe care ar fi putut s-o aibă punîndu-le la îndoială. Toate acestea îl tulburară, deși în orice alte lucruri își păstra cumpătul, și o ușoară umbră de mînie care i se ivi pe față prevestea că doamna n-o să scape nepedepsită pentru necredința ei.

— Bine, Gil Blas, îmi spuse el. Mă bucur de sîrguința cu care mă slujești și îmi place credința ta față de mine. Mă duc chiar acuma la Eufrasia. Am s-o dojenesc grozav și am s-o rup cu ea, că-i o femeie fără nici un cuget.

Spunînd asta, plecă și se duse la ea, dar acum nu mă luă cu dînsul, ca să mă scutească de rolul prost pe care l-aș fi avut de jucat fiind de față la răfuielile dintre ei.

Am așteptat cu mare nerăbdare să se întoarcă. Mă gîndeam că avea destule motive să fie supărat pe amanta lui și că, atunci cînd are să vie înapoi, am să-l aflu desprins de dînsa sau cel puțin hotărît să se lase de ea. Gîndindu-mă astfel, mă felicitam singur pentru ceea ce făcusem. Îmi închipuiam ce bucurie pe capul moștenitorilor firești ai lui don Gonzalo, cînd au să afle că el nu mai era acum jucăria unei pasiuni atît de potrivnice

față de interesele lor. Mă gîndeam că au să ție seamă de ceea ce făcusem și că așa am să mă deosebesc de ceilalți valeți, care de obicei au grijă să-și îndemne stăpînii la desfrîu, nu să-i ferească de desfrîu. Îmi plăcea cinstea și mă gîndeam cu plăcere că voi fi socotit drept corifeul servitorilor. Dar aceste gînduri atît de plăcute se spulberară peste cîteva ceasuri. Stăpînu-meu se întoarse.

— Dragul meu, îmi spuse, am avut o discuție foarte aprinsă cu Eufrasia. I-am spus că e ingrată și vicleană. Am copleșit-o cu reproșuri. Și știi ce mi-a răspuns? Că rău fac că mă iau după ce spun valeții. Ea zice că nu-i adevărat ce mi-ai povestit. Zice că ești un mincinos, că te-ai dat cu nepoții mei și că de dragul lor faci tot ce-ți stă în putință ca să bagi zîzanii între mine și ea. Am văzut cum îi curgeau lacrimile, și erau lacrimi adevărate. S-a jurat pe ce are mai sfînt că nu ți-a propus nimic și că nu se întîlnește cu nici un bărbat. Beatriz, care cred că e o fată de treabă și nu-i în stare să mintă, mi-a spus și ea același lucru; așa că, fără să vreau, mi-a trecut mînia.

— Vai, seniore, am spus eu cu durere, dumneavoastră credeți că sînt mincinos? Vă îndoiți de...

— Nu, dragul meu, îmi tăie el vorba, eu cred că ești un om cinstit. Nu-mi închipui că ești înțeles cu nepoții mei. Sînt convins că ai vrut să-mi faci un serviciu și îți mulțumesc. Numai că de! aparențele înșală, poate că n-ai văzut într-adevăr ce ți s-a părut că vezi și atunci, dacă e așa, judecă și tu cît de neplăcută e pentru Eufrasia învinuirea pe care i-o aduci. Oricum ar fi, e o femeie pe care nu pot să n-o iubesc; asta-i soarta mea. Trebuie chiar să-i fac sacrificiul pe care-l cere de la dragostea mea și să-ți dau drumul. Îmi pare rău, dragă Gil Blas, și să mă crezi că mi-i foarte greu să fac asta, dar nu pot altfel. Înțelege-mi slăbiciunea. O mîngîiere, totuși, vei avea, fiindcă n-ai să pleci de la mine fără să te răsplătesc așa cum se cuvine. Și, pe lîngă asta, am să te bag în slujbă la o doamnă, prietenă cu mine, la care ai să te simți foarte bine.

Am fost foarte necăjit văzînd cum sîrguința mea se întorsese împotrivă-mi. Am afurisit-o pe Eufrasia și mi-a

părut rău de don Gonzalo că a fost așa de slab să se lase stăpînit de ea. Bătrînul, om de treabă, vedea și el că, alungîndu-mă ca să facă pe plac amantei lui, nu săvîrșea o faptă prea bărbătească. De aceea, ca să-și răscumpere slăbiciunea și să mă îmbuneze, îmi dădu cincizeci de ducați și mă duse a doua zi la marchiza de Chaves, căreia îi spuse față de mine că eram un tînăr înzestrat numai cu însușiri bune, că ținea la mine, dar că, din pricina unor chestiuni de familie, nu mai putea să mă păstreze în slujba lui și că o ruga să mă ia în slujbă la dînsa. Marchiza a primit și din clipa aceea am intrat în rîndul servitorilor ei. Așa că m-am pomenit deodată la un alt stăpîn.

Capitolul VIII

CE FIRE AVEA MARCHIZA DE CHAVES ȘI CE OAMENI VENEAU DE OBICEI PE LA DÎNSA.

Marchiza de Chaves era o văduvă de treizeci și cinci de ani, frumoasă, înaltă și trupeșă. Avea un venit de zece mii de ducați și nu avea copii. N-am văzut niciodată o femeie mai serioasă și care să vorbească mai puțin. Cu toate acestea, era socotită drept cea mai deș teaptă cucoană din Madrid. Faptul că în fiecare zi veneau la ea o mulțime de oameni din lumea bună și o sumedenie de scriitori contribuia, poate, mai mult decît meritele ei să-i dea faima aceasta. N-aș putea să hotărăsc care era adevărata pricină. Mă voi mulțumi numai să spun că numele ei era legat de ideea de superioritate spirituală, iar casa ei era poreclită *Biroul operelor literare.*

Într-adevăr, nu trecea zi în care să nu se citească la ea ba poeme dramatice, ba poezii. Nu se citeau însă decît numai lucruri serioase. Bucățile comice erau disprețuite. O comedie cît de bună, un roman cît de interesant și de plin de haz erau socotite numai ca niște producții slabe care nu meritau nici o laudă; pe cînd cea mai măruntă lucrare serioasă, o odă, o eglogă, un sonet treceau drept

cea mai mare înfăptuire a minții omenești. De multe ori publicul nu confirma hotărîrile Biroului, ba chiar fluiera uneori în chip necuviincios piesele care la Birou fuseseră aplaudate.

În casa asta, eu eram camardiner, asta înseamnă că funcția mea era să pregătesc în apartamentul stăpîne-mi tot ce trebuia pentru primirea musafirilor, să pun scaune pentru bărbați și taburete pentru femei ; iar după aceea stăteam la ușă ca să anunț și să introduc pe cei care soseau. În prima zi, pe măsură ce le dădeam drumul înăuntru, intendentul, care se afla și el din întîmplare în anticameră cu mine, mi-i zugrăvi cu haz pe toți. Pe intendent îl chema Andres Molina. Era rece din fire, batjocoritor și deștept. A venit mai întîi un episcop. L-am anunțat și, după ce episcopul a intrat, intendentul îmi spuse :

— Prelatul ăsta e un om destul de cumsecade : are oarecare trecere la curte, dar ar vrea ca lumea să creadă că are foarte multă trecere. Promite tuturora servicii și nu face nici un serviciu nimănui. Întîlnește o dată la rege pe un senior care, cînd îl vede, îl salută ; episcopul se oprește, îi strînge mîna și îi spune : „Sînt, după cum știți, devotat senioriei-voastre. Dacă aveți nevoie de ceva, vă rog să-mi spuneți numaidecît. N-am să mor liniștit dacă nu găsesc prilejul să vă fac un serviciu." Seniorul acela îi mulțumește din toată inima ; și după ce se desparte de el, episcopul spune unui însoțitor de-al lui : „Mi se pare că-l cunosc pe omul ăsta ; am impresia că l-am mai văzut."

O clipă după episcop, sosi fiul unui nobil de la curte. După ce și acesta a intrat în apartamentul stăpîne-mi, Molina îmi spuse :

— Și seniorul ăsta e un om ciudat. Se duce, de pildă, la cineva acasă ca să vorbească despre un lucru foarte important, stă acolo cît stă și pleacă uitînd ce-avea de vorbit.

Văzînd două femei care tocmai soseau, intendentul, spuse :

— A ! uite pe dona Angela de Penafiel și pe dona Margarita de Montalvan. Două doamne care nu seamănă de loc între ele. Dona Margarita pretinde că e filozoafă,

se înfruntă cu cei mai mari învățați din Salamanca și nu se dă bătută niciodată în fața argumentelor lor. Dona Angela, dimpotrivă, nu face pe învățata, deși are o minte foarte cultivată. Tot ce spune e cu temei ; gîndirea ei e pătrunzătoare, vorbele ei sînt alese, pline de noblețe și nemeșteșugite.

— Firea acestei doamne e plăcută, spusei eu lui Molina ; firea celeilalte însă cred că nu se potrivește de loc cu sexul frumos.

— Într-adevăr, nu prea se potrivește, zise el zîmbind. Chiar și pe unii bărbați îi face să fie ridicoli. Doamna marchiză, stăpîna noastră, e și ea puțintel atinsă de filozofie. Să vezi ce-au să mai discute azi ! Numai să dea Dumnezeu să nu se apuce să discute și despre religie !

Tocmai isprăvea de vorbit, cînd văzurăm că vine un bărbat uscățiv, cu o mutră gravă și îmbufnată. Intendentul nu-l cruță de loc nici pe acesta.

— Ăsta-i un om dintre aceia care, serioși din fire, vor să fie socotiți drept mari genii, pentru că mai mult tac și rostesc din cînd în cînd vreo maximă scoasă din Seneca ; dar, dacă îi cercetezi mai bine, vezi că nu-s decît niște proști.

A mai venit după aceea un domn destul de chipeș, cu o mutră de palicar, adică foarte îngîmfată. Am întrebat cine-i.

— E un dramaturg, îmi spuse Molina. A scris în viața lui o sută de mii de versuri, care nu i-au adus nici cinci parale ; în schimb însă, numai cu șase rînduri de proză s-a chivernisit strașnic.

Dar cînd să mă lămurească în ce fel a putut acela să facă avere așa de ușor, auzirăm mare larmă pe scară.

— Aha ! strigă intendentul ; iacă și pe senior Campanario, teologul : se anunță singur cînd vine, începe să vorbească de la ușa din stradă și de-acuma tot într-o vorbă o ține pînă pleacă.

Într-adevăr, toată casa răsună de glasul zgomotosului teolog care intră acuma în anticameră cu un student, prieten de-al lui, și nu mai tăcu din gură tot timpul pînă la plecare.

— Senior Campanario, spusei eu lui Molina, trebuie să fie un om foarte deștept.

— Da, răspunse intendentul, e un om strălucit la vorbă și cu rostiri întortocheate. E hazliu ; atîta numai că, pe lîngă că vorbește de ți se urăște, mai spune și de zece ori același lucru ; și, ca să judecăm drept, eu cred că felul plăcut și comic în care vorbește e meritul lui cel mai de seamă ; foarte multe din glumele lui n-ar face mare cinste unei culegeri de vorbe de duh.

Au mai venit după aceea și alții și pe toți Molina mi i-a zugrăvit cu mult haz. N-a uitat să mi-o descrie nici pe marchiză și portretul ei mi-a plăcut :

— Stăpîna noastră e o minte destul de simplă, cu toată filozofia ei. Nu e greu s-o mulțumești și nu e mofturoasă. E cucoana cea mai cuminte pe care o cunosc ; nu are nici o pasiune ; nu-i place nici jocul, nici amorul, îi place numai conversația. Mai toate femeile s-ar plictisi dacă ar trăi cum trăiește ea.

Intendentul, cu elogiile lui, mă făcu să am o impresie bună despre stăpînă-mea. Cu toate acestea, peste vreo cîteva zile am început să bănuiesc că nu era chiar așa de dușmană a amorului. Am să spun cum mi s-a născut această bănuială.

Într-o dimineață, în timp ce stăpînă-mea se dichisea, a venit un omuleț de vreo patruzeci de ani, urîcios la față, mai slinos chiar decît Pedro de Moya, scriitorul, și pe lîngă asta și grozav de ghebos. Îmi spuse că vrea să vorbească doamnei marchize. L-am întrebat din partea cui.

— Din partea mea, răspunse el mîndru. Du-te și-i spune că a venit domnul de care a vorbit dumneaei ieri cu dona Ana de Velasco.

L-am dus pînă în anticameră și l-am anunțat. Marchiza a scos un strigăt de bucurie și mi-a spus că poate să intre. Nu numai că l-a primit bine, dar a spus cameristelor să iasă din odaie, așa că ghebosul, mai norocos decît un om ca toți oamenii, a rămas singur cu dînsa. Subretele și cu mine am cam rîs de această conversație între patru ochi, care a ținut aproape un ceas. După aceea, ghebosul a plecat și stăpînă-mea, la plecare, numai vorbe plăcute îi spunea, ceea ce dovedea că fusese foarte mulțumită de dînsul.

Şi într-adevăr, aşa de mult îi plăcuse să stea cu el de vorbă, încît chiar în seara aceea îmi spuse, luîndu-mă deoparte :

— Gil Blas, cînd mai vine ghebosul, adu-l aici şi fă aşa ca să nu-l vadă nimeni.

Porunca asta, mărturisesc, îmi dădu de bănuit tot lucruri ciudate. Dar, aşa cum îmi poruncise, cînd omuleţul a venit iar, şi asta s-a întîmplat a doua zi dimineaţa, l-am dus pe o scară ascunsă în odaia stăpîne-mi. Am mai făcut cu sfinţenie asta de vreo două-trei ori şi din toate acestea am tras încheierea că ori marchiza avea niste gusturi fistichii, ori ghebosul era vreun pezevenghi. Cu părerea asta în gînd, îmi spuneam : „Dacă stăpînă-mea ar iubi un bărbat chipeş, aş mai ierta-o, dar aşa, să se îndrăgostească de o stîrpitură, asta mi se pare o depravare a gustului pe care chiar nu pot s-o iert". Ce rău o judecam pe stăpînă-mea ! Ghebosul se îndeletnicea cu magia ; cineva vorbise de el cu marchiza şi îi lăudase ştiinţa ; marchiza, ahtiată după asemenea şarlatanii, stătea din cînd în cînd cu el de vorbă între patru ochi. Făcea farmece, dădea în bobi şi dezvăluia, cu plată, toate tainele cabalei ; sau, mai degrabă, ca să vorbim adevărat, era un şoltic care trăia de pe urma naivilor şi se zicea că pe multe cucoane din lumea bună le storcea de bani.

Capitolul IX

DATORITĂ CĂREI ÎNTÎMPLĂRI GIL BLAS A PLECAT DE LA MARCHIZA DE CHAVES ŞI CE A FĂCUT DUPĂ ACEEA.

Slujeam de o jumătate de an la marchiza de Chaves şi eram foarte mulţumit de slujba mea. Dar soarta pe care o aveam de împlinit nu-mi îngădui să mai stau la cucoana asta şi nici chiar în Madrid. Iată întîmplarea care m-a silit să plec.

Printre cameristele stăpîne-mi, era una pe care o chema Portia. Nu numai că era tînără și frumoasă, dar avea și o fire așa de bună, încît am prins dragoste de dînsa, fără să am habar că va trebui să mă lupt ca să-i cîștig inima. Secretarul marchizei, om mîndru și gelos, era îndrăgostit de frumoasa mea. Cînd și-a dat seama că și eu o iubeam, fără a mai încerca să afle cu ce ochi mă privea Portia, s-a hotărît să mă provoace la duel. Mi-a dat întîlnire într-un loc dosnic. Cum era un omuleț care abia îmi ajungea pînă la umăr și care mi se părea foarte firav, n-am crezut că ar fi un rival prea primejdios. M-am dus plin de încredere acolo unde mă chemase să vin. Eram sigur că am să-l dobor repede și că asta are să mă înalțe în ochii Portiei. Dar lucrurile nu s-au întîmplat cum mă așteptam ; secretarul cel pipernicit avea vreo cîțiva ani de scrimă, așa că repede mă făcu să-mi scap spada din mînă și, punîndu-mi-o pe a lui în piept, îmi spuse :

— Acuma, din două una : ori mori, ori îmi dai cuvîntul tău de onoare că ai să pleci chiar azi de la marchiza de Chaves și n-ai să te mai gîndești la Portia.

I-am făcut bucuros această promisiune și mi-am ținut-o fără nici o întîrziere. Îmi venea greu acuma, după ce fusesem învins, să mai dau ochii cu servitorii marchizei și mai ales cu frumoasa Elenă care fusese pricina luptei dintre noi. M-am întors acasă numai ca să-mi iau lucrurile și banii ; și chiar în ziua aceea am plecat la Toledo, cu punga binișor umplută și în spate cu o boccea în care erau toate bulendrele mele. Deși nu mă silea nimeni să plec din Madrid, m-am gîndit că e mai bine să nu mai stau în acest oraș, măcar vreo cîțiva ani. M-am hotărît să cutreier Spania și să mă opresc cînd într-un oraș, cînd în altul. Mă gîndeam că banii pe care-i aveam au să-mi ajungă multă vreme. N-am să-i cheltuiesc pe ce nu trebuie. Și cînd n-o să mai am, am să mă tocmesc iar pe undeva. Un băiat ca mine are să găsească locuri cîte vrea, numai să caute, așa că o să am de unde alege.

Aveam poftă grozav să mă duc la Toledo. Am ajuns acolo după trei zile de mers. Am tras la un hotel bun

și aici toți m-au socotit drept un senior de seamă, asta mai ales datorită hainelor mele de om cu trecere la femei, cu care repede m-am îmbrăcat. Dîndu-mi aere grozave de filfizon, numai să fi vrut și îndată aș fi legat prietenie cu niște muieruște drăguțe care stăteau nu departe de-acolo ; dar cînd am aflat că trebuia să intri la mare cheltuială cu ele, asta mi-a tăiat pe loc pofta și, cum m-apucase iar dorul de ducă, după ce am văzut tot ce era de văzut prin Toledo, am plecat într-o dimineață, la revărsatul zorilor, și am luat calea către Cuenza, cu gînd s-ajung în Aragon. A doua zi, am poposit la un han pe care l-am găsit în drum și aici, în vreme ce tocmai începusem să înbuc ceva, sosi deodată un pîlc de soldați din Sfînta Hermandad. Domnii aceștia au poruncit să li se aducă niște vin, s-au pus pe băut și, în timp ce beau, i-am auzit vorbind de un tînăr pe care aveau ordin să-l aresteze. Seniorul acesta, zicea unul dintre ei, n-are mai mult de douăzeci și trei de ani, e înalt, are părul negru, nasul coroiat și umblă călare pe un cal murg.

Eu auzeam ce vorbeau, dar nu luam în seamă ce anume spuneau, pentru că, de fapt, nici nu mă interesa. Am plecat, ei au rămas și eu mi-am văzut de drum. Nici n-am făcut un sfert de leghe și m-am întîlnit cu un tînăr senior foarte chipeș, călare pe un cal murg. Mare lucru să nu fie ăsta, mi-am spus eu, ce pe care-l caută poliția. Are părul negru și nasul coroiat. Pe el vor să pună mîna. Ia să-i dau de veste.

— Seniore, i-am spus, dați-mi voie să vă întreb dacă n-ați avut cumva vreun duel acuma de curînd.

Tînărul nu-mi răspunse, se uită numai la mine, mirat de întrebarea mea. I-am spus că nu din curiozitate l-am întrebat și s-a convins că-i așa cînd i-am povestit tot ce auzisem la han.

— Ești un om de treabă, îmi spuse el, așa că n-am să mă ascund de dumneata și am să-ți spun că am toate motivele să cred că pe mine mă caută soldații. Am să apuc în altă parte, ca să scap de ei.

— Eu cred că ar fi bine să căutăm un loc unde să fiţi în siguranţă şi unde să ne adăpostim şi de furtuna care văd că se pregăteşte şi care acuşi are să ne ajungă.

Vorbind aşa, descoperirăm un drumeag mărginit de o parte şi de alta de nişte copaci stufoşi şi care ne duse pînă la poalele unui munte, unde dădurăm de o sihăstrie.

Era o peşteră mare şi adîncă, pe care timpul o săpase în munte şi la care mîna omului adăugase o căsuţă clădită din bolovani şi acoperită cu iarbă. Împrejurimile erau presărate cu tot felul de flori care umpleau aerul de mireasmă şi lîngă gura peşterii se vedea o crăpătură în munte, pe unde ieşea cu zgomot un izvor, care îşi împrăştia apa pe o pajişte. În faţa acestei case singuratice, stătea un pustnic care părea gîrbovit de bătrîneţe. Cu o mînă se sprijinea într-un toiag şi cu cealaltă ţinea nişte mătănii cu boabe groase şi lungi de doi coţi cel puţin. În cap avea o glugă largă de lînă neagră şi barba mai albă ca zăpada îi ajungea pînă la brîu. Ne-am apropiat de dînsul şi eu i-am spus:

— Părinte, ne dai voie să ne adăpostim la dumneata pînă trece furtuna?

— Da, intraţi înăuntru, fiilor, răspunse anahoretul, după ce se uită la mine lung. E loc destul în sihăstria mea şi puteţi sta cît vreţi. Şi calul băgaţi-l aici, adăugă el arătîndu-ne cocioaba de la intrarea peşterii.

Seniorul care venise cu mine îşi duse acolo calul şi după aceea intrarăm amîndoi în peşteră cu bătrînul.

Abia am intrat şi a şi început o ploaie grozavă, cu fulgere şi trăsnete cumplite. Pustnicul s-a aşezat în genunchi în faţa unei icoane a sfîntului Pahomie, agăţată de perete, şi noi am făcut la fel. În sfîrşit, trăsnetele se mai potoliră. Ne-am ridicat, dar fiindcă ploaia nu stătuse şi afară începea să se înnopteze, bătrînul ne spuse:

— Eu vă sfătuiesc, fiilor, să nu plecaţi iar la drum pe o vreme ca asta, dacă nu aveţi treabă numaidecît.

I-am răspuns, tînărul și cu mine, că n-aveam nici o treabă care să ne silească neapărat să plecăm și, dacă nu ne-am teme că-l stingherim, l-am ruga să ne lase să stăm peste noapte în sihăstrie.

— Nu mă stingheriți de loc, spuse pustnicul. Numai dumneavoastră o să fiți cam stingheriți. Aveți să dormiți prost și de mîncare nu pot să vă dau mare lucru în pustnicia mea.

Cuviosul ne pofti să ne așezăm la o măsuță și, punînd pe ea cîteva cepușoare, o bucată de pîine și un ulcior cu apă, luă iar vorba :

— Iată, fiilor, ce mănînc eu de obicei. Acuma însă, în cinstea domniilor-voastre, am să chefuiesc.

Spunînd acestea, ne aduse niște brînză și un pumn de alune și le puse pe masă. Tînărul, căruia nu prea îi era foame, nu făcu cinste bucatelor.

— Văd eu, zise pustnicul, că dumneata ești obișnuit cu mîncăruri mai bune decît ale mele sau mai degrabă că senzualitatea ți-a stricat gustul. Așa am fost și eu cînd eram în lume. Nu-mi plăceau decît fripturi fragede și mîncări alese ; dar, de cînd trăiesc în singurătate, gustul meu și-a căpătat din nou toată curăția. Acuma îmi plac numai rădăcinile, fructele, laptele ; adică tot ce alcătuia hrana strămoșilor neamului omenesc.

În vreme ce pustnicul vorbea astfel, tînărul stătea scufundat în gînduri. Pustnicul, văzîndu-l așa, îi spuse :

— Ai ceva pe suflet, fiule. Nu poți să-mi spui și mie ? Deschide-ți inima. Nu din curiozitate te îndemn să-mi spui, ci din caritate. Sînt la o vîrstă la care pot să dau sfaturi și poate ai nevoie să-ți dau și eu un sfat.

— Da, părinte, răspunse cavalerul cu un oftat, am nevoie și am să-ți urmez sfaturile dacă vei binevoi să mi le dai. Cred că nu-i nici o primejdie pentru mine să mă destăinuiesc unui om ca dumneata.

— Nu, fiule, zise bătrînul, să nu-ți fie frică. Mie poți să-mi spui orice.

Atunci tînărul începu să povestească.

Capitolul X

POVESTEA LUI DON ALFONSO ŞI A FRUMOASEI SERAFINA.

N-am să ascund nimic faţă de dumneata, părinte, şi nici faţă de dumnealui. A fost aşa de îndatoritor cu mine, încît rău aş face să nu am încredere într-însul. Am să vă spun necazurile mele. Eu sînt din Madrid şi obîrşia mea iat-o: Un ofiţer din garda germană, pe care îl chema baronul de Steinbach, întorcîndu-se într-o seară acasă, văzu jos la scară o legătură de pînză albă. A luat-o şi a dus-o sus la soţia lui şi cînd au desfăcut-o, au dat de un copil nou-născut, înfăşat în nişte scutece foarte curate, şi de o hîrtie pe care era scris că pruncul e din părinţi de neam mare, care mai tîrziu au să spună cine sînt şi că fusese botezat şi îl chema Alfonso. Eu sînt copilul acela părăsit şi asta e tot ce ştiu. Victimă a onoarei sau a necredinţei, nu ştiu dacă mama m-a părăsit numai ca să ascundă o dragoste ruşinoasă sau dacă, înşelată de un iubit necredincios, a fost nevoită să mă arunce.

Baronul şi cu soţia lui s-au înduioşat de soarta mea; şi, fiindcă n-aveau copii, m-au luat şi m-au crescut cu numele de Alfonso. Cu cît creşteam, cu atîta se simţeau mai legaţi de mine. Ţineau la mine fiindcă aveam apucături frumoase şi o fire plăcută. În sfîrşit, am avut norocul să le fiu drag. Mi-au adus tot felul de dascăli să mă înveţe. Să mă crească bine a fost singura lor grijă. Acuma nu mai doreau ca părinţii mei să se arate, dimpotrivă, parcă ar fi vrut ca naşterea mea să rămîie pe totdeauna o taină. Cînd am ajuns să pot ţine o armă în mînă, am intrat în oştire. Baronul mi-a căpătat un grad de ofiţer şi m-a înzestrat cu tot ce-mi trebuia; şi ca să mă îndrumeze şi mai tare pe calea gloriei, mi-a spus că această cale este deschisă oricui şi în război pot să-mi fac un nume cu atît mai glorios, cu cît nu-l voi datori decît mie însumi. Şi, cu acest prilej, îmi dezvălui şi taina naşterii mele, taină despre care pînă atunci nu vorbise niciodată. Cum toată lumea în Madrid credea că sînt fiul lui, aşa cum crezusem şi eu,

trebuie să vă mărturisesc că vestea asta m-a îndurerat. Nu putem și nu pot nici acuma să mă gîndesc la asta fără să-mi fie rușine. Cu cît inima îmi spune că sînt de obîrșie nobilă, cu atîta mă doare mai mult faptul că părinții mei m-au părăsit.

Am plecat cu oștirea în Țările de Jos; dar n-a trecut mult și s-a încheiat pacea; și o dată ce Spania era acuma fără dușmani, dar nu și fără invidioși, m-am întors la Madrid, unde baronul și soția lui m-au primit cu o înnoită dragoste. La vreo două luni după ce m-am întors, într-o dimineață, a venit la mine un paj și mi-a adus o scrisoare care suna cam așa: „Nu sînt nici urîtă, nici pipernicită și totuși mă vezi de multe ori la fereastră și nici nu mă iei în seamă. Purtarea asta nu se potrivește cu înfățișarea dumitale galantă și sînt așa de supărată încît tare aș vrea, ca să mă răzbun, să te fac să te îndrăgostești de mine."

După ce am cetit scrisoarea, m-am gîndit că nu putea fi decît de la o văduvă, Leonora, care stătea peste drum de noi și despre care se spunea că e foarte cochetă. L-am întrebat pe paj; acesta, la început, a făcut pe discretul, dar după ce i-am dat un galben, îmi spuse tot ce voiam să știu. Se oferi chiar să ducă și un răspuns, în care arătam stăpîne-si că mă recunosc vinovat și simt de pe acum că ea e pe jumătate răzbunată.

Îmi plăcea acest soi de cucerire. N-am mai ieșit pînă seara și am stat numai la fereastră ca s-o văd pe cucoana de peste drum care și ea, de altfel, s-a arătat la fereastra ei. I-am făcut semne, mi-a răspuns, și a doua zi mi-a trimis veste cu pajul că, dacă vreau, să mă scobor la noapte în stradă, către miezul nopții: o să pot să stau de vorbă cu ea la fereastra unei odăi de jos. Cu toate că nu mă simțeam prea îndrăgostit de o văduvă așa de înflăcărată, i-am scris un răvaș de răspuns foarte pasionat și am așteptat cu nerăbdare să vie noaptea, parcă aș fi fost chiar îndrăgostit de-a binelea. Cînd s-a înnoptat, m-am dus să mă plimb la Prado pînă la ceasul întîlnirii. Nici nu sosisem bine, cînd iată că un bărbat, călare pe un cal frumos, se dă jos din șa, lîngă mine, și-mi spune repezit:

— Domnule, nu eşti cumva dumneata fiul baronului de Steinbach ?

— Ba da, eu sînt, i-am răspuns.

— Va să zică dumneata vrei să stai de vorbă la noapte cu Leonora la fereastră ? Am cetit tot ce ţi-a scris ea şi ce i-ai răspuns. Pajul mi-a arătat scrisorile. Te-am urmărit de-acasă pînă aici ca să-ţi spun că ai un rival mîndru, care e indignat că trebuie să aibă de-a face cu dumneata pentru inima unei femei. Cred că nu trebuie să-ţi spun mai mult. Aici nu ne vede nimeni : eu zic să ne batem, afară doar dacă nu vrei, ca să scapi de pedeapsa pe care am de gînd să ţi-o dau, să-mi promiţi că ai să rupi orice legătură cu Leonora. Sacrifică speranţele pe care ţi le-ai făcut sau, dacă nu, te voi răpune.

— Trebuia, i-am spus eu, să mă rogi să fac acest sacrificiu şi nu să mi-l ceri poruncitor. Poate că la rugăminţile dumitale l-aş fi făcut, la ameninţările dumitale însă nu-l voi face.

— Bine, zise el după ce-şi legă calul de un copac ; atunci să ne batem. Un om de rangul meu nu se înjoseşte să se roage de un om de teapa dumitale. Ba chiar foarte mulţi din cei de-un rang cu mine, dacă ar fi în locul meu, s-ar răzbuna pe dumneata într-un chip mai puţin onorabil.

Simţindu-mă atins de aceste din urmă cuvinte şi văzînd că el îşi şi trăsese spada, am tras-o şi eu pe-a mea. Ne-am bătut cu atîta înverşunare, încît lupta n-a ţinut mult. Fie din pricină că se repezea prea tare, fie din pricină că eram mai iscusit decît dînsul, l-am străpuns cu o lovitură de moarte. L-am văzut deodată clătinîndu-se şi căzînd. Atunci, gîndindu-mă numai cum să fug mai repede, m-am urcat pe calul lui şi am pornit spre Toledo. N-am îndrăznit să mă întorc la baronul de Steinbach, fiindcă desigur că întîmplarea asta l-ar fi supărat grozav ; şi cînd mă gîndeam la primejdia în care eram, nu ştiam cum să fac să ajung mai repede cît mai departe de Madrid.

Cugetînd cu cea mai mare mîhnire la toate acestea, am mers toată noaptea şi toată dimineaţa. Pe la amiază, însă, a trebuit să mă opresc, să-mi las calul să răsufle

și să aștept pînă va mai trece căldura care ajunsese de nesuferit. Am stat într-un sat pînă la asfințitul soarelui și după aceea, voind să merg într-o întinsoare pînă la Toledo, mi-am urmat drumul. Trecusem acuma de Illescas și mai făcusem vreo două leghe, cînd iată că, pe la miezul nopții, m-a prins o furtună ca asta de azi, într-un loc pustiu. Deodată, la cîțiva pași de mine, am zărit zidul unei grădini. Cum n-aveam alt loc unde să mă adăpostesc, m-am dus călare cum eram lîngă ușa unui pavilion aflat la colțul zidului și deasupra căreia era un balcon. Lipindu-mă de ușa pavilionului, am simțit deodată că se deschide înăuntru. M-am gîndit că servitorii o uitaseră așa, am descălecat și, nu atîta din curiozitate, cît de nevoie, ca să mă adăpostesc mai bine de ploaia care sub balcon tot mă ajungea, am intrat în pavilion cu calul de căpăstru.

Cît a ținut furtuna, m-am uitat împrejur să văd unde eram ; și cu toate că nu puteam zări decît doar la lumina fulgerelor, mi-am dat seama că nu era casa unor oameni de rînd. Așteptam să treacă ploaia ca să-mi văd de drum. O lumină însă, pe care o zării de departe, mă făcu să iau altă hotărîre. Mi-am lăsat calul în pavilion, după ce am avut grijă să închid ușa, și m-am dus către lumina aceea, gîndindu-mă că cei din casă nu se culcaseră încă, așa că-i voi putea ruga să mă găzduiască peste noapte. După ce am străbătut cîteva alei, am ajuns la un salon, a cărui ușă era de asemeni deschisă. Am intrat ; și cînd am văzut, datorită unui policandru de cristal în care erau cîteva lumînări, ce frumos era înăuntru, n-am mai avut nici o îndoială că mă găseam în casa unui mare senior. Pardoseala era de marmură, lambriurile foarte curate și cu meșteșug aurite, cornișa minunat lucrată și tavanul, desigur, opera unor pictori foarte iscusiți. Mai mult decît orice altceva, îmi atraseră privirea o mulțime de busturi de eroi spanioli, așezate pe niște socluri de marmură pestriță. Am avut timp să privesc în voie toate aceste lucruri, fiindcă, oricît trăgeam cu urechea, nu auzeam nici un zgomot și nici nu vedeam pe nimeni.

Într-un perete al salonului, era o ușă numai împinsă ; am deschis-o și am zărit cîteva odăi care dădeau una în alta și din care numai cea din fund era luminată. Oare, ce să fac ? m-am întrebat eu. Să mă întorc ori să mă duc cu îndrăzneală pînă acolo ? Mă gîndeam că cel mai cuminte era să mă întorc, dar nu m-am putut împotrivi curiozității, sau, mai bine-zis, soartei mele care mă împingea. Am pornit iar, am trecut prin toate odăile și am ajuns la aceea unde era lumină, adică o lumînare care ardea pe o masă de marmură, într-un sfeșnic de argint poleit. Am văzut mai întîi niște mobile de vară foarte curate și foarte elegante. Apoi, aruncîndu-mi privirile pe un pat cu perdelele pe jumătate date la o parte din pricina căldurii, am văzut ceva care îmi atrase toată atenția. Era o femeie tînără care, cu tot vuietul tunetului ce se auzea din cînd în cînd, dormea adînc. M-am apropiat încetișor de dînsa și, la lumina lumînării, am zărit un chip și niște trăsături care îmi luară ochii. Vederea ei mă tulbură deodată. M-am simțit pe loc fermecat, dus parcă-n altă lume. Dar cu toată pasiunea ce mă cuprinsese, părerea pe care o aveam despre nobleța sîngelui ei mă feri de orice gînd cutezător și respectul învinse sentimentul. În timp ce mă îmbătam de plăcere privind-o, se trezi.

Închipuiți-vă ce uimită a fost cînd a văzut în odaie la ea, în puterea nopții, un bărbat pe care nu-l cunoștea. Zărindu-mă, tresări și scoase un țipăt. Am încercat s-o liniștesc și, punînd un genunchi în pămînt, i-am spus :

— Nu vă temeți, doamnă. N-am venit cu gînduri rele.

Voiam să mai vorbesc, dar ea era așa de speriată că nu mă asculta. Începu să-și strige slujnicele și, cum nu răspundea nimeni, și-a luat un capot care era la picioarele patului, s-a sculat repede și ducîndu-se în odăile pe unde trecusem, își strigă și mai tare fetele care o slujeau și o soră mezină care ședea cu ea. Mă așteptam să vie toți valeții și mă cam temeam că, pînă să asculte ce am să le spun, au să se repeadă la mine și au să mă ia la refec ; din fericire însă, la strigătele ei n-a venit decît un servitor bătrîn, care nu i-ar fi fost de mare ajutor dacă s-ar fi aflat într-adevăr în primejdie. Totuși, simțindu-se mai liniștită cu dînsul, mă luă de

sus şi mă întrebă cine eram, pe unde şi pentru ce avusesem îndrăzneala să intru în casă. Eu atunci am început să mă dezvinovăţesc şi cînd i-am spus că găsisem uşa pavilionului din grădină deschisă, a strigat deodată : „Doamne ! ce bănuială grozavă mă cuprinde !"

Spunînd asta, ridică lumînarea de pe masă şi luînd la rînd odăile una după alta, nu găsi nici pe cameriste, nici pe soră-sa ; văzu chiar că îşi luaseră cu ele toate lucrurile. Înţelegînd că bănuielile i se adeveriseră, se întoarse către mine foarte tulburată şi îmi spuse :

— Ticălosule ! După fapta urîtă pe care ai făcut-o, nu mai fi acum şi mincinos ! Nu întîmplarea te-a adus aici. Spune mai bine că eşti omul lui don Fernando de Leyva şi că ai fost părtaş la ticăloşia lui. Dar să nu crezi că ai să scapi. Mi-au mai rămas destui oameni ca să-i pun să te aresteze.

— Doamnă, i-am spus eu atunci, nu mă puneţi laolaltă cu duşmanii dumneavoastră. Nu cunosc pe don Fernando de Leyva. Nici dumneavoastră nu ştiu cine sînteţi. Eu sînt un nenorocit pe care un duel l-a silit să plece din Madrid şi vă jur pe tot ce-i mai sfînt pe lume că, dacă nu mă prindea furtuna pe drum, n-aş fi venit aici. Judecaţi-mă mai cu bunăvoinţă. Şi în loc să mă credeţi părtaş la ticăloşia de care vă plîngeţi, vă rog să credeţi că, dimpotrivă, sînt gata să vă răzbun.

Aceste vorbe şi felul în care le rostisem o liniştiră. Nu se mai uită la mine ca la un duşman. Dar, în locul mîniei, o cuprinse acum durerea. Începu să plîngă cu amărăciune. Lacrimile ei mă înduioşară şi eram şi eu tot aşa de îndurerat, cu toate că încă nu ştiam care-i pricina durerii ei. Nu m-am mulţumit însă numai să mă tîngui cu ea. Dornic s-o răzbun, fui cuprins de o mare mînie

— Doamnă, am strigat, cine v-a jignit ? Spuneţi ! Dorinţa dumneavoastră de răzbunare este şi a mea. Vreţi să alerg după don Fernando şi să-i străpung inima ? Spuneţi-mi pe cine trebuie să răpun. Porunciţi. Orice primejdie, orice nenorociri ar fi legate de răzbunarea dumneavoastră, să ştiţi că necunoscutul, pe care-l credeţi înţeles cu cei ce vă sînt duşmani, îşi va pune în joc viaţa pentru dumneavoastră.

Avîntul meu o uimi și îi opri lacrimile.

— A ! seniore, îmi spuse ea. Iartă-mi bănuiala și pune-o pe seama stării groaznice în care sînt. Datorită mărinimiei dumitale, Serafina vede acuma limpede lucrurile. Nici nu-mi mai este rușine că un străin e martorul unei jigniri aduse familiei mele. Mărinimosule necunoscut, văd acuma că am greșit și primesc ajutorul pe care mi-l dai. Nu vreau însă ca don Fernando să moară.

— Atunci, doamnă, ce servicii ați putea aștepta de la mine ?

— Seniore, spuse Serafina, iată ce mă necăjește. Don Fernando de Leyva e îndrăgostit de soră-mea, Iulia. A văzut-o o dată la Toledo, unde locuim de obicei. Acum trei luni, a cerut-o în căsătorie tatălui meu, contele de Polan; tatăl meu n-a vrut să i-o dea, din pricină că între familiile noastre este de multă vreme dușmănie. Soră-mea nici nu are cincisprezece ani. Cameristele mele, pe care desigur că don Fernando le-a mituit, au sfătuit-o de rău și ea, slabă de înger, le-a urmat sfatul. Don Fernando, știind că aici la țară sîntem singure, s-a folosit de asta și a răpit-o pe Iulia. Dac-aș ști măcar unde a dus-o, ca să poată tata și cu frate-meu, care de două luni sînt la Madrid, să ia măsurile de cuviință. Te rog din tot sufletul, dă-ți osteneala și cercetează locurile de pe lîngă Toledo, caută și află ce-a fost cu răpirea asta. Familia mea îți va fi recunoscătoare.

Serafina habar n-avea că însărcinarea ce mi-o dădea nu era de loc potrivită pentru un om care nu știa cum să iasă mai repede din Castilia. Dar cum putea să se gîndească la asta cînd nici eu însumi nu mă gîndeam ? Fericit că are nevoie de mine o femeie atît de frumoasă, am primit cu bucurie această însărcinare și am făgăduit că voi îndeplini-o cu toată sîrguința și cît mai repede cu putință. Nici n-am așteptat să se facă ziuă pentru a porni să-mi îndeplinesc făgăduința. Am plecat chiar atunci, după ce am rugat-o stăruitor pe Serafina să mă ierte că o speriasem și după ce i-am promis că în curînd mă voi întoarce să-i spun ce am făcut. Am plecat pe unde venisem și, cu gîndul mereu la dînsa, nu mi-a fost greu să-mi dau seama că mă îndrăgostisem de ea. Mi-am dat seama de asta și mai mult după graba cu care aler-

gam acuma pentru dînsa şi după amoroasele himere pe care mi le plăsmuiam. Îmi spuneam că Serafina, deşi foarte necăjită, îşi dăduse seama că eu începusem s-o iubesc şi poate văzuse cu plăcere acest lucru. Îmi închipuiam chiar că, dacă voi putea să-i aduc veşti de la soră-sa şi lucrurile au să se întoarcă aşa cum dorea ea, meritul va fi în întregime al meu.

Aici, don Alfonso îşi opri firul povestirii şi spuse pustnicului :

— Îţi cer iertare, părinte, dacă prea plin de dragostea mea vorbesc atîta de nişte întîmplări care fără îndoială că te plictisesc.

— Nu, fiule, răspunse anahoretul, nu mă plictisesc de loc. Chiar îmi pare bine că ştiu cît eşti de îndrăgostit de acea doamnă de care vorbeşti. Aşa am să te pot sfătui mai bine.

— Cu mintea înflăcărată de aceste plăcute imagini, luă iar vorba tînărul, am umblat două zile după răpitorul Iuliei. Dar degeaba am făcut toate cercetările care se pot închipui, mi-a fost cu neputinţă să dau de urma lui. Foarte supărat că n-am putut culege nici un rod din căutarea mea, m-am întors la Serafina. Îmi închipuiam că e în prada celei mai mari nelinişti. Totuşi, era mai liniştită decît credeam. Îmi spuse că fusese mai norocoasă decît mine ; primise o scrisoare chiar de la don Fernando ; îi scria că, după ce se căsătorise în taină cu Iulia, o dusese la o mănăstire din Toledo.

— Am trimis tatii scrisoarea, urmă Serafina. Cred că lucrurile se vor isprăvi cu bine şi în curînd o căsătorie solemnă are să pună capăt urii care a ţinut atîta vreme despărţite familiile noastre.

După ce îmi spuse ce s-a întîmplat cu sora ei, Serafina îmi vorbi de osteneala pe care mi-o pricinuise şi de primejdia în care mă aruncase punîndu-mă să urmăresc pe răpitorul fetei, fără să-şi aducă aminte că eu umblam fugar din cauza unui duel. Îşi ceru iertare de toate acestea cu vorbe de o mare cuviinţă. Văzînd că aveam nevoie de odihnă, mă duse în salon, unde mă pofti să şed. Şezu şi ea. Avea o rochie de seară de tafta albă cu dungi negre şi o pălărie mică din aceeaşi mătase, cu pene negre ; asta mă făcu să mă gîndesc că

poate o fi văduvă. Pe de altă parte însă, mi se părea așa de tînără, că nu mai știam ce să cred.

Dacă eu doream să aflu ce-i cu dînsa, și ea la rîndul ei voia să știe cine sînt. Mă rugă să-i spun cum mă cheamă, nefiind nici o îndoială, zicea ea, că după înfățișarea mea nobilă și încă și mai mult după mărinimia cu care m-am grăbit s-o ajut, sînt dintr-o familie foarte bună. Întrebarea m-a cam încurcat. M-am înroșit, mi-am pierdut cumpătul ; și trebuie să mărturisesc că, fiindu-mi mai rușine să spun adevărul decît să mint, i-am răspuns că sînt fiul baronului de Steinbach, ofițer din garda germană.

— Și spune-mi, mai întrebă ea, de ce ai plecat din Madrid ? De pe acum pot să te asigur că tata și cu frate-meu, don Gasparo, au să-ți dea tot sprijinul. E doar o mică dovadă de recunoștință pe care pot să o dau unui cavaler care, ca să mă slujească, a lăsat deoparte chiar grija de a-și pune la adăpost însăși viața lui.

N-am șovăit și i-am povestit toate împrejurările duelului meu. Ea spuse că vinovat era acela pe care îl ucisesem și îmi promise că îi va îndemna pe toți cei din familia ei să-mi dea ajutor.

După ce i-am spus cine sînt, am rugat-o să-mi spună și ea anumite lucruri. Am întrebat-o dacă e măritată sau nu. Îmi răspune :

— Acum trei ani, tata m-a dat în căsătorie după don Diego de Lara, și de un an și trei luni sînt văduvă.

— Doamnă, i-am spus, ce nenorocire s-a întîmplat că v-ați pierdut atît de repede soțul ?

— Am să-ți spun, zise ea, ca să răspund încrederii pe care mi-ai arătat-o. Don Diego de Lara era un om foarte chipeș dar, cu toate că avea față de mine o dragoste puternică și nu trecea zi fără să facă tot ce poate face un îndrăgostit ca să fie plăcut femeii pe care o iubește și cu toate că avea o sumedenie de însușiri frumoase, totuși n-a putut să-mi cîștige inima. Nu-i destul să fie cineva curtenitor și merituos ca să-l iubești. Vai ! zise ea suspinînd, se întîmplă uneori că un om pe care nu-l cunoști te farmecă chiar întîia oară cînd îl vezi. În sfîrșit, nu puteam să-i iubesc. Mai mult tulburată decît

fermecată de dovezile dragostei lui şi nevoită să răspund la ele fără să-mi placă, mă învinuiam pe mine însămi de ingratitudine, dar totodată mă socoteam şi foarte de plîns. Spre nenorocul lui şi al meu, pe lîngă că era foarte îndrăgostit, era şi nemaipomenit de simţitor faţă de orice lucru. Descoperea în faptele şi în vorbele mele cele mai ascunse sentimente. Îmi cetea în suflet. Mereu se plîngea de nepăsarea mea faţă de el şi se socotea cu atît mai nenorocit că nu izbutea să-mi placă, cu cît ştia foarte bine că nu avea nici un rival ; şi asta cu drept cuvînt, fiindcă aveam abia şaisprezece ani şi, înainte de a-mi cere mîna, îmi mituise toate cameristele, iar ele îi spuseseră că pînă atunci încă nu alesesem pe nimeni. „Serafina, îmi spunea el uneori, aş vrea să-ţi placă altul şi să ştiu că numai din cauza asta nu simţi nimic faţă de mine. Dragostea mea şi cinstea ta ar învinge odată şi odată această patimă. Pe cînd aşa, n-am nici o speranţă să-ţi cîştig inima, fiindcă nu se lasă înduplecată de toată dragostea pe care ţi-am arătat-o." Sătulă să-l tot aud spunîndu-mi mereu acelaşi lucru, eu îi spuneam că, decît să-şi strice liniştea şi să mi-o strice şi pe a mea cu sensibilitatea lui prea mare, mai bine ar face dacă ar aştepta să mai treacă vreme. Într-adevăr, la vîrsta pe care o aveam atunci, nu eram de loc în stare să aflu plăcere în fineţele unei iubiri atit de gingaşe şi don Diego ar fi trebuit să facă aşa cum îi spuneam : să mai aştepte. El însă, văzînd că a trecut un an şi toate erau ca la început, şi-a pierdut răbdarea sau, mai degrabă, şi-a pierdut mintea ; şi prefăcîndu-se că are la curte nişte treburi importante, a plecat ca voluntar la război în Ţările de Jos şi acolo a găsit, în mijlocul primejdiilor, ceea ce căuta, adică sfîrşitul vieţii şi al necazurilor lui.

După ce Serafina sfîrşi de povestit, vorbirăm de firea ciudată a soţului ei. În timp ce stăteam aşa de vorbă, veni o ştafetă care aduse Serafinei o scrisoare de la contele de Polan. Îmi ceru voie o clipă să cetească scrisoarea şi în timp ce o cetea, văzui cum se îngălbeneşte deodată şi începe să tremure. După ce ceti, îşi ridică ochii la cer, oftă adînc şi faţa într-o clipă i se acoperi de lacrimi. N-am putut să-i privesc în linişte durerea.

O tulburare mă cuprinse și, ca și cum aș fi presimțit lovitura pe care aveam s-o capăt, o teamă cumplită îmi îngheță sufletul.

— Doamnă, am întrebat-o eu cu o voce aproape stinsă, pot să vă întreb ce veste rea v-a adus scrisoarea asta ?

— Uite, seniore, îmi răspunse cu tristețe Serafina, dîndu-mi scrisoarea ; cetește și dumneata ce-mi scrie tata. Te interesează, vai ! chiar foarte mult.

La aceste vorbe care mă înfiorară, am luat cu mîini tremurătoare scrisoarea și am cetit aceste cuvinte :

„Fratele tău Gaspar s-a bătut ieri în duel, la Prado. A fost rănit și a murit azi ; a spus înainte de moarte că acela care l-a ucis este fiul baronului de Steinbach, ofițer în garda germană. Pe ucigaș nu l-am putut prinde. A fugit ; dar oriunde s-ar duce să se ascundă, voi face tot ce voi putea ca să dau de el. Am să scriu cîtorva guvernatori și aceștia au să-l aresteze dacă va trece prin vreun oraș al provinciei lor și cu alte scrisori pe care le voi trimite în telurite locuri îi voi închide toate drumurile.

Contele de Polan"

Închipuiți-vă acum în ce stare cumplită am fost după această scrisoare. Cîteva clipe am stat încremenit și fără să pot scoate o vorbă. Copleșit, mi-am dat seama ce primejdie însemna pentru dragostea mea moartea lui don Gaspar. O mare deznădejde mă cuprinse. M-am aruncat la picioarele Serafinei ; am tras spada, i-am întins-o și i-am spus :

— Scutește-l, doamnă, pe contele de Polan de grija de a căuta pe un om care ar putea să se ferească de loviturile lui. Răzbunați-vă singură fratele. Doboară pe ucigașul lui chiar cu mîna dumitale. Lovește. Spada asta, care i-a luat viața, să răpună și viața nenorocitului său vrăjmaș.

— Seniore, spuse Serafina, pe care gestul meu o tulburase puțin, don Gaspar îmi era drag. Știu că l-ai omorît în luptă dreaptă și că singur s-a nenorocit, totuși, poți fi sigur că ura tatălui meu este acum și a mea. Da, don Alfonso, te dușmănesc și voi face împotriva dumi-

tale tot ce glasul sîngelui și al prieteniei pot cere de la mine. N-am să mă folosesc însă de soarta rea pe care o ai în clipa de față. Soarta, într-adevăr, te-a adus aici și aș putea să mă răzbun chiar acuma. Onoarea mă îndeamnă la răzbunare, dar tot onoarea nu mă lasă să mă răzbun făcînd o ticăloșie. Drepturile ospitalității sînt sfinte și eu nu pot să plătesc cu un asasinat serviciul pe care mi l-ai făcut. Fugi. Scapă, dacă poți, de urmăririle noastre și de pedeapsa legilor și ferește-ți capul de primejdia care îl amenință.

— Cum, doamnă, am zis eu, poți să te răzbuni singură și totuși îți lași răzbunarea pe seama legilor, care poate îți vor înșela așteptarea ? Mai bine omoară pe un nenorocit care nu merită să-l cruți. Nu, doamnă, nu te purta cu mine cu atîta mărinimie. Știi cine sînt ? Tot Madridul crede că sînt fiul baronului de Steinbach, dar eu nu-s decît un nenorocit pe care baronul l-a luat și l-a crescut de milă. Nu știu nici cine-s părinții mei.

— Nu face nimic, îmi tăie repede vorba Serafina, ca și cum ultimele mele cuvinte ar fi îndurerat-o și mai tare, chiar dacă ai fi cel mai de jos dintre oameni, eu tot voi face ce-mi poruncește onoarea.

— Bine, doamnă, i-am spus, dacă moartea fratelui dumitale nu te poate hotărî să mă omori, am să fac un lucru și mai cumplit, o faptă rea pe care cred că n-ai să mi-o mai ierți. Te iubesc. Cum te-am văzut te-am iubit și, cu toată soarta mea întunecată, începusem să trag nădejde că aș putea să-ți cer mîna. Eram așa de îndrăgostit, sau mai degrabă așa de încrezut, încît îmi închipuiam că cerul, care poate că e milostiv cu mine ascunzîndu-mi obîrșia, odată și odată are să mi-o dezvăluie și astfel voi putea, fără a mă rușina, să-ți spun ce nume port. Și acum, după această mărturisire care te jignește, tot mai șovăi, tot nu vrei să mă pedepsești ?

— Mărturisirea asta plină de cutezanță, în altă situație, desigur că m-ar jigni ; acuma însă ți-o iert, fiindcă te văd așa de tulburat. De altfel, în starea în care și eu mă aflu, nu țin seamă prea mult de vorbele pe care le spui. Încă o dată, don Alfonso, adăugă ea cu lacrimi în ochi, pleacă, pleacă dintr-o casă în care numai necazuri

aduci. Cu fiecare clipă pe care o mai petreci aici, durerea mea sporește.

— Nu mă mai împotrivesc, am spus ridicîndu-mă. Trebuie să plec. Dar să nu crezi că am de gînd să-mi salvez viața, care știu că-ți este urîtă, și să-mi caut un adăpost unde să nu mă găsească nimeni. Nu, nu ! Vreau să te răzbuni pe mine. Mă duc la Toledo și acolo am să aștept soarta pe care vrei să mi-o dai. Nu voi mai încerca să scap de urmărire și voi grăbi eu însumi sfîrșitul nenorocirilor mele

După aceste vorbe, am plecat. Mi-au dat calul, am încălecat și m-am dus la Toledo. Aici am stat o săptămînă și așa de puțin m-am ascuns, încît mă mir cum de n-am fost prins ; fiindcă nu cred că contele de Polan, care se gîndește numai cum să pună mîna pe mine, nu și-a închipuit că aș putea să trec prin Toledo. În sfîrșit, ieri am plecat din Toledo, unde parcă mă plictiseam că sînt liber. Am mers la întîmplare și am ajuns aici la sihăstrie, umblînd ca un om căruia nu i-i frică de nimic. Asta am pe suflet, părinte. Te rog să mă sfătuiești ce să fac.

Capitolul XI

CINE ERA PUSTNICUL CEL BĂTRÎN ȘI CUM GIL BLAS VĂZU CĂ ERA PRINTRE OAMENI CUNOSCUȚI.

După ce don Alfonso isprăvi povestea tristă a necazurilor lui, pustnicul cel bătrîn îi spuse :

— Rău ai făcut, fiule, că ai stat așa de mult la Toledo. Eu privesc cu alți ochi tot ce mi-ai povestit, și iubirea dumitale față de Serafina mi se pare curată nebunie. Crede ce-ți spun și nu te orbi singur. Trebuie s-o uiți pe doamna asta pe care n-ai s-o poți avea niciodată. Oprește-te de bunăvoie în fața piedicilor care te despart de dînsa și lasă-te dus de soarta care ți-a fost dată și care, după cît se pare, îți hărăzește multe alte

întîmplări și isprăvi. N-ai nici o grijă : ai să găsești vreo fată care are să-ți facă aceeași impresie și al cărui frate n-ai să-l mai ucizi.

Mai voia să spună și alte lucruri, ca să-l facă pe don Alfonso să-și schimbe gîndurile, dar se opri, fiindcă tocmai atunci sosi la sihăstrie încă un pustnic care ducea în spate o traistă foarte umflată. Se întorcea de la Cuenza, unde căpătase o mulțime de milostenii. Părea mai tînăr decît celălalt și avea o barbă roșie foarte deasă.

— Bine-ai venit, frate Antonio, îi spuse pustnicul cel bătrîn. Ce vești aduci din oraș ?

— Vești cam proaste, răspunse fratele cel roșcovan dîndu-i o hîrtie îndoită în chip de scrisoare ; răvașul ăsta are să-ți spună ce este.

Bătrînul desfăcu hîrtia ; și, după ce o ceti cu toată luarea aminte de care era vrednică, spuse :

— Foarte bine ! Dacă ne-au dat de urmă, atunci trebuie să luăm o hotărîre. Să schimbăm stilul. Senior don Alfonso, urmă el întorcîndu-se către acesta ; și eu sînt, ca și dumneata, aruncat în voia soartei. Mi se scrie chiar acum din Cuenza, care e un oraș la vreo leghe depărtare de-aici, că am fost pîrît și că justiția are să-și trimită mîine, aici la sihăstrie, toți zbirii ca să pună mîna pe mine. Numai că n-are să găsească pe nimeni. Doar nu-i întîia oară cînd mă aflu în încurcături de astea și, slavă Domnului, aproape întotdeauna am știut cum să ies din ele. Am să mă arăt acuma în altă ipostază, fiindcă așa cum mă vedeți, numai pustnic și bătrîn nu sînt.

În timp ce vorbea așa, își scoase rantia lungă pe care o purta. Văzurăm atunci că avea pe dedesubt o haină neagră cu mîneci crestate. Își scoase apoi și gluga, își desprinse băierile de care era legată barba falsă și apăru deodată cu chipul unui bărbat de douăzeci și opt-treizeci de ani. Fratele Antonio își scoase și el straiele de pustnic, își desprinse ca și tovarășul lui barba roșie, scoase dintr-o ladă de lemn pe jumătate putred un surtuc ponosit și se îmbrăcă cu el. Închipuiți-vă acuma mirarea mea cînd am văzut că anahoretul cel bătrîn

era senior Rafael, iar fratele Antonio preascumpul și preacredinciosul meu valet Ambrosio de Lamela.

— Ia uite, am strigat eu, numai cunoscuți pe-aici!

— Chiar așa, domnule Gil Blas, îmi spuse don Rafael rîzînd; te-ai, întîlnit cu doi prieteni cînd nici nu te așteptai. Știu că ai oarecare motive să fii supărat pe noi, dar eu zic să uităm ce-a fost și să mulțumim lui Dumnezeu că ne-a adunat iar împreună. Ambrosio și cu mine sîntem gata să-ți aducem serviciile noastre; să știi că nu-s de aruncat. Să nu crezi că sîntem oameni răi. Nu atacăm și nu ucidem pe nimeni. Căutăm numai să trăim pe spatele altora. Și dacă furtul e o faptă nedreaptă, cînd furi de nevoie nedreptatea nu mai este așa de mare. Însoțește-te cu noi și ai să duci o viață rătăcitoare. E un fel de viață foarte plăcut cînd ești prudent. E adevărat să uneori, cu toată prudența noastră, înlănțuirea cauzelor secundare ne bagă în tot felul de încurcături. Dar nu face nimic, atunci cînd ne merge bine ne bucurăm cu atît mai mult. Sîntem obișnuiți cu schimbările vremii, cu alternativele soartei. Seniore cavaler, urmă falsul pustnic întorcîndu-se către don Alfonso, îți propunem și domniei-tale același lucru și cred că nu trebuie să refuzi, în situația în care ești acuma; fiindcă, pe lîngă duelul din cauza căruia trebuie să stai ascuns, desigur că nici bani nu prea ai.

— Nu, într-adevăr, spuse don Alfonso, și asta mărturisesc că mă necăjește și mai tare.

— Bine, atunci stai cu noi, zise don Rafael. Să te însoțești cu noi e cel mai bun lucru pe care-l ai de făcut. N-ai să duci lipsă de nimic și o să ne îngrijim noi să scapi de urmărirea dușmanilor pe care îi ai. Am cutreierat aproape toată Spania și o cunoaștem foarte bine. Știm unde sînt pădurile, munții, toate locurile cele mai bune de adăpost împotriva loviturilor justiției.

Don Alfonso le mulțumi de bunăvoință; și cum era fără bani și fără mijloace, se hotărî să-i însoțească. M-am hotărît să fac și eu tot așa, pentru că nu voiam să mă despart de tînărul acesta, față de care simțeam tot mai multă prietenie.

Ne-am înțeles așa ca să umblăm împreună tuspatru și să nu ne despărțim. După ce hotărîrăm asta, ne-am sfătuit ce să facem, să plecăm chiar atunci sau mai întîi să cercetăm un burduf de vin de soi pe care fratele Antonio îl adusese de la Cuenza, cu o zi înainte. Rafael însă, ca unul care avea mai multă experiență, zise că în primul rînd trebuia să ne gîndim să ne punem la adăpost, că părerea lui era să mergem toată noaptea pînă la o pădure foarte deasă, între Villardesa și Almondabar ; să facem acolo un popas și să ne odihnim în liniște toată ziua. Părerea asta fu pe placul tuturor. Atunci, falșii pustnici strînseră toate bulendrele și merindele pe care le aveau, făcură două boccele și le puseră pe calul lui don Alfonso. Treaba asta a fost gata foarte repede. După aceea am plecat de la sihăstrie, lăsînd în prada justiției cele două rantii împreună cu barba cea albă și barba cea roșie, două paturi de scînduri, o masă, o ladă hîrbuită, două scaune vechi de paie și icoana sfîntului Pahomie.

Am mers toată noaptea și, către ziuă, cînd tocmai începeam să ne simțim foarte osteniți, am ajuns la pădurea spre care ne îndreptasem pașii. Cînd zăresc portul, mateloții trudiți de o lungă călătorie se înviorează și capătă putere. Am prins curaj și am ajuns la capătul drumului nostru pînă a nu răsări soarele. Ne-am înfundat în adîncul pădurii și ne-am oprit într-un loc foarte plăcut, într-o poieniță împrejmuită de niște stejari bătrîni, ale căror ramuri împreunate alcătuiau o boltă prin care arșița zilei nu putea să pătrundă. Am scos calului căpăstrul și i-am dat drumul să pască, după ce i-am luat poverile din spate. Ne-am așezat pe iarbă. Am scos din traista fratelui Antonio cîteva bucăți zdravene de pîine și cîteva ciozvîrte de carne friptă și am început să înfulecăm parcă ne-am fi luat la întrecere. Totuși, oricît eram noi de flămînzi, din cînd în cînd ne opream din mîncat ca să îmbrățișăm burduful cu vin, care toată vremea trecea din brațele unuia în brațele altuia.

După masă, don Rafael spuse lui don Alfonso :

Seniore cavaler, după destăinuirea pe care mi-ai făcut-o, se cuvine să-ți povestesc și eu viața mea, cu aceeași sinceritate.

— Asta are să mă bucure foarte mult, zise don Alfonso.

— Și pe mine mai ales, am spus eu ; sînt foarte curios să aflu întîmplările vieții dumitale. Nici nu mă îndoiesc că trebuie să fie vrednice de auzit.

— Așa și este, zise don Rafael ; și chiar am de gînd să le scriu. Am să-mi petrec cu asta bătrînețea ; deocamdată sînt încă tînăr și vreau să fac volumul mai mare. Acuma, fiindcă sîntem obosiți, eu zic că mai întîi să ne culcăm cîteva ceasuri. Noi trei o să dormim și Ambrosio are să stea de pază, iar după aceea are să doarmă el. Deși cred că aici nu ne mai dă nimeni de urmă, totuși, paza bună trece primejdia rea.

Zicînd acestea, se întinse pe iarbă. Don Alfonso făcu și el la fel. Le-am urmat pilda, iar Lamela stătu de pază.

Don Alfonso, în loc să se odihnească, începu să vorbească iar de necazurile lui, așa că n-am putut închide ochii. Don Rafael adormi repede, dar peste un ceas se sculă și, văzînd că sîntem gata să ascultăm ce-o să povestească, spuse lui Lamela :

— Prietene Ambrosio, acuma poți și tu să guști dulceața somnului.

— Nu, nu, zise Lamela, nu mi-i somn ; și deși știu toate întîmplările din viața dumitale, ele sînt așa de pline de învățătură pentru niște oameni cu meseria noastră, încît o să-mi pară bine să le mai aud o dată.

Și don Rafael începu astfel povestea vieții lui.

CARTEA A CINCEA

Capitolul I

POVESTEA LUI DON RAFAEL.

Sînt fiul unei actriţe din Madrid, vestită prin talentul ei şi încă şi mai vestită prin amorurile ei. O chema Lucinda. Cît despre tata, n-aş putea să spun în chip hotărît cine a fost. Aş putea, desigur, spune ce om cu vază era îndrăgostit de mama atunci cînd am venit pe lume ; dar epoca aceea n-ar fi o dovadă suficientă că el este autorul naşterii mele. Într-o persoană cu meseria mamei nu poţi avea încredere, pentru că aproape întotdeauna, cînd pare foarte credincioasă unui senior, tocmai atunci îi găseşte un înlocuitor.

Cel mai bun lucru este să nu ţii seama de bîrfeli. De aceea Lucinda, în loc să mă crească la ea acasă pe ascuns, mă luă frumuşel de mînă şi mă duse la teatru cu ea, fără să-i pese de ce se vorbea pe socoteala ei şi de chicotelę răutăcioase pe care le stîrneam eu. Nu mai putea după mine şi toţi bărbaţii care veneau acasă la noi mă alintau. Ai fi zis că vocea sîngelui vorbeşte în ei.

Primii doisprezece ani ai vieţii mele mi i-am petrecut fără frîu, în tot felul de desfătări uşuratice. Abia am învăţat să citesc şi să scriu. Din religie ştiam şi mai puţin, adică mai nimic. Am învăţat numai să dansez, să cînt

din gură și din ghitară. Atîta mă pricepeam să fac cînd marchizul de Leganez m-a cerut mamei ca să mă ia la el și să stau pe lîngă fecioru-său, singurul pe care-l avea și care era cam de vîrsta mea. Lucinda mă dădu bucuroasă și abia de-atunci am început să mă îndeletnicesc cu învățătura. Tînărul Leganez nu era nici el mai înaintat: acest june senior nu prea avea tragere de inimă la învățătură. Nu cunoștea nici alfabetul, deși de mai bine de un an avea profesor acasă. Ceilalți dascăli pe care-i avea, nici ei nu scoteau mare lucru din el. Nu mai știau ce să facă cu dînsul. E drept că nu le era îngăduit să se poarte față de el cu asprime; li se poruncise cu strășnicie să-l învețe fără să-l necăjească; și porunca asta, împreună cu firea cea proastă a elevului, zădărnicea orice lecție.

Profesorul însă, așa cum veți vedea, a născocit un mijloc foarte bun ca să bage frica în junele senior, fără să calce porunca lui tată-său: a hotărît să mă bată pe mine ori de cîte ori Leganez merita să fie bătut și a început să-și aducă la îndeplinire hotărîrea. Eu n-am găsit-o însă de loc pe placul meu. Am fugit la mama și m-am plîns ei de această nedreptate. Dar deși mă iubea, nu s-a lăsat înduioșată de lacrimile mele și, gîndindu-se că era de mare folos lui fecioru-său să stea la marchizul de Leganez, m-a adus înapoi. Iată-mă deci în mîinile profesorului. Văzînd că născocirea lui dăduse rezultate bune, a continuat să mă bată în locul coconașului; și ca să bage frica în el, mă scărmăna cumplit. Nu trecea zi în care să n-o pățesc din cauza junelui Leganez. Pot să spun că pentru fiecare literă a alfabetului pe care a învățat-o, eu am căpătat o sută de vergi; socotiți acuma cît m-a costat învățătura lui.

Nu numai bătaia nu-mi plăcea în casa asta; cum toți mă cunoșteau, cei mai mărunți servitori, pînă și băieții de la bucătărie, rîdeau de mine din pricină că nu știam cine-i tata. Asta m-a necăjit așa de tare, că într-o bună zi am fugit de-acolo, după ce am găsit mijlocul să pun mîna pe toți banii profesorului. Erau cam vreo sută cincizeci de ducați. Asta a fost răzbunarea mea pentru bătaia pe care mi-o dăduse atîta vreme pe nedrept; și cred că nu putea fi față de el o răzbunare mai cruntă.

Am făcut isprava asta cu multă iscusinţă, deşi era cea dintîi pe care o încercam, şi am fost atît de dibaci, încît am scăpat, deşi m-au căutat în toate părţile vreo două zile. Am plecat din Madrid şi m-am dus la Toledo fără să fiu urmărit.

Intrasem în al cincisprezecelea an al vieţii. Ce plăcere la vîrsta asta să fii liber şi să poţi face ce vrei ! Am făcut repede cunoştinţă cu nişte tineri care m-au dezgheţat şi m-au ajutat să-mi toc banii. M-am însoţit după aceea cu nişte cavaleri de coţcărie, care nutriră aşa de bine minunatele mele însuşiri, încît în scurtă vreme am ajuns unul din cei mai iscusiţi membri ai tagmei lor. După ce-au trecut aşa vreo cinci ani, m-a apucat dorul de ducă. Mi-am lăsat confraţii şi, voind să-mi încep călătoria cu Estramadura, am plecat la Alcantara ; dar, pînă să ajung acolo, am găsit un prilej să-mi pun la lucru meşteşugul, prilej pe care nu l-am pierdut. Fiindcă mergeam pe jos şi pe lîngă asta mai aveam şi o raniţă în spate, destul de grea, mă opream din cînd în cînd ca să mă odihnesc pe sub copacii care mă îmbiau cu umbra lor, la cîţiva paşi de drum. Tot mergînd aşa, am dat de doi coconaşi care şedeau pe iarbă la umbră şi vorbeau între ei veselindu-se. I-am salutat cu multă curtenie, ceea ce le-a plăcut, bineînţeles, şi am intrat şi eu în vorbă cu dînşii. Cel mai în vîrstă dintre ei nu avea cincisprezece ani. Nişte boboci amîndoi.

— Seniore cavaler, îmi spuse cel mai tînăr, noi sîntem din Plazencia, şi părinţii noştri, tîrgoveţi din acelaşi oraş, sînt foarte bogaţi. Ne-a venit poftă să dăm o raită prin Portugalia şi, ca să ne îndeplinim dorinţa, am luat fiecare cîte o sută de pistoli de la părinţii noştri. Cu toate că mergem pe jos, o să ajungem departe cu banii ăştia. Dumneata ce zici ?

— Să am eu atîţia bani, i-am răspuns, Dumnezeu ştie unde aş mai ajunge. Aş umbla prin toate cele patru părţi ale lumii. Două sute de pistoli ? D-apoi ăsta-i bănet, nu glumă ! N-o să ajungeţi niciodată la fundul sacului. Dacă n-aveţi nimic împotrivă, adăugai eu, voi avea cinstea să vă însoţesc pînă la Almerin ; mă duc în oraşul acela ca să iau în primire o moştenire de la

un unchi al meu, care a locuit acolo vreo douăzeci de ani.

Tinerii tîrgoveți îmi spuseră că le-ar plăcea tovărășia mea. Așadar, după ce ne-am mai odihnit puțin tustrei, am pornit spre Alcantara, unde am ajuns cu mult înaintea nopții. Ne-am dus la un han bun. Am cerut o odaie și ni s-a dat una în care era un dulap ce se încuia cu cheia. Mai întîi am poruncit ceva de mîncare și în timp ce ni se pregătea masa, am întrebat pe tovarășii mei de drum dacă n-ar vrea să ne plimbăm prin oraș. Ei spuseră că da. Ne-am băgat ranițele în dulap ; unul din băieți îl încuie și luă cheia la el și am ieșit după aceea cu toții în oraș. Am intrat în cîteva biserici și în vreme ce eram într-una din ele, cea mai mare, m-am prefăcut deodată că am o treabă care nu poate fi amînată :

— Domnilor, le-am spus, mi-am adus aminte că o persoană din Toledo m-a rugat să spun din parte-i cîteva vorbe unui negustor care stă aici, chiar lîngă biserică. Vă rog să m-așteptați. Într-o clipă mă duc și mă întorc.

Am plecat repede. M-am dus în fugă la han, m-am repezit la dulap, am spart broasca și scotocind prin ranițele celor doi coconași, am găsit banii. Bieții băieți ! Nu le-am lăsat nici măcar cu ce să plătească la han. Am luat toți banii. După asta, am plecat cît mai iute și am luat drumul către Merida, fără să-mi pese de ce-o să se mai întîmple cu dînșii.

Întîmplarea asta, de care am făcut mare haz, mi-a dat prilejul să călătoresc în chip plăcut. Deși tînăr, eram totuși în stare să trăiesc cu chibzuială. Pot chiar să spun că, la vîrsta pe care o aveam, eram foarte dezghețat. M-am gîndit c-ar fi bine să-mi cumpăr un catîr ; asta am și făcut în cel dintîi tîrg în care am intrat. Mi-am schimbat și ranița cu un geamantan și am început să fac niței pe omul cu dare de mînă. A treia zi după ce plecasem, am întîlnit un om care, mergînd pe drum, cînta bisericește cît îl ținea gura. După înfățișarea lui, m-am gîndit că-i dascăl la vreo biserică și i-am spus :

— Bravo, jupîn dascăle ! Cum văd, merge strașnic. Se vede că te pricepi.

— Sluga dumitale, domnule, îmi răspunse el ; eu sînt cîntăreț de biserică și de aceea cînt, ca să-mi păstrez glasul.

Am intrat în vorbă. Era un om deștept și plăcut ; să fi avut douăzeci și patru sau douăzeci și cinci de ani. Cum el mergea pe jos și eu călare, mi-am pus calul la pas ca să fim alături și să pot vorbi cu dînsul, fiindcă vorba lui îmi plăcea. Între altele, pomenirăm și de Toledo.

— Am fost și eu la Toledo, zise dascălul. Am stat mai multă vreme ; am și prieteni acolo.

— Unde ai stat cu locuința ? l-am întrebat.

— În Strada Nouă. Stăteam cu don Vicente de Buena Garza, cu don Matias de Cordel și cu alți cîțiva preacinstiți domni. Locuiam împreună, mîncam împreună și petreceam de minune.

Vorbele acestea mă uimiră ; pentru că trebuie să spun, acei gentilomi de care vorbea erau coțcarii cu care mă înhăitasem eu la Toledo.

— Jupîn dascăle, am spus, domnii de care vorbești îi cunosc și am stat și eu cu dînșii în Strada Nouă.

— Am înțeles, zise el zîmbind, asta înseamnă că ai intrat în tagmă de trei ani, de cînd am plecat eu.

— Și eu am plecat deunăzi, fiindcă mi-a venit poftă să călătoresc. Vreau să cutreier Spania. Are să-mi prindă bine să capăt mai multă experiență.

— Fără îndoială, spuse el, ca să-ți șlefuiești mintea trebuie să umbli prin lume. De asta am plecat și eu din Toledo, cu toate că duceam acolo o viață foarte plăcută. Mă bucur că m-am întîlnit cu un cavaler din tagma mea, tocmai cînd nici nu mă așteptam. Eu zic să ne întovărășim ; să umblăm împreună ; să lovim la pungă pe aproapele nostru și să ne punem la lucru meșteșugul ori de cîte ori o să avem prilejul.

Mi-a făcut această propunere cu atîta sinceritate și voie bună, încît am primit-o. M-am încrezut în el, văzînd că și el se încrede în mine. Ne-am deschis unul altuia sufletul. I-am povestit viața mea și mi-a istorisit și el întîmplările vieții lui. Mi-a spus că venea de la Portalegre, de unde o pungășie zădărnicită de-o întîmplare potrivnică îl silise să plece în grabă și îmbrăcat

așa cum îl vedeam acuma. După ce-mi spuse cu de-amănuntul tot ce-l privea, ne-am hotărît să ne ducem amîndoi la Merida să ne încercăm norocul, să dăm, dacă om putea, o lovitură bună și după aceea s-o ștergem repede de acolo și să plecăm în altă parte. Din clipa asta, am pus laolaltă tot ce aveam fiecare. E drept că Morales, că așa îl chema pe tovarășul meu, nu prea avea mare lucru. Toată averea lui erau vreo cinci-șase ducați și niște bulendre pe care le purta într-o traistă ; dar dacă eu aveam mai mulți bani, el, în schimb, era mai priceput în meșteșugul înșelătoriei. Mergînd cînd unul cînd altul călare pe catîr, am ajuns la Merida.

Am tras la un han de la marginea orașului. Aici, tovarășul meu scoase din traistă niște straie și cum se îmbrăcă, o și luarăm prin tîrg să vedem dacă nu ne pică ceva de lucru. Ne uitam cu luare aminte în toate părțile, cercetînd tot ce se înfățișa privirilor noastre. Semănam, cum ar fi zis Homer, cu doi vulturi care caută din ochi vreo pasăre la care să se repeadă. Așteptam și noi ca întîmplarea să ne dea prilejul să ne întrebuințăm meșteșugul, cînd deodată zărirăm pe o stradă un domn cu părul cărunt care, cu sabia în mînă, se lupta cu trei oameni care îl înghesuiau zdravăn. Nu mi-a plăcut cînd am văzut această nepotrivire dintre cei care se luptau de o parte și de cealaltă și fiind de felul meu duelgiu, m-am repezit să vin în ajutor bătrînului. Morales, ca să-mi arate că nu mă însoțisem cu un fricos, îmi urmă pilda. Ne-am năpustit în cei trei adversari ai domnului și i-am pus pe fugă.

După ce-au plecat, bătrînul ne mulțumi din tot sufletul.

— Ne pare foarte bine, i-am spus, că ne-am întîmplat pe-aici tocmai la vreme, ca să vă venim în ajutor. Și acum am vrea să știm cui am avut fericirea să-i aducem un serviciu și vă rugăm să ne spuneți și nouă de ce voiau oamenii aceia să vă omoare ?

— Domnilor, ne răspunse el, vă sînt prea îndatorat ca să nu vă spun ce vreți să știți. Mă numesc Jeronimo de Moyadas și trăiesc din averea mea aici în oraș. Unul dintre ucigașii de care m-ați scăpat e îndrăgostit de fiică-mea. Acum cîtva timp, mi-a cerut-o în căsătorie și,

fiindcă n-am vrut să i-o dau, m-a silit să mă bat cu el ca să se răzbune.

— Ne îngăduiţi să vă mai întrebăm de ce n-aţi vrut să vă daţi fiica după cavalerul acela ?

— Am să vă spun. Eu am avut un frate, negustor aici în oraş. Îl chema Agustin. Acum două luni, s-a dus la Calatrava cu treburi şi a tras în gazdă la corespondentul lui de-acolo, pe nume Juan Velez de la Menbrilla. Erau foarte buni prieteni şi frate-meu, ca să întărească şi mai mult prietenia, făgădui că va da în căsătorie fiului lui Juan Velez pe fiică-mea Florentina, singura pe care o am, gîndindu-se că nu-i va fi greu să mă convingă să îndeplinesc făgăduiala dată de dînsul. Şi într-adevăr, cînd frate-meu s-a întors la Merida şi mi-a spus de căsătoria asta, am consimţit să-i fac pe plac. A trimis la Calatrava portretul fiică-mi, dar, vai ! n-a mai apucat să vadă lucrul împlinit ; a murit acum trei săptămîni. M-a rugat cu limbă de moarte să nu-mi dau fata decît numai după fiul corespondentului său. I-am făgăduit că aşa am să fac şi de aceea n-am vrut s-o dau pe Florentina după cavalerul care m-a atacat adineauri, cu toate că e o partidă foarte bună. Dar eu sînt sclavul cuvîntului dat şi acuma aştept din clipă în clipă să vie fiul lui Juan Velez de la Menbrilla ca să-i dau fata, deşi nu l-am văzut niciodată şi nu ştiu cum arată la faţă nici el şi nici tată-său. Să mă iertaţi dacă v-am spus toate astea, dar dumneavoastră aţi vrut să vă spun.

Am ascultat povestea cu multă luare-aminte şi imediat mi-a venit în cap o potlogărie. M-am prefăcut foarte mirat şi mi-am ridicat ochii către cer. Apoi, întorcîndu-mă către bătrîn, i-am spus cu un ton patetic :

— O, domnule de Moyadas, e cu putinţă oare ca de-abia sosit la Merida să fiu atît de fericit şi să scap de la moarte pe socrul meu ?

Aceste cuvinte uimiră pe bătrîn şi umplură de mirare şi pe Morales, care, cu mutra ce o făcu, îmi arătă că mă socotea un mare coţcar.

— Straşnic lucru, zise bătrînul. Cum, dumneavoastră sînteţi fiul acelui corespondent al fratelui meu ?

— Da, domnule Jeronimo de Moyadas, i-am răspuns cu îndrăzneală, luîndu-l de după gît, eu sînt fericitul

muritor căruia i-a fost hărăzită frumoasa Florentina. Dar înainte de a vă arăta bucuria pe care o simt intrînd în familia dumneavoastră, îngăduiți-mi ca, îmbrățișîndu-vă, să dau drumul lacrimilor care mă podidesc cînd îmi aduc aminte de fratele dumneavoastră Agustin. Aș fi omul cel mai nerecunoscător din lume dacă n-aș fi îndurerat de moartea celui căruia îi datorez fericirea vieții mele.

După aceste cuvinte, l-am mai îmbrățișat o dată pe acest om cumescade și mi-am dus mîna la ochi ca și cum mi-aș fi șters lacrimile. Morales, care înțelese imediat folosul ce-l puteam trage dintr-o înșelătorie ca asta, s-a grăbit să-mi ție hangul. Se prefăcu a fi valetul meu și începu și el să spuie ce rău îi părea de moartea domnului Agustin :

— Vai, domnule Jeronimo ! Ce nenorocire cumplită ați suferit pierzînd pe fratele dumneavoastră ! Ce om cumsecade era ! Un negustor dezinteresat, un negustor cinstit, un negustor cum nu mai este altul !

Aveam de-a face cu un om simplu și încrezător ; nu numai că habar n-avea de șiretlicul nostru, dar chiar el singur s-a băgat în capcană. Ne-a spus :

— Dar pentru ce n-ați venit la mine de-a dreptul ? Nu trebuia să vă duceți la han. Doar știați de mine cum știam și eu de dumneavoastră, nu trebuia să vă sfiiți.

— Domnule Jeronimo, îi spuse Morales vorbind în locu-mi, stăpînul meu e foarte ceremonios. O să-mi dea voie să v-o spun deschis ! E drept însă că de data asta a cam avut motive să nu vie la domnia-voastră în starea în care se găsește. Trebuie să știți că pe drum am fost prădați. Ni s-au furat toate lucrurile.

— E adevărat ce spune băiatul, domnule Moyadas, luai eu din nou vorba. Din cauza asta n-am venit la dumneavoastră. Nu-mi dădea mîna să mă înfățișez cu hainele astea unei domnișoare care nu m-a mai văzut pînă acuma și așteptam să se întoarcă un valet pe care l-am trimis la Calatrava.

— Ce-are a face ? spuse bătrînul ; trebuia oricum să vii. Foarte bine, nu te mai las să pleci și te rog să vii chiar acuma la mine acasă.

Şi ne luă la el. Pe drum, vorbirăm de furtul pe care chipurile îl suferisem şi mă folosii de asta pentru a-i spune că cea mai mare durere a mea era că, o dată cu celelalte lucruri, pierdusem şi portretul Florentinei. Moyadas îmi răspunse rîzînd că nu trebuia să fiu supărat de pierderea asta şi că originalul era mai de preţ decît portretul. Şi într-adevăr, cum am ajuns acasă, o chemă pe fiică-sa, care n-avea mai mult ca şaisprezece ani şi putea fi socotită drept o fiinţă desăvîrşită.

— Iată, zise el, domnişoara pe care frate-meu ţi-a făgăduit-o.

— A ! seniore, strigai eu cu pasiune, nici nu mai e nevoie să-mi spuneţi că am în faţa mea pe frumoasa Florentina. Faţa ei nevinovată e întipărită în memoria şi încă şi mai mult în inima mea. Dacă portretul pe care l-am pierdut şi care nu era decît o slabă schiţă a atîtor nuri a fost în stare să mă înflăcăreze, gîndiţi-vă ce sentiment adînc mă cuprinde în clipa aceasta.

— Asemenea vorbe sînt prea măgulitoare, îmi spuse Florentina, şi eu nu-s atît de vanitoasă încît să-mi închipui că le merit.

— Vă las să staţi de vorbă, zise tatăl ei. Şi lăsîndu-mă cu fiică-sa, luă deoparte pe Morales şi îi spuse :

— Zici că hoţii v-au luat toate lucrurile, atunci, desigur că v-au luat şi banii, pentru că ei de obicei la bani se reped cel dintîi.

— Da, răspunse tovarăşul meu. Nu departe de Castil-Blazo, o ceată de tîlhari au tăbărît asupra noastră şi ne-au lăsat numai cu hainele de pe noi. Dar trebuie să primim neapărat nişte scrisori către un bancher de-aici, aşa că o să ne punem iar pe picioare.

— Pînă să vie scrisorile, zise bătrînul scoţînd din buzunar o pungă, poftim o sută de pistoli să aveţi de cheltuială.

— O, domnule, spuse Morales, stăpînu-meu n-are să primească. Nu-l cunoaşteţi ! E un om cu care în privinţa asta nu-i chip să stai de vorbă. Nu-i cum sînt tinerii de neam mare, care numai să le întinzi banii şi se şi reped să-i ia. Cu toate că e tînăr, nu-i place să facă datorii. Mai degrabă ar cere de pomană decît să ia un ban împrumut.

— Foarte bine, zise burghezul nostru, asta mă face să-l prețuiesc și mai mult. Nu-mi plac oamenii care fac datorii. Iert asta numai nobililor, pentru că așa e felesagul lor. Bine, atunci, adăugă el, nu vreau să-l silesc pe stăpînul tău, și dacă se supără cînd cineva vrea să-l împrumute, să lăsăm lucrurile așa.

Zicînd asta, voi să bage iar punga în buzunar. Tovarășul meu însă îl apucă de braț și îi spuse :

— Stați, domnule de Moyadas ; e drept că stăpînului meu nu-i place să se împrumute, dar de data asta eu trag nădejde că-l voi face să primească bani de la dumneavoastră. Trebuie să știi cum să-l iei. Numai de la străini nu vrea să împrumute. De la neamuri însă e altceva, doar și lui tată-său îi cere cînd are nevoie. Face, după cum vedeți, deosebire, și domnia-voastră acuma îi sînteți ca și un tată.

Cu asemenea vorbe, Morales puse mîna pe punga bătrînului. Acesta se apropie iar de mine și de fiică-sa, cu care în vremea asta făcusem un schimb curtenitor de cuvinte plăcute. Intrînd în vorbă, încunoștiință pe Florentina de îndatorirea pe care o avea față de mine și cu acest prilej îmi arătă din nou cît îmi era de recunoscător. M-am folosit de o stare sufletească atît de prielnică. I-am spus burghezului nostru că cea mai mare dovadă de recunoștință pe care putea să mi-o dea era grăbirea căsătoriei mele cu fiică-sa. Se lăsă repede înduplecat de nerăbdarea mea. Îmi spuse că neapărat, peste trei zile cel mai tîrziu, voi fi soțul Florentinei. Mai spuse că în loc de șase mii de ducați, cît făgăduise că-i va da zestre, are să-i dea zece mii, ca să-mi arate cît era de mișcat de serviciul pe care i-l adusesem.

Iată-ne așadar, Morales și cu mine, găzduiți de minune la nătărăul de Jeronimo Moyadas și cu plăcuta speranță de a căpăta zece mii de ducați, cu care aveam de gînd să plecăm cît mai repede din Merida. O teamă, totuși, ne tulbura bucuria. Ne temeam că pînă a nu se împlini trei zile, fiul cel adevărat al lui Juan Vélez de la Menbrilla are să vie și are să ne împiedice norocul, sau mai degrabă, o dată cu venirea lui are să ni-l sfărîme. Teama asta era întemeiată. Chiar a doua zi, un

soi de țăran cu un geamantan în spate sosi la tatăl Florentinei. Eu nu eram acolo, era numai tovarășul meu.

— Seniore, spuse bătrînului țăranul, eu sînt al domnului de la Calatrava care are să vă fie ginere, al lui senior Pedro de la Menbrilla. Am sosit amîndoi adineauri. Vine și dumnealui îndată. Am luat-o înainte ca să vă dau de veste că e pe drum.

Nici nu isprăvi bine de vorbit și stăpînu-său a și sosit. Știrea asta pe bătrîn îl miră foarte tare iar pe Morales îl cam zăpăci.

Tînărul Pedro era un băiat foarte chipeș. Începu să spuie ceva tatălui Florentinei, dar acesta nu-i îngădui să isprăvească și, întorcîndu-se către tovarășul meu, îl întrebă ce înseamnă asta. Atunci Morales, pe care nu-l întrecea nimeni în îndrăzneală, își luă o mutră dîrză și spuse bătrînului :

— Oamenii ăștia sînt din banda aceea de tîlhari care ne-au prădat pe drum. Îi cunosc foarte bine, mai ales pe ăsta care are obrăznicia să spuie că-i fiul lui senior Juan Velez de la Menbrilla.

Moyadas nu șovăi o clipă și crezu ce-i spunea Morales. Convins că cei doi erau niște coțcari, le spuse :

— Ați venit prea tîrziu, domnilor. Pedro de la Menbrilla v-a luat-o înainte ; e aici de ieri.

— Ce tot vorbiți ? zise tînărul din Calatrava. Ați fost tras pe sfoară. Ați primit în casă pe un coțcar. Juan de Velez de la Menbrilla nu are decît un fiu, și acela sînt eu.

— Asta s-o spui altora, zise bătrînul. Știu cine ești. Cum ? nu-l cunoști pe băiatul ăsta și nu-ți mai aduci aminte de stăpînă-său pe care l-ai prădat pe drumul Calatravei ?

— Cum l-am prădat ? întrebă Pedro. Dacă n-aș fi la dumneavoastră în casă, i-aș tăia urechile ticălosului ăstuia care are obrăznicia să-mi spuie că-s hoț. Are noroc că sînteți domnia-voastră de față și trebuie să-mi stăpînesc mînia. Seniore, vă mai spun încă o dată că sînteți tras pe sfoară. Eu sînt tînărul căruia Agustin, fratele domniei-voastre, i-a făgăduit că-i va da pe fiica dumneavoastră în căsătorie. Dacă vreți, vă arăt toate scrisorile pe care le-a scris tatălui meu cu privire la această căsă-

torie. Vă arăt și portretul Florentinei pe care mi l-a trimis cu cîtăva vreme înainte de moarte.

— Nu, îi tăie vorba Moyadas, nici portretul n-are să mă convingă și nici scrisorile. Știu cum ți-au căzut în mînă și de aceea te sfătuiesc să pleci cît mai repede din Merida că dacă nu, ai să fii pedepsit așa cum merită cei de teapa dumitale.

— Asta e prea din cale afară, îi tăie la rîndul lui vorba tînărul. Nu voi răbda să mi se fure numele și să fiu socotit drept tîlhar. Cunosc aici în oraș cîțiva oameni. Mă duc să-i caut, să-i aduc aici și să dau de gol pe ticălosul care v-a asmuțit împotriva mea.

După ce spuse asta, plecă urmat de valetul lui, iar Morales rămase triumfător. Ba chiar mai mult! Întîmplarea asta îl hotărî pe Moyadas să mi-o dea pe fiică-sa în căsătorie chiar în ziua aceea; și se duse numaidecît să dea poruncile de care era nevoie pentru asta.

Cu toate că tovarășul meu se bucura foarte mult văzîndu-l pe tatăl Florentinei așa de binevoitor față de noi, totuși, nu se simțea prea liniștit. Se temea de ceea ce desigur avea de gînd să facă Pedro și mă aștepta cu nerăbdare ca să-mi spuie ce se întîmplase. Cînd am venit, l-am găsit cufundat în gînduri.

— Ce s-a întîmplat, dragul meu? l-am întrebat. Parcă ești îngrijorat.

— Cred și eu că sînt, îmi răspunse el și îmi povesti toată întîmplarea. Apoi urmă astfel: După cum vezi, am de ce să fiu îngrijorat. Numai tu, cu îndrăzneala ta, ne-ai băgat în încurcătura asta. E drept că ar fi fost o treabă strașnică și te-ai fi acoperit de glorie dacă ar fi izbutit. Dar după cît se vede acuma, are să se isprăvească prost și eu aș fi de părere, ca să nu dăm de belea, s-o ștergem de-aici cu ce-am putut ciupi de la nătărăul ăsta.

— Domnule Morales, am luat eu iar vorba după aceste întîmplări; să nu ne grăbim; eu cred că te lași prea repede învins de greutăți. Nu faci de loc cinste lui don Matias de Cordel și nici celorlalți cavaleri cu care ai stat împreună la Toledo. Cînd ți-ai făcut ucenicia cu niște maeștri atît de strălucițI, nu trebuie să te sperii așa de repede. Eu însă, fiindcă vreau să merg pe urmele

acestor eroi și să dovedesc că le sînt vrednic discipol, înfrunt piedicile care te sperie și mă încumet să le dau la o parte.

— Dacă izbutești, spuse tovarășul meu, atunci să știi că te pun mai presus de toți oamenii mari ai lui Plutarh [1] !

Morales tocmai isprăvea de vorbit cînd Jeronimo de Moyadas intră și îmi spuse :

— Am pregătit tot ce trebuie pentru căsătorie. Deseară vei fi ginerele meu. Valetul dumitale cred că ți-a spus ce s-a întîmplat. Ce zici de coțcarul acela ? Auzi obrăznicie, să-mi spuie mie că e fiul corespondentului fratelui meu !

Morales aștepta îngrijorat să vadă cum am să ies din încurcătură ; și mare-i fu mirarea cînd eu, uitîndu-mă cu mîhnire la Moyadas, spusei acestuia cu un ton de adîncă sinceritate :

— Mi-ar fi ușor, seniore, să vă înșel și acuma și să mă folosesc de încrederea pe care mi-o arătați. Dar nu pot să fac asta pentru că nu e în firea mea să mint. Am să vă fac o mărturisire sinceră. Nu sînt fiul lui Jaun Velez de la Menbrilla.

— Cum asta ? strigă uimit bătrînul. Cum, nu ești dumneata tînărul pe care frate-meu...

— Seniore, i-am spus, fiindcă acuma m-am hotărît să vă dau totul pe față, vă rog să mă ascultați pînă la capăt. De o săptămînă iubesc pe fiica dumneavoastră și de dragul ei am rămas în Merida. Ieri, după ce v-am venit în ajutor, mă pregăteam tocmai să v-o cer în căsătorie, dar mi-ați închis gura cînd mi-ați spus că voiați s-o dați altuia. Mi-ați spus că fratele domniei-voastre, pe patul de moarte, v-a rugat s-o dați lui Pedro de la Menbrilla, că i-ați făgăduit și că sînteți sclavul cuvîntului dat. Vorbele acestea, mărturisesc, m-au copleșit, și atunci dragostea mea, ajunsă la disperare, mi-a inspirat stratagema de care m-am slujit. Trebuie să știți însă că m-am mustrat eu singur că fac asta. Dar m-am gîndit că aveți să mă iertați cînd am să vă spun și cînd veți afla

[1] Istoric și moralist grec (50—125), cunoscut mai ales prin lucrarea *Viețile paralele ale oamenilor ilustri.*

că sînt un prinț italian care călătorește incognito. Tatăl meu domnește peste niște văi care sînt între Elveția, Milano și Savoia. Mă gîndeam chiar că veți avea o plăcută surpriză cînd vă voi descoperi cine sînt și voiam să spun toate acestea Florentinei abia după nuntă, socotind că așa ar fi mai frumos din partea unui soț delicat și îndrăgostit. Cerul însă, urmai eu, schimbînd tonul, nu mi-a îngăduit o asemenea bucurie. A apărut Pedro de la Menbrilla. Trebuie deci să-i dau înapoi numele, oricît de greu mi-ar fi să i-l înapoiez. Ați făgăduit să vi-l faceți ginere și trebuie să vă țineți de cuvînt. Ce alta pot să fac decît să mă îndurerez ? Să mă plîng de acest lucru, nu pot. Trebuie să-l alegeți pe dînsul, fără să țineți seama de rangul meu, fără să vă fie milă de starea tristă în care mă veți arunca. N-am să vă spun că fratele domniei-voastre nu era decît unchiul fiicei dumneavoastră, că dumneavoastră sînteți tatăl ei și că ar fi mai drept să vă plătiți de îndatorirea pe care o aveți față de mine, decît să țineți neapărat să îndepliniți o făgăduință care nu vă leagă atît de tare.

— Da, desigur, ar fi mai drept să fac așa, zise Jeromino de Moyadas. De aceea nici nu mai stau la îndoială între dumneata și Pedro de la Menbrilla. Dacă fratele meu Agustin ar mai trăi, n-ar spune că fac rău preferînd pe un om care m-a scăpat de la moarte și care pe lîngă asta e un prinț ce vrea să se înrudească cu mine și binevoiește să se coboare pînă la mine. Ar trebui să fiu dușmanul norocului meu și ar însemna să-mi pierd mințile cu desăvîrșire dacă nu v-aș da fata și n-aș grăbi chiar o căsătorie așa de priincioasă pentru ea.

— Seniore, am luat eu iar vorba, nu trebuie să vă grăbiți. Să nu faceți nimic fără chibzuială. Să nu vă gîndiți decît la intresul dumneavoastră și, cu toată noblețea sîngelui meu...

— Vreți să rîdeți de mine ? spuse el nelăsîndu-mă să sfîrșesc ; dar mai încape aici vreo îndoială ? Nu, alteță, și vă rog să binevoiți chiar deseară să onorați cu mîna dumneavoastră pe fericita Florentina.

— Atunci, bine ! Duceți-i chiar dumneavoastră vestea aceasta și spuneți-i ce glorioasă soartă o așteaptă.

În vreme ce burghezul nostru se ducea să spuie fiică-si că se îndrăgostise de ea un prinţ, Morales, care ascultase tot ce se vorbise, se aşeză în genunchi în faţa mea şi-mi spuse :

— Monseniore prinţ italian, fiu al domnitorului care stăpîneşte văile ce se află între Elveţia, Milano şi Savoia ; daţi-mi voie să mă arunc la picioarele dumneavoastră ca să vă arăt toată admiraţia. Pe cinstea mea de pungaş, mă uit la tine ca la o minunăţie. Credeam că sînt în fruntea tuturora, dar acuma mă închin în faţa ta, cu toate că ai mai puţină experienţă decît mine.

— Va să zică, spusei eu, nu mai eşti îngrijorat ?

— O, nu, răspunse el ; nu mă mai tem de senior Pedro. N-are decît să vie aici cît i-o plăcea !

Morales şi cu mine eram acuma fără nici o grijă. Începurăm să stăm de vorbă despre ce-o să facem cu zestrea ; eram aşa de siguri de ea, încît chiar dacă am fi avut-o în mînă, n-am fi fost atît de siguri. Totuşi, încă n-o aveam şi sfîrşitul întîmplării nu s-a potrivit de loc cu ceea ce credeam noi.

Tînărul din Calatrava se întoarse în curînd ; era însoţit de doi tîrgoveţi şi de un alguazil impunător, datorită atît mustăţilor şi mutrei lui negricioase, cît şi funcţiei pe care o avea. Tatăl Florentinei era şi el de faţă, împreună cu noi.

— Domnule de Moyadas, spuse Pedro, dumnealor mă cunosc şi pot să vă spună cine sînt.

— Da, da, zise alguazilul. Aşa este. Declar faţă de oricine că vă cunosc. Vă numiţi Pedro şi sînteţi singurul fiu al lui Juan Velez de la Menbrilla. Oricine spune altfel este un mincinos.

— Vă cred, domnule alguazil, spuse Jeronimo de Moyadas. Mărturia dumneavoastră este sfîntă pentru mine şi tot aşa şi aceea a domnilor negustori cu care aţi venit. Sînt pe de-a-ntregul convins că domnul acesta tînăr, care v-a adus aici, este unicul fiu al corespondentului fratelui meu. Dar asta acum nu mai are pentru mine nici o însemnătate, fiindcă nu mai vreau să-i dau pe fiică-mea în căsătorie. Mi-am schimbat gîndul.

— O, atunci e cu totul altceva, spuse alguazilul. Eu n-am venit aici decît spre a vă spune că îl cunosc pe

dumnealui. Sînteţi stăpîn asupra fiicei dumneavoastră şi nimeni nu vă poate sili s-o măritaţi cu cine nu vă place.

— Nici eu nu vreau, zise Pedro, să-l silesc pe domnul de Moyadas ; poate face cu fiica dumisale ce vrea ; numai să-mi dea voie să-l întreb de ce şi-a schimbat gîndul. Are ceva împotriva mea ? Cel puţin, dacă am pierdut dulcea speranţă de a-i fi ginere, să ştiu că n-am pierdut-o din vina mea.

— N-am nimic împotriva dumitale, răspunse bătrînul, care era om de treabă ; ba chiar, îţi spun drept, îmi pare rău că sînt nevoit să nu-mi ţin cuvîntul faţă de dumneata şi te rog din suflet să mă ierţi. Sînt convins că eşti prea mărinimos ca să te superi pe mine că dau preferinţă unui om care îţi este rival, dar care m-a scăpat de la moarte. Seniorul acesta, urmă el arătîndu-mă, m-a apărat de o mare primejdie ; şi ca să mă dezvinovăţesc şi mai bine faţă de domnia-ta, îţi voi spune că dumnealui e un prinţ italian care, cu toată deosebirea de rang dintre noi, vrea s-o ia în căsătorie pe Florentina, fiind îndrăgostit de ea.

La aceste cuvinte, Pedro, tulburat, nu mai spuse nimic ; cei doi negustori holbară ochii, uluiţi. Alguazilul însă, obişnuit să vadă în rău lucrurile, bănui că această minunată întîmplare era o pungăşie din care putea să tragă şi el un folos. Se uită la mine cu mare atenţie, dar fiindcă faţa mea, cu toate străduinţele lui, nu-i aducea aminte de nimic, se uită tot aşa de atent şi la tovarăşul meu. Din nefericire pentru alteţa mea, pe Morales îl cunoscu ; şi aducîndu-şi aminte că îl văzuse în închisoarea de la Ciudad Real, zise deodată :

— Aha ! iaca şi un muşteriu de-al meu. Pe dumnealui îl cunosc foarte bine şi pot să vă spun că e unul din cei mai straşnici coţcari din toate ţinuturile Spaniei.

— Stai puţin, domnule alguazil, zise Jeronimo de Moyadas ; băiatul ăsta, pe care îl iei aşa la refec, e un valet al prinţului.

— Foarte bine, spuse alguazilul ; nici nu vreau să aflu mai mult ca să ştiu despre ce este vorba. Cum e turcul, şi pistolul ; stăpînul e ca şi valetul. Nu mai am acuma nici o îndoială că domnişorii ăştia sînt nişte

pungaşi care s-au înţeles între ei să vă tragă pe sfoară. Îmi cunosc eu marfa ; şi ca să vă dovedesc că băieţii ăştia sînt numai nişte coţcari, am să-i duc chiar acuma la închisoare. Au să stea de vorbă între patru ochi cu domnul corregidor şi după aceea au să vadă ei că nu s-a sfîrşit încă cu bătaia.

— Staţi o clipă, domnule alguazil, zise bătrînul. Să nu mergem aşa de departe. Dumneavoastră de la poliţie repede băgaţi la başcă chiar şi pe un om cinstit. Adică, dacă valetul e pungaş, trebuie numaidecît să fie pungaş şi stăpînu-său ? Parcă acuma-i întîia oară cînd sînt coţcari în slujba prinţilor ?

— Mai lăsaţi-mă cu prinţii dumneavoastră, îi tăie vorba alguazilul. Tînărul ăsta e un escroc, vă spun eu, şi îi arestez în numele regelui, şi pe el şi pe tovarăşul lui. Dacă nu merg de bunăvoie la închisoare, atunci am jos, la uşă, douăzeci de soldaţi care au să-i ducă cu de-a sila. Haide, prinţule, îmi spuse el, să mergem !

Vorbele acestea mă zăpăciră rău de tot, aşa cum îl zăpăciră şi pe Morales, iar tulburarea noastră dădu de bănuit lui Jeronimo de Moyadas sau, mai bine-zis, îi deschise ochii arătîndu-i ce fel de oameni eram. A înţeles că voiserm să-l tragem pe sfoară. S-a purtat totuşi aşa cum trebuie să se poarte un om mărinimos.

— Domnule ofiţer, a spus el alguazilului, bănuielile dumitale ar putea să fie întemeiate, tot aşa cum ar putea să nu fie. Oricum ar fi, să lăsăm lucrurile baltă. Domnii aceştia să plece şi să se ducă unde-or vrea. Lasă-i, te rog, să plece. E un hatîr pe care te rog să mi-l faci ca să mă plătesc astfel de datoria pe care o am faţă de dînşii.

— Dacă aş face cè trebuie să fac, răspunse alguazilul, i-aş băga la închisoare, fără să ţin seama de rugămintea domniei-voastre ; totuşi, am să închid ochii de hatîrul dumneavoastră, dar cu condiţia să plece chiar acum din oraş ; fiindcă de-i mai văd mîine pe-aici, atunci e vai de pielea lor.

Cînd am auzit, Morales şi cu mine, că ne dă drumul, ne-a mai venit inima la loc. Am început să ne ţinem foarte dîrji şi să spunem că eram oameni cinstiţi, dar alguazilul s-a uitat chiorîş la noi şi ne-a închis gura.

Nu știu de ce-or fi avînd oamenii ăștia atîta putere asupra noastră. Așadar, pe Florentina cu zestrea ei a trebuit s-o lăsăm lui Pedro de la Menbrilla, care după aceea desigur că a ajuns ginerele lui Jeronimo de Moyadas. Am plecat împreună cu tovarășul meu. Am ieșit din oraș și am luat-o către Truxille, cu mîngîierea că cel puțin cîștigasem o sută de pistoli din toată treaba asta. Mai era vreun ceas pînă să se înnopteze cînd am trecut pritr-un sat, dar cum eram hotărîți să mînem undeva mai departe, am vrut să ne vedem de drum. Se găsea acolo un han destul de arătos pentru un loc ca acela. Hangiul și hangița ședeau la ușă pe niște bolovani. Hangiul, un bărbat uscățiv și cam bătrîior, zdrăngănea dintr-o rablă de ghitară de dragul neveste-si, iar aceasta dădea toate semnele că-l ascultă cu plăcere.

— Domnilor, strigă după noi hangiul cînd văzu că treceam și n-aveam de gînd să ne oprim, vă sfătuiesc să faceți un popas aici la noi. Pînă la celălalt sat sînt trei leghe și drumul e greu, iar acolo să știți că n-aveți să fiți așa de bine primiți ca aici. Eu zic să rămîneți la noi. Mîncarea e bună și nu-i scumpă.

Ne-a convins. Ne-am apropiat de hangiu și de hangiță; le-am dat bună ziua și, așezîndu-ne și noi alături de dînșii, am început să vorbim ba de una, ba de alta. Hangiul zicea că-i ofițer al Sfintei Hermandad, iar hangița, dolofană și veselă, avea aerul că știe să-și vîndă bine marfa.

Pe cînd stăteam așa de vorbă, au sosit vreo doisprezece sau cincisprezece inși călări, unii pe catîri, alții pe cai, urmați de vreo treizeci de catîri încărcați cu calabalîcuri.

— Hei! Ce de-a oaspeți, strigă hangiul văzînd atîta lume; oare unde am să-i pun pe toți?

Într-o clipă, satul s-a umplut de oameni și de animale. Noroc că lîngă han era o șură mare, în care s-au adăpostit catîrii cu calabalîcurile; catîrii și caii călăreților au fost duși în altă parte. Iar cît privește pe oameni, aceștia, deocamdată, nu se gîndiră atîta să găsească paturi, cît ceva bun de mîncare. Hangiul, hangița și o servitoare tînără pe care o aveau s-au pus pe treabă. Au prins și au tăiat toate păsările din curte. Acestea,

împreună cu cîţiva iepuri de casă şi cîţiva motani făcuţi ostropel şi cu o ciorbă zdravănă de varză cu carne de berbec, au ajuns pentru toată lumea.

Morales şi cu mine ne uitam la domnii aceia şi se uitau şi ei din cînd în cînd la noi, aşa încît am intrat în vorbă unii cu alţii şi noi le-am spus că, dacă n-au nimic împotrivă, am vrea să stăm la masă cu dînşii. Ne-au răspuns că primesc cu plăcere. Ne-am aşezat cu toţii la masă. Era printre ei unul care poruncea şi faţă de care ceilalţi, deşi se purtau cu dînsul cu destulă familiaritate, arătau totuşi respect. E drept că acela era mereu în frunte. Vorbea tare şi uneori îi contrazicea pe ceilalţi şi îi lua cam de sus, iar aceia nu numai că nu făceau şi ei la fel, dar ţineau seama de tot ce spunea el.

Veni vorba din întîmplare despre Andaluzia. Morales zise că Sevilla e un oraş straşnic şi atunci omul de care am vorbit îi spuse :

— Mă bucur, domnule, că vorbiţi aşa de oraşul în care m-am născut, adică la drept vorbind în împrejurimile lui, pentru că eu sînt din Mayrena, un tîrguşor la doi paşi de Sevilla.

— Şi eu la fel, zise tovarăşul meu ; şi eu sînt din Mayrena şi nu se poate să nu-i cunosc pe părinţii dumneavoastră, eu care ştiu acolo pe toată lumea de la alcade pînă la cel din urmă om din tîrg. Al cu fiu sînteţi ?

— Tatăl meu a fost notar acolo, răspunse domnul acela ; îl cheamă Martin Morales.

— Martin Morales ! strigă tovarăşul meu cu bucurie şi mirare. Straşnică întîmplare ! Atunci dumneata eşti fratele meu mai mare, Manuel Morales.

— Chiar aşa ! spuse celălalt. Şi atunci dumneata eşti fratele meu mai mic, Luis, pe care l-am lăsat în leagăn cînd am plecat de-acasă.

— Da, eu sînt, răspunse tovarăşul meu.

Se ridicară amîndoi de la masă şi se îmbrăţişară. După aceea, senior Manuel ne spuse :

— Domnilor, întîmplarea asta e nemaipomenită. Mă întîlnesc cu un frate de-al meu, pe care nu l-am văzut cel puţin de douăzeci de ani. Daţi-mi voie să vi-l prezint.

Atunci toți cavalerii care, după cuviință, se ridicaseră în picioare, salutară pe Morales mezinul și îl îmbrățișară rînd pe rînd. După aceea ne-am așezat iar la masă și am stat așa toată noaptea. Nu ne-am mai culcat. Cei doi frați ședeau alături și vorbeau încetișor de familia lor, în timp ce ceilalți meseni beau și se veseleau.

Luis, după ce stătu mult de vorbă cu Manuel, mă luă deoparte și îmi spuse :

— Domnii aceștia sînt toți slujitori ai contelui de Montanos, pe care regele l-a numit acum, de curînd, în viceregatul Mallorca. Duc lucrurile viceregelui la Alicante și de acolo au să plece mai departe cu corabia. Frate-meu e intendentul contelui ; mi-a propus să mă ia cu dînsul și cînd eu i-am spus că-mi vine greu să mă despart de tine, el mi-a răspuns că dacă vrei să vii cu noi, are să-ți dea o slujbă bună. Eu zic să primești. Hai să ne ducem împreună în insula Mallorca. Dacă ne-o plăcea, rămînem, și dacă nu ne-o plăcea, ne întoarcem în Spania.

Am primit bucuros. Ne-am alăturat și noi slujitorilor contelui și înainte de răsăritul soarelui am plecat de la han. Am mers într-o întinsoare pînă am ajuns la Alicante și acolo, înainte de îmbarcare, mi-am cumpărat o ghitară și am dat să-mi facă niște haine foarte frumoase. Nu mă mai gîndeam decît la insula Mallorca și Luis Morales se gîndea și el ca și mine. Deocamdată, parcă ne cam lăsasem de matrapazlîcuri. Ca să spun adevărul, voiam să facem și noi pe oamenii de treabă printre domnii aceia cu care eram acuma și asta ne ținea în frîu apucăturile. În sfîrșit, ne suirăm veseli pe corabie. Ne gîndeam că pînă la Mallorca nu era mult ; dar abia ieșirăm din golful Alicante și se stîrni o furtună cumplită. Aș avea, în acest loc al povestirii mele, un prilej să vă fac o frumoasă descriere de furtună, să zugrăvesc văzduhul în flăcări, să vă spun cum bubuia tunetul, cum șuiera vîntul, cum se ridicau valurile *et caetera*. Lăsînd însă la o parte toate aceste flori retorice, am să vă spun numai că furtuna a fost puternică și ne-a silit să acostăm pe insula Cabrera. E o insulă pustie, cu un

fort mic, unde erau pe vremea aceea vreo cinci-şase soldaţi şi un ofiţer, care ne-a primit foarte bine.

Fiindcă trebuia să rămînem acolo vreo cîteva zile, pînă să se pună iar la loc şi să se repare pînzele şi funiile corăbiei, ne-am căutat ceva cu care să ne petrecem vremea şi să ne omorîm urîtul. Fiecare făcea ce-l îndemna firea ; unii jucau cărţi, alţii îşi treceau vremea în alt chip, iar eu mă duceam să mă plimb prin insulă cu aceia cărora le plăcea plimbarea. Asta era petrecerea mea. Săream cu toţii din stîncă în stîncă, pentru că pe-acolo locurile sînt grunzuroase şi pline de bolovani, iar pămînt e foarte puţin. Într-o zi, cînd ne uitam la locurile acestea aspre şi uscate şi ne minunam de toanele naturii care e cînd fecundă, cînd stearpă, după cum îi place, mirosul nostru fu atins deodată de a mireasmă plăcută. Ne-am întors îndată către răsărit, de unde venea mireasma şi am zărit cu mirare printre stînci un pîlc de oleandri, mai frumoşi şi mai mirositori chiar decît cei care cresc în Andaluzia. Ne apropiarăm de aceşti copăcei minunaţi care umpleau de mireasmă locul de jur împrejur şi văzurăm că în spatele lor se deschidea o peşteră foarte adîncă. Peştera asta era largă şi nu întunecoasă. Ne-am scoborît pînă-n fund pe nişte praguri de piatră cu flori la capete şi care formau ca o scară în spirală. Cînd ajunserăm jos, văzurăm şerpuind, pe un nisip mai galben decît aurul, cîteva pîrîiaşe care îşi trăgeau izvorul din picăturile ce se prelingeau într-una din stînci şi alunecau înăuntrul peşterii ; pîrîiaşele apoi se mistuiau în pămînt. Apa era aşa de limpede, că ne-a făcut poftă ; am gustat-o şi ni s-a părut aşa de rece şi de plăcută, încît ne-am gîndit să venim iar a doua zi şi să aducem şi vreo cîteva sticle de vin, convinşi că acolo le vom bea cu plăcere.

Ne-am despărţit cu părere de rău de acel loc plăcut şi cînd ne-am întors la fort, am povestit tovarăşilor ce frumoasă descoperire făcusem. Comandantul fortăreţei însă ne spuse că ne sfătuieşte prieteneşte să nu ne mai ducem la peştera aceea de care eram aşa de încîntaţi.

— De ce să nu ne ducem ? l-am întrebat. E vreo primejdie acolo ?

— Da, sigur că este. Corsarii din Alger și din Tripoli debarcă uneori pe insulă și iau apă de la izvoarele din peșteră. Odată au prins acolo pe doi soldați din garnizoana mea și i-au luat în robie.

Degeaba însă ne-a vorbit ofițerul, că tot nu ne-a convins. Deși vorbea foarte serios, noi am crezut că glumea. A doua zi, m-am dus iar la peșteră cu trei oameni din echipajul contelui. Nu ne-am luat nici pistoalele, ca să arătăm că nu ne era frică. Morales cel tînăr nu voi să vie cu noi. Și el și frate-său au preferat să rămînă la fort și să joace cărți.

Ne-am scoborît în fundul peșterii ca și cu o zi mai înainte și am pus să se răcească într-un pîrîiaș cîteva sticle de vin pe care le adusesem cu noi. În timp ce le beam cu deliciu, cîntam din ghitară și schimbam vorbe vesele, văzurăm deodată în partea de sus a peșterii mai mulți oameni care aveau mustăți groase, turbane și straie turcești. Ne-am închipuit că era comandantul fortului și cîțiva tovarăși de-ai noștri, care se travestiseră așa ca să ne sperie. Gîndind astfel, începurăm să rîdem și îi lăsarăm să se coboare — erau vreo zece — fără a ne gîndi să ne apărăm. Tristă ne-a fost însă dezmeticirea, cînd am văzut că era un corsar care venea cu oamenii lui să ne prindă :

— Predați-vă, feciori de cîine, strigă el în limba castiliană, că dacă nu, aici vă lăsați ciolanele.

În vremea asta, cei care îl însoțeau ne luară la ochi cu carabinele și ne-ar fi ciuruit cu gloanțe dacă ne-am fi împotrivit cît de puțin. Am fost însă înțelepți și nu ne-am împotrivit de loc. Ne-am gîndit că e mai bine să fim robi decît morți. Am dat piratului spadele noastre. A poruncit oamenilor lui să ne pună în lanțuri și să ne ducă la corabia lor, care nu era departe. Pe urmă a întins pînzele și a pornit cu noi spre Alger.

Asta a fost o dreaptă pedeapsă pentru că n-am ascultat de sfatul comandantului fortului. Cel dintîi lucru pe care l-a făcut corsarul a fost să ne scotocească și să ne ia toți banii pe care îi aveam. Bună pradă a luat ! Cele două sute de pistoli ale coconașilor din Plazencia, cele o sută pe care Morales le primise de la Jeronimo de

Moyadas și care din nefericire erau la mine, toate mi-au fost șterpelite fără milă. Tovarășii mei erau și ei cu punga plină. În sfîrșit, a fost o pradă strașnică. Piratul era foarte vesel și ticălosul nu numai că ne jefuia, dar mai rîdea de noi și ne batjocorea ; batjocurile lui însă nu ne supărau atîta cît ne supăra faptul că eram nevoiți să le răbdăm. După ce sfîrși cu glumele și ca să-și bată joc de noi și în alt chip, spuse să i se aducă sticlele de vin pe care le pusesem în izvor să se răcească și pe care oamenii lui le luaseră. Începu să le golească împreună cu ei și să bea în cinstea noastră, în batjocură, bineînțeles.

În vremea asta, tovarășii mei aveau o mutră care arăta din belșug ce se petrecea în ei. Erau foarte necăjiți de sclavia în care căzuseră, fiindcă se gîndeau că altfel ar fi ajuns la Mallorca, unde nădăjduiseră că vor duce o viață minunată. Eu, însă, am avut tăria să mă resemnez și fiindcă nu eram așa de necăjit cum erau ceilalți, am intrat în vorbă cu batjocoritorul nostru Am început chiar să-i bat în strună. Asta i-a plăcut.

— Tinere, îmi spuse el, îmi place firea pe care o ai. Și așa și trebuie, în loc să plîngi și să suspini, mai bine să te înarmezi cu răbdare și să te dai după împrejurări. Ia cîntă-ne ceva, urmă el văzînd că eram cu ghitara. Ia să vedem ce știi.

L-am ascultat și, după ce mi-a dezlegat brațele, am început să cînt din ghitară și am cîntat în așa fel, încît toți au bătut din palme. Cîntam, e drept, destul de bine. Am cîntat după aceea și din gură și le-a plăcut și glasul meu. Toți turcii care erau pe corabie dădură semne de admirație și arătară astfel cît de mult le plăcea cum cîntam ; lucrul acesta îmi dovedi că în ce privește muzica nu erau lipsiți de gust. Piratul îmi spuse la ureche că nu voi fi un sclav nenorocit, și cu talentul meu puteam fi sigur că am să capăt o slujbă ce mă va face să-mi îndur cu foarte mare ușurință captivitatea.

M-am bucurat auzind asta ; dar cu toată bucuria, eram și puțintel îngrijorat, gîndindu-mă la slujba pe care mi-o prezisese corsarul. Mă cam temeam că n-o să-mi prea placă. Atunci cînd am ajuns în portul Algerului, o mul-

țime de lume ne aștepta pe chei. Abia ne-am dat jos și toți au început să strige de bucurie. Mai puneți pe lîngă asta și larma pe care o făceau trîmbițele, fluierele arăbești și alte instrumente obișnuite prin acele locuri. Toate alcătuiau o muzică mai mult zgomotoasă decît plăcută. Pricina acestei petreceri era un zvon mincinos care umblase prin oraș. Se auzise că Mahmud renegatul, fiindcă așa îl chema pe piratul nostru, murise în timp ce se înfrunta cu o corabie mare, genoveză ; așa că acum rudele și prietenii lui, aflînd că se întorsese, se grăbiseră să-l întîmpine cu bucurie.

Cum am pus piciorul pe uscat, ne-au și dus, pe mine și pe tovarășii mei, la palatul pașei Soliman și aici un diac creștin ne întrebă pe fiecare cum ne cheamă, ce vîrstă avem, de unde sîntem, care ni-i religia și ce știm să facem. Mahmud, arătîndu-mă pașei, îi spuse că am o voce strașnică și că pe lîngă asta cînt și din ghitară de minune. Nici nu i-a trebuit mai mult lui Soliman ca să se hotărască să mă ia. Mi-a dat o slujbă la seraiul lui și îndată am și fost dus acolo. Ceilalți captivi fură duși în piață și vînduți, după cum era obiceiul. Cu mine s-a întîmplat așa cum îmi prezisese Mahmud. Am avut o soartă bună. Nici la închisoare n-am stat și nici muncă grea n-am făcut. Soliman-pașa mi-a făcut hatîrul de a mă pune să locuiesc deoparte, împreună cu alți cinci sau șase sclavi de neam nobil, care trebuiau să fie în curînd răscumpărați și cărora li se dădea de făcut numai o muncă ușoară. Eu aveam însărcinarea să ud florile din grădină și portocalii. Nici nu se putea o îndeletnicire mai plăcută. Am mulțumit soartei și m-am gîndit, nu știu de ce, că n-o să fiu nefericit aici, la Soliman.

Pașa, ca să vi-l zugrăvesc, avea vreo patruzeci de ani și era un bărbat chipeș, foarte politicos și foarte galant, deși era turc. Avea de favorită pe o cașmiriană care, cu duhul și cu frumusețea ei, pusese mare stăpînire pe dînsul. O iubea pînă la idolatrie. Nu trecea zi să nu-i facă rost de o petrecere nouă : cînd un concert cu voci și instrumente, cînd vreo piesă așa cum le place turcilor, adică o alcătuire dramatică în care pudoarea și cuviința erau tot așa de puțin respectate ca și regulile lui

Aristot[1]. Favoritei, pe care o chema Ferucnaz, îi plăceau grozav aceste spectacole. Uneori, își punea slujnicele să joace piese arăbești în fața pașei. Juca și ea cîte un rol și fermeca pe privitori cu gingășia și vioiciunea ei. Odată, cînd eram și eu printre muzicanți, la una din aceste reprezentații, Soliman îmi porunci să cînt numai eu din chitară și din gură într-un antract. Fui foare fericit văzînd că lui Soliman îi place cum cînt. M-a aplaudat nu numai bătînd din palme, dar chiar cu graiul ; iar favorita, după cît mi se părea mie, se uita și ea la mine cu priviri foarte binevoitoare.

A doua zi după aceasta, pe cînd udam portocalii în grădină, trecu pe lîngă mine un eunuc care, fără să se oprească și fără să-mi spuie un cuvînt, îmi aruncă jos, la picioare, o scrisoare. Am ridicat-o cu un amestec de bucurie și de teamă. M-am întins la pămînt, de frică să nu mă vadă careva de la ferestrele seraiului și, dîndu-mă după niște ciubere de portocali, am deschis scrisoarea. Am găsit un diamant care prețuia destul de mult și aceste cuvinte într-o bună limbă spaniolă :

„Tinere creștin mulțumește cerului de captivitatea în care ai căzut. Amorul și Norocul ți-o vor face fericită ; Amorul, dacă ești simțitor față de vraja unei femei frumoase, și Norocul, dacă ai curajul să înfrunți tot felul de primejdii."

Că scrisoarea era de la sultana favorită, nu m-am îndoit nici o clipă : și stilul și diamantul erau ale ei. Pe lîngă că nu sînt de loc timid de felul meu, dar vanitatea de a fi la cataramă cu țiitoarea unui mare senior, precum și mai mult decît atîta, speranța că voi scoate de la dînsa de patru ori mai mulți bani decît îmi trebuia ca să mă răscumpăr, toate acestea mă hotărîră să încerc aventura, oricîtă primejdie ar fi fost. Mi-am luat iar lucrul, gîndindu-mă cum aș face să intru în odăile lui Ferucnaz sau mai degrabă așteptînd ca ea să-mi arate drumul, fiindcă îmi închipuiam că n-are să se oprească

[1] Aristot (384—222 î.e.n.) unul din cei mai mari cugetători ai antichității. Regulile la care se face aluzie sînt cuprinse în *Poetica* lui și au constituit, îndeosebi în evul mediu, îndreptarul după care se aprecia orice creație literară.

aici şi că are să găsească ea mijloacele. Şi într-adevăr, nu mă înşelam. Tot eunucul acela, care trecuse adineauri pe lîngă mine, mai trecu iar peste vreun ceas şi îmi spuse :

— Ghiaurule, te-ai gîndit ? Ai destulă îndrăzneală ca să vii cu mine ?

Am răspuns că da.

— Bine, atunci mă întorc iar aici mîine dimineaţă. Fii gata să mergi unde am să te duc.

După ce spuse asta, plecă. A doua zi, pe la opt dimineaţa, sosi din nou. Îmi făcu semn să vin lîngă el şi mă duse apoi într-o încăpere unde era un vălătuc mare de pînză, pe care el şi cu încă un eunuc îl aduseseră aici şi acuma trebuiau să-l ducă la sultană ca să servească la decorul unei piese arabe ce-o pregătea ea pentru paşă.

Cei doi eunuci, văzîndu-mă gata să fac tot ce-or vrea de la mine, nu pierdură vremea. Desfăcură pînza, mă băgară în ea cît eram de lung şi pe urmă, mai să mă înăbuşe, o învălătuciră din nou şi mă înfăşurară în ea. După aceea, luînd-o fiecare de cîte un capăt, mă duseră aşa viu şi nevătămat pînă în odaia în care stătea frumoasa caşmiriană. Aceasta era numai cu o roabă bătrînă şi credincioasă ei. Desfăcură amîndouă pînzele şi Ferucnaz, cînd mă văzu, fu cuprinsă de o bucurie nemaipomenită, care descoperea foarte bine firea femeilor din ţara ei. Oricît eram eu de îndrăzneţ, dar cînd m-am trezit deodată în odăile de taină ale cadînelor, m-am cam speriat. Sultana a văzut asta şi, ca să-mi alunge teama, îmi spuse :

— Să nu-ţi fie frică. Soliman a plecat la ţară şi are să rămîie acolo toată ziua. Putem sta fără nici o grijă.

Cuvintele acestea mă liniştiră şi favorita, văzîndu-mă iar în apele mele, se bucură şi mai tare.

— Mi-ai plăcut, urmă ea, şi vreau să-ţi uşurez robia. Cred că eşti vrednic de ceea ce simt faţă de tine. Eşti în straie de rob, dar după felul nobil şi viteaz cu care te porţi, se vede că nu eşti om de rînd. Vorbeşte cu toată încrederea. Spune-mi cine eşti. Eu ştiu că, uneori, captivii de neam nobil îşi ascund rangul ca să fie răscumpăraţi mai ieftin. Cu mine însă nu trebuie să faci

așa și chiar ar fi un lucru care m-ar jigni, pentru că eu îți făgăduiesc libertatea. Fii sincer și spune că ești de neam mare.

— Da, doamnă, am spus eu, ar fi urît din partea mea să răsplătesc cu o minciună bunătatea domniei-tale. Vrei neapărat să-ți spun cine sînt. Am să-ți spun. Sînt fiul unui grande[1] de Spania.

Poate că ce spuneam era adevărat; sultana, cel puțin, m-a crezut și, fericită că și-a pus ochii pe un om de neam mare, îmi spuse că, în ce-o privește, nu s-ar da înapoi să se întîlnească din cînd în cînd cu mine între patru ochi. Am stat atunci mai mult cu ea. N-am văzut femeie mai plăcută la vorbă. Știa cîteva limbi, și mai ales spaniola o vorbea destul de bine. Cînd socoti că e vremea să ne despărțim, îmi spuse să mă bag într-un paner mare de nuiele, acoperit cu o broboadă de mătase lucrată de mîna ei. Apoi chemă pe cei doi robi care mă aduseseră și aceștia mă luară și mă duseră, chipurile ca pe un dar pe care favorita îl trimetea pașei. Un lucru ca acesta este sfînt pentru toți bărbații care sînt de pază la odăile cadînelor.

Ferucnaz și cu mine am mai găsit după aceea și alte mijloace ca să ne întîlnim și încetul cu încetul am îndrăgit-o pe captiva asta drăguță, tot așa cum mă îndrăgise și ea pe mine. Ne-am întîlnit astfel pe ascuns vreo două luni, fără să afle nimeni, deși într-un serai tainele amoroase rar rămîn nedescoperite de paznicii cu ochi de Argus. Iată însă că o întîmplare neplăcută ne încurcă treburile și soarta mea se schimbă cu totul. Odată, cînd în trupul unui balaur artificial, care fusese făcut pentru un spectacol, intrasem în cămăruța sultanei și stăteam acuma cu dînsa, Soliman, care credeam că are treabă la țară, veni pe neașteptate. Intră așa de repede în odaia favoritei, încît roaba bătrînă de-abia avu vreme să ne spună că a sosit. N-am mai avut vreme să mă ascund. Cum a intrat, pașa a și dat cu ochii de mine.

Fu foarte mirat cînd mă văzu și ochii i se aprinseră de mînie. Mă socoteam ajuns la capătul vieții și mă și vedeam pus la cazne. Ferucnaz era și ea speriată, dar

[1] Vechi titlu nobiliar dat cavalerilor spanioli.

în loc să-şi mărturisească vina şi să ceară iertare, spuse lui Soliman :

— Înainte de a mă osîndi, fii bun te rog şi ascultă ce am să spun. Ceea ce vezi este negreşit împotriva mea şi fără îndoială ţi se pare că te-am înşelat şi că-s vrednică de cea mai straşnică pedeapsă. Pe robul acesta eu l-am chemat ; şi ca să-l aduc aici, m-am folosit de şiretlicurile de care m-aş fi slujit dacă aş fi fost pătimaş îndrăgostită de dînsul. Cu toate acestea, prorocul [1] mi-i martor, să ştii că nu te-am înşelat. Am vrut să stau de vorbă cu ghiaurul acesta ca să-l desprind de credinţa lui şi să-l îndemn să apuce calea dreptilor credincioşi. La început, aşa cum mă şi aşteptam, s-a împotrivit. Totuşi, i-am învins părerile greşite şi chiar adineauri mi-a făgăduit că va trece la mahomedanism.

Mărturisesc că ar fi trebuit să o dau de minciună pe Ferucnaz şi să nu ţin seama de primejdia în care mă aflam ; însă, tulburat grozav cum eram, văzînd ce-o ameninţa pe femeia pe care o iubeam şi temîndu-mă şi mai tare de ceea ce mă ameninţa pe mine, am stat aşa, uluit şi ruşinat, fără să pot scoate o vorbă. Paşa, convins, din pricina tăcerii mele, că Ferucnaz spunea adevărul, se înduplecă.

— Bine, zise el, cred că nu m-ai înşelat şi că doar dorinţa de a fi pe plac prorocului te-a îndemnat să faci o faptă atît de gingaşă. Îţi iert nesocotinţa, dar numai dacă robul se turceşte chiar acum.

Şi îndată a trimis după un hoge. M-au îmbrăcat cu haine turceşti. Eu făceam tot ce voiau, fără a fi în stare să mă împotrivesc. Sau, mai bine-zis, în zăpăceala în care mă aflam, nici nu ştiam ce fac. Cîţi creştini în locul meu n-ar fi fost tot aşa de mişei ca şi mine !

După ceremonie, am plecat din serai ca să-mi iau în primire, cu numele de Sidi Hali, o slujbuşoară pe care mi-a dat-o Soliman. Pe sultană n-am mai văzut-o, dar într-o zi, un eunuc de-al ei a venit la mine şi mi-a adus din partea ei nişte nestemate ce valorau două mii de sultanini de aur, precum şi un răvaş în care îmi scria că n-are să uite niciodată ce mărinimos fusesem că mă făcu-

[1] Paşa, fiind mahomedan, îl invocă pe Mahomed, prorocul lui Alah.

sem mahomedan numai ca s-o scap de la moarte. Şi într-adevăr, pe lîngă darurile pe care le primisem de la Ferucnaz, am mai căpătat, tot datorită ei, o slujbă şi mai însemnată decît cea pe care o avusesem şi aşa am ajuns, în vreo şase-şapte ani, unul dintre renegaţii cei mai bogaţi din Alger.

Vă închipuiţi acuma că, dacă luam parte la rugăciunile pe care musulmanii le fac în moscheile lor şi dacă îndeplineam toate celelalte îndatoriri prescrise de religia lor, asta era din parte-mi doar schimonoseală. Păstram în mine nestrămutat gîndul să mă întorc în sînul bisericii. Şi, în vederea acestui scop, mă gîndeam să mă retrag în Spania sau în Italia cu bogăţiile pe care le voi fi adunat. Pînă una, alta, duceam o viaţă foarte plăcută. Locuiam într-o casă frumoasă, aveam nişte grădini minunate, o mulţime de robi şi în seraiul meu femei foarte drăguţe. Cu toate că un mahomedan nu are voie să bea vin, totuşi mulţi din ei beau, dar pe ascuns. În ce mă priveşte, beam fără să-mi pese, aşa cum fac toţi renegaţii. Mi-aduc aminte că aveam doi tovarăşi de chef, cu care deseori stăteam toată noaptea la băutură. Unul era evreu, celălalt arab. Îi ţineam de oameni de treabă ; de aceea nu mă ascundeam de ei. Într-o seară, îi poftisem la masă. Tocmai atunci îmi murise un cîine care îmi era foarte drag. Tustrei l-am spălat şi l-am îngropat după rînduiala pe care o îndeplinesc musulmanii la înmormîntare. Nu făceam asta ca să ne batem joc de religia mahomedană ; voiam numai să rîdem şi să ne îndeplinim o poftă nebună, care ne apucase la chef, să înmormîntăm cîinele cu toată cinstea cuvenită.

Fapta asta însă era să mă ducă de rîpă, cum veţi vedea îndată. A doua zi, a venit la mine un om şi mi-a spus :

— Senior Sidi Hali, viu la dumneata cu o treabă foarte însemnată. Cadiul vrea să vorbească ceva cu dumneata. Fii bun şi du-te chiar acum la dînsul.

— Spune-mi, te rog, ce vrea ? am întrebat eu.

— Ai să afli de la el. Tot ce pot eu să-ţi spun este că un negustor arab, care a fost ieri la masă la dumneata, te-a pîrît, zicînd că ai fi săvîrşit nu ştiu ce nelegiuire cînd ai îngropat un cîine. Ştii, cred, despre ce e vorba.

De asta te poftesc să te înfăţişezi numaidecît la judecător. Dacă nu, să ştii că ai să fii urmărit şi judecat.

Omul plecă şi mă lăsă foarte tulburat de somaţia lui. Ştiam că arabul nu avea de ce să se plîngă de mine şi nu înţelegeam pentru ce era aşa de ticălos să-mi joace o festă ca asta. Nu trebuia însă să iau prea uşor lucrurile. Îl ştiam pe cadiu că era un om sever în aparenţă, dar de fapt nu prea cinstit şi pe lîngă asta şi zgîrcît. Mi-am pus în pungă două sute de sultanini de aur şi m-am dus la judecător. M-a luat în odaie la el şi mi-a spuse cu asprime :

— Eşti un nelegiuit, un om fără religie, un păcătos ! Ai înmormîntat un cîine ca pe un musulman ! Ce batjocură ! Aşa respecţi dumneata rînduielile noastre cele mai sfinte ? De asta te-ai făcut mahomedan, ca să-ţi baţi joc de riturile credinţei noastre ?

— Domnule cadiu, i-am răspuns, arabul care m-a vorbit de rău, prietenul acesta mincinos, e şi el părtaş la nelegiuirea mea, dacă se poate spune că-i o nelegiuire să înmormîntez după cuviinţă un animal care avea o sumedenie de însuşiri bune. Animalul acesta avea atîta dragoste faţă de oamenii cu suflet ales şi obraz subţire, încît înainte de moarte a vrut să le dea o dovadă de prietenie. Le-a lăsat prin testament toată averea. Eu sînt executorul testamentului. Unuia i-a lăsat douăzeci de scuzi, altuia treizeci şi nici pe dumneavoastră nu v-a uitat, şi spunînd asta am scos punga. Poftim două sute de sultanini de aur pe care m-a însărcinat să vi-i dau.

Cadiul, la aceste vorbe, îşi lăsă deoparte mutra lui serioasă. Nu se putu opri şi începu să rîdă şi, fiindcă eram numai noi amîndoi, luă fără multă vorbă punga şi îmi spuse dîndu-mi drumul să plec :

— Aferim, senior Sidi Hali. Foarte bine ai făcut că ai înmormîntat cu strălucire şi cu cinste pe un cîine care avea o stimă aşa de mare faţă de oamenii cumsecade.

Şi aşa am scăpat din încurcătură. Întîmplarea nu pot să zic că m-a cuminţit, dar m-a făcut să fiu mai prudent. N-am mai făcut chef cu arabul, nici chiar cu evreul. Mi-am luat la băutură pe un tînăr gentilom din Livorno, care era rob la mine. Îl chema Azarini. Eu nu eram ca ceilalţi renegaţi, care se poartă rău cu robii creştini, mai

rău chiar decît turcii. Toţi captivii mei aşteptau cu multă răbdare să fie răscumpăraţi. Mă purtam cu dînşii aşa de blînd, încît uneori îmi spuneau că teama să nu ajungă cumva la alt stăpîn era mai mare decît dorinţa lor de libertate, oricît de dulce ar fi libertatea pentru nişte oameni căzuţi în robie.

Odată, corăbiile paşei se întoarseră cu o pradă foarte mare. Aduceau peste o sută de robi, femei şi bărbaţi, pe care îi prinseseră pe ţărmurile Spaniei. Soliman păstră numai puţini dintre ei, iar ceilalţi fură vînduţi. M-am dus şi eu acolo unde se făcea vînzarea şi am cumpărat o fetiţă spaniolă de vreo zece-doisprezece ani ; plîngea cu lacrimi cît pumnul şi se tînguia cumplit Eu mă miram că la vîrsta ei era aşa de îndurerată din pricină că ajunsese roabă. I-am spus în spaniolește să nu mai fie aşa de mîhnită, că a căzut în mîinile unui stăpîn care se poartă omeneşte, deşi e cu turban. Fetiţa însă, cuprinsă de durere, nici n-asculta ce spuneam. Plîngea într-una şi se tînguia şi striga din cînd în cînd :

— Vai, mamă, de ce ne-au despărţit ? Pe toate le-aş răbda, numai să fim împreună.

Spunînd asta, se uita la o femeie de vreo patruzeci şi cinci-cincizeci de ani care stătea la cîţiva paşi de dînsa şi care, cu ochii plecaţi în jos, aştepta posomorîtă şi tăcută să vie careva s-o cumpere. Am întrebat pe fetiţă dacă femeia aceea era mamă-sa.

— Da, seniore, îmi răspunse ea ; vă rog din tot sufletul să nu mă despărţiţi de dînsa.

— Bine, fetiţo, i-am spus, dacă e numai atîta şi vreţi să fiţi împreună, atunci nu mai plînge.

Şi m-am apropiat de mamă-sa ca s-o cumpăr. Dar cînd m-am uitat mai bine la ea, am văzut, cu o emoţie pe care uşor v-o puteţi închipui, că era Lucinda. Doamne ! mi-am spus, asta e mama, nu încape nici o îndoială. Ea însă, fie că în necazul în care era vedea împrejurul ei numai duşmani, fie că îmbrăcămintea mea mă travestea, fie mai degrabă că mă schimbasem de doisprezece ani de cînd n-o mai văzusem, nu m-a cunoscut. După ce am cumpărat-o, am dus-o acasă la mine împreună cu fiică-sa.

Acasă, gîndindu-mă cît au să se bucure cînd vor afla cine sînt, am spus Lucindei :

— Mamă, se poate oare ca faţa mea să nu-ţi aducă aminte de nimic? Oare mustăţile şi turbanul m-au schimbat aşa de tare, încît nu-l mai cunoşti pe fiul dumitale, pe Rafael?

Mama tresări la aceste cuvinte, se uită cu luare-aminte la mine şi mă cunoscu. Ne îmbrăţişarăm. O îmbrăţişai şi pe fiică-sa, care poate nu ştia că are un frate, aşa cum nu ştiam nici eu că am o soră.

— Mărturiseşte, am spus mamei, că în toate piesele dumitale de teatru n-ai avut o scenă aşa de bună ca asta.

— Cînd mi-ai spus că eşti tu, răspunse ea cu un oftat, m-am bucurat că te văd; dar bucuria mea s-a preschimbat în mîhnire. Vai! în ce stare te găsesc! Robia mea mă mîhneşte de o mie de ori mai puţin decît hainele astea urîcioase...

— Asta e straşnic, îi tăiai eu vorba rîzînd. La o actriţă, asta-mi place grozav. Înseamnă că te-ai schimbat mult, mamă, dacă metamorfoza mea te necăjeşte aşa de tare. Decît să te superi pe turbanul meu, mai bine închipuieşte-ţi că sînt un actor care joacă un rol de turc. Cu toate că-s renegat, nu sînt mai musulman decît eram acasă, în Spania; în fundul sufletului, mă simt tot aşa de legat de religia mea. Cînd ai să afli toate întîmplările prin care am trecut de cînd am sosit în ţara asta, ai să mă ierţi. Amorul m-a îndemnat să fac asemenea nelegiuire. Aduc jertfe acestui zeu. În privinţa asta, îţi cam seamăn. Şi mai este o cauză care trebuie să-ţi domolească neplăcerea că mă vezi în starea în care sînt. Te aşteptai să înduri la Alger o captivitate aspră şi iată că găseşti în stăpînul dumitale un fiu iubitor, respectuos şi destul de bogat ca să te facă să duci aici o viaţă îmbelşugată, pînă în clipa cînd vom avea prilejul să ne întoarcem liniştiţi în Spania. Cred că poţi da dreptate proverbului care spune că orice rău e spre bine.

— Dacă ai de gînd, zise Lucinda, să te întorci în ţară şi să te lepezi de mahomedanism, atunci sînt împăcată. Mulţumesc lui Dumnezeu că am s-o pot duce nevătămată în Spania pe soră-ta Beatriz.

— Da, negreşit că ai să poţi. Ne vom întoarce tustrei, îndată ce vom avea prilejul, şi ne vom aduna la un loc

cu ceilalți din familie ; fiindcă desigur că mai ai în Spania și alte dovezi de fecunditate.

— Nu, zise mama, numai doi copii am, pe tine și pe soră-ta. Și să știi că soră-ta e rodul unei căsătorii legitime.

— Dar cum se face că ai dat surioarei mele un drept pe care mie nu mi la-i dat ? Cum de te-ai hotărît să te măriți ? De o sută de ori te-am auzit spunînd, cînd eram copil, că o femeie frumoasă nu trebuie să se mărite.

— Alte vremuri, alte griji, zise ea. Cînd chiar oamenii cei mai neclintiți în hotărîrile lor se schimbă, cum vrei să rămîie o femeie nestrămutată în hotărîrile ei ? Am să-ți istorisesc toată viața mea de cînd ai plecat de la Madrid.

Și mi-a spus istoria asta, pe care n-am s-o uit niciodată. Nu vreau să vă lipsesc de o povestire atît de curioasă și am să v-o spun și domniilor-voastre :

— Dacă-ți aduci aminte, spuse mama, sînt aproape treisprezece ani de cînd ai plecat de la Leganez. Cam pe vremea aceea, ducele de Medina Celi îmi spuse că vrea într-o seară să ia masa numai cu mine. Îmi spuse și cînd anume. L-am așteptat. A venit și eu i-am plăcut. Mi-a cerut să sacrific pentru el pe toți rivalii pe care i-ar putea avea. I-am făcut pe plac, cu nădejdea că are să mă răsplătească bine. M-a și răsplătit, într-adevăr : chiar a doua zi, am căpătat niște daruri cărora le-au urmat și altele. Mă temeam că n-am să pot ține multă vreme în lanțurile mele pe un om de un rang așa de mare ; și mă temeam cu atît mai tare, cu cît știam că mai multe frumuseți celebre îl scăpaseră din mînă și că el repede sfărîmase lanțurile în care tot așa de repede îl prinseseră. Totuși, nu numai că nu se sătura de drăgălășeniile mele, dar chiar dimpotrivă, îi plăceau din ce în ce mai mult. Știam cum să-l iau și cum să păstrez numai pentru mine inima lui nestatornică.

Erau acuma vreo trei luni de cînd mă iubea și aveam toate motivele să cred că iubirea lui avea să țină multă vreme, cînd, într-o zi, m-am dus împreună cu o prietenă la o sindrofie unde era și el cu ducesa, soția lui. Venisem să ascultăm un concert. Din întîmplare, ne-am așezat foarte aproape de ducesă și ea s-a simțit jignită că

îndrăznesc să vin într-un loc unde era şi ea. Îmi trimise vorbă, printr-o cameristă de-a ei, că mă roagă să plec de-acolo imediat. Eu i-am răspuns cameristei foarte dîrz. Ducesa, supărată, se plînse de acest lucru ducelui şi acesta veni la mine şi-mi spuse: „Pleacă de-aici, Lucinda. Cînd marii seniori se îndrăgostesc de nişte fiinţe mărunte cum sînteţi voi, asta nu înseamnă să vă luaţi nasul la purtare. Dacă vă iubim mai mult decît pe soţiile noastre, în schimb ne respectăm soţiile mai mult decît pe voi, şi să ştiţi că ori de cîte ori veţi fi aşa de obraznice încît să vă comparaţi cu ele, veţi avea întotdeauna ruşinea să fiţi tratate ca nişte nemernice."

Din fericire, ducele îmi spuse aceste vorbe crude aşa de încet, încît nimeni de primprejur n-a putut să audă. Am plecat copleşită de ruşine şi am plîns de ciudă că fusesem jignită aşa! Culmea necazului, actorii şi actriţele au aflat de asta chiar atunci seara. Ai zice că la oamenii ăştia este un demon care spune unora tot ce se întîmplă altora. De exemplu, un actor a făcut la chef cine ştie ce extravaganţă sau o actriţă a pus mîna pe vreun bogătaş: toată trupa află imediat. Toţi colegii mei au aflat, aşadar, ce se petrecuse la concert şi pe urmă, dă Doamne bine! Ştiu că au avut de ce să rîdă pe socoteala mea. Există la dînşii un spirit de caritate care se arată întotdeauna în asemenea ocazii. Totuşi, puţin mi-a păsat de bîrfelile lor şi m-am mîngîiat şi de faptul că l-am pierdut pe ducele de Medina Celi; pentru că, trebuie să-ţi spun, n-a mai dat pe la mine şi peste vreo cîteva zile am aflat că îl cucerise o cîntăreaţă.

Cînd o actriţă are noroc şi e cunoscută, nu duce lipsă de amanţi; şi iubirea unui nobil senior, chiar dacă ţine numai trei zile, îi dă un preţ şi mai mare. Îndată ce a mers vestea în Madrid că ducele mă părăsise, au şi început să-mi dea ghes adoratorii. Cei pe care îi sacrificasem pentru dînsul, mai îndrăgostiţi de nurii mei decît fuseseră vreodată, s-au înfăţişat iar cu toţii şi au mai venit şi alţii să mi se închine. Dintre toţi cei care umblau după mine, un neamţ spătos, gentilom al ducelui de Ossuna, mi s-a părut mie că era unul din cei mai stăruitori. Nu era un om prea drăgălaş, dar mi-a plăcut

cînd am văzut că pune la bătaie o mie de pistoli pe care-i strînsese în slujba contelui, şi asta numai şi numai pentru a putea fi vrednic să figureze pe lista adoratorilor mei norocoşi. Individul acesta purta numele de Brutendorf. Atîta timp cît a avut ce cheltui, m-am purtat bine cu el ; cum a rămas lefter, nu l-am mai primit în casă. Asta nu i-a plăcut. A venit după mine la teatru, în timpul spectacolului. Eu eram în culise. A început să-mi facă reproşuri. Eu i-am rîs în nas. El s-a mîniat şi, ca un neamţ ce era, mi-a dat o palmă. Am început să ţip. Am oprit în loc piesa şi am ieşit în faţa scenei. Ducele de Ossuna se afla în sală, împreună cu soţia lui, ducesa. L-am rugat să-mi facă dreptate şi să pedepsească apucăturile germanice ale gentilomului său. Ducele dădu poruncă să se înceapă iar spectacolul şi spuse că va da ascultare părţilor după ce se va isprăvi piesa. După ce s-a isprăvit, m-am înfăţişat foarte tulburată ducelui şi i-am spus plîngerea mea. Neamţul a rostit numai puţine vorbe ca să se apere ; a spus că nu-i pare rău de ce-a făcut şi că e gata să mai facă o dată la fel. După ce ne-a ascultat pe amîndoi, ducele de Ossuna spuse neamţului : „Brutendorf, te dau afară din slujba mea şi nu-ţi mai îngădui să te arăţi în ochii mei, iar asta nu pentru că ai dat o palmă unei actriţe, ci pentru că n-ai fost cuviincios cu stăpînul şi cu stăpîna dumitale şi ai îndrăznit să tulburi spectacolul fiind ei de faţă".

Hotărîrea asta m-a necăjit grozav. Îmi era cumplit de ciudă că ducele îl dăduse afară pe neamţ pentru că tulburase spectacolul şi nu pentru că mă jignise pe mine. Eu îmi închipuisem că o jignire ca asta, adusă unei actriţe, trebuie pedepsită ca o crimă de lezmaiestate şi crezusem că neamţul va suferi o pedeapsă corporală. Întîmplarea asta neplăcută îmi deschise ochii şi îmi dădu prilejul să aflu că lumea nu confundă pe actori cu rolurile pe care le joacă. A început să-mi fie scîrbă de teatru. M-am hotărît să părăsesc scena şi să mă duc undeva, departe de Madrid. Am plecat *incognito* la Valencia cu vreo douăzeci de mii de ducaţi pe care îi aveam, în monedă şi în pietre scumpe. Asta mă gîndeam eu că are să-mi ajungă pe toată viaţa, mai ales că voiam să trăiesc departe de lume. Am închiriat la Valen-

cia o căsuță și mi-am luat o cameristă și un paj. Aceștia, ca și toți din oraș de altfel, habar n-aveau cine sînt. M-am dat drept văduva unui ofițer de la curte și am spus că am venit la Valencia fiindcă auzisem că e unul dintre orașele cele mai plăcute din Spania. Mă întîlneam cu foarte puțină lume și aveam o purtare atît de corectă, încît nimeni nu bănuia că fusesem actriță. Dar, cu toate că mă feream de oameni, un gentilom, care avea un castel lîngă Paterna, a pus ochii pe mine. Era un bărbat destul de chipeș, de vreo treizeci și cinci-patruzeci de ani, dar plin de datorii. Lucru care, de altfel, nu-i rar în ținutul Valenciei, așa cum nu-i rar nici în alte părți ale lumii.

Acest senior hidalgo, socotindu-mă pe placul lui, voi să afle și dacă eram așa cum avea el nevoie să fiu. A trimis vreo cîțiva slujitori de-ai lui să iscodească și fu foarte mulțumit cînd află, din spusele lor, că nurlie cum eram, aveam și o avere destul de frumoasă. Văzînd că îi conveneam, trimise la mine pe o babă care îmi spuse din partea lui că, fermecat atît de virtutea cît și de frumusețea mea, îmi cere mîna și era gata să mă ducă la altar dacă vreau să-i fiu soție. Am cerut un răgaz de trei zile ca să mă gîndesc. Am întrebat pe unii și pe alții cine-i gentilomul ; și auzind despre el numai bine, deși am aflat totodată că treburile îi mergeau prost, m-am hotărît, fără să mai stau la gînduri, să mă mărit cu el nu mult după aceea.

Don Manuel de Xerica (așa îl chema pe bărbatu-meu) m-a dus mai întîi la castelul lui. Acesta era străvechi ca înfățișare, fapt de care don Manuel se arăta foarte mîndru. Zicea că un strămoș al lui îl clădise pe vremuri ; și pe temeiul acesta pretindea că nu-i familie în Spania mai veche decît familia Xerica. Numai că un titlu de noblețe așa de frumos era cît pe-aci să fie ros de vreme. Castelul, proptit cu stîlpi în cîteva locuri, nu mai avea mult și se năruia. Ce noroc pe don Manuel că s-a însurat cu mine ! Jumătate din banii pe care îi aveam s-au dus cu reparațiile și ce-a mai rămas ne-a slujit ca să ne putem înfățișa în lume cu strălucire. Iată-mă deci, ca să zic așa, într-o lume nouă. Schimbată în castelană, în cucoană mare. Ce metamorfoză ! Am știut însă cum să-mi port strălucirea pe care mi-a dat-o rangul ce-l aveam,

că doar nu degeaba eram actriță! Îmi dădeam niște ifose grozave, niște ifose teatrale, care îi făceau pe toți să creadă că sînt de neam mare. Ce-ar mai fi rîs dacă ar fi aflat cine eram! Nobilimea de prin împrejurimi m-ar fi luat peste picior, iar țăranii nu mi-ar mai fi făcut atîtea plecăciuni.

După ce am trăit așa, foarte fericită, vreo șase ani cu dînsul, don Manuel a murit. Mi-a lăsat o mulțime de treburi încurcate și pe soră-ta Beatriz, care avea pe-atunci patru ani împliniți. Castelul, singura noastră avere, era din nefericire ipotecat la mulți creditori; dintre ei, cea mai mare ipotecă o avea unul pe care-l chema Bernardo Astuto. Își merita strașnic numele![1] Ocupa la Valencia o funcție de procuror, pe care o îndeplinea cu o desăvîrșită știință a procedurii, ca un om care studiase dreptul tocmai ca să învețe cum să facă mai bine nedreptate. Cumplit creditor! Un castel în ghiarele unui asemenea procuror e ca un porumbel în ghearele unui vultur. Și chiar așa a și fost; cum a aflat că a murit bărbatu-meu, senior Astuto a și început să asedieze castelul. L-ar fi aruncat desigur în aer cu mînele șicanei, dacă nu s-ar fi amestecat steaua mea cea bună; spre norocul meu, acela care mă asedia a ajuns să-mi fie sclav. L-am fermecat odată, cînd am stat de vorbă cu dînsul despre urmăririle lui. Mărturisesc că am întrebuințat tot ce mi-a stat în putință ca să-l fac să se îndrăgostească de mine și, cu gîndul că trebuie să-mi salvez moșia, am aruncat asupra lui toate mrejele care de-atîtea ori îmi slujiseră foarte bine. Dar cu toată iscusința mea, mă temeam că n-am să izbutesc. Era atît de scufundat în meseria lui, încît nu prea părea în stare de vreo simțire amoroasă. Totuși, contopistul acela viclean și posac se uita la mine cu mai multă plăcere decît mi-aș fi închipuit:

— Doamnă, mi-a spus el, eu nu știu ce-i dragostea. Am fost așa de prins de profesiunea mea, încît n-am avut vreme să învăț datinile și obiceiurile amorului. Totuși, știu despre ce este vorba și, ca să ajungem la subiect, am să vă spun că dacă vreți să vă căsătoriți

[1] *Astuto* înseamnă în spaniolă șiret.

cu mine, o să azvîrlim în foc toată procedura ; am să înlătur pe creditorii care s-au însoţit cu mine ca să vă scoată în vînzare moşia. Aşa că veţi avea venitul iar fiica dumneavoastră proprietatea.

Interesul Beatrizei şi al meu nu-mi îngăduiră să stau mult la gînduri. Am primit propunerea. Procurorul şi-a ţinut făgăduielile. Şi-a întors armele împotriva celorlalţi creditori şi m-a pus în posesia castelului. Atunci, întîia oară în viaţa lui, a ajutat şi el văduva şi orfanul.

Am ajuns, aşadar, soţie de procuror, dar am rămas cucoană mare ; totuşi. această nouă căsătorie m-a înjosit în ochii nobilimii din Valencia. Doamnele din nobilime mă socoteau drept o persoană compromisă şi nu voiau să mai aibă de-a face cu mine. A trebuit să mă întîlnesc numai cu femei din burghezie. Asta nu mi-a prea plăcut, pentru că de şase ani mă obişnuisem să văd numai cucoane din lumea bună ; dar m-am consolat repede. Am făcut cunoştinţă cu nevasta unui grefier, cu două soţii de procuror, toate foarte hăzoase. Aveau în felul lor de-a fi ceva ridicol, care mă înveselea. Cuconiţele astea îşi închipuiau că sînt nişte fiinţe alese ! „Vai ! îmi spuneam eu cîteodată, cînd le vedeam că-şi dau în petec, aşa e lumea. Fiecare îşi închipuie că e mai breaz decît cei din preajma lui. Crezusem că numai actriţele se credeau grozave. Acuma vedeam că nici femeile din burghezie nu erau mai înţelepte. Aş vrea, drept pedeapsă, să fie obligate să ţie în casă portretele strămoşilor. Să mă bată Dumnezeu, dar cred că nu le-ar atîrna unde e lumină mai multă."

După patru ani de căsătorie, domnul Bernardo Astuto s-a îmbolnăvit şi a murit fără copii. Cu averea pe care mi-o dăruise cînd ne căsătorisem şi cu cea pe care o aveam mai de demult, eram acuma o văduvă bogată. Mi se duse în curînd vestea că am avere mare. Un gentilom sicilian, pe care-l chema Colifichini, aflînd de asta, îşi puse în gînd să se ţie de mine şi, ori să mă aducă la covrigi, ori să mă ia în căsătorie. Mă lăsă pe mine să aleg. Venise din Palermo să vadă Spania şi acuma, după ce văzuse ce era de văzut, aştepta, zicea el, la Valencia, un prilej potrivit ca să se întoarcă în Sicilia. Gentilomul acesta n-avea douăzeci şi cinci de ani. Era

chipeş, deşi nu prea înalt ; îmi plăcea. A făcut ce-a făcut şi a stat o dată cu mine de vorbă între patru ochi, şi sincer îţi spun că m-am îndrăgostit lulea de dînsul chiar atunci, întîia oară cînd am stat împreună de vorbă. Şi el de altfel, puşlamaua, se arăta foarte ahtiat după nurii mei. Dumnezeu să mă ierte, da eu cred că ne-am fi luat chiar atunci, dacă moartea bărbatului meu, de la care trecuse prea puţină vreme, mi-ar fi îngăduit să închei aşa de repede o nouă căsătorie. Dar de cînd prinsesem gustul măritişului, păstram aparenţele faţă de lume.

Ne-am învoit, aşadar, să mai amînăm o bucată de vreme nunta, din cuviinţă. În vremea asta, Colifichini doar de mine se îngrijea, şi dragostea lui nu numai că nu slăbea, dar chiar parcă sporea pe zi ce trece. Bietul băiat, nu prea stătea bine cu banii. Cînd am văzut că-i aşa, n-a mai dus lipsă. Pe lîngă că eram aproape de două ori mai în vîrstă decît el, îmi aduceam aminte că în tinereţea mea jumulisem pe mulţi bărbaţi şi socoteam ceea ce dădeam acuma drept un fel de a înapoia ce luasem şi de a-mi împăca astfel cugetul. Am aşteptat amîndoi, cu toată răbdarea de care eram în stare, să se împlinească sorocul pe care cuviinţa îl hotărăşte văduvelor ce vor să se recăsătorească. De îndată ce s-a împlinit, ne-am dus la altar şi ne-am legat unul de altul cu noduri eterne. După aceea, ne-am dus la mine la castel şi acolo pot să spun că am trăit doi ani ca nişte amanţi, nu ca nişte soţi ; dar nu ne-a fost dat ca fericirea noastră să ţină multă vreme : o pleurezie l-a răpus pe dragul meu Colifichini.

Aici am întrerupt-o pe mama şi i-am spus :

— Cum, mamă, şi soţul de-al treilea a murit ? Ce au de mor toţi în preajma dumitale ?

— Ce să fac, dragul meu, răspunse ea. Pot eu să prelungesc zilele numărate de Dumnezeu ? Dacă am pierdut trei bărbaţi, nu-i vina mea. De doi mi-a părut foarte rău. Numai pe procuror l-am plîns mai puţin. Îl luasem din interes, aşa că după ce a murit, m-am mîngîiat repede. Şi acuma, ca să mă întorc la Colifichini, la vreo cîteva luni după moartea lui, m-am gîndit să mă duc la Palermo să văd o vilă pe care mi-o dăduse el prin

contractul nostru de căsătorie. M-am îmbarcat pe o corabie cu fiică-mea și am pornit spre Sicilia, dar în drum am fost prinse și luate de corăbiile pașei din Alger. Ne-au adus aici. Norocul nostru că ai venit acolo unde eram noi puse la vînzare. Dacă nu veneai, am fi căzut pe mîna cine știe cărui stăpîn ticălos, care s-ar fi purtat rău cu noi și la care am fi rămas roabe toată viața și n-ai mai fi știut de noi nimic, niciodată.

Asta mi-a povestit mama. După aceea, domnilor, i-am dat cele mai frumoase odăi ale casei, lăsînd-o să trăiască așa cum o vrea. Lucrul acesta i-a plăcut foarte tare ; era obișnuită să iubească și, din cauza acestei obișnuințe pe care și-o formase cu atîtea făptuiri mereu repetate, îi trebuia numaidecît ori un amant, ori un soț ; mai întîi, și-a aruncat ochii pe niște robi de-ai mei ; curînd însă, Ali Pegelin, un renegat grec care venea pe la mine, îi atrase toată atenția. S-a îndrăgostit de el mai mult decît se îndrăgostise de Colifichini și era așa de pricepută în ceea ce place bărbaților, că a făcut ce-a făcut și l-a îmbrobodit și pe ăsta. Eu m-am prefăcut că nu văd potriveala lor. Nu mă gîndeam decît cum să mă întorc în Spania. Pașa îmi dăduse dezlegare să înarmez o corabie și să m-apuc de piraterie. Treaba asta îmi lua tot timpul. Cu o săptămînă înainte de a fi isprăvit toate, i-am spus Lucindei :

— Mamă, să știi că plecăm în curînd din Alger ; o să scăpăm de locurile astea de care ți-i lehamite și dumitale.

Mama se îngălbeni cînd auzi asta și se închise într-o tăcere glacială. Am fost foarte mirat.

— Cum asta ? am spus ; de ce te uiți așa de speriată ? Parcă ți-aș fi spus ceva rău, nu ceva care să te bucure ! Credeam că vestea că am pregătit tot ce trebuie ca să plecăm are să-ți placă. Nu vrei să te întorci în Spania ?

— Nu, dragul meu, nu vreau, a răspuns mama. Atîtea necazuri am îndurat acolo, că nu vreau să mă mai întorc niciodată.

— Cum se poate una ca asta ? am strigat eu îndurerat. Spune mai bine că nu vrei din cauza dragostei. Ce schimbare, Dumnezeule ! Cînd ai venit aici, tot ce vedeai

ţi se părea groaznic. Ali Pegelin te-a făcut să-ţi schimbi părerea.

— Nu zic că nu, spuse Lucinda. Mi-e drag renegatul şi am de gînd să fac din el soţul meu de-al patrulea.

— Ce ai de gînd ? i-am tăiat eu vorba îngrozit. Dumneata să te măriţi cu un musulman ! Uiţi că eşti creştină ; ori zi mai bine că ai fost creştină numai cu numele. Ah ! mamă ! ce cumplit lucru ! Te duci singură la pierzanie. Ai să faci de bunăvoie ce-am făcut eu de nevoie.

I-am mai spus o mulţime de vorbe ca s-o întorn de la ce avea de gînd ; dar am vorbit degeaba. Se hotărîse, şi gata. Nu se mulţumea să-şi urmeze pornirile rele şi să plece de la mine ca să trăiască cu renegatul ; voia s-o ia şi pe Beatriz cu dînsa. M-am împotrivit.

— Lucindo, nenorocito, i-am spus ; dacă nimic nu poate să te oprească, cel puţin lasă-te numai pe tine în voia pasiunii care te-a cuprins. Nu tîrî după tine în prăpastie pe o fată nevinovată.

Lucinda plecă fără să mai răspundă. Îmi închipuiam că un rest de judecată limpede o mai lumina poate, aşa încît nu va mai vrea s-o ia şi pe fiică-sa cu dînsa. Ce puţin o cunoşteam pe mama ! Un rob de-al meu îmi spuse, două zile după aceea :

— Stăpîne, băgaţi de seamă ! Un captiv de-al lui Pegelin mi-a spus ceva de care e bine să ţineţi socoteală. Mama domniei-voastre şi-a schimbat religia ; şi ca să vă pedepsească pentru că n-aţi lăsat-o pe Beatriz cu ea, are de gînd să dea de veste paşei că vreţi să fugiţi.

Nici o clipă nu m-am îndoit că Lucinda va fi în stare să facă ce-mi spusese robul. Avusesem timp destul ca să o cunosc şi îmi dădusem seama că tot jucînd în tragedii roluri ucigaşe, se familiarizase cu crima. Ar fi fost în stare să mă ardă de viu şi nu cred că moartea mea ar fi mişcat-o mai mult decît o moarte dintr-o piesă de teatru.

Aşadar, n-am trecut de loc cu vederea ştirea pe care mi-o dăduse robul. M-am grăbit cu îmbarcarea. Am luat cu mine turci, aşa cum e obiceiul la piraţii din Alger care se duc după pradă ; n-am luat însă decît atîţia cîţi îmi trebuiau ca să nu dau de bănuit şi am ieşit din port în cel mai scurt timp cu putinţă, însoţit de toţi robii mei şi

de soră-mea Beatriz. Vă închipuiți, cred, că n-am uitat să iau și toți banii și toate giuvaericalele pe care le aveam. Toate la un loc făceau vreo șase mii de ducați. Cînd am ajuns în larg, mai întîi i-am legat burduf pe turci. Lucrul a mers repede, fiindcă robii mei erau în număr mai mare. Vîntul ne-a fost prielnic și în scurtă vreme am ajuns în Italia. Am sosit cu bine în port la Livorno și aici cred că tot orașul a alergat să ne vadă. Tatăl lui Azarini, robul meu, era și el printre privitori, fie că se găsea acolo din întîmplare, fie că venise mînat de curiozitate. Se uita cu atenție la toți captivii mei, cum rînd pe rînd puneau piciorul pe pămînt ; dar deși căuta în fiecare figură trăsăturile feței lui fiu-său, nu se aștepta de loc să-l vadă. Ce bucurie și ce îmbrățișări cînd s-au văzut unul pe altul, cînd au ajuns să se vadă și să se recunoască !

Cînd Azarini a spus lui tată-său cine eram și ce mă aducea la Livorno, bătrînul numaidecît ne pofti pe mine și pe Beatriz să ne ducem să stăm la dînsul. Nu mai intru acum în amănunte și nu mai spun cîte a trebuit să fac ca să mă pot întoarce iar în sînul bisericii ; atîta pot spune că m-am lepădat de mahomedanism cu mai multă bună-credință decît îl îmbrățișasem. După ce am scăpat de rîia mea de la Alger, mi-am vîndut corabia și am dat drumul tuturor robilor. Turcii au fost băgați în închisorile din Livorno, ca să fie schimbați cu creștini. Amîndoi Azarinii se purtară cu mine cum nu se poate mai bine ; fiul chiar s-a însurat cu soră-mea Beatriz; nu era de loc pentru dînsul o partidă proastă ; Beatriz era fiică de gentilom și avea castelul din Xerica, pe care mama, înainte de plecarea ei în Sicilia, avusese grijă să-l închirieze unui țăran bogat din Paterna.

După ce am stat cîtva timp în Livorno, mi-a venit poftă să văd Florența și am plecat acolo. Mi-am luat și cîteva scrisori de recomandație. Azarini-tatăl avea prieteni la curtea marelui duce și m-a recomandat lor drept un gentilom spaniol, asociat cu el. Am agățat de numele meu un *don*, după obiceiul multor spanioli de rînd, care în străinătate își iau fără multă vorbă acest titlu de noblețe. Nici nu mă mai gîndeam acuma să-mi zic altfel decît don Rafael și, cum adusesem din Alger cu ce să-mi

întreţin în chip demn nobleţea, m-am înfăţişat cu strălucire la curte. Domnii, cărora bătrînul Azarini le scrisese în chip favorabil despre mine, spuseră în toate părţile că sînt un om ales, aşa încît, datorită mărturiei lor şi aerelor pe care mi le dădeam, am ajuns repede să fiu socotit drept un personaj important. M-am împrietenit cu cei mai de seamă curteni şi aceştia mă prezentară marelui duce. Am avut norocul să-i fiu pe plac. Am început să-l măgulesc şi să-l studiez. Am ascultat cu atenţie ce-i spuneau curtenii mai bătrîni şi din ceea ce îi spuneau am deslușit ce gusturi are. Am văzut, între altele, că-i plăceau glumele, poveştile hazlii şi vorbele de duh. Ştiam acuma ce aveam de făcut. Dimineaţa scriam într-un carneţ întîmplările pe care aveam de gînd să i le povestesc în ziua aceea : ştiam o mulţime. Aveam, ca să zic aşa, un sac plin. Dar oricît le drămuiam eu, sacul tot a trebuit să se golească, aşa că acuma aş fi fost nevoit să mă repet şi să arăt cu asta că istorioarele mele s-au isprăvit ; noroc însă că mintea mea, pricepută în plăsmuiri, mi-a procurat din belşug altele ; m-am apucat şi am compus povestiri galante şi hazlii care au plăcut straşnic marelui duce ; şi, aşa cum se întîmplă adesea cu oamenii care îşi fac din deşteptăciune o profesie, dimineaţa îmi însemnam pe carneţel tot felul de vorbe de duh, iar după-amiaza le spuneam cu aerul că le improvizez.

M-am făcut chiar şi poet şi mi-am consacrat laudelor prinţului muza. Mărturisesc că versurile mele nu erau bune. De aceea nici n-au fost criticate ; dar chiar dacă ar fi fost mai bune, nu cred că ar fi fost mai bine primite de către marele duce. Părea foarte mulţumit de ele. Poate că şi din pricina subiectului i se păreau bune. În sfîrşit, prinţul acesta a început încetul cu încetul să ţie aşa de mult la mine, încît ceilalţi curteni s-au cam supărat. Au vrut să afle cine eram. N-au izbutit. Au aflat numai că fusesem renegat. S-au grăbit să spună asta prinţului, cu gînd să mă ponegrească. N-au izbutit nici aici. Ba dimpotrivă, marele duce m-a pus să-i povestesc călătoria mea la Alger, întocmai aşa cum a fost. I-am povestit ; şi aventurile mele, din care n-am ascuns nimic, i-au plăcut foarte mult.

— Don Rafael, îmi spuse el după ce-am isprăvit de povestit, am față de dumneata prietenie și vreau să ți-o dovedesc într-un chip care nu-ți va lăsa nici o îndoială în privința asta. Te fac depozitarul secretelor mele și, ca să încep chiar de pe acum cu mărturisirile, îți voi spune că iubesc pe soția unuia dintre miniștrii mei. E doamna de la curte cea mai plăcută și totodată cea mai cinstită. Văzîndu-și numai de casă, ținînd numai la soțul ei, care și el o adoră, ea parcă nici nu și-ar da seama de vîlva stîrnită de farmecul ei în Florența. Așa că vezi cît de greu este de cucerit. Totuși, frumoasa asta, deși nu e ușor unui îndrăgostit să ajungă pînă la ea, a avut prilejul să audă de cîteva ori suspinele mele. Am izbutit să vorbesc cu ea între patru ochi. Știe acuma ce simt față de dînsa. Nu mă laud că i-am inspirat dragoste. Nu mi-a dat prilejul să-mi încolțească în minte un gînd atît de plăcut. Totuși, trag nădejde că voi ajunge să-i plac cu statornicia mea și cu un fel tainic de a mă purta, de la care am grija să nu mă îndepărtez nici o clipă. Pasiunea mea față de această doamnă, urmă el, numai ea singură o cunoaște. În loc să-mi urmez pornirea fără nici o oprire și să mă port ca un suveran, dimpotrivă, îmi ascund iubirea. Fac asta numai pentru că vreau să-l cruț pe Mascarini, așa-l cheamă pe soțul femeii pe care o iubesc. Devotamentul și zelul lui față de mine, serviciile pe care mi le aduce și cinstea lui mă silesc să mă port cu multă discreție și băgare de seamă. Nu vreau să împlînt un pumnal în inima acestui soț nenorocit, înfățișîndu-mă tuturora drept amantul neveste-si. Aș vrea, dacă s-ar putea, să nu afle niciodată patima care mă arde, fiindcă sînt convins că ar muri de durere dacă ar ști ce ți-am spus acum. Așadar, tot ce fac, fac pe ascuns și m-am gîndit să mă slujesc de dumneata ca să spun Lucreției cît sufăr eu din pricina opreliștilor pe care singur mi le impun. Vei fi tălmaciul simțirilor mele. Sînt sigur că vei îndeplini de minune această însărcinare. Împrietenește-te cu Mascarini. Caută să-i cîștigi încrederea. Du-te pe la el și fă în așa fel ca să poți sta de vorbă cu soția lui. Asta aștept de la dumneata și asta sînt convins că vei face

cu toată iscusința și cu toată discreția cerută de o treabă atît de gingașă.

Am promis marelui duce să fac tot ce-mi stă în putință ca să fiu vrednic de încrederea lui și să-l ajut să-și împlinească iubirea. Repede m-am ținut de cuvînt. Nimic n-am cruțat ca să plac lui Mascarini și am izbutit. Încîntat că un om pe care prințul îl iubește îi caută prietenia, mi-a întîmpinat în chip prielnic dorința. M-a poftit la el. Puteam acum oricînd s-o văd pe soția lui și îndrăznesc să spun că am condus lucrurile așa de bine, încît el nici măcar n-a bănuit negocierile pe care trebuia să le duc. E drept că, deși italian, nu era gelos. Se încredea în cinstea Lucreției și, închizîndu-se în odaia lui, mă lăsa de multe ori singur cu dînsa. La început am lucrat cu sîrguință. I-am spus doamnei că marele duce o iubește și că am venit numai ca să vorbesc de dînsul. Nu mi s-a părut că ar fi îndrăgostită de el, dar am băgat de seamă că vanitatea n-o lasă să-l respingă. Îi plăcea că prințul o iubește, dar nu voia să răspundă la dragostea lui. Era cuminte, dar era femeie și mi-am dat seama în curînd că virtutea ei slăbea treptat în fața superbei imagini a unui suveran la picioarele ei. În sfîrșit, sosise vremea cînd prințul avea tot dreptul să creadă că, fără ca el să întrebuințeze violența ca Tarquinius [1], Lucreția o să-i împlinească dragostea. O întîmplare totuși, la care nici prin gînd nu i-ar fi trecut să se aștepte, îi sfărîmă speranțele, așa cum veți vedea îndată.

Eu sînt din fire îndrăzneț cu femeile; mi-am luat acest obicei, bun sau rău, de la turci. Lucreția era frumoasă. Am uitat că trebuia să fac numai pe ambasadorul. Am început să vorbesc în numele meu. Am oferit acestei doamne serviciile mele în chipul cel mai galant. În loc să se supere de îndrăzneala mea și să-mi răspundă cu mînie, mi-a spus zîmbind:

— Trebuie să mărturisești, don Rafael, că marele duce și-a ales un sol foarte credincios și foarte sîrguitor. Îl servești cu o cinste vrednică de toată lauda.

---

[1] Vezi nota 2 de la p. 15.

— Doamnă, i-am spus eu pe același ton, să nu cercetăm lucrurile prea amănunțit. Să lăsăm aceste considerații. Știu că nu-mi sînt favorabile. Eu mă las dus de sentimente. Nu cred de loc că sînt eu primul om de încredere care își trădează stăpînul în amor. Marii seniori de multe ori se pomenesc că ștafetele lor galante sînt niște rivali primejdioși.

— Poate să fie și așa, zise Lucreția; eu însă sînt mîndră și numai unui prinț i-aș da voie să se atingă de mine. Ține minte ce-ți spun, urmă ea luîndu-și un ton serios, și să vorbim de altceva. Vreau să uit ce mi-ai spus, dar numai cu condiția că n-ai să-mi mai vii cu vorbe de acest fel; dacă nu, atunci s-ar putea să-ți pară rău.

Cu toate că asta era o „înștiințare către cetitor" de care ar fi trebuit să mă folosesc, am mai vorbit după aceea de multe ori de iubire. Am stăruit chiar cu mai multă aprindere decît pînă atunci, ca s-o înduplec să răspundă dragostei mele, ba chiar am fost așa de îndrăzneț, încît mi-am îngăduit cam multe. Doamna atunci, jignită de vorbele și de felul meu musulman de a mă purta, m-a repezit și mi-a tăiat-o scurt. M-a amenințat că o să spună marelui duce că am fost obraznic cu dînsa și are să-l roage să mă pedepsească așa cum meritam. Am fost și eu, la rîndul meu, supărat de aceste amenințări. Dragostea mea s-a prefăcut în ură. M-am hotărît să mă răzbun pe Lucreția pentru disprețul pe care mi-l arătase. M-am dus la bărbatu-său și, după ce l-am pus să jure că n-are să mă dea de gol, i-am spus că nevastă-sa s-a înțeles cu prințul și m-am grăbit să-i mai spun că e foarte îndrăgostită, ca să fac și mai interesantă scena. Ministrul, ca să preîntîmpine orice accident, închise fără multă vorbă pe nevastă-sa într-un apartament tăinuit și puse oameni de încredere s-o păzească. În timp ce ea se afla înconjurată de arguși care erau mereu cu ochii la dînsa și n-o lăsau să dea de știre marelui duce, eu m-am dus la prinț și i-am spus că trebuia să-și ia gîndurile de la Lucreția; i-am mai spus că Mascarini descoperise fără îndoială tot, dacă o păzea acuma așa de strașnic pe nevastă-sa, că nu pricepeam ce-ar fi putut să-l facă să mă bănuiască, dat fiind că eu

întotdeauna lucrasem cu multă dibăcie ; în sfîrșit, i-am mai spus că poate chiar doamna singură mărturisise soțului ei tot și că, în înțelegere cu dînsul, se lăsase închisă și păzită ca să scape de stăruințele prințului, care îi puneau în primejdie cinstea. Prințul fu foarte mîhnit de cele ce-i spusesem. Mîhnirea lui m-a mișcat și mi-a părut rău de ce făcusem ; dar acuma era prea tîrziu. De altfel, mărturisesc că simțeam o bucurie răutăcioasă cînd mă gîndeam la starea în care o adusesem pe îngîmfata ce îmi disprețuise amorul.

Gustam acum nestingherit plăcerea răzbunării care li se pare atît de dulce tuturor oamenilor și mai cu seamă spaniolilor ; dar iată că o dată, în timp ce marele duce stătea de vorbă cu cîțiva seniori de la curte și cu mine, ne spuse :

— Cum credeți că ar trebui pedepsit mai bine un om care ar înșela încrederea suveranului său și ar vrea să-i fure iubita ?

— Ar trebui să-l tragă patru cai în patru părți și să-l rupă în bucăți, zise un curtean.

Altul spuse că ar trebui să-l bată cu bîta pînă moare.

Cel mai puțin crud dintre italienii aceia și care s-a arătat mai favorabil vinovatului a spus că el s-ar mulțumi numai să-l zvîrle cu capul în jos din vîrful unui turn.

— Și don Rafael, întrebă atunci marele duce, ce părere are ? Sînt convins că spaniolii nu-s mai puțin severi decît italienii în asemenea împrejurări.

M-am gîndit atunci, cum bine vă puteți închipui, domnilor, că Mascarini își călcase jurămîntul sau că nevastă-sa izbutise să dea de știre prințului despre ce se petrecuse între ea și mine. Mi se citea, desigur, pe față tulburarea. Totuși, chiar tulburat cum eram, am răspuns fără șovăire marelui duce :

— Seniore, spaniolii sînt mai generoși. Într-o împrejurare ca asta, ei ar ierta pe confident și ar stîrni cu această iertare, în sufletul lui, o statornică părere de rău că i-a trădat.

— Bine, spuse prințul, sînt și eu în stare de această generozitate. Iert pe trădător. De altfel, vina este a mea că m-am încrezut într-un om pe care nu-l cunoșteam și

de care ar fi trebuit să mă feresc, după tot ce auzisem despre dînsul. Don Rafael, urmă el, iată cum am de gînd să mă răzbun pe dumneata. Pleacă imediat din ţara mea şi să nu te mai văd niciodată.

Am plecat. Nu eram atît de supărat de dizgraţia în care căzusem, pe cît eram de vesel că scăpasem aşa de ieftin. Chiar a doua zi m-am îmbarcat pe o corabie din Barcelona, care se întorcea de la Livorno acasă.

L-am întrerupt pe don Rafael în acest loc al povestirii lui.

— Ca om deştept ce erai, eu cred că ai făcut o mare greşeală că n-ai plecat din Florenţa imediat după ce ai spus lui Mascarini că marele duce e îndrăgostit de Lucreţia. Trebuia să-ţi închipui că suveranul are să afle în curînd de trădarea dumitale.

— Foarte adevărat, răspunse fiul Lucindei. De aceea chiar, cu toată făgăduiala ministrului că nu mă va lăsa pradă răzbunării ducelui, mă şi gîndeam să plec de-acolo cît mai repede.

Am ajuns la Barcelona, urmă el, cu bogăţiile pe care le luasem de la Alger şi din care risipisem cea mai mare parte la Florenţa, făcînd pe gentilomul spaniol. N-am stat multă vreme în Catalonia. Muream de dorul Madridului, de dorul locurilor plăcute ale copilăriei, şi mi-am împlinit cît am putut mai repede dorinţa. Cînd am ajuns la Madrid, întîmplarea a făcut să iau cu chirie o cameră mobilată, într-o casă unde locuia o cucoană pe care o chema Camila. Cu toate că nu mai era foarte tînără, era o fiinţă foarte nostimă. Iau de martor pe domnul Gil Blas, care a văzut-o la Valladolid cam tot pe vremea aceea. Era tot aşa de deşteaptă pe cît era de frumoasă şi nici o aventurieră nu s-a priceput vreodată mai bine decît ea să tragă oamenii pe sfoară. Nu era însă dintre acelea care pun bani la ciorap ; azi jumulea pe un om de afaceri, iar mîine păpa banii cu primul cioflingar care îi cădea cu tronc la inimă.

Ne-am iubit unul pe altul de cum ne-am întîlnit şi potrivirea apucăturilor noastre ne-a legat aşa de strîns, încît repede am pus împreună tot ce aveam. Nu prea era, ce-i drept, dar tot ce-am avut am mîncat repede.

Din nefericire, nu ne gîndeam decît cum să ne fim pe plac și nu ne foloseam de loc de talentul nostru de a trăi pe spatele altora. Sărăcia, în sfîrșit, trezi mințile noastre, pe care plăcerea le toropise.

— Dragă Rafael, îmi spuse Camila, să mai schimbăm puțin. Să mai isprăvim cu fidelitatea, că altfel ne ducem de rîpă. Tu ai putea să te încurci cu vreo văduvă bogată ; eu aș putea să îmbrobodesc pe vreun holtei bătrîn. Dacă continuăm să fim credincioși unul altuia, ne-am dus pe copcă.

— Dragă Camila, i-am răspuns, mi-ai luat-o înainte. Eram să-ți spun și eu același lucru. Așa că, scumpa mea, consimt. Da, ca să întărim și mai bine dragostea noastră, să încercăm cuceriri cu folos. Infidelitățile pe care avem să ni le facem au să fie pentru noi izbînzi.

După ce am încheiat această convenție, ne-am pus pe treabă. Am umblat încoace și încolo, dar deocamdată nu izbuteam să găsim ce căutam. Camila dădea numai peste filfizoni, adică amanți fără para chioară, iar eu dădeam numai de femei care voiau să strîngă bani, nu să plătească. Văzînd că Amorul nu ne dă nici un ajutor, am început cu șterpeleala. Am lucrat noi cît am lucrat, pînă cînd corregidorul a auzit de isprăvile noastre și judecătorul ăsta, aspru al dracului, a trimis un alguazil să pună mîna pe noi ; alguazilul însă, pe-atîta de bun pe cît corregidorul de rău, ne-a făcut scăpați din Madrid în schimbul unei sume nu prea mari. Ne-am oprit la Valladolid. Am luat cu chirie o locuință și m-am așezat în ea împreună cu Camila, care ziceam că e soră-mea, de teamă să nu dau de vorbit. Deocamdată ne-am ținut în frîu meseria și am început să studiem terenul și să vedem ce-ar fi de făcut.

Într-o bună zi, pe stradă, văd că mă salută unul foarte politicos și îmi spune :

— Senior don Rafael, îți mai aduci aminte de mine ?

I-am răspuns că nu.

— Eu însă îmi amintesc foarte bine de dumneata. Ne-am întîlnit la curtea Toscanei ; eu eram în garda ducelui. Acum cîteva luni am plecat din slujba lui. Am venit în Spania cu un italian, om foarte iscusit. Sîntem la Valladolid de trei săptămîni. Stăm cu un castilian și

un galician, băieți foarte de treabă amîndoi. Trăim din munca noastră. Mîncăm bine și petrecem ca niște prinți. Dacă vrei să vii cu noi, ai să fii foarte bine primit de confrați ; eu întotdeauna am avut impresia că ești om vrednic, nu prea gingaș din fire în ce privește cugetul și intrat de mult în tagma noastră.

Sinceritatea acestui pungaș îmi stîrni și mie sinceritatea.

— Pentru că vorbești deschis cu mine, i-am spus eu, meriți să vorbesc și eu deschis cu dumneata. În adevăr, nu sînt novice în meseria noastră și dacă modestia mi-ar îngădui să-mi povestesc isprăvile, ai vedea că nu m-ai judecat prea favorabil ; dar las laudele deoparte și mă mulțumesc să-ți spun că primesc locul pe care mi-l oferi în tovărășia voastră și voi face totul pentru a-ți dovedi că nu-s nevrednic de încrederea pe care mi-o arăți. Cum i-am spus acestui mînă-lungă că vreau să sporesc numărul tovarășilor lui, m-a și dus acolo unde erau strînși toți și am făcut cunoștință cu dînșii. Acolo am văzut întîia oară pe vestitul Ambrosio de Lamela. Domnii aceia mi-au pus întrebări cu privire la arta de a-ți însuși în chip subtil bunurile aproapelui. Voiau să știe dacă am principii ; eu le-am arătat o mulțime de tertipuri de care habar n-aveau și pe care le-au admirat. Au fost și mai mirați atunci cînd le-am spus că eu nu pun preț pe iscusința mîinilor, fiindcă ăsta-i un lucru prea obișnuit, și că excelez în loviturile la care e nevoie de cap. Ca să-i conving, le-am povestit întîmplarea cu Jeronimo de Moyadas și după ce le-am spus cum a fost, li s-a părut că am un talent atît de mare, încît m-au ales cu toții să le fiu șef. Am făcut cinste alegerii cu o mulțime de pungășii pe care le-am făcut împreună și în care eu eram, ca să zic așa, actorul principal. Cînd aveam nevoie de o actriță ca să ne dea ajutor, ne slujeam de Camila, fiindcă juca de minune toate rolurile pe care i le dădeam.

De la o vreme, confratelui nostru Ambrosio i s-a făcut dor de patrie. Plecă deci în Galicia, spunîndu-ne că se întoarce în curînd. Stătu cîtva timp și se întoarse. În drum, zăbovind puțin în Burgos cu gîndul să dea acolo o lovitură, un hotelier, cu care era amic, îl băgă

în slujbă la domnul Gil Blas de Santillana, fără a uita, bineînțeles, să-l informeze despre treburile domniei-sale. Domnule Gil Blas, urmă don Rafael întorcîndu-se către mine, îți aduci aminte cum te-am prădat într-un hotel din Valladolid; ai bănuit, fără îndoială, că Ambrosio a fost autorul principal al furtului și ai avut dreptate. Cînd s-a întors, ne-a spus ce era cu dumneata și noi am lucrat după informațiile lui. Nu știi însă ce-a mai urmat. Îți spun acuma. Ambrosio și cu mine am luat valiza dumitale și, urcîndu-ne pe catîri, care și ei erau tot ai dumitale, am plecat la Madrid fără să ne mai sinchisim de Camila și de tovarășii noștri, care au fost, desigur, tot așa de mirați ca și dumneata cînd a doua zi nu ne-au mai văzut.

Ne-am schimbat în curînd drumul. În loc să ne ducem la Madrid, de unde plecasem nu de mult din anumite motive, am luat-o prin Zabreros și ne-am dus la Toledo. Cea dintîi grijă, aici, a fost să ne îmbrăcăm bine. Ne-am dat drept doi frați din Galicia care călătoresc ca să vadă lumea și am făcut cunoștință cu oamenii din lumea bună. Eram așa de obișnuit să fac pe nobilul, încît toți au crezut că sînt de neam mare. Știind că, de obicei, pe oameni îi orbești cheltuind în dreapta și în stînga, am început să dăm petreceri la care pofteam cucoane. Printre acestea, a fost una care mi-a plăcut strașnic. Era mai frumoasă decît Camila și era și mult mai tînără. Am cercetat să văd cine-i și am aflat că o cheamă Violanta și era măritată cu un senior, care acuma se cam plictisise de dezmierdările ei și alerga după acelea ale unei curtezane de care era îndrăgostit. Nu mi-a trebuit mai mult ca să mă hotărăsc să fac din Violanta doamna suverană a gîndurilor mele.

Și-a dat seama și ea, în curînd, că m-a cucerit. Am început să mă țin de dînsa și să fac de hatîrul ei o sumedenie de nebunii, ca s-o conving că dorința mea cea mai mare era să-i alin necazul pe care-l avea de pe urma infidelității bărbatului său. Ea s-a gîndit, desigur, la asta și s-a gîndit bine, fiindcă am avut în curînd bucuria să văd că intențiile mele îi erau pe plac. Am primit de la ea o scrisoare ca răspuns la mai multe scri-

sori de-ale mele, trimise cu o babă din acelea care în Spania și în Italia sînt de mare folos în treburi de astea. Îmi scria că bărbatu-său mînca în fiecare seară la amanta lui și se întorcea acasă foarte tîrziu. Am înțeles ce însemna asta. Chiar în seara aceea, m-am dus la fereastra Violantei și am stat cu ea, vorbind de-ale dragostei. Cînd ne-am despărțit, ne-am înțeles să stăm de vorbă în fiecare noapte, asta pe lîngă toate celelalte prilejuri de întîlnire pe care le-am fi putut avea ziua.

Pînă atunci, don Baltazar, așa-l chema pe soțul Violantei, scăpase ieftin ; acuma însă voiam să iubesc și fizicește, așa că într-o seară m-am dus la fereastra Violantei cu gînd să-i spun că nu mai puteam trăi dacă nu mă întîlneam cu ea între patru ochi și într-un loc mai potrivit pentru avîntul dragostei mele. Nu putusem încă pînă atunci să obțin asta de la ea. Cînd ajung acolo, văd în mijlocul străzii un om care parcă mă pîndea. Era soțul. Se întorsese de la curtezana lui mai devreme ca de obicei și, zărind un bărbat în preajma casei, în loc să intre, se oprise în stradă. Am stat așa cîtva timp, neștiind ce să fac. În sfîrșit, m-am hotărît să mă duc la don Baltazar, pe care nu-l cunoșteam și care nu mă cunoștea nici el pe mine. I-am spus :

— Vă rog, domnule, să-mi lăsați strada numai mie în noaptea asta. Cu altă ocazie, vă voi face și eu același serviciu.

El îmi răspunse :

— Tot asta era să vă rog și eu. Sînt îndrăgostit de o fată pe care frate-său o păzește strașnic și care stă la douăzeci de pași de-aici. Aș vrea să nu mai fie nimeni pe stradă.

— Eu cred, i-am spus, că am putea să ne învoim între noi foarte bine, ca să nu ne stîngherim unul pe altul. Fiindcă, adăugai eu, arătîndu-i casa care era chiar a lui, doamna pe care o slujesc stă aici. Ba chiar ne putem și veni în ajutor unul altuia, dacă cumva unul din noi ar fi atacat.

— Foarte bine, zise el ; mă duc și eu la întîlnirea mea și dacă va fi nevoie, ne-om da o mînă de ajutor.

Și cu asta a plecat de lîngă mine, dar numai ca să mă urmărească mai bine, lucru pe care, întuneric cum era, putea să-l facă în toată voia.

Eu m-am dus fără grijă sub balconul Violantei. Ea a ieșit pe balcon și am început să stăm de vorbă. Am rugat-o și am stăruit să mă lase să mă întîlnesc cu dînsa pe ascuns și între patru ochi. Ea la început s-a împotrivit puțin, dar numai ca să sporească valoarea hatîrului pe care i-l ceream. Pe urmă a scos din buzunar un plic, mi l-a aruncat și mi-a spus :

— Uite, ai să găsești în scrisoarea asta promisiunea lucrului pe care mi-l ceri mereu.

După aceea a intrat în casă, fiindcă se apropia ceasul la care se întorcea de obicei bărbatu-său. Am luat scrisoarea și m-am dus într-acolo unde spusese don Baltazar că are treabă. El însă, care își dăduse bine seama că eu pusesem gînd rău neveste-si, mi-a ieșit în cale și mi-a spus :

— Ei, v-a mers bine unde ați fost ?

— Cred că da, am răspuns eu. Dar domnia-voastră ce-ați făcut ? V-a fost prielnic amorul ?

— Vai, nu ! zise el, afurisitul acela de frate al fetei pe care o iubesc s-a întors de la casa lui de la țară, de unde noi credeam că de abia mîine se întoarce. Întîmplarea asta neprevăzută m-a lipsit de plăcerea pe care o nădăjduiam.

Am mai stat puțin de vorbă, don Baltazar și cu mine, ca doi buni prieteni, și am hotărît să ne întîlnim a doua zi dimineața, în piața cea mare. După ce ne-am despărțit, el s-a dus acasă și nu i-a spus Violantei nimic din ce aflase. A doua zi, s-a dus în piața cea mare. Am sosit și eu îndată după el. Ne-am salutat cu cuvinte frumoase de prietenie, pe cît de false la el, pe atîta de sincere la mine. După aceea, șiretul don Baltazar a început să vorbească de legătura pe care chipurile o avea el cu doamna despre care îmi spusese noaptea trecută. Mi-a povestit o istorie întreagă, plăsmuită anume ca să mă facă și pe mine să-i spun cum făcusem cunoștință cu Violanta. Am căzut în capcană și i-am povestit tot, cu cea mai mare sinceritate. Chiar

i-am arătat și scrisoarea pe care o primisem de la dînsa și care glăsuia așa :

„Mîine mă duc la masă la dona Ines. Știi unde locuiește. În casa acestei bune prietene, vom putea să ne întîlnim și să stăm numai noi singuri de vorbă între patru ochi. Nu vreau să te mai lipsesc de această favoare pe care cred că o meriți."

— Scrisoarea asta, zise don Baltazar, vă făgăduiește împlinirea dragostei. Vă felicit de pe acum pentru fericirea care vă așteaptă.

Spunînd asta era tulburat, desigur, dar și-a ascuns cu ușurință tulburarea. Eram așa de plin de speranțele mele, încît nu mă gîndeam să mă uit la el cu atenție ; el, totuși, n-a mai stat mult cu mine, de teamă să nu bag de seamă cît era de zbuciumat. S-a dus repede la cumnatu-său și i-a spus toată întîmplarea. Nu știu ce au mai vorbit împreună. Știu numai că don Baltazar a venit acasă la dona Ines și a început să bată în ușă cînd eram eu acolo cu Violanta. Ne-am închipuit că era el și, pînă să intre, am fugit pe o ușă de din dos. După ce am plecat, cele două femei, pe care sosirea neașteptată a soțului le cam zăpăcise, își veniră repede în fire și îl primiră cu atîta nerușinare, încît el s-a gîndit îndată că ori m-au ascuns, ori mi-au făcut rost să fug. N-am să vă spun ce a vorbit cu dona Ines și cu nevastă-sa. E un lucru despre care n-am avut nici o știre.

Deocamdată însă, fără să bănuiesc că don Baltazar mă înșela, am plecat blestemîndu-l și m-am întors în piață ; dădusem acolo întîlnire lui Lamila. Încă nu sosise. Avea și el trebușoarele lui și era mai norocos decît mine, puștamaua. Cum stăteam așa așteptîndu-l, văd deodată că vine perfidul meu confident. Părea vesel. Mă întrebă rîzînd cum mi-a mers la întîlnirea între patru ochi cu iubita mea.

— Nu știu, i-am răspuns, ce demon invidios pe bucuriile mele mi le strică întotdeauna ; tocmai cînd eram singur cu ea și o rugam stăruitor să mă facă fericit, bărbatu-său (afurisit să fie !) a bătut la ușă. A trebuit să plec repede. Am ieșit pe-o ușă din dos, bles-

temînd cumplit pe plicticosul ăsta care mi-a încurcat toate treburile.

— Îmi pare foarte rău, spuse don Baltazar, care în ascuns se bucura de necazul meu. Ce soţ nerușinat ! Te sfătuiesc să nu-l cruţi de loc.

— O ! am să-ţi urmez sfatul şi pot să te asigur că la noapte s-a sfîrşit cu onoarea lui. Nevastă-sa, cînd am plecat, mi-a spus că să nu mă sperii de-atîta lucru ; să vin deseară mai devreme ca de obicei şi o să-mi dea drumul la ea în casă, dar să iau cu mine şi vreo doi-trei prieteni, ca precauţie dacă se întîmplă ceva.

— Doamna asta e prudentă, zise el. O să vin şi eu.

— O, dragul meu ! strigai eu, plin de bucurie şi îmbrăţişîndu-l, cît de îndatorat îţi sînt !

— Chiar mai mult, spuse el ; ştiu un tînăr care e un adevărat Cesar. Îl chem şi pe dînsul ; cu asemenea escortă, poţi fi fără grijă.

Eram aşa de bucuros de zelul acestui nou prieten al meu, încît nu mai ştiam ce să-i spun şi cum să-i mulţumesc. În sfîrşit, i-am spus că primesc ajutorul pe care mi-l oferea şi, după ce ne-am înţeles să ne întîlnim sub balconul Violantei îndată ce se va înnopta, ne-am despărţit. El s-a dus la cumnatu-său, tînărul viteaz despre care îmi spusese, iar eu am umblat pînă seara lela cu Ambrosio care, deşi mirat de graba lui don Baltazar în a-mi lua partea, nu bănuia totuşi nimic, ca şi mine. Am căzut amîndoi în capcană. Mărturisesc că asta nu era de iertat unor oameni ca noi. Cînd am socotit că venise vremea să mă duc la fereastra Violantei, Ambrosio şi cu mine ne-am înfăţişat înarmaţi cu cîte-o spadă bună. Am găsit acolo pe soţul doamnei şi pe încă un bărbat. Ne aşteptau, foarte semeţi amîndoi. Don Baltazar mă întîmpină şi arătînd pe cumnatu-său, îmi spuse :

— Dumnealui e viteazul de care am vorbit. Dumneata intră în casă şi fii fericit fără nici o grijă.

După cîteva vorbe curtenitoare din partea noastră şi din partea lor, am bătut la uşa Violantei. Imi deschise o femeie care părea să fie o guvernantă mai în vîrstă Am intrat fără a mă uita să văd ce se întîmplă în urma

mea și am pătruns într-o odaie unde era Violanta. În timp ce-i spuneam bună ziua, cei doi mișei, care intraseră după mine și încuiaseră ușa în urma lor, așa de repede încît Ambrosio rămăsese afară, s-au dat pe față și atunci vă închipuiți că a trebuit să mă iau la luptă cu dînșii. M-au atacat amîndoi deodată, dar și eu le-am dat zdravăn de furcă. Am înfruntat și pe unul și pe celălalt în așa fel, încît să le pară rău că n-au ales ca să se răzbune o cale mai sigură. Pe soț l-am străpuns. Cumnatu-său, cînd l-a văzut scos din luptă, a fugit ; ușa o deschiseseră guvernanta și Violanta, care fugiseră și ele în timp ce noi ne băteam. Am alergat după el afară și aici am dat de Lamela. El nu putuse afla nimic de la femeile care trecuseră în fugă pe lîngă dînsul și nu știa ce să creadă despre larma pe care o auzea. Ne-am dus acasă. Am luat cu noi ce-aveam mai de preț, am încălecat pe catîri și am plecat din oraș, fără să mai așteptăm pînă a doua zi dimineața.

Ne gîndeam că treaba asta ar putea să aibă cine știe ce urmări și că poliția are să facă cercetări în Toledo, cercetări de care nu era rău să ne ferim. Ne-am oprit la Villarabia. Am tras la un hotel și nu mult după aceea a sosit acolo și un negustor din Toledo, care se ducea la Segorbe. Am stat cu el la masă. Ne-a povestit întîmplarea tragică a soțului Violantei și așa de puțin se gîndea că noi am fi avut vreun amestec în toate acestea, încît am putut să-l întrebăm fără nici o grijă tot felul de lucruri.

— Domnilor, ne spuse el, eu am aflat de întîmplarea asta tristă azi-dimineață, cînd am plecat. O căutau în toate părțile pe Violanta și mi s-a spus că corregidorul, care-i rudă cu don Baltazar, a hotărît să facă tot ce se poate ca să dea de urma ucigașilor. Asta e tot ce știu.

Cercetările corregidorului din Toledo nu m-au speriat de loc. Totuși, m-am hotărît să ies cît mai repede din Castilia Nouă. M-am gîndit că Violanta, cînd au s-o găsească, va mărturisi tot, că are să spuie cum arăt la față și atunci justiția are să mă urmărească. Chiar de-a doua zi, n-am mai umblat pe drumul mare. Noroc că Lamela cunoștea trei sferturi din Spania și știa pe unde s-o luăm ca să ajungem pe căi ocolite în Aragon. În loc să ne du-

cem la Cuenza de-a dreptul, am apucat prin munții care sînt în fața orașului și, pe poteci știute de călăuza mea, am ajuns la o peșteră care mi s-a părut a fi o sihăstrie. Într-adevăr, era chiar sihăstria unde ați venit ieri să-mi cereți adăpost.

În timp ce mă uitam la aceste locuri care înfățișau ochilor mei o priveliște din cele mai frumoase, tovarășul meu îmi spuse :

— Am mai trecut pe-aici acum șase ani. Pe vremea aceea, în peștera asta locuia un pustnic bătrîn, care m-a primit foarte bine și mi-a dat de mîncare. Era un om sfînt și-mi aduc aminte că mi-a spus niște vorbe care parcă mă îndemnau să mă despart de lume. Poate c-o mai fi trăind. Mă duc să văd.

Și Ambrosio, curios cum era, s-a dat jos de pe catîr și a intrat în sihăstrie. A stat înăuntru vreo cîteva minute. Apoi a ieșit și m-a chemat :

— Haide, don Rafael, să vezi ceva foarte impresionant.

Am descălecat și eu. Ne-am legat catîrii de un copac și ne-am dus în peșteră. Aici, pe un pat de scînduri, zăcea un pustnic bătrîn și galben la față și care trăgea să moară. O barbă albă și deasă îi acoperea pieptul ; în mînă ținea niște mătănii mari. La zgomotul făcut de noi cînd ne-am apropiat de dînsul, a deschis ochii și, cu niște priviri pe care moartea începea să le întunece, s-a uitat la noi o clipă și după aceea ne-a spus :

— Oricine sînteți, fraților, trageți foloase din ceea ce vedeți ! Am petrecut patruzeci de ani în lume și șaizeci de ani aici, în singurătate. Vai ! Ce lungă mi se pare acuma vremea pe care am dăruit-o plăcerilor și dimpotrivă, ce scurtă mi se pare vremea pe care am hărăzit-o pocăinței. Tare mi-i teamă că posturile și canonurile părintelui Juan n-au izbutit să ispășească păcatele lui don Juan de Solis.

Abia a isprăvit de spus acestea și a murit. Moartea lui ne-a mișcat grozav. Asemenea lucruri fac întotdeauna impresie, chiar și asupra celor mai mari desfrînați. Dar emoția noastră n-a ținut mult. Am uitat îndată ce ne spusese și am început să facem inventarul sihăstriei. Asta nu ne-a luat prea multă vreme. Toată mobila era

numai aceea pe care ați văzut-o în peșteră. Părintele Juan nu numai că avea mobilă puțină, dar avea și o bucătărie foarte proastă. N-am găsit la el decît alune și cîteva bucăți de pîine de orz tare ca piatra și pe care gingiile schimnicului nu le putuseră roade. Zic gingiile, fiindcă am văzut că nu mai avea nici un dinte în gură. Tot ce era în sihăstrie, tot ce vedeam ne făcea să spunem că pustnicul acela fusese un sfînt. Un lucru numai ne-a mirat. Am desfăcut o hîrtie îndoită în chip de scrisoare și pe care o pusese pe masă ; în scrisoare, pustnicul ruga pe acela care va citi-o să ducă episcopului din Cuenza mătăniile și sandalele lui. Nu pricepeam cu ce gînd acest nou părinte al deșertului voia să facă un asemenea dar episcopului. Asta ni se părea că e împotriva umilinței și că omul care o făcea voia să se arate mîndru de sfințenia lui. Dar poate nu era decît simplicitate. Ce anume era, n-aș putea să spun.

Tot vorbind de asta, lui Lamela i-a dat prin gînd ceva foarte nostim.

— Știi ce, zise el, hai să rămînem aici. Să ne travestim în pustnici. Să-l îngropăm pe părintele Juan. Dumneata ai să-i iei locul, iar eu, sub numele de fratele Anton, am să umblu după milostenii prin satele și tîrgurile din împrejurimi. Pe lîngă că o să scăpăm de urmărirea corregidorului, fiindcă nu-mi închipui că are să ne caute tocmai aici, dar am eu la Cuenza niște cunoscuți, oameni cumsecade care au să ne ajute.

M-am învoit cu această bizară născocire, dar nu atîta din pricina celor spuse de Ambrosio, cît dintr-o plăcere a mea, ca și cum aș fi jucat un rol într-o piesă de teatru. Am săpat o groapă la vreo treizeci-patruzeci de pași de peșteră și am înmormîntat fără nici o ceremonie pe pustnicul cel bătrîn, după ce i-am luat hainele, adică o manta peste care se încingea cu o curea de piele. I-am tăiat și barba ca să-mi fac mie din ea o barbă falsă, iar după înmormîntare am luat în primire sihăstria.

În ziua aceea am mîncat foarte prost. A trebuit să ne mulțumim cu merindele mortului. A doua zi însă, cum s-a făcut ziuă, Lamela a și pornit în căutare și s-a dus cu cei doi catîri la Toledo de i-a vîndut acolo, iar seara s-a întors încărcat cu de-ale mîncării și cu alte lucruri

pe care le cumpărase. A adus tot ce ne trebuia ca să ne travestim. Şi-a făcut singur o mantie de şiac şi o bărbuţă roşcată din păr de cal, pe care şi-a agăţat-o aşa de meşteşugit pe după urechi, încît ai fi jurat că-i naturală. Nu-l întrecea nimeni în dibăcie. A potrivit apoi aşa cum trebuia şi barba părintelui Juan şi mi-a pus-o ; şi, cu boneta mea de lînă neagră, ticluiala a fost gata ; acuma puteam să spunem că travestirii noastre nu-i mai lipsea nimic. Ne uitam unul la altul cît de caraghios eram îmbrăcaţi şi ne venea să rîdem cînd ne vedeam cu hainele astea, care nu ni se potriveau chiar de loc. Eu, de la părintele Juan, pe lîngă manta, mai aveam şi mătăniile şi sandalele, pe care nici nu mă gîndeam să le duc episcopului de Cuenza.

Trecuseră vreo trei zile de cînd eram la sihăstrie şi încă nu venise nimeni ; a patra zi însă, au intrat în peşteră doi ţărani. Veniseră să aducă pîine, brînză şi ceapă răposatului, despre care ei credeau că mai trăieşte. Cum i-am zărit, m-am aruncat repede pe scîndurile care închipuiau patul. Nu mi-a fost greu să-i păcălesc. Pe lîngă că era cam întuneric, aşa că nu puteau să-mi vadă bine faţa, dar mi-am schimbat şi glasul, imitînd pe acela al părintelui Juan, pe care-l auzisem cînd îşi rostise cele din urmă cuvinte. Habar n-au avut de toată înşelătoria asta. S-au mirat numai că au mai dat aici de un pustnic ; dar fratele Lamela, cînd a văzut mirarea lor, le-a spus cu făţărnicie :

— Să nu vă miraţi, fraţilor, că mă vedeţi aici în singurătatea asta. Am plecat de la o sihăstrie pe care o aveam în Aragon şi am venit aici să ţin tovărăşie preacuviosului şi preabunului părinte Juan care, ajuns acuma la adînci bătrîneţe, are nevoie de cineva să-l îngrijească.

Ţăranii aduseră laude fără număr fratelui Anton că-i aşa de milostiv şi spuseră că le pare foarte bine şi-s mîndri că au doi sfinţi pe meleagurile lor.

Lamela, în spate cu o desagă pe care se grăbise s-o cumpere, se duse mai întîi după milostenii în Cuenza, numai la o leghe depărtare de sihăstrie. Cu cucernica înfăţişare căpătată de la natură şi arta cu care se foloseşte de ea într-un chip nemaipomenit, a stîrnit mila tu-

turor oamenilor buni la suflet. Şi-a umplut desaga cu daruri.

— Domnule Ambrosio, i-am spus cînd s-a întors, te felicit pentru talentul cu care înduioşezi inimile creştinilor. Parc-ai fi umblat toată viaţa cu talerul.

— Nu mi-am umplut numai desaga, am mai făcut ceva, zise el. Am dat de una pe care o cheamă Barbeta şi cu care m-am iubit eu pe vremuri. S-a schimbat mult, s-a făcut şi ea ca şi noi, cucernică. Stă împreună cu alte cîteva evlavioase care pe faţă predică morala şi pe ascuns duc o viaţă destrăbălată. La început nu m-a cunoscut. I-am spus : „Doamnă Barbeta, se poate să nu-ţi aduci aminte de un prieten vechi, de Ambrosio, slujitorul dumitale ?" „Pe cinstea mea, domnule Lamela, a spus ea, că nu m-aş fi aşteptat niciodată să te întîlnesc în straiele astea ! Dar ce s-a întîmplat de te-ai făcut pustnic ?" „Asta nu-ţi pot spune acuma, că e o poveste prea lungă, dar uite, am să vin mîine seară şi ai să afli tot. Am să aduc şi pe părintele Juan, tovarăşul meu". „Părintele Juan ? Pustnicul de la sihăstrie ? Ce tot vorbeşti? Cică are peste o sută de ani." „Da, e drept că a avut vîrsta asta. Dar de vreo cîteva zile a întinerit mult. Nu-i mai bătrîn decît mine." „Bine, să vie şi el, a zis Barbeta. Văd eu că este ceva la mijloc."

A doua zi, de cum s-a înnoptat, ne-am şi dus la acele cucernice. Ne-au primit cu masa întinsă. Ne-am scos mai întîi bărbile şi straiele de pustnic şi fără ocoluri le-am arătat cucoanelor ce era cu noi. La rîndul lor, ca să nu fie mai prejos cu sinceritatea, ne-au arătat şi ele de ce sînt în stare nişte false cucernice cînd lasă deoparte schimonoselile. Am stat aproape toată noaptea la masă şi nu ne-am întors la peştera noastră decît atunci cînd se crăpa de ziuă. N-a trecut mult şi iar ne-am dus la ele şi, ca să spun pe şleau, trei luni în şir am făcut la fel şi am tocat cu muierile acelea mai bine de două treimi din ce aveam. Un ins invidios însă a aflat şi a dat de veste justiţiei ; trebuiau să vină azi la sihăstrie şi să pună mîna pe noi. O cucernică de-a noastră a întîlnit ieri pe Ambrosio, care umbla după milostenii prin Cuenza, i-a dat o scrisorică şi i-a spus : „O cunoştinţă

de-a mea mi-a scris asta, tocmai voiam să ţi-o trimit cu cineva. Arat-o părintelui Juan şi vedeţi ce aveţi de făcut." Asta-i scrisoarea pe care mi-a dat-o Lamela cînd eraţi şi domniile-voastre acolo şi care ne-a făcut să plecăm cam cu nepusă masă din sihăstria noastră.

Capitolul II

CE S-AU SFĂTUIT ÎMPREUNĂ DON RAFAEL ŞI CU ASCULTĂTORII LUI ŞI CE LI S-A ÎNTÎMPLAT CÎND AU VRUT SĂ IASĂ DIN PĂDURE.

Cînd don Rafael şi-a isprăvit povestea, care mie mi s-a părut cam lungă, don Alfonso, din politeţe, i-a spus că i-a plăcut foarte mult. După asta, senior Ambrosio începu să vorbească şi, uitîndu-se la tovarăşul isprăvilor lui, îi spuse:

— Don Rafael, soarele asfinţeşte. Cred că ar fi bine să ne sfătuim ce să facem.

— Da, ai dreptate, zise tovarăşul lui, trebuie să hotărîm încotro ne ducem.

— Eu aş spune, luă iar vorba Lamela, să nu mai pierdem vremea şi să pornim chiar acuma la drum, să ajungem noaptea asta la Requena şi mîine să intrăm în ţinutul Valenciei, unde o să ne putem vedea de treabă. Presimt că o să dăm acolo nişte lovituri straşnice.

Confratele lui, care socotea că aceste presimţiri se vor împlini fără greş, fu şi el de aceeaşi părere. Cît despre don Alfonso şi cu mine, hotărîţi cum eram să ne lăsăm conduşi de aceste cinstite obraze, aşteptam, fără să spunem o vorbă, rezultatul consfătuirii.

Rămase deci stabilit că vom pleca la Requena. Am început să ne pregătim. Am mîncat tot aşa cum mîncasem dimineaţa; pe urmă, am pus pe cal burduful şi merindele care mai rămăseseră. Apoi, cum în vremea asta venise noaptea şi ne pusese la îndemînă întunecimea de care aveam nevoie ca să umblăm fără nici o primejdie, am dat să ieşim din pădure; n-am făcut însă nici o sută

de paşi şi am zărit deodată, printre copaci, o lumină care ne-a pus pe gînduri.

— Oare, ce să fie ? spuse don Rafael. N-or fi cumva copoii poliţiei din Cuenza care ne-au luat urma, ne-au adulmecat în pădure şi vor acuma să ne înşface ?

— Nu-mi vine a crede, zise Ambrosio. Sînt mai degrabă nişte călători. I-a prins noaptea pe drum şi au intrat în pădure să poposească pînă s-o face ziuă. Totuşi, adăugă el, s-ar putea să mă înşel. Mă duc să văd ce este. Staţi aici tustrei. Mă întorc îndată.

Se duse către lumina aceea. Nu era prea departe. Se apropie cu paşi de lup. Dădu într-o parte frunzele şi crengile care îi ţineau calea şi se uită cu toată atenţia de care era vrednică o asemenea întîmplare. Văzu patru oameni şezînd pe iarbă, în jurul unei lumînări înfipte într-un bulgăr de ţărînă. Tocmai sfîrşeau de mîncat o friptură zdravănă şi de golit o ploscă pe care o sărutau rînd pe rînd. Mai zări la cîţiva paşi de ei o femeie şi un bărbat legaţi de nişte copaci şi puţin mai încolo o trăsură cu doi catîri înhămaţi cu hamuri scumpe. Ambrosio se gîndi îndată că oamenii aceia trebuie să fie nişte hoţi şi, din ceea ce îi auzii că vorbeau, îşi dădu seama că nu se înşela. Cei patru tîlhari voiau fiecare s-o aibă pe doamna care căzuse în mîinile lor şi aveau acuma de gînd s-o pună la sorţi. Lamela, cînd văzu cum stăteau lucrurile, se întoarse şi ne spuse tot ce văzuse şi ce auzise.

— Domnilor, spuse atunci don Alfonso, poate că doamna şi domnul pe care tîlharii i-au legat sînt oameni cu vază. Putem noi oare să-i lăsăm să cadă jertfă barbariei şi cruzimii unor bandiţi ? Eu zic să-i atacăm pe tîlhari şi să-i răpunem.

— Şi eu zic tot aşa, spuse don Rafael. Sînt gata oricînd să fac o faptă bună ca şi o faptă rea.

Ambrosio spuse şi el că dă cu plăcere o mînă de ajutor la o treabă atît de lăudabilă şi pentru care, după părerea lui, o să fim bine plătiţi. Îmi iau îndrăzneala să spun şi eu că, în această împrejurare, nu mi-a fost frică de primejdie şi niciodată vreun cavaler rătăcitor nu s-a arătat mai dornic decît mine să ia apărarea doamnelor năpăstuite. Dar, ca să vorbim drept, primejdia nu era

prea mare, fiindcă armele hoților, după cum ne spusese Lamela, erau așezate grămadă la vreo zece, doisprezece pași de dînșii și nu ne-a fost foarte greu să facem ce ne pusesem în gînd. Am legat calul de un copac și ne-am apropiat încetișor de locul unde erau banditii. Vorbeau tare. Larma pe care o făceau ne-a fost de ajutor, pentru că așa i-am putut apuca pe neașteptate. Am pus mîna pe armele lor fără ca ei să observe și pe urmă am tras în ei de la cîțiva pași și i-am întins pe toți la pămînt.

În timpul acestei isprăvi, lumînarea s-a stins, așa că am rămas pe întuneric. Totuși, ne-am grăbit să dezlegăm pe femeia și bărbatul pe care-i legaseră tîlharii și care acuma erau așa de înspăimîntați, încît n-aveau nici măcar puterea să ne mulțumească de cele ce făcusem pentru ei. E drept că încă nu știau dacă trebuia să ne socotească drept salvatorii lor sau drept alți tîlhari care îi scăpaseră din mîna celorlalți, dar nu ca să se poarte mai bine cu dînșii. I-am liniștit însă, spunîndu-le că o să-i ducem la un han care, după spusa lui Ambrosio, era cam la vreo jumătate de leghe și acolo vor putea să facă toate pregătirile ca să plece fără nici o primejdie unde aveau treabă. După aceste vorbe, le-a mai venit inima la loc. I-am urcat în trăsură și i-am scos din pădure ducînd catîrii de căpăstru. Pustnicii noștri cercetară după aceea buzunarele învinșilor. Pe urmă ne-am dus să luăm calul lui don Alfonso. Am luat și caii hoților ; i-am găsit legați de niște copaci, nu departe de cîmpul de luptă. Apoi, ducînd toți caii cu noi, am urmat pe fratele Anton, care încălecase pe un catîr ca să mîne trăsura pînă la han, unde am ajuns peste vreo două ceasuri, deși el ne spusese că hanul acela nu era foarte departe de pădure.

Am bătut tare în poartă, fiindcă toți cei de la han se culcaseră. Hangiul și hangița s-au trezit, au venit repede să deschidă și n-au fost de loc supărați cînd s-au văzut sculați din somn de sosirea unor oaspeți care, după toate aparențele, aveau să cheltuiască la ei bani mulți, lucru pe care însă nu l-am prea făcut. Într-o clipă, tot hanul a fost luminat. Don Alfonso și ilustrul fiu al Lucindei dădură domnului și doamnei mîna ca să coboare din trăsură ; le slujiră chiar de paji pînă la odaia unde

îi duse hangiul. Vorbe frumoase s-au spus și dintr-o parte și din cealaltă și nu mică ne-a fost mirarea cînd am aflat că scăpasem din mîna bandiților chiar pe contele de Polan și pe fiică-sa Serafina. Dar cine ar putea să descrie cît de tare s-au mirat don Alfonso și cu dona Serafina cînd au dat cu ochii unul de altul ? Contele n-a băgat de seamă nimic, fiindcă avea acuma altceva de făcut. Ne-a povestit cum l-au atacat bandiții, cum l-au prins pe el și pe fiică-sa după ce au ucis pe vizitiu, pe un paj și pe un valet. Isprăvi spunîndu-ne că ne era foarte îndatorat și că, dacă vom veni la el la Toledo peste o lună, cînd are să fie acolo, vom vedea dacă e ingrat sau recunoscător.

Fiica acestui senior nu uită nici ea să ne mulțumească că am scăpat-o din mîna tîlharilor. Ne-am gîndit atunci, Rafael și cu mine, că i-am face plăcere lui don Alfonso dacă i-am da prilej să vorbească o clipă între patru ochi cu această jună văduvioară, și am izbutit asta foarte bine, ținîndu-l de vorbă pe contele de Polan

— Frumoasă Serafina, spuse în șoaptă don Alfonso, nu mă mai plîng de soarta care mă silește să trăiesc ca un om alungat din societate, fiindcă am avut acuma fericirea să contribui la serviciul însemnat care ți-a fost adus.

— Cum ? spuse ea suspinînd, dumneata mi-ai salvat viața și onoarea ? Dumitale îți sîntem, eu și cu tatăl meu, atît de îndatorați ? Ah, don Alfonso, de ce l-ai omorît pe frate-meu ?

Nu i-a spus mai mult decît atîta, dar el a înțeles din aceste vorbe și din tonul cu care fuseseră rostite că, așa cum o iubea atît de mult pe Serafina, îl iubea și ea pe dînsul.

CARTEA A ŞASEA

Capitolul I

CE-AU FĂCUT GIL BLAS ŞI CU TOVARĂŞII LUI DUPĂ CE S-AU DESPĂRŢIT DE CONTELE DE POLAN. CE PLAN ÎNSEMNAT A FĂCUT AMBROSIO ŞI CUM L-A ADUS LA ÎNDEPLINIRE.

Contele de Polan, după ce petrecu o bună parte din noapte tot mulţumindu-ne şi încredinţîndu-ne că puteam să ne bizuim pe recunoştinţa lui, chemă pe hangiu ca să se sfătuiască cu dînsul şi să vadă cum ar putea pleca mai bine la Turis, unde avea treabă. L-am lăsat să ia în această privinţă măsurile pe care le va socoti de cuviinţă şi am plecat de la han, luînd drumul pe care l-a ales Lamela.

După vreo două ceasuri de mers, zorii ne-au prins cînd eram aproape de Campillo. Ne-am tras repede în munţii care sînt între tîrgul acesta şi Requena. Am stat acolo toată ziua să ne odihnim şi ne-am numărat banii pe care îi aveam şi care sporiseră mult cu ceea ce luasem de la hoţi ; găsisem în buzunarele lor mai bine de trei sute de pistoli în tot felul de monezi. Cînd s-a înnoptat, am plecat iar şi a doua zi dimineaţa am intrat în ţinutul Valenciei. Am pătruns în cea dintîi pădure de care am dat în drum. Ne-am înfundat în bunget şi am ajuns la un loc pe unde curgea un pîrîu cu apă cris-

talină, care se îndrepta domol către apele Guadalquivirului. Umbra dată de copacii şi iarba pe care acele locuri o puneau din belşug la îndemîna cailor noştri ne-ar fi îndemnat să ne oprim, chiar dacă n-am fi fost mai dinainte hotărîţi să rămînem acolo. Aşadar, nici nu ne-am gîndit să mergem mai departe

Am descălecat şi ne-am pregătit să ne petrecem ziua aceea în chip plăcut. Dar cînd am vrut să mîncăm ceva, am văzut că nu aveam merinde mai de loc. Pîinea era pe sponci, iar plosca ajunsese un trup fără suflet.

— Domnilor, ne spuse Ambrosio, cele mai frumoase locuri nu sînt de fel plăcute cînd nu-i de faţă Bachus [1] şi nu-i de faţă Ceres [2]. Eu zic că mai întîi să ne facem rost de merinde. Pentru asta, am să mă duc la Xelva. E un tîrg frumuşel, la vreo leghe de-aici. Nu stau mult.

Şi vorbind astfel, puse pe un cal burduful şi desaga, încălecă şi ieşi din pădure cu o iuţeală care făgăduia o întoarcere grabnică. Eram foarte îndreptăţiţi s-o nădăjduim şi aşteptam acuma din moment în moment să vină Lamela. Totuşi, nu s-a întors aşa de repede. A trecut aproape toată ziua şi noaptea se pregătea acum să acopere copacii cu aripile ei negre, cînd îl zărirăm venind pe prietenul nostru, a cărui întîrziere începuse să ne neliniştească. Ne-a răsplătit aşteptarea cu o sumedenie de lucruri pe care le aducea. Nu numai că burduful era plin de vin foarte bun, iar desaga bucşită de pîine şi friptură de vînat, dar la oblînc mai atîrna şi o coşcogeamite boccea cu bulendre, la care noi toţi începurăm să ne uităm cu mare atenţie. El băgă de seamă asta şi ne spuse zîmbind :

— Văd că vă miraţi de bulendrele astea şi vă înţeleg foarte bine. Dar nu ştiţi de ce le-am cumpărat de la Xelva. Nici don Rafael, nici tot pămîntul la un loc n-ar putea să ghicească.

Spunînd asta, dezlegă bocceaua ca să ne arate cu deamănuntul ce văzusem pînă acuma numai pe deasupra.

---

[1] Zeul vinului, în mitologia latină.

[2] Zeiţa culesului, a grînelor şi a agriculturii, în mitologia latină.

Erau acolo un antereu și o giubea neagră foarte lungă, două haine și două perechi de nădragi, o călimară de pus în brîu, din acelea care-s alcătuite din două bucăți prinse cu un șnur și în care ceșcuța cu cernealã nu-i la un loc cu tocul în care se pun penele de scris ; mai era și o testea de hîrtie albă frumoasă și o lăcățică cu o pecete mare și ceară verde. După ce Ambrosio desfăcu toate aceste cumpărături, don Rafael îi spuse glumeț :

— Halal, domnule Ambrosio, strașnice lucruri ai cumpărat ! Dar ia spune, ce ai de gînd să faci cu ele ?

— Ceva foarte bun. Toate lucrurile astea nu m-au costat decît zece dubloni și sînt convins că o să căpătăm pe ele peste cinci sute. Nici o grijă. Nu-s eu om să mă încarc cu bulendre nefolositoare ; și ca să vă dovedesc că n-am cumpărat toate aceste lucruri prostește, am să vă aduc la cunoștință un plan al meu care, fără doar și poate, este cel mai dibaci pe care-l poate închipui vreodată o minte omenească. O să vedeți îndată. Sînt sigur că o să vă placă strașnic. Ascultați. După ce am cumpărat pîine, urmă el, am intrat într-un birt și am spus grataragiului să puie la frigare șase potîrnichi, tot atîția pui și iepuri încă pe atîția. În timp ce se frigeau, văd deodată că vine unul foarte supărat și începe să se plîngă de felul cum se purtase cu dînsul un negustor din oraș.

— Pe sfîntul Iacob, spuse el birtașului, să știi că Samuel Simon e cel mai caraghios negustor din Xelva. M-a făcut de ocară în prăvălie, de față cu toată lumea. Zgîrcitul dracului, n-a vrut să-mi dea pe datorie șase coți de stofă. Și doar știe că sînt meseriaș și bun de plată și că n-are nimica de pierdut cu mine. Ce zici de dobitocul ăsta ? Nobililor le dă pe datorie cît vor. Îi împrumută pe ei cu riscul de a rămîne mofluz, dar pe un burghez cinstit, care i-ar da banii înapoi, nu vrea să-l îndatoreze. Curată zărgheală ! Să fie afurisit ! De-ar păți-o încalte așa cum merită ! Într-o bună zi, o pățește el, nici o grijă ! Cunosc eu negustori care nici nu pun la îndoială asta !

Auzindu-l vorbind așa pe meseriașul acela, care a mai spus și altele, mi-a venit poftă să-l răzbun și să joc un renghi lui Samuel Simon.

— Spune-ne, prietene, l-am întrebat eu, ce fel de om e acesta de care vorbești ?

— E un om foarte rău, zise el. E un cămătar aprig, cu toate că face pe cinstitul.

Am ascultat cu atenție tot ce spunea meseriașul și, cînd am plecat de la birt, am întrebat unde locuiește Samuel Simon. Cineva mi-a arătat. I-am cercetat din ochi prăvălia. M-am uitat bine și închipuirea mea, gata oricînd să m-asculte, a născocit deodată o sforărie pe care am rumegat-o bine și care cred că e demnă de valetul domnului Gil Blas. M-am dus la un negustor de haine vechi și am cumpărat straiele astea pe care le vedeți, un rînd pentru un rol de inchizitor, altul pentru un rol de grefier și altul pentru un alguazil. Asta am făcut, domnilor, adăugi el, și din cauza asta am întîrziat.

— Dragă Ambrosio, spuse don Rafael nemaiputînd de bucurie. Strașnică idee ! Splendidă treabă ! Îți invidiez născocirea. Aș da bucuros tot ce-am izbutit mai bine în viață pentru o strășnicie a minții cum e asta ! Da, Lamela, urmă el, prețuiesc, dragul meu, toată frumusețea planului tău și să n-ai nici o grijă că-l aducem la îndeplinire așa cum trebuie. Îți trebuie acuma doi actori buni care să-ți dea o mînă de ajutor. I-am și găsit. Tu ai o înfățișare mistică : ai să faci foarte bine pe inchizitorul. Eu am să fac pe grefierul, iar domnul Gil Blas, dacă vrea, o să joace rolul alguazilului. Va să zică, distribuția e făcută. Mîine jucăm piesa. Succes o să avem sigur, dacă, bineînțeles, nu se ivește vreo piedică din acelea care răstoarnă chiar planurile cele mai bine ticluite.

Încă nu înțelegeam bine planul pe care don Rafael îl socotea așa de frumos ; dar pe cînd mîncam, mi-au spus tot cu de-amănuntul și mi s-a părut și mie că era o șmecherie ingenioasă. După ce am dat gata o bună parte

din friptura de vînat și am sorbit zdravăn din ploscă, ne-am întins pe iarbă și am adormit repede. Somnul nostru însă n-a ținut mult, pentru că nemilosul Ambrosio ne-a trezit peste un ceas, cînd era încă noapte.

— Sculați-vă, sculați-vă, striga el : cine are lucruri mari de făcut nu trebuie să fie leneș.

— Ce dracu ai, domnule inchizitor, de ne grăbești așa? spuse don Rafael sărind din somn. Nu merită domnul Samuel Simon atîta tevatură !

— Asta zic și eu, luă iar vorba Lamela; și adăugă rîzînd : am visat az-noapte că-i smulgeam barba. Cam urît vis pentru el, nu, domnule grefier ?

Glumele acestea fură urmate de altele. Veselindu-ne astfel, am mîncat și după aceea ne-am pregătit fiecare rolul. Ambrosio și-a pus antereul cel lung și mantia, așa că arăta acuma chiar ca un comisar al Sfîntului Oficiu. Don Rafael și cu mine ne-am îmbrăcat și noi, așa că acuma semănam foarte bine, el cu un grefier, iar eu cu un alguazil. Travestirea ne-a luat o bună bucată de vreme. După aceea am prînzit zdravăn, așa că era vreo două după-amiază cînd am ieșit din pădure și am plecat la Xelva. Nici nu aveam de ce să ne grăbim, fiindcă trebuia să începem reprezentația abia seara. De asta am luat-o la drum domol și ne-am oprit la porțile orașului pînă să se înnopteze.

Cînd s-a înnoptat, am lăsat caii acolo, în paza lui don Alfonso, care a fost foarte mulțumit că nu avea alt rol de jucat. Don Rafael, Ambrosio și cu mine nu ne-am dus de-a dreptul la Samuel Simon, ci la un birt care era la doi pași de casa lui. Domnul inchizitor mergea în frunte. A intrat și a spus cu gravitate birtașului :

— Jupîne, vreau să-ți spun ceva. E vorba de o treabă care privește Oficiul Inchiziției și care e foarte însemnată.

Birtașul ne duse într-o încăpere unde, după ce am rămas singuri cu el, Lamela îi spuse :

— Sînt comisar al Sfîntului Oficiu.

La vorbele acestea, birtaşul se îngălbeni şi spuse cu tremur în glas că el nu ştia să fi făcut ceva care să dea prilej Inchiziţiei să se plîngă de dînsul

— Tocmai de asta, reluă Ambrosio cu glas mai blînd, ea nici nu se gîndeşte să te necăjească Inchiziţia nu se grăbeşte niciodată să pedepsească, fereasă Dumnezeu ! şi să greşească cumva, confundînd nelegiuirea cu nevinovăţia : e severă, dar mereu dreaptă Adică, cu alte cuvinte ca să fii pedepsit de ea, trebuie să ai de ce să fii pedepsit. Nu pentru dumneata am venit acuma la Xelva. E vorba de un negustor pe care-l cheamă Samuel Simon. Ni s-au spus despre el şi despre purtarea lui lucruri foarte rele. Se zice că ar fi rămas evreu şi că ar fi trecut la creştinism numai din motive pur omeneşti. Îţi poruncesc, din partea Sfîntului Oficiu, să-mi spui ce ştii despre omul acela. Să nu cumva însă, fiindcă ţi-i vecin şi poate prieten, să încerci să-l acoperi ; şi să ştii că dacă văd în mărturia dumitale cel mai mic indiciu că vrei să-l aperi, atunci s-a isprăvit cu dumneata. Grefier ! urmă el întorcîndu-se către Rafael, fă-ţi datoria !

Domnul grefier, care îşi şi scosese călimara şi hîrtia, se aşeză la o masă şi se pregăti, cu aerul cel mai serios care se poate închipui, să scrie declaraţiile birtaşului, iar acesta, la rîndul lui, ne încredinţă că va spune numai adevărul.

— Bun, zise comisarul inchizitor, atunci să începem. Răspunde numai la întrebările mele, altceva nu-ţi cer. Spune, Samuel Simon se duce la biserică ?

— Asta n-am băgat de seamă, zise birtaşul. Eu nu-mi aduc aminte să-l fi văzut la biserică.

— Bine, zise inchizitorul ; grefier, scrie că nu se duce niciodată la biserică.

— N-am spus asta, replică birtaşul. Am spus numai că nu l-am văzut eu. S-ar putea să fie într-o biserică în acelaşi timp cu mine şi totuşi să nu-l văd.

— Amice, zise Lamela, nu uita că nu trebuie să-l acoperi pe Samuel Simon. Ţi-am spus ce-ai putea să păţeşti.

Trebuie să spui numai ce-i împotriva şi nimic în favoarea lui.

— Dacă-i aşa, seniore, zise birtaşul, n-o să aflaţi mare lucru din mărturia mea. Eu nu-l cunosc pe negustorul acela ; nu pot spune despre dînsul nimic, nici bine, nici rău. Dar dacă vreţi să ştiţi ce viaţă duce la el acasă, am să chem pe Gaspar, băiatul lui de prăvălie, şi aveţi să-l întrebaţi. Băiatul ăsta vine mereu pe-aici să bea cu prietenii un pahar. Atîta pot să vă spun, că e bun de gură. Are să vorbească tot ce vreţi. Are să vă spună viaţa pe care o duce stăpînu-său şi pot să vă dau cuvîntul meu că grefierul dumneavoastră va avea ce să scrie.

— Mă bucur că eşti sincer, spuse atunci Ambrosio ; faptul că-mi aduci pe cineva care ştie ce fel de viaţă duce Simon este un serviciu făcut Sfîntului Oficiu. Voi spune inchiziţiei acest lucru. Aşadar, du-te repede şi caută pe acel Gaspar de care vorbeşti. Dar lucrează cu discreţie ; să nu afle nimic stăpînu-său.

Birtaşul făcu lucrurile cum trebuie, în taină şi repede. Aduse pe băiatul de prăvălie al lui Samuel Simon. Era, într-adevăr, un tînăr foarte guraliv, tocmai aşa cum ne trebuia nouă.

— Bine-ai venit, băiete, îi spuse Lamela. Eu sînt un inchizitor numit de Sfîntul Oficiu ca să adun informaţii împotriva lui Samuel Simon ; e învinuit că practică religia iudaică. Dumneata stai la el ; prin urmare, ştii aproape tot ce face. Nu cred că e nevoie să-ţi spun că eşti obligat să declari tot ce ştii despre dînsul, fiindcă îţi ordon asta în numele Sfintei Inchiziţii.

— Seniore, răspunse băiatul de prăvălie, nici că se putea să daţi de un om mai potrivit decît mine pentru ceea ce voiţi să aflaţi. Sînt gata să vă spun tot ce ştiu, fără să mai fie nevoie să-mi porunciţi asta în numele Sfîntului Oficiu. Dacă l-aţi întreba pe stăpînu-meu despre mine, sînt sigur că nu m-ar crùţa de loc. De asta nici eu n-am de gînd să-l cruţ şi am să vă spun de la

început că e un șiret despre care nu poți să știi niciodată ce gîndește, un om care face pe sfîntul și care, de fapt, numai sfînt nu este ; în fiecare seară se duce la o cusătoreasă, una cu care...

— Îmi pare bine că aflu asta, îi tăie vorba Ambrosio ; din ce-mi spui, văd că e un om cu apucături rele. Vreau însă să-mi răspunzi cu precizie la întrebările pe care am să ți le pun. Datoria mea este mai ales să știu cum stă el cu religia. Ia spune, mîncați carne de porc la voi acasă ?

— Nu știu dacă am mîncat de două ori de un an, de cînd sînt la el, răspunse Gaspar.

— Bun, zise domnul inchizitor ; grefier, scrie că la Samuel Simon nu se mănîncă niciodată carne de porc. În schimb, urmă el, desigur că mîncați cîteodată miel.

— Da, spuse băiatul. Am mîncat miel la Paști.

— Tocmai bine, strigă comisarul. Grefier, scrie că Simon ține Paștile evreiești. Merge de minune, am cules pînă acum mărturii bune.

— Și ia mai spune, dragul meu, urmă Lamela, l-ai văzut vreodată pe stăpînul dumitale dezmierdînd pe vreun copil ?

— De multe ori, răspunse Gaspar. Cînd trec copii prin fața prăvăliei, jupînul îi oprește și-i mîngîie, mai ales dacă-s drăguți.

— Grefier, spuse iar inchizitorul, scrie că Samuel Simon e bănuit cu tot dinadinsul că ademenește la el copii de creștini ca să-i înjunghie. Strașnic prozelit ! Oho ! domnule Simon, o să ai de-a face cu Sfîntul Oficiu, asta e sigur ! Să nu-ți închipui cumva că are să te lase să-ți faci de cap cu jertfele dumitale barbare ! Gaspar, ești om cinstit, nu te teme de nimic și spune tot ce știi ca să se vadă bine că acest fals catolic se dedă mai mult decît oricînd obiceiurilor și riturilor evreiești. Ce zici, este desigur o zi pe săptămînă în care stă cu totul și cu totul degeaba ?

— Nu, răspunse Gaspar, asta n-am văzut. Atîta știu numai că sînt zile în care se închide în odaia lui și stă acolo multă vreme.

— Asta este ! strigă comisarul ; să știți că ține șabăsul ; dacă n-o fi așa, nu mai sînt eu inchizitor ! Înseamnă asta, grefier, și scrie că păzește cu strășnicie postul șabăsului. A, ticălosul ! Acuma numai un lucru să te mai întreb. Vorbește cumva de Ierusalim ?

— Da, de multe ori, răspunse Gaspar. Ne povestește de istoria evreilor și cum a fost dărîmat templul din Ierusalim.

După ce domnul comisar al Sfîntului Oficiu a isprăvit cu interogatoriul băiatului de prăvălie, a spus acestuia că poate să plece și i-a poruncit în numele Inchiziției să nu sufle o vorbă stăpînului despre cele întîmplate. Gaspar făgădui că va asculta de poruncă și plecă. Nu mult după dînsul, am plecat și noi. Am ieșit din birt tot așa de gravi cum intrasem, ne-am dus la Samuel Simon și i-am bătut la ușă. A venit să deschidă chiar el ; și dacă s-a mirat cînd a văzut la el în casă trei mutre ca ale noastre, a fost și mai mirat cînd Lamela, care era în fruntea noastră, îi spuse poruncitor :

— Jupîne Samuel, îți poruncesc în numele Sfintei Inchiziții, al cărei comisar am cinstea să fiu, să-mi dai imediat cheia odăii dumitale. Vreau să văd dacă găsesc lucruri care să îndreptățească mărturiile aduse împotriva dumitale.

Negustorul, zăpăcit de toate aceste vorbe, se dădu îndărăt cîțiva pași, ca și cum l-ar fi izbit cineva cu pumnul în stomac. Departe de a bănui escrocheria noastră, el și-a închipuit cu bună-credință că vreun dușman ascuns l-a pîrît Sfintei Inchiziții ; sau poate că nu prea știindu-se bun catolic, se temea de o cercetare în această privință. Cum o fi fost, cum n-o fi fost, dar n-am văzut vreodată un om mai speriat. S-a supus fără vreo împotrivire și cu tot respectul pe care-l are un om care se teme de Inchiziție. Ne-a deschis odaia.

— Bine, cel puţin, îi spuse Ambrosio intrînd, bine cel puţin că asculţi de poruncile Sfîntului Oficiu fără să te burzuluieşti. Acum însă, adăugi el, du-te în altă odaie şi lasă-mă să-mi îndeplinesc slujba nestingherit.

Samuel nu crîcni nici la această poruncă, aşa cum nu crîcnise nici la cea de adineauri. S-a dus în prăvălie, iar noi, fără să pierdem o clipă, am intrat tustrei în odaie şi am început să căutăm unde-şi ţine banii. I-am găsit repede ; erau într-o ladă descuiată şi erau mai mulţi chiar decît puteam duce ; erau băgaţi într-o mulţime de săculeţe şi numai argint. Ne-ar fi plăcut mai mult dacă ar fi fost aur, dar fiindcă nu se putea altfel, a trebuit să ne mulţumim şi aşa. Ne-am umplut buzunarele cu ducaţi. Am băgat pînă şi în ciorapi şi în toate locurile unde puteam să-i ascundem. Eram acuma încărcaţi zdravăn, dar fără să se vadă, şi asta datorită iscusinţei lui Ambrosio şi a lui don Rafael, care îmi dovedirăcu asta că-i straşnic lucru să-ţi cunoşti meseria.

După ce-am făcut toată trebuşoara asta, am ieşit din odaie şi atunci, dintr-un motiv pe care cititorul lesne are să-l ghicească, domnul inchizitor a scos lacătul, l-a pus la uşă şi după aceea a sigilat cu mîna lui uşa. Pe urmă a spus lui Simon :

— Jupîne Samuel, îţi poruncesc, în numele Sfintei Inchiziţii, să nu te atingi de lacăt şi nici de sigiliul acesta, pe care eşti dator să-l respecţi, fiindcă e sigiliul Sfîntului Oficiu. Am să mă întorc mîine tot pe vremea asta ca să-l ridic şi să-ţi spun ce am hotărît.

După ce vorbi astfel, spuse jupînului să deschidă uşa de la stradă şi foarte veseli am ieşit repede unul după altul. După vreo cincizeci de paşi, am început să mergem cu o iuţeală şi o uşurinţă aşa de mare, încît aproape că n-atingeam pămîntul, cu toată povara pe care o duceam. Am ieşit repede din oraş şi, urcîndu-ne în şa, ne-am îndreptat caii către Segorbe, slăvind pe zeul Mercur [1] pentru această norocoasă întîmplare.

[1] Fiul lui Jupiter, zeu al elocvenţei, al comerţului, dar şi al hoţilor, în mitologia elină.

Capitolul II

DESPRE HOTĂRÎREA PE CARE DON ALFONSO ȘI GIL BLAS AU LUAT-O DUPĂ ACEASTĂ AVENTURĂ.

Am mers toată noaptea, după bunul nostru obicei, și am ajuns în zorii zilei într-un sat, la două leghe de Segorbe. Obosiți cum eram, am lăsat drumul mare și ne-am dus pînă la niște sălcii pe care le zărisem la poalele unui deal, la vreo mie—o mie două sute de pași de sat și la umbra cărora ne gîndeam că ar fi foarte potrivit să facem un popas. Într-adevăr, cînd am ajuns, am văzut că sălciile acelea dădeau o umbră plăcută, iar pe la picioarele lor curgea un pîrîu. Locul era pe placul nostru, așa că am hotărît să stăm acolo toată ziua. Am descălecat, am scos cailor frîiele, dîndu-le drumul să pască și ne-am culcat pe iarbă. Ne-am odihnit un pic; după aceea am isprăvit ce mai era în desagă și în ploscă. După ce am prînzit bine, ne-am petrecut vremea numărînd banii pe care îi luasem de la Samuel Simon; erau trei mii de ducați; cu suma asta și cu aceea pe care o mai aveam, puteam să ne lăudăm că nu stăteam prea rău cu paralele.

Cum trebuia să ne facem rost acuma de niscai merinde, Ambrosio și cu don Rafael, după ce s-au dezbrăcat de straiele lor de inchizitor și de grefier, au spus că au să se îngrijească ei de asta, că isprava din Xelva numai le aținase pofta și aveau de gînd să se ducă la Segorbe să vadă dacă nu se ivește vreun prilej să mai facă vreuna.

— Domniile-voastre, adăugi Rafael, să ne așteptați la sălciile astea. N-o să stăm prea mult și o să ne întoarcem tot aici.

— Las' că știu eu, don Rafael, strigai eu rîzînd, spune mai bine că o să vă întoarceți la sfîntul așteaptă. Dacă plecați, apoi plecați aveți să fiți pe multă vreme.

— Bănuiala asta ne jignește, replică Ambrosio ; e drept că jignirea asta o cam meritãm. După ceea ce am făcut la Valladolid, ai dreptate să nu ne crezi și să-ți închipui că o să facem acuma cu domniile-voastre ce-am făcut atunci cu ceilalți tovarăși ai noștri, adică să vă părăsim fără nici un scrupul. Totuși, vă înșelați. Contrații de care am fugit atunci erau niște oameni foarte răi și tovărășia cu ei începuse să ne cam stingherească. Trebuie să fim drepți și să spunem că pe cei de felul nostru interesul îi învrăjbește mult mai puțin decît îi învrăjbește pe ceilalți oameni ; dar desigur că, atunci cînd nu ne potrivim între noi, buna noastră înțelegere poate să se strice, așa cum se întîmplă cu toți oamenii. Așa că, domnule Gil Blas, urmă Lamela, te rog și pe dumneata și pe don Alfonso să aveți mai multă încredere în noi și să fiți fără grijă în ce privește pofta pe care o avem acuma, don Rafael și cu mine, să ne ducem la Segorbe.

— Putem foarte ușor să-i liniștim, spuse atunci Rafael. Lăsăm banii aici. Au să aibă astfel o chezășie că ne întoarcem. După cum vezi, domnule Gil Blas, adăugă el, noi mergem de-a dreptul în miezul lucrurilor. Vă lăsăm o garanție și vă asigur că plecăm de aici, Ambrosio și cu mine, fără să ne temem o clipă că o să ne suflați această garanție prețioasă. După un semn atît de evident al bunei noastre credințe, te mai îndoiești de noi ?

— Nu, am spus eu, nu mă mai îndoiesc și puteți să faceți tot ce vreți.

Au plecat îndată amîndoi, luînd cu ei burduful și desaga și m-au lăsat sub sălcii cu don Alfonso. Acesta, după plecarea lor, îmi spuse :

— Domnule Gil Blas, trebuie să-ți mărturisesc ceva. Îmi pare rău că am venit pînă aici cu pungașii ăștia. Nici nu-ți închipui cît mă mustră cugetul. Ieri-seară, cînd păzeam caii, m-am gîndit mult în privința asta și m-am mîhnit grozav. M-am gîndit că un tînăr care are

simțul onoarei nu trebuie să se însoțească cu niște oameni așa de stricați cum sînt Rafael și Lamela și că dacă vreodată, lucru care din nefericire se poate întîmpla oricînd, vreo pungășie de-a lor are să izbutească așa de bine încît avem să ne trezim în mîinile justiției, o să fie mai mare rușinea cînd am să mă pomenesc învinuit de hoție împreună cu dînșii și pedepsit ca un nemernic. Mă gîndesc mereu la asta și trebuie să-ți spun că m-am hotărît să mă despart de ei pe totdeauna, ca să nu mai fiu părtaș la faptele rele pe care au să le mai facă. Eu cred că și dumneata gîndești tot așa.

— Da, într-adevăr, i-am răspuns eu. Cu toate că m-ai văzut jucînd rolul alguazilului în comedia cu Samuel Simon, să nu-ți închipui că-mi plac piese de soiul ăsta. Iau de martor pe Dumnezeu că, în timp ce jucam un rol așa de frumos, îmi spuneam mereu : „Pe cinstea mea, domnule Gil Blas, dacă ar veni acum poliția și te-ar lua de guler, ți-ai merita răsplata pe care ai căpăta-o". Așa că și eu, ca și dumneata, senior don Alfonso, nu mai am de loc poftă să rămîn într-o tovărășie așa de proastă ; și dacă vrei, am să te însoțesc. Cînd domnii aceia au să se întoarcă, să le spunem că vrem să ne împărțim banii și mîine dimineață, sau la noapte chiar, să ne luăm rămas bun de la dînșii.

Iubitul Serafinei încuviință propunerea mea și spuse :

— Să ne ducem la Valencia, să plecăm cu corabia în Italia și acolo să ne punem în slujba Republicii Venețiene. Nu-i mai bine să intrăm în ordine decît să ducem viața ticăloasă și mișelnică pe care o ducem ? Cu banii pe care-i vom avea, o să ne putem înfățișa în lume destul de bine dichisiți. E drept că mă cam mustră cugetul să mă slujesc de niște bani cîștigați în felul acesta ; dar pe lîngă că acuma nevoia mă silește să-i iau, mă jur că dacă vreodată mă îmbogățesc cît de cît în război, dau înapoi lui Samuel Simon tot ce i-am luat.

Am spus lui don Alfonso că întocmai așa gîndeam și eu. Am hotărît amîndoi să ne părăsim tovarășii a doua

zi dimineaţa. N-am fost ispitiţi să ne folosim de faptul că nu erau acolo, adică să fugim cu banii ; încrederea pe care ne-o arătaseră, lăsîndu-ne stăpîni pe averea lor, nu ne îngăduia nici măcar să ne gîndim la una ca asta, cu toate că festa pe care mi-o jucaseră la Valladolid ar fi îndreptăţit oarecum acest furt.

Ambrosio şi don Rafael se întoarseră de la Segorbe către seară. Cum au dat cu ochii de noi, ne-au şi spus că fuseseră foarte norocoşi şi că puseseră temeliile unei pungăşii care, după toate aparenţele, avea să ne fie şi mai de folos decît cea din seara trecută. Rafael tocmai voia să ne dea amănunte, dar don Alfonso începu să vorbească şi le spuse politicos că, nesimţindu-se făcut să trăiască în felul în care trăiau ei, s-a hotărît să se despartă de dînşii. Le-am spus că tot aşa aveam de gînd şi eu. Au încercat tot ce-au putut ca să ne convingă să-i însoţim în isprăvile lor, dar n-au izbutit. A doua zi dimineaţa, după ce am împărţit pe din două banii, ne-am luat rămas bun de la dînşii şi am pornit către Valencia.

Capitolul III

DUPĂ O ÎNTÎMPLARE NEPLĂCUTĂ, DON ALFONSO AJUNGE ÎN CULMEA BUCURIEI ŞI, DUPĂ ALTĂ ÎNTÎMPLARE, GIL BLAS SE POMENEŞTE DEODATĂ ÎNTR-O SITUAŢIE FOARTE BUNĂ.

Am mers bine pînă la Bunol, dar aici, din nefericire, a trebuit să ne oprim. Don Alfonso s-a îmbolnăvit. L-au apucat nişte friguri cumplite şi mi-a fost teamă să nu moară. Noroc că pe-acolo nu erau doctori, aşa că m-am temut degeaba. Peste vreo trei zile, primejdia a trecut şi, cu îngrijirile pe care i le-am dat eu, s-a însănătoşit de-a binelea. A fost foarte simţitor faţă de tot ce făcusem pentru dînsul şi, cum ne înţelegeam bine împreună, ne-am jurat prietenie pe toată viaţa.

Am pornit la drum din nou, hotărîți ca și pînă atunci ca, îndată ce vom sosi la Valencia, să ne folosim de cel dintîi prilej și să plecăm în Italia. Cerul însă, care ne pregătea o soartă fericită, a hotărît altfel. În drum, văzurăm, la poarta unui castel frumos, o mulțime de țărani, bărbați și femei, care dansau chiuind. Ne-am apropiat și noi ca să vedem petrecerea și don Alfonso numai la ceea ce văzu acuma nu se așteptase. Zări deîndată pe baronul Steinbach, iar acesta, văzîndu-l și el, veni către dînsul cu brațele întinse și îi spuse plin de bucurie :

— Don Alfonso, dumneata ești ? Ce întîlnire plăcută ! Te caută lumea în toate părțile și cînd colo, întîmplarea te-aduce chiar aici !

Tovarășul meu descălecă repede și îmbrățișă pe baron. Acesta nu mai putea de bucurie.

— Haide cu mine, dragul meu, îi spuse el ; ai să afli acuma cine ești și ai să te poți bucura de o viață fericită.

Spunînd asta, l-a luat și l-a dus în castel. M-am dus și eu cu dînșii ; avusesem timp și eu să descalec și legasem caii de un copac. Cum am intrat, am dat de stăpînul castelului. Era un bărbat de vreo cincizeci de ani, foarte arătos.

— Seniore, îi spuse baronul de Steinbach arătîndu-i pe don Alfonso, iată pe fiul dumneavoastră.

La vorbele acestea, don Cesar de Leyva, așa îl chema pe stăpînul castelului, luă pe după gît pe don Alfonso și începu să plîngă de bucurie :

— Eu sînt tatăl tău. Dacă atîta vreme nu ți-am spus, să știi că mi-am călcat cumplit pe inimă. De nenumărate ori am oftat de durere, dar n-am putut altfel. M-am însurat cu mama ta din dragoste. Părinții ei erau oameni de jos. Tatăl meu era om aspru, așa că a trebuit să țin ascunsă căsătoria mea, pe care o încheiasem fără consimțămîntul lui. Numai baronul de Steinbach știa de asta și el te-a crescut. Acuma, tatăl meu a

murit și pot să spun față de toată lumea că ești singurul meu moștenitor. Nu numai atîta, adăugă el ; vreau să te însor cu o fată tot așa de nobilă ca și mine.

— Seniore, îi tăie vorba don Alfonso, nu mă sili să plătesc prea scump vestea bună pe care mi-o dai. Oare nu pot să aflu că am cinstea să fiu feciorul domniei-tale, fără să aflu în același timp că vrei să mă nenorocești ? Ah, seniore, nu fi mai crud decît a fost tatăl dumitale ! Dacă nu ți-a încuviințat dragostea, cel puțin nu te-a silit să te căsătorești cu alta.

— Dragul meu, spuse don Cesar, nu vreau de loc să te silesc. Atîta numai vreau, să fii bun și să vezi pe fata pe care ți-am hărăzit-o. Numai în privința asta vreau să-mi dai ascultare. Cu toate că este o persoană încîntătoare și o partidă foarte bună pentru tine, îți făgăduiesc că nu te voi sili s-o iei. E aici în castel. Vino cu mine. Singur ai să spui că nu este ființă mai plăcută decît ea.

Și spunînd asta, îl duse pe don Alfonso într-o odaie, în care am intrat și eu după dînșii, împreună cu baronul de Steinbach.

În odaie era contele de Polan, cu cele două fiice ale lui, Serafina și Iulia, și cu ginerele lui, don Fernando de Leyva, care era nepotul lui don Cesar. Mai erau acolo cîteva doamne și cîțiva cavaleri. Don Fernando, după cum am mai spus, răpise pe Iulia și petrecerea la care se strînseseră azi țăranii de prin împrejurimi fusese prilejuită de nunta lor. După ce don Alfonso a intrat și tatăl lui l-a prezentat celorlalți, contele de Polan s-a ridicat, a venit către el și l-a luat în brațe, spunînd :

— Salvatorul meu, fii binevenit. Află acum, don Alfonso, urmă el, ce putere are virtutea asupra sufletelor generoase : pe fiul meu l-ai omorît, dar pe mine m-ai scăpat de la moarte. Îmi uit necazul și ți-o dau pe Serafina, căreia i-ai salvat onoarea. Cu asta mă plătesc față de dumneata.

Fiul lui don Cesar se grăbi să spună contelui de Polan cît de adînc îi mulțumește pentru darul pe care i-l face. Și nu știu, zău, dacă atunci cînd și-a găsit părintele s-a bucurat mai mult decît atunci cînd a aflat că va putea să se însoare cu Serafina. Și într-adevăr, peste cîteva zile au și făcut nunta, spre marea bucurie a părților celor mai interesate în această privință.

Cum eram și eu unul din salvatorii contelui de Polan, acest senior, recunoscîndu-mă, îmi spuse că va avea neapărat grijă să mă facă om cu stare și să mă căpătuiască bine. I-am mulțumit de bunătate dar n-am vrut să mă despart de don Alfonso. Acesta m-a făcut intendentul moșiilor lui și m-a cinstit cu încrederea sa. Cum întîmplarea cu pungășirea lui Samuel Simon îi stătea pe inimă, îndată după ce s-a însurat, m-a trimis la negustorul acela să-i duc toți banii care i se furaseră. Așadar, m-am dus să fac o restituire. Asta însemna să-mi încep slujba de intendent cu o faptă cu care slujba asta ar trebui să se isprăvească.

CUPRINS

Pag.

Prefaţă V

O lămurire din partea autorului XXIX

Gil Blas către cetitor XXXI

CARTEA ÎNTII

Capitolul I — Despre naşterea lui Gil Blas şi despre educaţia lui 3

Capitolul II — Ce i s-a întîmplat în drum spre Pennaflor ; ce a făcut cînd a ajuns în acest oraş şi cu cine a stat acolo la masă . . . 5

Capitolul III — Despre ispita în care a căzut catîrgiul ; ce urmări a avut această ispită şi cum Gil Blas a căzut în Caribda, voind să se ferească de Scila 12

Capitolul IV — Descrierea hrubei şi ce a văzut în ea Gil Blas 15

Capitolul V — Despre sosirea în hrubă a mai multor alţi hoţi şi despre ce plăcute lucruri au vorbit împreună 18

Pag.

Capitolul VI — Cum a încercat Gil Blas să fugă şi ce a izbutit să facă 25

Capitolul VII — Despre ce a făcut Gil Blas, neputînd să facă altceva 28

Capitolul VIII — Gil Blas se duce cu hoţii. Ce isprăvi face el la drumul mare 30

Capitolul IX — Întîmplarea gravă care a venit după această ispravă 33

Capitolul X — Cum s-au purtat hoţii cu doamna. Ce a plănuit Gil Blas şi ce a izbutit să facă 35

Capitolul XI — Povestea donei Mencia de Mosquera 41

Capitolul XII — În ce chip neplăcut a fost curmată convorbirea lui Gil Blas cu doamna . 48

Capitolul XIII — Prin ce întîmplare Gil Blas a ieşit, în sfîrşit, din închisoare şi unde s-a dus după aceea 51

Capitolul XIV — Cum l-a primit dona Mencia la Burgos 55

Capitolul XV — Cum s-a îmbrăcat Gil Blas, ce dar a mai primit de la dona Mencia şi cum a plecat din Burgos 58

Capitolul XVI — În care se vede că nu trebuie să te bizui prea mult pe noroc . . . 62

Capitolul XVII — Ce hotărîre a luat Gil Blas după întîmplarea din casa cu camere mobilate 68

Pag.

CARTEA A DOUA

Capitolul I — Fabricio îl duce pe Gil Blas şi îl pune în slujbă la teologul Sedillo. În ce stare era acest preot. Portretul menajerei lui . . . 79

Capitolul II — Cum a fost îngrijit preotul atunci cînd s-a îmbolnăvit; ce s-a mai întîmplat după aceea şi ce a lăsat prin testament lui Gil Blas 85

Capitolul III — Gil Blas intră în slujba doctorului Sangrado şi ajunge medic celebru . . 90

Capitolul IV — Gil Blas practică mai departe medicina cu tot atîta succes pe cîtă pricepere. Întîmplarea cu inelul regăsit 96

Capitolul V — Urmarea întîmplării cu inelul luat înapoi; Gil Blas se lasă de medicină şi pleacă din Valladolid 105

Capitolul VI — Încotro a luat-o şi, după ce a ieşit din Valladolid, cu cine s-a întîlnit pe drum 111

Capitolul VII — Povestea calfei de bărbier . 114

Capitolul VIII — Despre întîlnirea lui Gil Blas şi a tovarăşului său cu un om care muia bucăţi de pîine într-un izvor şi despre cele ce au vorbit cu dînsul 135

Capitolul IX — În ce stare şi-a găsit Diego familia şi după ce petreceri anume el şi cu Gil Blas s-au despărţit 133

CARTEA A TREIA

Capitolul I — Despre sosirea lui Gil Bas la Madrid şi despre primul stăpîn pe care l-a slujit în acest oraş 147

Pag.

Capitolul II — Despre mirarea care l-a cuprins pe Gil Blas cînd a întîlnit în Madrid pe căpitanul Rolando; despre ciudatele lucruri pe care acesta i le-a povestit 154

Capitolul III — Iese de la don Bernardo de Castil Blazo şi intră în slujbă la un filfizon . 160

Capitolul IV — În ce chip Gil Blas a făcut cunoştinţă cu valeţii filfizonilor; cum l-au învăţat aceştia să dobîndească, fără multă greutate, faima unui om de duh şi ce jurămînt ciudat l-au pus să facă 168

Capitolul V — Gil Blas începe să aibă trecere la femei. Face cunoştinţă cu o persoană nostimă 174

Capitolul VI — Despre părerile cîtorva seniori cu privire la actorii Teatrului Regal . . 181

Capitolul VII — Povestirea lui don Pompeyo de Castro 185

Capitolul VIII — Ce întîmplare l-a silit pe Gil Blas să-şi caute altă slujbă 192

Capitolul IX — La cine a slujit după moartea lui don Matias de Silva 197

Capitolul X — Care nu-i mai lung decît cel de mai înainte 201

Capitolul XI — Cum vieţuiau împreună actorii şi cum se purtau cu scriitorii 205

Capitolul XII — Gil Blas prinde gust de teatru; se lasă dus de plăcerile vieţii teatrale, dar peste cîtva timp se satură de această viaţă . 209

Pag.

CARTEA A PATRA

Capitolul I — Gil Blas, fiindcă nu se poate obişnui cu obiceiurile actorilor, pleacă de la Arsenia şi îşi găseşte o slujbă la o casă mai cinstită 215

Capitolul II — Cum l-a primit Aurora pe Gil Blas şi ce-au vorbit împreună 220

Capitolul III — Despre marile schimbări care s-au petrecut la don Vicente şi despre ciudata hotărîre pe care a luat-o, împinsă de amor, Aurora 224

Capitolul IV — Căsătoria din răzbunare. Nuvelă 229

Capitolul V — Ce a făcut Aurora de Guzman cînd a ajuns la Salamanca 254

Capitolul VI — Ce şiretlicuri a întrebuinţat Aurora ca să-l facă pe don Luis Pacheco s-o iubească 262

Capitolul VII — Gil Blas intră în slujbă la don Gonzalo Pacheco 270

Capitolul VIII — Ce fire avea marchiza de Chaves şi ce oameni veneau de obicei pe la dînsa 280

Capitolul IX — Datorită cărei întîmplări Gil Blas a plecat de la marchiza de Chaves şi ce a făcut după aceea 284

Capitolul X — Povestea lui don Alfonso şi a frumoasei Serafina 289

Pag.

Capitolul XI — Cine era pustnicul cel bătrîn şi cum Gil Blas văzu că era printre oameni cunoscuţi 301

CARTEA A CINCEA

Capitolul I — Povestea lui don Rafael . . 309

Capitolul II — Ce s-au sfătuit împreună don Rafael şi cu ascultătorii lui şi ce li s-a întîmplat cînd au vrut să iasă din pădure 369

CARTEA A ŞASEA

Capitolul I — Ce au făcut Gil Blas şi cu tovarăşii lui după ce s-au despărţit de contele de Polan. Ce plan însemnat a făcut Ambrosio şi cum l-a adus la îndeplinire 375

Capitolul II — Despre hotărîrea pe care don Alfonso şi Gil Blas au luat-o după această aventură 385

Capitolul III — După o întîmplare nep'ăcută, don Alfonso ajunge în culmea bucuriei şi, după altă întîmplare, Gil Blas se pomeneşte deodată într-o situaţie foarte bună 388

Redactor responsabil : Avramescu Tiberiu
Tehnoredactor : Cantemir Mina

Dat la cules 06.11.1961. Bun de tipar 24.01.1962. Apărut 1962. Tiraj 35.145 ex. Broşate. Hîrtie tipar de 50 g/m². Format 540×840/16. Coli ed. 21,56. Coli tipar 27. A. nr. 01121/1961. C. Z. pentru bibliotecile mari 84 C Z. pentru bibliotecile mici 84—31=R.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii, Piaţa Scînteii 1, Bucureşti — R.P.R.
Comanda nr. 11.806